

Tā âtī-âtī Tāndí Yésū rī tāsī Yōwánī drí īgīlī rī Yōwánī

Tā 'ē'á zīlā nīlī sisī rī

Búkū nô, lājó'bá Yōwánī īgī nī, gólâ ī'dî íyî zī 'bá lājó'bá gólâ Yésū drí lélē rōō rī. Gólâ ī'dî gólâ tā Yésū drí 'ēlé rī ndrē 'bá cù íyî līfī sī rī. Gólâ īgī búkū Tā Â'dâ kâ kpá nī, gō'dá kpá Tā īgī-īgī Yōwánī kâ nā rī 'bá yī bē. Gólâ īgī búkū nō tālā ōjīlā ūlē rō bē kī, Yésū Ôvârī rī mvá 'î. Gō'dá tā lélē gólīyíkâ 'dī tāsī rī, gólīyī â'dô â'dó'á lédrē-lédrē ădūkū ăkó rī bē.

Yōwánī â'dâ tā 'dî â'dolé tā pătī rō, tā lârâkô ăzâ 'bá yī njī-drī-lâ-rī Yésū drí 'ēlé rī â'dâ-â'dâ lâ yī sī, gō'dá kpá tā Yésū drí rī'á âtálâ íyî tāsī rī 'bá yī tāsī. Tā īgī Yōwánī kâ nō 'á rī, úzî Yésū nōtī:

Ôvârī rī â'dâ 'bá, Kâbîlîkî drī tī 'bá Ôvârī kâ, Ôvârī rī mvá, 'Diyî pâ 'bá tā lâ 'bâlê trá ăkû rō, Ngá i'i 'bá, Lédrê-lédrê ădūkū ăkó fē 'bá, Gólâ lâtî mbî nîzó Ôvârî ngálâ rī â'dâ 'bá, Gólâ â'dó 'bá rō ângó drí ndrī, Lôkí 'bá tândí rī 'bá kâbîlîkî íyíkâ vó lâ ndrêlê dódó, Gólâ ūjîlâ īngá 'bá ūdrâ 'ásî, gō'dá Gólâ â'dó 'bá fē ămbândî rō.

Tā gólâkâ lâvû 'bá kôrô rī kī nōtî, Yésû ă'dô lédrê-lédrê ădūkû ăkó rî fē'á ămâ drí ngá fēfē drî-bâlâyî rō, ūzô mă ūlē tā gólâkâ trá rī.

Tā Yésû Ôvârî rî â'dâ 'bá rō rî tāsī

¹ Drē ākpākā'dā sísí ó'bāá ãngó nō drē kô rî, “'Ôvârī rî â'dá 'bá”’* bê rî'á Ôvârī bê. Gólâ Ôvârī 'î.

² Ítõ võ 'ásï, Ôvârī õtíří ãngó 'bāâ rî, gólâ bê rî'á Ôvârī bê.

³ Ozõ Ôvârī õlē trá ngá lô'bälé rî, Ôvârī âtâ tã lâ gólâ drí, drílâ 'ëzó lâ, nyé õzõ Ôvârī drí lëlé rî kâtí. Ngá ãzâ yû'dáwá 'bälé cù ítí gólâ ãkó.

⁴⁻⁵ Gólâ ũ'dí Ôvârī drí âjólé lédrë-lédrë ãdükü ãkó rî félé õjílã drí rî. Gólâ kpá ũ'dí Ôvârī drí âjólé ngá ũ'í iyíkâ bê ânñlí ìníríkúwá tã ñnjí kâ drölé völé õjílã pípíslí 'ásï rî. Gbõ lé õjílã lëé ūyî kô ìníríkúwá ūyíkâ ũ'ilí rî, îcá kô lôsí gólâkâ ìníríkúwá ũ'í kâ 'dî pélé.

⁶⁻⁷ Ágô ãzâ bê rú lâ Yōwánī bãbâtízí 'ẽ 'bá ró rî. Ôvârī njí gólâ trá jõlé nñ'á tã Ngá ũ'í 'bá kâ pélé õjílã drí, gólÿi eedê ūyî njââ ngá ũ'í 'bá 'ẽ 'bá âcálé 'dî télé tã lëlë sñ tã âtî-âtî 'dî 'á.

⁸ Yōwánī rî gógó â'dó kô Ngá ũ'í 'bá 'dî ũ'dí. Gõ'dá lôsí Yōwánī kâ rî iyíkâ cé Ngá ũ'í 'bá rî gógó 'dî tã lâ pélé õjílã drí.

⁹ Gólâ Ngá ũ'í 'bá ró Ôvârī rî â'dá 'bá ãmâ drí rî ũ'dí tibê Ôvârī drí âjólé ûrú lésí õjílã mvá ró ãmâ láfálé ãngó 'á nõngá, tã mbî Ôvârī kâ â'dálé ãmâ õjílã drí rî ũ'dí.

¹⁰ Gbõ lé ó'bä bê õjílã ãngó nō 'á ndrî gólâ sñ rî, gõ'dá kpálé gólâ â'dô bê kpá ũ'dí Ôvârī rî â'dá 'bá ró õjílã drí ãngó nō 'á rî, õjílã dññ gâ ūyî völé dô gólâ rî nñlî 'dýyî pâ 'bá ró.

---

* **1:1 1.1 Ôvârī rî â'dá 'bá** Yōwánī zì gólâ “'Úlý””.

11 Gbō lé útị bê gólâ ɔjílā Yúdã yí kâ ró rî, Yúdã yí gã ȳyí gólâ dó.

12 Gõ'dá ūrûkâ 'bá yí lãfálé sī gólÿi tibê tā lē 'bá trá gólâ 'á rî, gólâ 'bã gólÿi trá â'dólé Ôvârî rî mvá yí ró p̄ip̄isílî tãndî ȳykâ rî sī.

13 Gólÿi âcâ trá â'dólé Ôvârî rî mvá yí ró, tâlâ gólÿi lē tā trá gólâ tibê Ôvârî rî â'dá 'bá rî 'á rî drí sī. Gólÿi âcâ â'dólé Ôvârî rî mvá ró 'dī â'dó Ƚzõ ãmâ ɔjílā mvá ândrê drí t̄lî nî átá bê rî tí kô, Ôvârî jâ â'dô-â'dô gólÿikâ rî Ƚ'dî gólÿi 'bâlé â'dólé ȳyí mvá yí ró.

14-15 Gõ'dá gólâ tibê “ ‘Ôvârî rî â'dá 'bá’ ” rî útî trá ɔjílā mvá ró ânñlî rñlî ãmâ lãfálé 'á ãngó nō 'á. ãmâ lajó'bá gólâkâ rî, mã nñ gólâ Ôvârî rî mvá ãlôwá ró, tâlâ mbârâkâ átá lâ Ôvârî kâ félé gólâ drí rî tâsî. Gólâ Ƚ'dî tibê Yōwánî bâbâtízî 'e 'bá ró rî drí tâ lâ âtálé k̄'á nñ rî, gólâ â'dô âcâ'á rî. Yōwánî âtâ kî, “Nõô ãgô tibê má drí rî'á tâ lâ âtálé ãnî drí kñzó nñ rî, ââ'dô âcâ'á má vósî rî Ƚ'dî. Gõ'dá ãmbâ gólâkâ rî lâvñ gârñ ámákâ rî drñi sī. Má nñ trá, 'dî tâ pâtñi 'i, tâlâ gólâ bê rî'á drë ãkpâkâ'dâ útî mâ kô.” Gólâ Ôvârî rî â'dá 'bá ró 'dî ââ'dô p̄ip̄isílî pâtñi mbì bê 'â Ƚ'dî bê ɔjílâ tâsî.

16 'Â Ƚ'dî ãmbâ gólâkâ ɔjílâ tâsî 'dî sī, gólâ fë õrë trá ãmâ drí lâvñlî gârñ zââ bâdî.

17 Nî ndrê drë, Ôvârî fë tâ 'bã'bã ȳykâ ãmâ drí Músä sī, gõ'dá gólâ rî 'â Ƚ'dî trá ãmâ tâsî Yésü Krístö sī. Gõ'dá mã nñ p̄ip̄isílî pâtñi mbì gólâkâ Yésü sī.

18 Ƚjílâ ãzâkâ yû'dâwâ Ôvârî rî ndrë 'bá trá ȳyî

lífí sī rī. Gõ'dá Yésū Ôvârī rī mvá ró ū' dī Ôvârī rī cúcóló 'î. Gólâ â'dâ â'dô-â'dô tāndí Ôvârī kâ òjílā tāsī rī trá dódó òjílā drí āngó nō 'á tā 'ē'ē íyíkâ rī sī.

Tā dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ rī 'bá yî drí òjílā jõzó n̄'á Yōwánī bâbâtízī 'é 'bá ró rī ijílī rī

(Mâtâyō 3.1-12; Márâkõ 1.1-8; Lükä 3.1-18)

¹⁹ Dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ rī 'bá yî ârî ū'yî tā bê kī'á nī rī, Yōwánī rī'á tā pẽ'á kpá bâbâtízī 'é'á òjílā drí rī, gólîyî pípîsílî drí lóngázó tā rī 'dī tāsī. Gõ'dá drílîyî dr̄i-'bá âzâ 'bá yî gólîyî lâfâlé 'ásî gõ'dá kpá ūgûlî ătî 'bá gólîyíkâ âzâ 'bá yî bê jõzó Yérôsâlémâ 'ásî nîlî Yōwánī rī ijílî ngâtá gólâ ă'dî ū' dî yâ rī, ngâtá gólâ 'dîyî pâ 'bá Ôvârī drí tā lâ âtálé kîzó nî, yí ă'dô âjô'á lâ āngó 'á òjílâ pâlê rī ū' dî yâ rī.

²⁰ Gõ'dá òjílâ jõlé 'dî 'bá yî câ bê Yōwánī ngâlâ tā 'dî ijílî rī, Yōwánī drí ngâzó tā lôgôlê gólîyî drí trâ kî, yí ă'dó kô 'dîyî pâ 'bá tā lâ âtálé rī ū' dî.

²¹ Gõ'dá âgô 'dî 'bá yî drí tā ijízó kpá ó'dí Yōwánī tí kî, "Háyî, ngã gõ'dá nî ă'dî ū' dî yâ? Nî tā ăngû 'bá Êlîyâ gólâ 'é 'bá âgôlê kpá ó'dí rî ū' dî yâ?" Yōwánī kî gólîyî drí rî, "Má ă'dó Êlîyâ ū' dî kô." Gõ'dá gólîyî drí Yōwánî rî ijízó kpá ó'dí kî, "Mâ kî, gõ'dá nî ánîkâ kó ă'dî ū' dî yâ, nî tâ ăngû 'bá Músâ drí tâ lâ igîlî búkû" Ôvârî kâ 'á kî'á nî rî, ăâ'dô âcâ'á rî ū' dî?" Gõ'dá Yōwánî drí tâ-dři jâzó kpá ó'dí kî, "Kó kô, má ă'dó kpá kô tâ ăngû 'bá ãnî drí tâ lâ âtálé 'dî ū' dî."

---

* **1:21 1.21** Nî zî tâ Músâ drí igîlî tâ ăngû 'bá 'dî tâsî rî Tâ 'Bâ'bâ Ândâ 18.15-19 'á.

22 Gõ'dá gólīyî drí gólâ rî ìjízó kpá ó'dí kĩ, "Ní âtâ drë tã mbì ãmâ drí, mã gõ ró bê nĩ'á âtálâ õjílã ãmbâ-ãmbâ ãmâ âjó 'bá rî yî drí. Gõ'dá nî áníkâ kó ã'dî ì'dî yâ?"

23 Gõ'dá Yōwánī drí tã-drï lôgõzó gólīyî drí úlí gólīyî tã ۀngü 'bá ũsáyä drí ۀngü'lí yí tâsî kĩ, "Má â'dô âcâ'á tã ۀyâlé òmã 'álâ õjílã drí kĩ,
'Kúmu ãmákâ bí ânî'á, nî êdê lâtî njââ gólâ drí ânîzó 'á lâ sî.' "

Ùsáyä 40.3

24 Gõ'dá õjílã drï-'bá ۀngí Yûdä yí kâ 'dî 'bá yî drí âjólé 'dî 'bá yî, Pârûsî yî kpá bê gólīyî lâfâlé. Drílîyî Yōwánī rî ìjízó kĩ,

25 "Ozõ ní ã'dô 'dîyî pâ 'bá ãmâ Yûdä yî drí rî'á têlâ rî ì'dî kô, ní ã'dô gõ'dá kpá Õlîyä ì'dî kô, gõ'dá kpá tã ۀngü 'bá Mûsâ drí tã lâ âtâlé rî ì'dî kô rî, gõ'dá ní rî õjílã îbâbâtízâlé ã'dô tâsî yâ?"

26-27 Gõ'dá Yōwánī drí tã-drï jâzó gólīyî drí kĩ nî rî, "Má rî rî'á õjílã îbâbâtízâlé lîmvû sî, tâlâ má rî gólīyî êdélé â'dolé njââ 'dîyî pâ 'bá rî lâgûlî. Má âtâ ãnî drí, 'dîyî pâ 'bá rî gogó 'dî bê rî'á ngbâângbânõ ãngó ãmákâ nõ 'á nõngá. Gõ'dá gólâ ì'dî tibê tã lâ drí 'e'á lâzélé kôrô 'e'á bâ â'dolé ãmbâ ró rî. Gólâ â'dô bê gbö lé nõngá rî, nî nij gólâ kô. Mâ rî gogó Yōwánī nõ â'dô kô tândí rô icâlé â'dolé rû ì'bû 'bá gólâkâ ró kâ'bókâ gólâkâ ângilí."

28 Tã 'dî 'ê rû trá ìtí áyágá ãmbâ zîlî Jôrôdénî gólâ Yōwánî drí rîzó bâbâtízî 'elé 'á lâ rî, 'á'á lé drï õjí lési rî 'álâ.*

* **1:28 1:28** Võ 'dî úzî rû lâ Bêtánî. 'Dî ngîi Bêtánî gólâ ãnyî Yerôsälémâ rú rî rú sî.

*Tā Yōwánī drí Yésū rī â'dázó Kábīlīkī drī tī 'bá
Ôvârī kâ ró rī*

²⁹ Kâyî ãzâ rī sī, Yōwánī bābātízī 'bá ró rī drí Yésū rī ndrēzó ânří 'á yí ngálâ. Kôrô Yōwánī drí ngâzó tā âtálé õjílā gólîyî rī 'bá gólâ bê 'dī 'bá yî drí kī, "Nī ndrê drē āgô nā. 'Dî āgô Ôvârī drí âjólé drī tī 'bá ró rī ī'dî. Gólâ ī'dî " 'Kábīlīkī drī tī 'bá Ôvârī kâ" ' ãrí lâ drí 'ě'á tā õnjí õjílā kâ jílì ndrī rî.

³⁰ Gólâ ī'dî má drí tā lâ âtálé ãnî drí kī, gólâ ãâ'dô íyî 'a'dá'á ngbâângbânō rî. Gõ'dá gólâ kpá ī'dî má drí kī'á nî rî, ãmbâ gólâkâ rî rî'á gârâ má drîjí sî rî, tâlâ drē ãkpâ útî mâ kô rî, gólâ bê rî'á.

³¹ Sísí rî, má nñjí gólâ kô 'dýî pâ 'bá ró. Gõ'dá ngbâângbânō rî, má nñ gólâ trá. Má rî bâbâtízî 'élé ãnî drí lîmvû sî, 'dî rî ã'dô ró bê gólâ rî 'a'dázó ãnî Ūsîrâ'élê yî drí, tâlâ ã'dô ró bê kpá õjílā 'bâlé â'dolé njââ gólâ rî lâgûlî kâyî gólâ drí âcázó rî tú."

³²⁻³³ Gõ'dá Yōwánī drí lâtî yî drí tâ nñzó kī, Yésû ī'dî rî'á 'dýî pâ 'bá 'î rî â'dázó õjílâ drí kī, "Kâyî Yésû drí ânřzó má drí gólâ rî ibâbâtízâzó rî, má nñ gólâ trá 'dýî pâ 'bá ró. Mî ndrê drê, Ôvârî kî, má ãâ'dô íyî mvâ 'dî nñ'á, õzô má õtirî Líndrî Tândí íyikâ ndrêê â'derê 'á rîlî gólâ drîjí õzô ãtú'bú kâtí rî. Ôvârî kî, õzô má õndrê tâ 'dî trá rû 'ě'á rî, má â'dô nñ'á lâ kî, õjílâ tâ rî 'dî drí rû 'êzó drîlâ 'dî rî, trá rî'á 'dýî pâ 'bá 'î, gõ'dá kpá gólâ tibê rî 'bá Líndrî Tândí Ôvârî kâ âfélé õjílâ drí rî ī'dî.

³⁴ Mâ rî gógó Yōwánî, má ndrê Líndrî Tândí Ôvârî kâ 'dî trá ámâ lîfî sî â'dê trá rîlî gá Yésû rî

gógo dr̄j̄i. Má âtâ ãnî drí pãt̄i-pãt̄i ró, gólâ r̄i'á 'dýi pã 'bá 'î, gõ'dá gólâ kpá r̄i'á Ôvârî rî mvá 'î."

Tā Yésū drí îtōzó lājó'bá dr̄i-káká íyíkâ zülí rî

³⁵ Ìdrú rî tí rî, Yōwánī bābâtízí 'ë 'bá ró rî r̄i'á ïyí âdré'á lājó'bá íyíkâ r̄i rî 'bá yí bê.

³⁶ Gõ'dá Yōwánī ndrê Yésū bê ânî'á rî, gólâ drí tā âtázó lājó'bá íyíkâ r̄i 'dî 'bá yí drí kĩ, "Nī ndrê drē ãgô r̄i 'bá ânîlî nã! 'Dî r̄i'á 'dýi pã 'bá gólâ Ôvârî drí âjólé ânî'á drâlê õzõ kábñlíkõ dr̄i tîtî kâ ró rî kâtí."

³⁷ Gõ'dá nîngá sî, lājó'bá Yōwánī kâ r̄i 'dî 'bá yí ârî ïyí bê úlî Yōwánī drí âtálé 'dî rî, kôrô drílîyî ngâzó 'dêlé Yésū vósî.

³⁸ Nîngá sî, Yésū òtírî võ ndrêê vólé rî, lājó'bá Yōwánī kâ r̄i 'dî 'bá yí r̄i'á ïyí ânî'á gólâ vósî. Ìtí rî, Yésû drí âdrézó gólîyî têlê, gõ'dá âcâ ïyí bê rî, Yésû drí gólîyî ìjízó kĩ, "Ngá ãnî drí lêlê rî ã'dô 'î yâ?"

Gõ'dá lājó'bá Yōwánī kâ 'dî 'bá yí drí tā-dr̄i lôgõzó Yésû drí kĩ, "Lîfî ìmbá 'bá, mâ lê võ ní drí rîzó rîlî rî ndrêlê."

³⁹ Gõ'dá nîngá sî, Yésû drí kpá tā-dr̄i lôgõzó gólîyî drí kĩ, "Ózõ nî òlê trá võ má drí rîzó rî ndrêlê rî, 'dõvó nî â'dê má vósî, nî ânî ró bê ndrêlâ." Ìtí rî, drílîyî 'dêzó Yésû vósî, gólâ rî âjílî bûúu cälé võ gólâ drí rîzó rîlî rî 'álâ. Gólîyî drí cazu Yésû yí bê võ Yésû drí rîzó rîlî rî 'álâ länjátulí sî ìtú-pá sù 'á. Gõ'dá drílîyî rîzó Yésû yí bê tólâ kâyî rî 'dî sî.

⁴⁰ Lâjó'bá Yōwánī kâ âlô gólâ 'dê 'bá Yésû vósî kâyî rî 'dî 'á rî, rú lâ Ændîrîyâ.

41 Gõ'dá ɿdrú rî tí rî, kôrô Ȑndírígã drí ngãzó nñlí íyî Ȑdrúpí rú bê Símónã rî ngálâ. Gõ'dá Ȑndírígã drí tã âtázó Ȑdrúpí lâ Símónã drí kĩ, "Mã ûsû 'dýí pã 'bá trá!"

42 Gõ'dá drílâ íyî Ȑdrúpí Símónã rî Ȑdrízó ájilí Yésü ngálâ. Gõ'dá Yésü ndrélé bê Símónã rî, kôrô gólâ drí nñzó lâ tõ kĩ, Símónã lë trá 'dêlé yí vósí á'dólé lajó'bá íyíkâ ró. Gõ'dá gólâ drí tã âtázó Símónã drí kĩ, "Símónã, Yónã rî mvá, má á'dô ánî rú zí'á gõ'dá Pétérõ." (Rú Pétérõ 'dî Ȑbûrû tû sî rî'á Kéfâ, tã ífí lâ kĩ, kúní.)

43 Gõ'dá Ȑtú ázâ rî sî, Yésü Ȑsû tã trá nñzó gôlé 'bâdrí zílî Gâlîlâyã rî 'álâ lajó'bá yí drí ûsúlî 'dî 'bá yí bê. Gõ'dá gólîyî câ bê Gâlîlâyã 'álâ rî, Yésü drí ágô ázâ ûsúzó tolâ rú lâ Fílîpõ, gõ'dá Yésü drí tã âtázó gólâ drí kĩ, "Ní á'dê má vósí."

44 Fílîpõ rî gógó 'dî ânî jârîbä zílî Bêtásédâ rî lésî, Bêtásédâ 'dî kpá jârîbä Ȑndírígã yí drí ânizó 'álâ sî Pétérõ bê rî Ȑdî.

45 Gõ'dá nñngá sî, Fílîpõ drí nñzó nñ'á Nâtänélë rî ûsúlî, drílâ tã âtázó Nâtänélë drí kĩ, "Ní Ȑsû drê tã gólâ Ôvârî drí âtálé Ȑkû ró Músä yí tû sî tã Ȑngû 'bá yí bê kizó nñ, yí Ȑdô 'dýí pã 'bá ájó'á ãmâ drí rî! 'Dýí pã 'bá rî gógó 'dî bê rî'á ãmâ lâfâlé ngbâângbânô! Mâ ûsû gólâ trá! Rú lâ Yésü gólâ Yôsépâ rî mvá 'i jârîbä zílî Nâzârétâ rî lésî."

46 Gõ'dá Nâtänélë drí tã âtázó Fílîpõ drí kĩ, "Tâ tândí icâ fí trá âfôlé Nâzârétâ lésî yâ?" Fílîpõ drí tã-drí lôgôzó Nâtänélë drí kĩ, "Ní ôkî tã kô, nôô tã pâtíjí 'i! Ní ânî, mä nñ ró bê ndrélâ." Gõ'dá Ȑtí rî, drílîyî ngãzó nñlí Yésü rî ndrélé.

47 Gõ'dá Yésū ndrê bê Nātānélē ânří 'á yí ngálâ rî, Yésū drí tā âtázó kĩ, "Nī ndrê drě āgô rĩ 'bá ânří nã! Gólâ rĩ'á õjílā tāndí āmákâ Īsírā'élē yí kâ tibê õnjö âdó 'bá kô rí ū'.

48 Nīngá sī, Nātānélē drí tā âtázó Yésū drí kĩ, "Tí ní nǖ mā ángô tí ró yã?" Gõ'dá Yésū drí tā-drí jāzó Nātānélē tí kĩ, "Má ndrê nî trá vō tibê ní drí rizó lôvólé 'á lâ, känágōwá líndrí nã 'á, drě ãkpákâ'dä Flíipö nñí ámâ tā âtálé ní drí kô."

49 Gõ'dá Nātānélē drí tā âtázó Yésū drí kĩ, "Lífí ìmbá 'bá, má lë tā trá kĩ, nî Ôvârì rî mvá 'î, gõ'dá kpá Kúmu ámâ õjílā Īsírā'élē kâ kâ."

50 Gõ'dá nīngá sī, Yésū drí kpá tā-drí lôgōzó Nātānélē drí kĩ, "Ní lë tā kizó nñí, má ã'dô Ôvârì rî mvá ū' dí rî, tâlâ má drí tā âtázó ní drí kĩ, má ndrê nî ãkpákâ'dä, ní drí rizó lôvólé känágōwá líndrí nã 'á rî drí sî yã? Má âtâ ní drí pâtí-pâtí ró, ní ã'dô tā lârâkô gólâ ánî tî drí ã'dízó rî ndrê 'á ū'zátú gärrä gólâ nô̄ drí ū' sî."

51 Gõ'dá Yésū drí kpá tā âtázó ó'dí kĩ, "Nī ârî tā nô, ãnî ndrî! ū'zátú 'bûû ã'dô rû njí'á ãnî drí mälâyíkâ Ôvârì kâ rî 'bá yî ndrêzó ânří 'á má ngálâ, Ôvârì ã'dô ã'dá'á lâ kĩ, pâtí, má rî'á gólâ tibê yí drí âjólé trá ûrû lésî rî ū' dí."

2

Tâ lârâkô drí-káká Yésū drí 'élé lâgî Kánâ 'álâ rî 'á rî

1 Kâyî rî vósî, õjílā ãzâ 'bá yî rî'á kärámâ lâgî kâ 'é'á järibä mvá zîlî Kánâ rî 'á, 'bädrî Gälîlâyâ kâ rî 'álâ. Märiyâ Yésū rî ândrê kpá rî'á lâgî 'dî vō lâ 'á.

² Gõ'dá lāgī lípì yí drí kpá Yésū rí âzízó ânīlí kārámā lāgī 'dī kâ 'dī 'á lājó'bá íyíkâ rí 'bá yí bē. Ítí rí, Yésū yí drí ngāzó nīlí.

³ Gõ'dá òtírī cāâ kārámā lāgī kâ 'dī ító 'â lâ 'á rí õdrá kārámā kâ 'dī drí rû ndēzó. Gõ'dá õdrá kārámā rí 'dī kâ ndē rû bē rí, Māriyā drí ânīzó Yésū ngálâ tā âtálé gólâ drí kī nī rí, "Ámâ mvá, õdrá kārámā nō kâ nō ndē rû trá!"

⁴ Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū drí tā-drī lōgōzó ândrē lâ drí kī, "Ní âtâ tā lâ má drí â'dô tāsī yā? 'Dī' â'dó tā ámákâ ū'dî kô. Käyî má drí mbârâkâ ámákâ â'dázó ūjilâ drí rí âcâ drē kô."

⁵ Gõ'dá nīngá sī, ândrê lâ drí ūfí jāzó rû ū'bū 'bá lāgī lípì kâ rí 'bá yí ngálâ tā âtálé gólîyî drí kī nī rí, "Ní 'ê ngá gólâ drí â'dálé ãnî drí 'ělé rí ū'dî."

⁶ 'Bâ kārámā 'ezó 'á lâ 'dī, cú rī'á límvó ángí ángí bê njî-káziyá rîzó ūlmvû lôdâlē 'á lâ sī.*

⁷ Gõ'dá nīngá sī, Yésū drí tā âtázó rû ū'bû 'bá 'dī 'bá yí drí kī nī rí, "Ní nī ūlmvû âbêlê óró lësí lôdâlê ūlmvó 'dī 'bá yí 'ásî." Ítí rí, rû ū'bû 'bá 'dī 'bá yí drí nîzó ūlmvû âbêlê lôdâlê ūlmvó 'dī 'bá yí 'ásî dûûdû.

⁸ Gõ'dá nīngá sī, ūlmvó ángí ángí 'dī 'bá yí icâ bê dûûdû rí, Yésū drí kpá tā âtázó rû ū'bû 'bá 'dī 'bá yí drí kī, "Ní bê ūlmvû 'dī âjílî kārámā vó ndrê 'bá drí." Drílîyî 'ezó lâ té õzõ Yésū drí âtálé rí kâtí.

⁹ Nîngá sī, kārámā vó ndrê 'bá 'dī drí ūlmvû rû ū'bû 'bá 'dī 'bá yí drí âjílî yí drí 'dī trôzó âmbêlê

* **2:6 2.6 Límvó** 'Dî' âlô-âlô ódâ ūlmvû sâfîyâ njî 'ásî 'á lâ. ūjilâ rí yí nyânyâ jîlî ūlmvû rí 'dî sī, tâlâ yí a'dô ró bê ngbângbâ a'dô lâ'bí Yûdâ yí kâ vó ró.

rî, gõ'dá l̄imvû rî 'dī jâ rû trá ñdrá ró, gõ'dá âsô-âsô ró gãrã sísí gólîyî drí rî'á mvüllâ rî dr̄jî sî. Kârámâ vó ndrê 'bá 'dī nîjî kô ngãtâ ñdrá 'dī ûsû rû ã'dô 'ásî yã rî, gõ'dá rû ɿ'bû 'bá 'dî 'bá yî nî võ ñdrá 'dî ûsúzó rî trá, gólîyî â'dá lâ kô kârámâ vó ndrê 'bá 'dî drí. Gõ'dá kârámâ vó ndrê 'bá 'dî drí ñdrógô ñkkó lâ rî ñjílî 'dî ɿzízó tâ âtázó drilâ kî nî rî,

10 “Ojílâ rî ñdrá íyíkâ âsó 'bá âsô rî lânjílî ɿ'dî sísí kârámâ võ 'ásî, gõzó gólâ âsó 'bá kô rî félé ñdûkû lâ ró, ñzõ ojílâ ɿzílî rî 'bá yî ã'dô trá 'dó ñdrá ró rî. Gõ'dá áníkâ rî â'dó íyíkâ ïtí kô. Ní âyê áníkâ ñdrá âsó 'bá dódó kôrô rî trá félé ojílâ drí ñdûkû lâ ró.”

11 'Dî tâ lârâkô dr̄j-káká Yésû kâ 'ëlé rî ɿ'dî. Tâ lârâkô 'dî rî â'dálâ kî, Yésû Ôvârî rî mvá 'î. Gõ'dá lâjó'bá gólâkâ ndrê ɿyî bê tâ lârâkô gólâ drí 'ëlé 'dî rî, gólîyî drí tâ-dr̄j lëzó pâtí-pâtí ró kî, Yésû Ôvârî rî mvá 'î.

12 Kârámâ lâgî kâ 'dî vósî rî, Yésû yî drí ngãzó nîlî Kâpéränómâ 'álâ, ândrê lâ yî bê, gõ'dá ñadrúpî lâ yî bê gõ'dá kpá lâjó'bá íyíkâ rî 'bá yî bê 'ëlâ kâyî fínyawá.

*Tâ Yésû drí ngá lâzí 'bá lâdrózó ɿ'dí-dr̄j jó ángí
Ôvârî kâ*

*rî kâ 'ásî rî
(Mâtáyô 21.12-13; Márâkô 11.15-17; Lükä 19.45-46)*

13 Gõ'dá kâyî kârámâ lâvû-lâvû kôrô kâ rî trá ãnyî. Tâ 'dî tâsî rî, Yésû yî drí nîzó Yêrösälémâ 'álâ lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî bê.

14 Tólâ drílīyî fízó ã'dí-drí jó ángí Ôvârî kâ rî kâ 'á, drílīyî ngá lâzí 'bá úsúzó dûû, ãzâ 'bá yî rî'á ítí lâzí'á, ãzâ 'bá yî rî'á kâbîlîkî lâzí'á, ãzâ 'bá yî ãmámô lâzí'á, ã'dô ró bê félé ngá fefé ró Ôvârî drí, gõ'dá ãzâ 'bá yî ūyíkâ kpá âdî òrî ïkûrã'á âdî òrî ngüíngî õjîlã ãzâ 'bá yî kâ sî.

15 Gõ'dá Yésû ndrê tâ 'dî bê rî, tâ rî 'dî sú gólâ lîfî kô, tâlâ õjîlã 'dî 'bá yî rî ngá 'dî 'bá yî lâzîlî lâgî õnjí sî jó Ôvârî kâ rî 'á. Ítí rî, Yésû drí ngãzó bâgô pípí âtrôlé gõzó 'â là âtîlî ândálé, ã'dô ró bê ônjórô'bí ró, õjîlã rî 'bá kôrõnyâ lâzîlî 'dî 'bá yî lâdrôzó ndrî vólé kôrõnyâ ūyíkâ 'dî 'bá yî bê ï'dî sî lâ, gõ'dá gólâ drí kpá târâbízâ âdî ïkûrã 'bá yî kâ 'dî lôzézó ndrî vûdrí âdî gólîyíkâ 'dî 'bá yî drí rû lâpêzó ndiyángá vûdrí sî.

16 Gõ'dá Yésû drí tâ âtázó õjîlã gólîyî rî 'bá ãmámô lâzîlî 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî ârî drê tâ ámákâ nô! Nî rî ngá lâzîlî ã'dí-drí jó ángí Ôvârî kâ rî kâ 'á ã'dô tâsî yâ? Nôô võ ámâ átâ kâ ï'dî. Rî'á õnjí ró ãnî drí 'bâzó lâ â'dolé võ ngá lâzî kâ ró! Nî û'dû ngá ãníkâ 'dî 'bá yî trôlé, nîzó ï'dí bê lâ vólé nöngá sî."

17 Gõ'dá nîngá sî, lâjó'bá Yésû kâ ârî ūyî tâ Yésû drí âtálé 'dî bê rî, gólîyî drí nîzó lâ kî, Yésû rî'á võ Ôvârî rî ïrâtâ kâ lôvó lâ bê yî 'á dûû. Gólâ rî vó lâ ndrêlé nyé õzõ kûmú Däwûdî kâtí, tibê tâ átâ 'bá kî'á nî rî, "Ôvârî, tâ lôvó bê rî'á má 'á dûû rîzó jó áníkâ vó lâ ndrêlé."

18 Gõ'dá nîngá sî, drî-'bá ángí Yûdä yî kâ rî 'bá yî trá ãwã ró tâ Yésû drí ngá lâzí 'bá lâdrôzó ã'dí-

dr̄i jó ángí Ôvârî kâ rî kâ 'ásî rî tâsî, gólîyî drí ânîzó Yésû ngálâ tî ânyálé gólâ bê tâ 'dî tâsî kî, "Tâlâ ã'dô 'î ní drí ánî 'bâzó â'dólé gârã äzí-äzí dr̄i sî yâ? Ä'dô ïtí rî, ní 'ê drë tâ lârâkô tibê â'dá 'bá lâ kî'á nî rî, 'dî drí-äcê Ôvârî kâ rî ï'dî rî, mâ nî ró bê kî'á nî rî, ní ânî Ôvârî ngá lésî."

¹⁹ Yésû drí tâ-dr̄i lôgõzó gólîyî drí kî, "Änî, õzõ kpálé nî ūufû jó Ôvârî kâ nõ rî, mâ rî gógó, má â'dô bê'á lâ kpá ó'dí cé kâyî nâ sî."

²⁰ Gõ'dá dr̄i-'bá ángí Yûdã yí kâ 'dî 'bá yî drí tâ-dr̄i jâzó Yésû drí kî, "Wúuwú, ní  vî tráâ! Ní nîj kô kî'á nî rî, òjílâ 'dî jó ángí Ôvârî kâ 'dî ndêlé ndrô nyâ'dî-r̄i-dr̄i-lâ-ngâ-njî-káziyá sî yâ? Ní  sû ánîkâ bê-rî kî, ní â'dô icâ'a jó ángí 'dî 'dîlî ndêlé cé kâyî nâ sî yâ?"

²¹ Úlí Yésû drí âtálé jó ángí Ôvârî kâ ūfû kâ 'dî, tákõ, rî'á úlí mânîgõ 'î, iyî rú'bá  nyákú tâsî, dr̄i-'bá ángí Yûdã yí kâ â'dô iyî fû'á, gõ'dá kâyî nâ sî, yí â'dô lîdrí'á kpá ó'dí õdrâ 'ásî.

²² Gõ'dá kâyî gólâ lâjó'bá Yésû kâ 'dî 'bá yî drí Yésû rî ndrêzó lîdrî trá õdrâ 'ásî rî, úlí tibê Yésû drí âtálé gólîyî drí kî'á nî rî, â'a'dô iyî fû'á, gõ'dá kâyî nâ sî, yí â'dô lîdrí'á kpá ó'dí õdrâ 'ásî rî drí âgázó gólîyî dr̄i. Gõ'dá lâjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí tâ lêzó úlí tibê Ôvârî drí âtálé búkû 'á kî'á nî rî, yí â'dô 'dîyî pâ 'bá rî lîdrí'á kpá ó'dí õdrâ 'ásî rî trá, tákõ, rî'á tâ mbî 'î. Gólîyî lê tâ 'dî, tâlâ gólîyî ndrê trá úlí Yésû drí âtálé rî, tâ lâ 'ê rû trá pâtî.

²³ Kâyî kârámâ lâvû-lâvû kôrô kâ 'dî 'bá yî sî, Yésû drí tâ lârâkô òjílâ pâ kâ 'ezó dûû mbârâkâ

Ôvârī kâ sī. Gõ'dá õjílā ndrê ūyî tā lârâkô gólâkâ 'ẽlé 'dī 'bá yî bê rî, õjílā dûû drí ngãzó 'dó tā lêlé gólâ 'á. Gõ'dá tā ̄sū gólîyíkâ Yésû rî tâsī kî'á nî rî, Yésû â'dô ūyî pâ'á õjílā Rómâ kâ drígâ sī 'dî rî'á ányâ ró.

²⁴ Gõ'dá Yésû lêé kô tā ̄sû gólîyíkâ 'dî 'ẽlé ūdî, tâlâ gólâ nî tâ ̄sû gólîyíkâ trá ndrî tândí ró.

²⁵ Gólâ lêé kô õjílā ̄zâ drí tâ âtálé yí drí õjílâ mvâ tâsî, tâlâ gólâ nî tâ ̄sû ányâ gólîyî pîpîsîlî 'á rî kpá trá ndrî.

3

Tâ Nîkõdímâ drí nîzó tâ ūjílî Yésû tí rî

¹ Ägô ̄zâ bê rú lâ Nîkõdímâ, gólâ sîsî-lésî tâ Yûdâ yí kâ kî 'bá 'î, gõ'dá kpá drî-'bá Pârûsî yí kâ ūdî.

² Ngácî ̄lô sî, gólâ drí ngãzó nîlî Yésû ngálâ. Gõ'dá gólâ câ bê Yésû ngálâ rî, drílâ tâ âtázó Yésû drí kî, "Tâ ūimbá 'bá, mä nî trá kî, Ôvârî âjô nî nî ânî'á tâ ūyíkâ ūimbálé ̄mâ drí, tâlâ õjílā ̄zâ yû'dâwâ ̄angó nô 'á tâ lârâkô nî drí rî'á 'elâ 'dî 'ẽlé, ̄ozõ mbârâkâ Ôvârî kâ ̄dô yû'dâwâ gólâ bê rî."

³ Gõ'dá Yésû drí tâ-drî jâzó Nîkõdímâ drí kî, "Má âtâ nî drí nô tâ pâtî-pâtî ró rî ūdî, ̄ozõ õjílâ ūlê tâ trá ̄dôzó Ôvârî rî mvâ ró rî, áâ'dô gólâ rî ūtî'á zâlô ó'dí."

⁴ Gõ'dá Nîkõdímâ nijí úlî Yésû kâ âtálé 'dî ifí lâ kô, gólâ rî ūtî ̄dî gõ'dá trá ̄dî tâ Yésû drí âtálé 'dî tâsî. Gõ'dá gólâ drí tâ-drî jâzó Yésû drí kî, "Â'dô ̄dô'á ūtî 'dî ūyíkâ kó ángô tí ró kizó nî rî, õjílâ ̄dô 'bá trá ̄angí rî áâ'dô ūtî'á lâ kpá ó'dí 'dî

yā? Ōjílā mbā 'bá trá ángí rī â'dô gō'á kpá ó'dí ândrē lā 'á gōzó t̄lā ândálé trá ó'dí yā?"

⁵ Gō'dá Yésū drí kpá tā-dr̄i lōgōzó Nīkōdímā drí kī, "Má âtā ní drí nō tā păt̄i 'î, õzō úut̄i õjílā kō ó'dí rō rī, gólâ ícá kō â'dolé õjílā Ôvârī kâ rō. Áâ'dô õjílā ndr̄i t̄'á zâlô Líndrí Tândí Ôvârī kâ rī sī, gō'dá kpá tā ñnjí gólîyíkâ jízó zâlô l̄imvû Ôvârī kâ rī sī, ītí rī, gólîyi 'dê gbō â'dolé õjílā Ôvârī kâ rō.

⁶ Mí ndrē drē, õjílā mvá t̄i íyíkâ kpá té íyî nyâányâ ī'dî, gō'dá Líndrí Tândí Ôvârī kâ t̄i íyíkâ fí té íyî nyâányâ ī'dî, â'dô-â'dô bê õjílā Ôvârī kâ rō.

⁷ Nīkōdímā! Ánî dr̄i õlîjâ tā má drí âtálé ní drí nō sī kō! R̄'á tā păt̄i rō ãnî ndr̄i t̄zó ó'dí, nī 'dê gbō â'dolé õjílā Ôvârī kâ rō.

⁸ Ní ïsū drē gbō tā ïlî kâ. ïlî v̄i íyíkâ vō 'ásī ndr̄i. Gō'dá mā ndré vō ïlî kâ rîzó rī kō. ïlî õtírī r̄i v̄ilí rī, mā n̄i kō, gólâ rī n̄lî ángô lé, gō'dá mā ndré ïlî rī 'dī rú'bâ lâ kpá kō. Gō'dá õjílā gólâ t̄lî trá Líndrí Tândí Ôvârī kâ sī rī, â'dô 'bâ'á kpá ītí. ītí rī, mā n̄i tā tā lâ sī rī kpá kō."

⁹ Gō'dá Nīkōdímā drí kpá tā-dr̄i lōgōzó Yésū drí kī, "'É'ě, tā áníkâ 'dī fí drē zââ má dr̄i kō."

¹⁰ Nīngá sī, Yésū drí kpá tā âtázó Nīkōdímā drí ó'dí kī, "Nīkōdímā, nî tā ìmbá 'bá ángí õjílā ndr̄i ãmákâ Ísîrâ'élë kâ drí r̄i r̄'á ïnjlâ rī ī'dî. Tâlâ ã'dô 'i úlí má drí âtálé nō drí zââ fízó ní dr̄i kō rī?

¹¹ Ní ârî drē tā má drí âtálé ní drí nō tândí rō, tâlâ 'dîr̄i r̄'á ngá gólâ ãmâ drí ndr̄elé trá ãmâ l̄ifí

sī rī ū'dî. Gō'dá tālā ā'dô 'î ní drí tā lēzó kō ngá āmâ drí ndrēlé trá păt̄i rō nō 'á yā?

12 Ní ârī drē, má ā'dâ tā ūrú 'álâ nā ā'dô lâ ānî drí ngá gólīyî ángó nō 'á nō 'bá yî sī, gō'dá tā lâ fí drē zāâ ānî dr̄i kō. Ōzō gō'dá má āâtâ ngá gólīyî ūrú 'álâ rī tā lâ ū'dî păt̄i rī, nī ā'dô tā-dr̄i lâ lē á fí trá yā?

13 Má âtâ ní drí, ōjílā ãzâ yû'dáwá cā 'bá trá ūrú 'álâ, cé mâ gólâ ájólé trá ūrú lésī nō ū'dî ânî 'bá tā ūrú 'álâ kâ nā 'bá yî átálé ní drí rī.

14-15 "Má âtâ ní drí, rī'á ícâ-ícâ rō ódrí mâ ájólé trá ūrú lésī rī ūgálé ūrû fē dr̄i, tālā gólīyî tibê tā lē 'bá trá má 'á rī ūsū rō ūyî lédrē-lédrē ădūkū ăkó rī bê, nyé ōzō Músâ drí 'erē lâ ăkû rō āmâ á'bíyá yî drí ūmā 'á kâyî ūnî drí ūzó gólīyî ūcílí rī tú rī kâtí. Gólâ édê ūnî lindrí trá ūpálé fē ūlí ūgálé ūrû, tālā ōjílā gólīyî ūnî drí ūcílí rī ūngâ ūyî ūfî trá ūrû ūnî lindrí 'dî ndrēlé rī, Ôvârî á'dô gólīyî pă'á ūdrâ ūnî drí gólīyî ūcizó 'dî 'ásî.

16 Ôvârî lē ōjílā trá ndrî rōo, tālā gólâ ájô mvá íyíkâ kó álô nō trá ânî'á drâlé tā ūnjí gólīyíkâ tâsî, tālā ōjílā tibê tā lē 'bá trá mvá gólâkâ nō 'á rī drâá kô gō'dá á'dô rī'á lédrē-lédrē rō zââ, ōzō rû'bá ūnyákû lâ ūdrâ kpá lē rī."

17 Păt̄i-păt̄i rō, Ôvârî ájô íyî mvá ángó nō 'á nō, á'dô kô lâñö félé ōjílā drí tā ūnjí gólīyíkâ tâsî. Bê-rî Ôvârî ájô íyî mvá ángó nō 'á nō ōjílā pâlé tā ūnjí gólīyíkâ rī 'ásî.

18 ōjílā gólīyî ndrî lē 'bá trá Ôvârî rî mvá 'á rî á'a'dô ūyî ngá pă'á lâñö 'e'á félâ gólīyî drí tā ūnjí

gólīyíkâ tāsī rī 'ásī. Gō'dá gólīyî lē 'bá Ôvârî rî mvá 'á kô rî, áâ'dô ïyíkâ lâñõ tā ñonjí ïyíkâ rî kâ ñã'á ïyî drïï.

¹⁹ R̄'á tā mbî ró, lâñõ tā ñonjí õjílã gólīyî tā lē 'bá Ôvârî rî mvá 'á kô rî kâ fëzó gólīyî drí. Nî ndrê drë, Ôvârî âjô ïyî mvá ãngó nõ 'á nõ, ã'dô ró ngá ï'í tā mbî kâ â'dálé õjílã drí. Gō'dá õjílã lêé kô rîlî ngá ï'í 'dî 'á. Gólīyî lē tákanyî rîlî zââ ìnîrîkûwâ Sâtánâ kâ rî 'á, tâlâ tâ 'e'ë gólîyíkâ ndrî rî'á ñonjí ró.

²⁰ Õjílã gólîyî tâ ñonjí 'e'ë 'bá rî yî gã ïyî ngá ï'í trá dô, tâlâ óôzó tâ ñonjí ïyíkâ ndrêê kô.

²¹ Õjílã gólîyî rî 'bá tâ pâtïï Ôvârî kâ lêlé pîpîsîlî ãlô sî rî, gólîyî ï'dî tibê ngá ï'í Ôvârî kâ 'dî lâgú 'bá rî. Gō'dá ngá ï'í 'dî â'dô tâ â'dâ'á õjílã ãzâ 'bá yî drí kî, gólâ rî 'dî tâ Ôvârî drí lêlé gólâ drí 'élé rî 'élé ï'dî.

Tâ Yōwánî bâbâtízî 'e'ë 'bá ró rî drí âtálé 'dîyî pâ 'bá tâsî rî

²² Gō'dá nîngá sî rî, Yésû yî drí ngãzó Yêrôsälémâ 'ásî nîlî lâjô'bá ïyíkâ yî bê 'bädrî mvá ãzâ 'bá yî Yüdâyäkâ 'álâ rîlî õjílã 'bädrî mvá 'dî 'bá yî kâ lîfî lâ yî ìmbâlê tâ Ôvârî kâ sî. Gō'dá gólîyî drí rîzó õjílã gólîyî tâ ìmbâ Yésû kâ tâsî rî lê 'bá trá rî 'bá yî ìbâbâtízâlê.

²³ 'Dîï Yōwánî ïyíkâ kpá rî'á õjílã ìbâbâtízâ'á vô zîlî Äyêñónâ rî 'á ãnyî järíbä ãzâ zîlî Sälímâ rî lâgâtî, tâlâ lîmvû tândí bê tólâ dûû bâbâtízî 'ezó 'á lâ. Gō'dá õjílã dûû tâ lê 'bá trá tâ Ôvârî kâ 'á rî, rî ïyî trá ânîlî Yōwánî rî ïjílî ïyî ìbâbâtízâlê.

24 Tā 'dī 'bá yī â'dô trá drē ākpākā'dā Êródē Ānítipā rú drē Yōwánī 'bälé gäñímǟ 'á kō.

25 Kâyî̄ ãzâ sī, lājó'bá Yōwánī kâ rī'á ūyî̄ tî anyá'á ãgô ãzâ 'bäṣurú Yúdǟ yí kâ 'ásî rî bê, tâ lâ'bí ngüíngî gólâ â'dózó ngbángbá Ôvârî rî lîfî drî̄ 'á rî tâsî̄.

26 Gõ'dá gólîyî ârîlî bê tâ tibê ãgô 'dî âtálé rî, lājó'bá Yōwánī kâ 'dî 'bá yî̄ drí tâ âtázó Yōwánî̄ drí kî nî rî, "Lîfî îmbá 'bá, ãgô gólâ nî drí ûsúlî 'á'á lésî nî drí zîlî 'dîyî pâ 'bá ró rî kpá rî'á õjîlă îbábâtízâ'a gõ'dá ânî̄-ânî̄ õjîlă kâ ãmâ ngáá nôlé rî vô lâ 'á rî, õjîlă ūyîngá 'dó rî'á nî'á gólâ ngálâ bâbâtízî̄ tâsî̄."

27 Gõ'dá nîngá sî̄, Yōwánî̄ drí tâ-drî̄ lôgõzó lâjó'bá íyîkâ 'dî 'bá yî̄ drí kî, "Nî̄ ışû tâ kô, tâlâ ãgô rú bê Yésû 'dî rî, Ôvârî fë mbârâkâ nî gólâ drí rîzó õjîlă îbábâtízâlî 'dî. Gólâ 'ê 'dî â'dó kô mbârâkâ íyîkâ sî̄.

28 Ânî ndrî̄, nî nî trá tândí ró, má rî trá âtálâ õjîlă drí ndrî̄ kî, 'Má â'dó kô 'dîyî pâ 'bá 'î. Ôvârî âjô mâ trá sisî íyîkâ cé õjîlă êdélé njââ ânî̄-ânî̄ gólâkâ rî têlê.'

29 Mâ rî'á ãyîkô̄ ró, tâlâ õjîlă dûû rî'á nî'á Yésû ngálâ. 'Dî̄ má â'dô 'bâ'á nyé õzõ ãgô ãnjî̄ ãzâ rû-lê-ãzí lâ bê rî kâtí, gõ'dá õzõ ãgô ãnjî̄ rî 'dî õgî̄ õkó trá ó'dí rî, õjîlă ndrî̄ drí â'dózó ãyîkô̄ ró, tâlâ gólîyî ndrê ãyîkô̄ ãgô ãnjî̄ 'dî kâ ūdî̄ õkó lâ ó'dí 'dî bê. Kpâlé rî, gólîyî icá kô õkó 'dî trôlé nî̄.

30 Rî'á tândí ró Yésû drí âcázó õjîlă ãmbâ tâ lâ drí lâzélé rô̄ rî ró. Õzõ ámâ tâ õlâzê kô rî, tâ lâ 'é ngá ãzâ kô.

³¹ “Tā pti r, jl gl n ’b vr ng ls r mb yk kp t gl vr ng ls r y ’d. Gd m jl ng n k r r, r t vr k mb t nn ng n k r v r. t r, Ys r’ gr m dj s, tl gl n tr vr ng ls.

³² Ys r yk n t y dr ndrl tr kp y dr rl tr r mb ’d. Gd c jl fnyw l y t n t mb glk ’d ’.

³³ jl gl t l ’b tr t mb Ys k ’ r, ’d gl ’d t tr k, t vr k t pt r.

³⁴ Tl vr jo Ys n nl t t-t yk mb m dr. vr r’ Ys b ng l r, gd gl dr Lndr Tnd yk jz mbrk b nl rl Ys b, Ys ’ r ng ndr mbrk l s.

³⁵ N ndr dr, vr l y mv Ys tr r. Gd gl dr dr-c fz Ys dr ’dz mbrk b ng ndr drl.

³⁶ jl ndr tb t l ’b tr vr r mv ’ r, gl r jl vr k ’d gd vr ’d ldr-ldr duk k r f’ gl dr. Gd z jl l t vr r mv ’ k r, r’ nj r! vr f e ldr-ldr duk k r gl dr k. vr ’d r’ z l f’ ’d gl dr t nj glk ’d t, tl vr r’ w r gl b.”

4

T Ys dr tl k Smry l ’b r dr r

1-3 Kâyî nā 'bá yî 'á rî, òjílā dūû rî trá nñlí Yésü ngálâ bãbâtízí 'êlé. Òjílā rî 'bá 'dêlé Yésü vósi gô'dá Yésü yî drí kpá rizó bãbâtízí 'êlé drilîyî rî, trá gãrã gólîyî rî 'bá nñlí Yōwánī ngálâ rî 'bá yî drïi sî. Gbõ lé òjílā 'dî 'bá yî rî iyî bê nñlí Yésü ngálâ rî, Yésü rî gogó nyãányâ lâ 'é bãbâtízí cù nñ òjílā rî 'dî 'bá yî drí kô. Lajó'bá gólâkâ rî 'bá yî rî iyî nñ bãbâtízí 'êlé òjílā 'dî 'bá yî drí. Gô'dá Pârûsî yî ârî iyî bê tâ 'dî rî, tâ 'dî sú gô'dá gólîyî rú kô. Gô'dá Yésü nñ tâ 'dî bê kî, tâ 'dî sú Pârûsî yî rú gô'dá kô rî, gólîyî drí ngãzó nñlí lajó'bá iyíkâ 'dî 'bá yî bê 'bãdrí Yûdáyä kâ 'dî âyélé gôzó vôle Gâlîlâyä 'álâ.

4 Gô'dá gogô Gâlîlâyä 'álâ rî sî rî, Yésü yî nñ kôrô látî gólâ nñ 'bá kpürú 'bãdrí zilí Sâmáryä rî 'ásî rî 'ásî.

5-6 Gô'dá gólîyî drí nizó cälé anyî järíbä mvá azâ Sâmáryä kâ zilí Sîkárâ rî lágatí. Óró bê rî'á tolâ tibê Yâkóbâ* drí 'dilí trá  kû ró gô'dá drilâ felé  nyákû lâ bê iyî mvá Yôsépâ drí rî. Yésü yî gô câ bê óró 'dî tí rî, lânõ  cí kâ fî trá gólâ rú rôô. 'Dî' rî'á  tú-pá mûdrí-drí-lâ-gâ-rî sî,  tú âmê gô'dá trá rôô.  tí rî, gólâ drí rizó vûdrí lôvólé óró 'dî tí.

7-8 Gô'dá lajó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí iyî ngãzó nñlí järíbä mvá nñ 'álâ nñ'á ngá nyãnyâ gîlî, gólâ rî âyélé âkpâ óró 'dî tí nñngá élê.

Nñngá sî, òkó azâ 'bâsûrû Sâmáryä kâ 'ásî, rî rilí järíbä mvá 'dî 'á nñngá drí ânizó lîmvû 'ülí óró 'dî 'ásî. Gô'dá òkó Sâmáryä lé 'bá ró 'dî âcâ

---

* **4:5-6 4.5-6 Yâkóbâ** 'Dî  dî  bârâyámâ rî ózôwá 'î.

bē rī, Yésū drí tā âtázó ñokó 'dī drí kī, “Ámâ ïzó, ní â'dô ïcá'á fí trá l̄imvû âfélé má tí yā?”

⁹ Gõ'dá ñokó 'dī drí tā-drī l̄ogõzó Yésū drí kī, “Ní z̄i l̄imvû má tí 'dī ángô tí ró? Mâ Sãmáriyä lé 'bá 'î. Åkû lâ sī, ãnî ñjílā Yúdä yí kâ mvû ïyî ïgã tí bē ñjílā Sãmáriyä kâ bē yā?” Ñokó 'dī âtâ úlí 'dī ïtí 'dī, tâlâ ñjílā Yúdä yí kâ kī, ngá Sãmáriyä lé 'bá kâ â'dô ïyî ïzā'á Ôvârî rí l̄ifí drī 'á.

¹⁰ Gõ'dá Yésū drí tā-drī l̄ogõzó ñokó 'dī drí kī, “Tí ní ñoró ngá fẽfẽ tândí Ôvârî drí rī'á félâ ñjílā drí ngbâângbânõ rī nñj bē, gõ'dá ní ñoró tí kpá mâ rī gógó l̄imvû z̄i 'bá ní tì sī nô nñj bē, gõ'dá ní drí l̄imvû z̄izó má tí sī rī, tí má â'dô l̄imvû gólâ ãnî 'bâ 'bâ rñlí zââ lédrë-lédrë ró rī fe'á ní drí.”

¹¹ Gõ'dá ñokó 'dī drí tā-drī l̄ogõzó Yésū drí kī, “Ãmbá, óró nõ fífí, nî kpá ngá l̄imvû âsê kâ ãkó rī, ní â'dô áníkâ l̄imvû rī 'dī âsé'á ã'dô sī yā? Gõ'dá ní â'dô áníkâ l̄imvû ámâ 'bâ 'bâ rñlí zââ lédrë-lédrë ró rī ûsú'á ã'dô 'ásí ãngó nõ 'á rī yā?

¹² Úlí áníkâ âtálé 'dī 'á rī, ní ïsū áníkâ bē rī, nî gãrã ãmâ á'bíyá Yâkóbâ tibé óró nõ 'dī 'bâ nî, yí rī gógó drí mvñlî kôrõnyä íyíkâ yí bê ndrī, gõ'dá íyí mvá yí drí mvñzó lâ kpá ï'dî rñrî gólíyíkâ sī gõ'dá âcálé bñúú ãmâ rú rī drñj sī yā?”

¹³ Gõ'dá Yésū drí tā-drī jãzó ñokó 'dī drí kī, “Ñjílâ tibé l̄imvû mvû 'bâ óró Yâkóbâ kâ 'dī 'ásí rī, l̄imvû lôvó â'dô gólâ rī 'e'á kpá ó'dí.

¹⁴ Gõ'dá ñjílâ tibé l̄imvû má drí 'e'á félâ ní drí rī mvû 'bâ rī, l̄imvû lôvó 'é gólâ gõ'dá kô, tâlâ l̄imvû má drí 'e'á félâ gólâ drí 'dī rī, â'dô rī'á gólâ rī pñpñsílî 'á ñzõ óró kâtí, l̄imvû lâ 'dī â'dô rī'á ãtílî gólâ rī pâlé zââ gbádú ãdñkû ãkó.”

15 Gō'dá ōkó 'dī drí tā lōgōzó kpá Yésū drí kī, "Ãmbá, ní âfē l̄imvû rī lârâkô bē ītí 'dī má drí kē, tâlâ l̄imvû lōvó ózó kô ámâ 'êê kpá ó'dí, gō'dá má ózó kô kpá ânñ̄ l̄imvû ȣ'ulí ó'dí óró nō 'ásī."

16 Yésū drí gōzó tā âtálé ōkó 'dī drí kī, "Tāndí ró, 'dōvó ní nñ̄ ánî ágó rī ȣzilí, nñ̄ ânñ̄ ró gólâ bē má ngáá nõlé."

17-18 Gō'dá ōkó 'dī drí tā-dr̄i jāzó Yésū drí kī, "Mâ ámângá ágó ȣkó."

Gō'dá Yésū drí tā âtázó gólâ drí kī, "Păt̄j̄i, úlí áníkâ 'dī r̄i'á mb̄i! Nî ágó ȣkó, tâlâ ní trō ágó trâ áyélé áyélé ândâlâ nj̄i, gō'dá ȣgô gólâ ânî drí 'bâzó gólâ bê ngbâângbânō rī, â'dó kô ánî ágó 'î."

19 Gō'dá ōkó 'dī drí tā-dr̄i lōgōzó Yésū drí kī, "Ãmbá, ȣ'dô ītí rī, păt̄j̄i nî r̄i'á tā ȣngū 'bá 'î!

20 Ìtí rī 'dōvó, má ijî dr̄e tā ní t̄. Võ gólâ tāndí mb̄i ȣjílā drí Ôvârî rī ȣnj̄izó 'á lâ rī íyíkâ ángô rī 'dī yâ? Tâlâ âmâ ȣ'bíyâ yî ȣmbâ ȣyíkâ âmâ lâ'bí âmákâ 'á Ôvârî rī ȣnj̄ilí úní ȣmbá ȣzâ dr̄i nõngá. Gō'dá ânî ȣjílā Yúdâ yí kâ rī, rī âtálâ kī, v̄o tāndí mb̄i Ôvârî rī ȣnj̄i kâ ȣ'dô cé Yērōsâlémâ 'álâ. Ngbâângbânō v̄o r̄i 'dī 'ásī rī, gō'dá ángô rī íyíkâ 'dī tāndí ró Ôvârî rī ȣnj̄izó yâ?"

21 Gō'dá Yésū drí tā-dr̄i jāzó gólâ drí kī, "Ní ârî dr̄e úlí má drí 'e'á âtálâ ní drí nō. Kâyî lâ trâ ngbââ ânyî ȣjílā drí Ôvârî rī ȣnj̄izó v̄o 'ásī ndr̄i p̄p̄isílý ȣlô sî, gō'dá Ôvârî drí râtâa gólîyíkâ 'dī ârízó. ȣ'dó kô cé úní dr̄i nõngá, ngâtâ cé Yērōsâlémâ 'álâ.

22 Ānî Sāmáriyā lé 'bá, nī rī Ôvârî gólâ ānî drí nīlî kô rî ̄injîlî ū'dî. Gō'dá āmâ Yúdâ yî, mā rî Ôvârî āmâ drí nīlî trá dódó rî ̄injîlî ū'dî, tâlâ 'dîyî pâ 'bá gólâ Ôvârî drí âjólé rî rî'á ̄ojîlâ Yúdâ kâ 'î.

23 Gō'dá kâtî ácâ trá Ôvârî drí lâtî ó'dí â'dázó ̄ojîlâ drí. Ôvârî lê ̄ojîlâ drí iyî ̄injîlî vō 'ásî ndrî tâ mbî sî. Gō'dá tâ lâyvû 'bá g  r   rî, gólâ lê ̄ojîlâ drí iyî ̄injîlî p  p  s  lî   lô tândí rî sî.

24 Ní ârî dr  ! Ôvârî rî'á líndrî r  . Gólâ rí kô cé v     lô 'á. Gólâ rî kárâ tâ '  lé p  p  s  lî tândí   lô rî sî.   jîlâ   jn  jî gólâ p  p  s  lî tândí p  t  jî mbî g  d   kp     lô rî sî. 'D  rî sû nî Ôvârî drí r  r  ."

25 G  d   òkó 'd   drí tâ-dr   l  g  z   k  , "  l   tândí ní drí âtálé 'd   'b   m   trá 'd  y   pâ 'b   t  b   '   'b   âc  l   rî tâ l     s  l  , gólâ â'd   âc  'á nî tâ p  t  jî Ôvârî ng   l  s   rî â'd  l   ndrî āmâ drí."

26 Y  s   drí tâ-dr   l  g  z   òkó 'd   drí k  , "M   r   'b   tâ n   ôt  l   ní drí n   rî'á 'd  y   pâ 'b   r   g  g   ū'd  ."

27 G  d   Y  s   dr   z  â rî'á   l   ât  'á òkó 'd   b   rî, l  j  'b   g  l  k   rî 'b   y   drí âg  z   j  r  b   l  s   g  l  y   ūs  l     l   ât  r   'á. G  d   l  j  'b   Y  s   k   'd   'b   y   ūs   ūy   g  l  y   b     l     t  r   'á r  , dr  l  y   â'd  z   l  r  -l  r   r  , t  l   l  'b   Y  d   y   k   'á r  , rî'á   n  j   r     g  ô dr   r  z   t  ng  l   òk   l  d   b  . G  b   l   l  j  'b   'd   'b   y   â'd   b     t  r   l  r  -l  r   r   g  d   kp   t     s   ūr  ,   j  l     l  l   g  l  y   l  f  l   s   òk   'd   ūj   'b   k  'á n   r  , n   l     d   y  , ng  t   Y  s   r   ūj   'b   k  'á n   r  , g  l   r     l     t  l   òk   S  m  r  y   lé 'b   r   'd   b     d   t  s   y   r   ūy  .

28 G  d   òk   'd   dr     l  mv   límv   ūy  k   ây  z  

ākpā nīngá, gólâ drí ngāzó nīlî 'wāâ'wâ gôlé vólé jãribã 'álâ. Gõ'dá gólâ câ bê tólâ rî, gólâ drí õjilã ázizó tâ âtázó góliyî drí kî,

29 "Nî ânî drë 'wāâ'wâ tâ nô ârılı! Má ûsû ãgô ázâ trá óró tí tólâ, gõ'dá ãgô rî 'dî â'dâ tâ góliyî má drí 'élé trá  kû ró rî yî trá ndrî má drí! Gólâ ìcâ fí trá â'dolé 'dîyî pâ 'bá ámâ drí rî'á t lâ rî ï'dî yâ? Nî ânî, m  nî ró ndr l ."

30 Gõ'dá õjilã 'dî 'b  yî ârılı b  úl  õk  'dî k  ât l  'dî rî, góliyî drí ng z  ndr  nîlî Y s  r  ndr l  óró tí '  tol .

31 Gõ'd  õk  'dî òt r  kp  l v u  r , k r  l j o'b  Y s  k  'd  'b  y  dr  ng  ny ny  âtr z  f l  Y s  dr . G l y  dr  t  ât z  k , "T  i mb  'b , m  g  ng  ny ny  tr , r '  n , n  ny ."

32 G d  Y s  dr  t  ât z  l j o'b  íy k  'd  'b  y  dr  k , "M  c  ng  ny ny  \'m k  b , t b  ãn  ndr  dr  t  l  n l  k  r ."

33 G d  l j o'b  'd  'b  y , dr  l   y  tr  l j -l j  r . G d  dr l y  r z  t  ât l   y  l f l  ' s  k , " j l   z  âj  ng  ny ny  tr  g l  dr  \'m  v l  s  n  y ?"

34 N ng  s , Y s  dr  g oz  ul  m n g  ìy k  ng  ny ny  k  'd   t  l  â'd l  g l y  dr  k , "N  ndr  dr , m  r  n  l s  g l   v r  dr  \'m   j z  ' l  r  ' ' .  z  m  òt r  r l  l s  g l  dr  l l  m  dr  ' l  r  ' l  r , 'd f  f f  m  dr   z  ng  ny ny  dr  f f  f r   j l  dr  r  k t . M  l  \'m k  z   t  v s  c  l s  r  'd  ' l  nd l  v l ."

35  j l  r  tr  t  ât l  k ,  z   q f   dr g  tr ,  dr g  r  ' l  p r  d u   mv  '  g oz   l ! N  ndr  dr ,  ndr  n  r , â'd  g d   t  k . N 

ndrē drē vō látî 'álâ! Ədrúgú lịnjị trá njāâ ɳõlé!
Nī ânī, mā ɳō rō ê'bélé vō ãlô 'á 'bälé ēró Ôvárí
kâ 'á.

36 Ôvárí âjô mâ ânñlí úlí íyíkâ ɿ'dílì ɳjílã 'ásñ.
Nī ânī ámâ pälé ɳjílã 'dî 'bá yî ê'bélé tū vō ãlô 'á,
tälâ ɳrî rō ɳyî bê lédrē-lédrē rō zãâ gbádú ɿdûkû
ãkó. Mâ ɿ'dî ɿ'dí 'bá lâ 'í, má â'dô lânjõ lôsñ kâ ânî
drí ámâ pãzó 'dî drí-'â lâ fẽ'á ânî drí, mā â'dô ró
bê ɳyíkõ rō kpákã ãlô ãní bê ɳjílã gólïyí ãmâ drí
îmbálé 'dî 'bá yî tãsñ.

37 Rí'á tã pãtñí rō ɳjílã drí rízó tã âtálé kî, 'Azâ
'bá yî ɿ'dî ɳyíkâ ɿ'dî-ɿ'dî lâ, gõ'dá ãzâ 'bá yî ɳō
ɳyíkâ ɳõñjõ lâ ê'bélé ēró 'á.'

38 Gõ'dá ngbääângbânõ rî, mâ rí'á ânî jõ'á ngá
gólïyí má drí ɿ'dílì rî 'bá yî ê'bélé. Gbõ lé ɳjílã
ãzâ 'bá yî ɳ'ê ɳyí lôsñ ɳjílã 'dî 'bá yî êdê-êdê lâ kâ
nî ânî drí rî, gõ'dá nî â'dô ândrà-tãndî lâ ûsú'á."

39 Gõ'dá Sãmáriyã lé 'bá 'dî 'bá yî ârî ɳyî bê úlí
ɳkó 'dî kâ âtálé kî'á nî rî, Yésñ ɳlôfõ tã yí drí 'élé
trá ɳkû ró rî yî trá ndrî 'dó yí drí rî, ɳjílã dñû
gólïyí lãfálé 'ásñ drí tã lëzó pãtñí kî, Yésñ ãâ'dô
'dýyí pã 'bá 'í.

40 Gõ'dá Sãmáriyã lé 'bá 'dî 'bá yî cå ɳyî bê Yésñ
ngálâ óró tî 'á tólâ rî, gólïyí lë drë zãâ tã îmbâ
Yésñ kâ ârîlí, gõ'dá drilïyí rú'bá lô'bãzó Yésñ rú,
gólâ ɳrî ró drë dã ɳyî bê jãrîbã ɳyíkâ 'dî 'á nñngá.
Yésñ drí tã-drí gólïyíkâ 'dî lëzó, gõ'dá gólâ drí
rízó gólïyí bê nñngá kâyî rî sî.

41 Gõ'dá Yésñ îmbâ gólïyí bê kâyî rî 'dî 'á rî,
ɳjílã dñû drí ngãzó tã lëlé Yésñ 'á 'dýyí pã 'bá ró
piñpîsílì ãlô sî.

42 ɳjílã gólïyí tã lë 'bá trá Yésñ 'á 'dî 'bá yî,

drílīyî ngāzó úlí âtálé òkó gólâ gólīyî ązì 'bá ânīlí Yésū rî ndrēlé 'dī drí kī, "Āmâ ̄izó, mā n̄j̄ trá ngbāāngbânō kī, pătī Yésū ī'dī gólâ ânī 'bá ̄ojlā ndrī pălé tā ̄onjí gólīyíkâ 'ásī rî. Sísí rî, mā lē tā cé úlí ní drí âtálé āmâ drí nā tāsī. Gō'dá mā lē tā p̄ip̄isilí ̄lô s̄i ngbāāngbânō rî, tâlâ mā ârî úlí rî 'bá ̄afölé gólâ s̄ilí s̄i rî trá cù āmâ bí s̄i. Ngbāāngbânō, mā 'dē trá gólâ vósī."

Tā Yésū drí ̄agô ̄ambá ̄azâ mvá lâ ̄ingázó ngá lăzé 'ásī

cú ̄ití ndrē ̄akó lâ rî

⁴³ Kâyî rî 'dī vósī, Yésū yî drí ngāzó lâvūlî Gâlîlâyâ 'álâ.

⁴⁴ Gō'dá 'dī gólâ âtâ úlí mānīgō trá kī, "̄Ojlā gólâ tā ̄angū 'bá Ôvârî kâ ró rî, ̄ojlā gólâkâ rî 'bá yî ró gólâ kô." Gólâ âtâ úlí 'dī trá ̄ití, tâlâ gólâ n̄j̄ trá kī, ̄ojlā Yûdâ yí kâ rî 'bá yî ̄injí ̄iyî yî kô.

⁴⁵ Gō'dá gólīyî câ bê Gâlîlâyâ 'álâ rî, ̄ojlā ndrī drí ngāzó Yésū rî lâgúlî ̄ayîkō s̄i, gólīyî ̄isū ̄iyíkâ bê rî kī, Yésū ̄'dô kpá tā lârâkô gólâ drí 'élé Yérōsâlémâ 'álâ rî 'e'á 'bâdrî ̄iyíkâ 'á nîngá, tâlâ ̄ojlā gólīyî ̄urûkâ 'bá yî nî 'bá Yérōsâlémâ 'álâ kârámâ lâvû-lâvû kôrô kâ 'élé nâ 'bá yî ngî ̄iyî tâ lârâkô Yésū drí 'élé tólâ nâ tâ lâ trá gólīyî drí.

⁴⁶ Kâyî ̄azâ s̄i, Yésū drí nîzó kpá ó'dí Kánâ tibê gólâ drí ̄imvû jâzó ̄odrá ró 'á lâ rî 'álâ. Gō'dá ̄agô ̄ambá ̄azâ kûmû ̄Eródë kâ zêlé bê ̄jârbâ ̄azâ zîlî Kâpêrânómâ nâ 'á. Mvá ̄agô ̄ambá 'dī kâ trá ngá lăzé ró ̄anyî 'e'á drâlé.

⁴⁷ Gō'dá ̄agô ̄ambá 'dī ̄arílí bê tâ kî'á nî rî, Yésū ̄âcâ trá Yûdâyâ lésî Gâlîlâyâ 'á, gō'dá gólâ ̄â'a'dô

bê Kánā 'álâ rî, ãgô ãmbá 'dĩ drí ngãzó 'wââ nîlî Yésü ngálâ. Gõ'dá ãgô 'dĩ câ bê Yésü rî ûsúlî rî, gólâ drí rú'bá lô'bázó Yésü rú kî, "Óõ, kúmú, mvá ágó ámákâ ngá lãzé ró ãmbukû lâ cé pípîsílî 'á, ní â'dô ânî'á fí trá pälâ má drí õdrã 'ásî yã?"

⁴⁸ Gõ'dá Yésü drí tã-drí jãzó ãgô 'dĩ drí trâ kî, "Ãnî õjílã Gâliláyã kâ nõ 'bá yî, õzõ nî õndrê tã lârâkô má drí rí'á 'élâ rî kô rî, nî gã dó tã lêlé kî, pâtíjí Ôvârî âjô mâ nî."

⁴⁹ Gõ'dá ãgô ãmbá 'dĩ drí tã lôgõzó Yésü drí kî, "Ãmbá, ní ânî, mä nî ró bê 'wââ'wâ ámâ mvá ágó nõ trá 'e'á lôvó-lôvó âyélé!"

⁵⁰ Gõ'dá nîngá sî, Yésü drí tã âtázó ãgô 'dĩ drí kî, "Tãndí ró, ánî mvá ágó 'dĩ drâa kô, â'dô ngá pã'á. Ní nî gõlé ní drí 'bâ 'álâ." Ægô ãmbá 'dĩ drí tã lêzó úlî Yésü kâ 'dĩ 'á, gõ'dá gólâ drí ngãzó nî'á gõlé yí drí 'bâ 'álâ.

⁵¹ Gõ'dá ãgô ãmbá 'dĩ ngâ bê nî'á gõlé yí drí 'bâ 'álâ rî, gólâ õtírî cãâ ãnyî yí drí 'bâ bê rî, gólâ drí rû ûsúzó rû ï'bû 'bá íyíkâ yí bê lâtî 'á. Gõ'dá kôrô rû ï'bû 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó tã âtálé gólâ drí kî, "Ánî mvá ágó ngâ trá ngá lãzé 'ásî! Gólâ rî rú'bá âcâ trá tãndí ró!"

⁵² Gõ'dá ãgô 'dĩ drí tã ijízó rû ï'bû 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî tí kî, "Díi tã pâtíjí 'î yã? Gólâ rî rú'bá âcâ tãndí ró 'dĩ ángô tú yã?" Gõ'dá gólîyî drí tã-drí jãzó kî, "Âgí ɿtú drí drí dírî 'á kôrô gólâ rî rú'bá ãmbá âmé 'bá 'dĩ drí ɿ'dízó, gõ'dá mbârâkâ lâ drí âgõzó rú'bá lâ 'á."

⁵³ Gõ'dá kôrô ãgô 'dĩ drí nîzó lâ kî, ngá lãzé fõ trá íyî mvá rú sî té ɿtú-pá gólâ Yésü drí úlî âtázó

yí drí kĩ'á nĩ rî, yí ñoní 'bã 'álâ, íyî mvá ágó ãâ'dô ngã'á ngá lãzé 'ásí 'dî 'á. Gõ'dá ãgô ãmbá 'dî drí tã lëzó pãtí-pãfí ró pípísilí ãlô sî Yésü 'á, gõ'dá õjilã gólâkâ 'bã kâ ndrî drí tã lëzó kpá pípísilí ãlô sî õzõ gólâ kâtí.

⁵⁴ 'Dî tã lârâkô rî lâ Yésü drí 'êlé Gâllláyä 'álâ âgõ-âgõ gólâkâ Yûdáyä lésí rî vósí rî ï'dî.

5

Tã Yésü drí ngá lãzé 'bá ãzâ êdézó kâyî lôvô kâ sî rî

¹ Tã Yésü drí 'êlé Gâllláyä 'álâ 'dî 'bá yî vósí rî, gólâ drí ngãzó kpá ó'dí Gâllláyä 'ásí nîlî Yêrõsälémä 'álâ kârámä Yûdä yí kâ 'êlé.

² Gõ'dá Yêrõsälémä 'á tólâ rî, ápârî ãzâ bê rú lâ Bëtëzâdâ tí Yûdä yí kâ sî, ãnyi átî jârîbä kâ zîlî Átî Kâbîlîkî kâ rî lágatí. Gõ'dá ápârî 'dî tí rî, ú'dî pâträ trá tólâ njî.

³⁻⁴ Õjilã gólîyî ngá lãzé 'bá ró rî rî ïyî trá pâträ 'dî 'bá yî 'ásí, gólîyî lîfî ãkó rî 'bá yî, lîsí ró rî 'bá yí bê gõ'dá rî 'bá õñõ ró rî 'bá yí bê. (Tâlâ mälâyikâ Ôvârî kâ rî ânîlî lîmvû ápârî 'dî kâ iyâlé kâgbâ-kâgbâ. Õzõ õjilã ãzâ ngá lãzé bê rî õ'dê trá sisí lîmvû ápârî 'dî kâ rî 'bá rû iyâlé 'dî 'á rî, kôrô ngá lãzé gólâkâ 'dî drí rû ndëzó.)* Ï'dî ngá lãzé 'bá 'dî 'bá yî rî lîmvû 'dî rû iyâ-iyâ lâ têlé.

⁵⁻⁶ Gõ'dá Yésü yî cå bê ápârî 'dî tí 'álâ rî, gólîyî drí ãgô ãzâ ûsúzó tólâ, âyî'á gbûrûkû drîñ ngá lãzé bê, ãgô rî 'dî 'ê trá ndrô nyâ'dî-trá-drî-lângâ-mûdrî-drî-lâ-ngâ-njî-drî-lâ-nâ ngá lãzé íyîkâ

---

* ^{5-3-4 5.3-4} Sisí rî, úlí nõ 'bá yî vérësí nõ 'á, íigíí kô búkû Yōwánî kâ nõ 'á.

'dī bē. Gō'dá Yésū ndrélé bē āgô ngá lāzé bē 'dī
âyírī 'á vūdrí rī, drilâ nīzó lâ kī, āgô 'dī 'ê trá
ndrō āmbá lānō ngá lāzé íyíkâ 'dī kâ bē. Gō'dá
Yésū drí āgô rī 'dī ijízó kī, "Ámâ  drúp , ní l 
ng l  ngá l z  áník  'dī 'ás  y ?"

⁷ Gō'dá āgô ngá l z  b  'd  dr  t  l g z  Y s 
dr  k , "    mb , m   j l   k  am  z l  'w  
l mv  'd  '  t l ,  z  l mv  'd   t r  r  iy  k gb -
k gb  r . T l  m   t r  am k  dr  r i  am  s l 
m n s  r ,  k  r   j l  g l y  mb r k  b  r  'b 
y  'd   y ng  tr  s s  m  dr  l mv  '  t l ."

⁸ G d  Y s  dr  t   t z  g l  dr  k , "N  ng 
 r ! N  p  gb r k   n k , n  ng  n '  l m  b !"

⁹  t  r , k r   g  'd  p  l  dr   mb z  o d , t 
 z   k  r  t . G d  dril  ng z   r  gb r k 
iy k  p l  n z  l m  b .

'D  Y s   ng   g  'd  ng  l z  ' s , t  k y  Y d 
y  k  l v  k  ' .

¹⁰ T  'd  t s  r , dr -'b   ng  Y d  y  k   z  'b 
y  ndr  b   g  Y s  dr   ng  l z  ' s  'd 
n '  l m  b  l t  ' s  gb r k  iy k  b  y  dr   k y 
iy k  l v  k  s  r , g l y  dr  'b z   w  r   g  'd 
b . G d  g l y  dr  t  ij z   g  'd  t  k , "N , t l 
 d  '  n  dr  r z  ng  n jl  k y  am k  k y  l v 
k  s  y ? N  n y  k '  n  r ,  ndr  n  r  k y  am k 
r t a  '  k  '  r  k  y ? 'D  r '  t   nj  ' ."

¹¹ G d   g  'd  dr  t -dr  l g z  g l y  dr  k ,
"T  am k  b  y ? M  am ng  k   y '  ng  l z 
am k  b  g d   g   z  dr   n z  am   ng 
ng  l z  am k  'd  ' s , g d  dril  t   t z  má
dr  k , m   ng  má  tr  gb r k  am k , m   n 
l m  b .  d  má dr  r z  n l  n ."

12 Gõ'dá drílŷi tā âtázó ãgô 'dī drí kī, "Õjílā ōnjí rī gógo gólâ tā âtá 'bá ní drí kī'á ní rī, ní õtrō gbürükū áníkâ nízó ū' dí bê lâ kâyì ãmákâ râtáã 'ẽ kâ nō 'á nō íyíkâ ã'dí ū' dí yã?"

13 Gõ'dá ãgô 'dī ìcá kô tā ìjî gólŷíkâ 'dī tā-drí lâ lôgõlé, tâlâ gólâ níjí õjílā íyí ìngá 'bá ngá lâzé 'ásí 'dî rú lâ kô. Tâlâ Yésü ìngâ gólâ bê ngá lâzé 'ásí rī, Yésü drí íyíngá kôrô fízó 'wââ õjílā õ'bí ápârì tí 'dî 'bá yî lâfálé.

14 Tâ ndrî 'dî vósí rî, ãgô ìngálé ngá lâzé 'ásí 'dî drí ngãzó kpá nílî jô ángí Òvârî kâ rî 'álâ. Gõ'dá Yésü drí gólâ rî ûsúzó kpá ó'dí jô Òvârî kâ nâ 'álâ. Gõ'dá Yésü drí tā âtázó gólâ drí kī, "Ámâ ãdrúpí, ópâ nî trá! Ngbâângbânõ rî, ní âyê tâ ōnjí 'ẽ'ẽ. Òzõ ní ãyê tâ ōnjí 'ẽ'ẽ kô rî, ngá ãzâ ōnjí têtë lâ â'dô â'dó'á ní bê gäqrä sísí 'dî drílî sî."

15 Gõ'dá ãgô 'dî drí ngãzó nílî 'wââ'wâ drí-'bá ángí Yûdâ yí kâ tibê gólâ rî ìjí 'bá sísí rî yî ngálâ. Gõ'dá drílâ tâ âtázó gólŷi drí kī, "Ãgô tibê ámâ ìngá 'bá ngá lâzé 'ásí ãnî drí rî'á tâ lâ ìjilí má tí rî, gólâ ū' dî ãgô gólâ rî'á zîlâ Yésü rî."

16 Gõ'dá drí-'bá ángí Yûdâ yí kâ 'dî 'bá yî ârî íyí bê tâ 'dî ìtí rî, gólŷi 'bââ Yésü rî lôvó gõ'dá kô, tâlâ tâ Yésü drí 'élé kâyì gólŷíkâ râtáã kâ 'dî 'á 'dî tâsî. Gõ'dá gólŷi drí rîzó zââ Yésü rî ikpókpólôlé úlî sî.

17 Gõ'dá Yésü drí tâ âtázó gólŷi drí gólŷi lîfí drí 'á kî, "Tâlâ ã'dô 'î ní lêé tâ gólâ má drí rî'á 'élâ nô kô yã? Nî níjí kô kî'á ní rî, ámâ átá Òvârî rî lôsî 'élé kâyì vósí cé yã? Gólâ rî zââ ãnî vó ndrêlé

kâyì rätáä kâ 'á. Tälâ ī'dî 'dî má drí rïzó kpá lôsï 'ëlé kâyì rätáä kâ sï 'dî, õzõ ámâ átâ kâtí."

18 Úlí Yésü kâ 'dî drí drï-'bá ángí Yúdä yí kâ 'dî 'bá yî 'bäzó â'dólé ăw   ró rôô. Yésü rî lôvó drí fozó gólîyî 'ásï zää gb  d  . G  d   drílîyî rïzó l  f   lôndâlé,   'd   ró b   Yésü rî f  z   v  l  . T   if   gólîyî drí 'bäzó ăw   ró Yésü b   rî, tälâ Yésü ró l  'b   gólîyíkâ k  'á n   rî, kâyì rätáä kâ 'dî   'd   k  yì lôv   kâ 'í   j  l     'ê lôsï 'á l   k   rî k  . G  d   ng  ng   l  , t   p  t  j   g  l   Yésü drí Ôv  r   rî z  z   i  y   átâ ró 'dî 'b   gólîyî tr   â'dólé ăw   ró rôô, tälâ t     s   gólîyíkâ 'á rî, úlí Yésü kâ 'dî rî â'dálâ k  , Yésü   am   y   tr   â'dólé Ôv  r   ró.

Dr  -  c   Ôv  r   drí f  l   Y  s   drí rî

19 G  d   drï-'b   ángí 'dî 'b   y   rî   y   b   Y  s   rî t   ânyálé rî, Y  s   drí g  z   t   ât  l   gólîyî drí k  , "M   ât   ãn   drí t   p  t  -p  t   r  , m     c   k   t   '  l   c     t   ám   át     k  . M   r   cé t   Ôv  r   drí r  'á '  l   r   'b   y   '  l     'd  . M   l   cé ng   g  l   drí l  l   m   drí '  l   r   '  l     'd  .

20 T  l   ám   át   l   m     y   mv   tr   r  ô,   'd   'd   g  l   drí ng   y   drí l  l   '  l   r   â'd  z   ndr   m   drí. M   ât   ãn   drí, ám   át   â'd   ám   'b  'á t   t  nd     z   'b   y   '  l   g  r   t   g  l   ãn   drí ndr  l   n   dr  j   s  . N     t  r   ám   ndr  e   '  r   l   '   r  , g  d   ãn   t   â'd     'd     'd  .

21 Ám   át   r     j  l   l  dr  l     dr   '  s   gólîyî 'b  l     d  l   lédr  -lédr   r  , õz   dr  l   l  l   r   t  . M   r   g  g   g  l   r   mv   r   n   â'd   kp     j  l   l  dr  'á   dr   '  s   gólîyî 'b  l     d  l   lédr  -lédr   r  , õz   m   dr   l  l   r   t  , ny   õz   ám   át   k  t  .

22 Gõ'dá ámâ átá fẽ drí-ãcê trá ndrī má drígá, má drí tã-vó õjílã ndrī kâ kizó.

23 Gólâ 'ê tã 'dî ïtí 'dî rî, tâlâ õjílã ndrî ̄injî ró má bê íyî mvá ró, õzõ gólîyî ã'dô fí gólâ rî ̄injî 'bá 'î rî. Õzõ õjílã ãzâ ̄injî má Ôvârî rî mvá ró nõ kô rî, õjílã rî gógó 'dî ̄injî ámâ átá gólâ tibê ámâ âjó 'bá nõ kpá kô.

24 "Má âtâ ãnî drí tã pâtí-pâtí ró, õzõ õjílã ãzâ ãârî úlí má drí rî'á âtálâ rî 'bá yî trá, gõ'dá õjílã rî 'dî drí tã lëzó kî, Ôvârî âjô má nî rî, õjílã rî gógó 'dî ã'dô lédrë-lédrë ̄dûkû ãkó rî ûsú'á. Õjílã rî 'dî rú'bá ̄nyákú lâ õdrâ lé rî, lôvó-lôvó lâ â'dô rî'á zââ gbâdú ̄dûkû ãkó õdrâ gólâkâ vósí, tâlâ lâjõ má drí 'e'á félâ gólâ drí tã ̄onjí gólâkâ tâsí rî, má fée gõ'dá kô. Gólâ lâvû trá õdrâ 'ásí filí lédrë-lédrë ̄dûkû ãkó rî 'á.

25 Má âtâ tã pâtíí ró, kâyî âcâ trá tã ó'dí drí rû 'ezó ngbâângbânõ! Gõ'dá má rî gógó Ôvârî rî mvá ró nõ â'dô tã átâ'á õjílã gólîyî õdrâ 'bá rî yî drí, gólîyî drí ámâ gbórökõ ârizó, gõ'dá drílîyî ngâzó âfõlé õdrâ 'ásí rîlî lédrë-lédrë ró zââ gbâdú ̄dûkû ãkó.

26 Tâlâ ámâ átá fẽ mbârâkâ trá má drí õjílã ̄ngázó õdrâ 'ásí ó'dí rîlî lédrë-lédrë ró zââ gbâdú ̄dûkû ãkó, nyé õzõ gólâ drí ngá ndrî lô'bârë tí, gõzó ngá ndrî 'dî 'bá yî vó lâ ndrêlé â'dolé lédrë-lédrë ró cé íyî úlí sî.

27 Gõ'dá lâtî ălô-ălô 'dî 'ásí, ámâ átá Ôvârî âfë drí-ãcê kpá trá má drí tã-vó õjílã ndrî kâ kizó, tâlâ má gólâ rî mvá 'î, gõ'dá ̄dî gólâ drí ámâ âjózó ûrû lésí.

28 “Ãnî tî rî â'dílî úlí má drí rî'á âtálâ nõ 'á tâlâ ã'dô 'î yã? Nî lë tâ úlí má drí âtálé nõ 'á. Kâyî âbí ácâ'á, má drí õjilâ gólîyî ndrî òdrâ 'bá trá rî yî zîzó, drílîyî lâzí ámákâ ârîzó, gõ'dá drílîyî ngăzó âfólé òdrâ 'ásî.

29 Gõ'dá õjilâ gólîyî tâ tândí 'ẽ 'bá kâyî drílîyî 'bâzó lédrê-lédrê ró rî sî rî, â'dô ngă'á òdrâ 'ásî rîlî lédrê-lédrê ró zââ gbâdú  dûkû  kó. Gõ'dá õjilâ gólîyî tâ  njí 'ẽ 'bá kâyî drílîyî 'bâzó drê lédrê-lédrê ró  nyákú drîj nõngá nõ 'á rî, â'dô  yî lâñjö zââ gbâdú  dûkû  kó rî  sú'á.

30 Tâ ndrî má drí rî'á ' lâ rî, â'dô kô tâ ámâ nyâányâ kâ  dî. Má rí kô tâ ámâ nyâányâ drí lêlé rî ' l   dî. Má â'dô tâ-vó õjilâ kâ kî'á, ny   z o ámâ át  drí â'd l  tr  má drí rî k t .  z o ' j  r  k t  r , má r  tâ-v  õjilâ k  k l  l t  mb  ' s , t l  má r  té tâ g l y  ámâ át  ámâ  j  'b  r  dr  l l  r  ' l   d .

Tâ tâ â'd  'b  k ,  v r   j  Y s  n  r 

31 “M   t   n  dr , n   s   n k  b  r , m  l ng  ' j  ám  t  '  y ?  d   t  k .  z o m   r  n  r '  ám  nyâány  t  l ng l   d  r , t  t  ndr  má dr  r '  ât l  n  'b   d  'b '  ndr  t  t k  r .

32 P t -p t  r , ám  át   v r   d  t  p t '  ám k  r  n   n  dr . G d  má n  tr  k , t  dr l â  d l  ám  t s  r  r '  t  p t '  ' .

33 N  j   j l  tr  Y w n i ng l , g l y   d  r  t  g l k   r l . G d  Y w n i dr  t  p t '   t z  g l y  dr  ám  t s .

34 T  b   d  'b  t nd  r  l v l  g r   l   j l  mv   z o Y w n i k t  r  k  dr j s . G d  má r  t  n   t l   l   w n i k  t s , t l   l   g l k  ' 

ãâgâ ró bê ãnî dr̄ñi, gõ'dá nĩ âdî ró dr̄i bê tā õnjí ãníkâ rî 'ásí ânñlî má ngálâ, má pâ ró ãnî bê.

³⁵ Yōwánī rî'á õzõ ngá î'i gólâ tibê rî 'bá látfi î'ilí ãnî drí rî kâtí. Gõ'dá nĩ â'dô trá ãyïkõ ró tā lélé úlí gólâkâ 'á kâyï dã sî.

³⁶ Tā tibê â'dô 'bá 'bâlé tândí ró lâvñlî gârã úlí Yōwánī kâ dr̄ñi sî rî'á tā gólîyî má drí rî'á 'élâ nõ rî, gólîyî rî tā â'dálé kî, Ôvârî âjô mâ nĩ. Má rî nõ té tā ámâ átâ drí âtálé má drí 'élé rî 'élé ï'dî ndéle.

³⁷⁻³⁸ "Ozõ pâtñi nĩ ūnñi úlí Ôvârî kâ fí trá dódó rî, nĩ â'dô nñ'á lâ kî, pâtñi Ôvârî âjô mâ nĩ, tâlâ búkû gólâkâ 'á rî, gólâ âtâ tā ámâ âcâ-âcâ kâ trá ãnî drí. Gõ'dá nĩ gâ trá dó tā lélé úlí gólâkâ 'dî 'á, nĩ ârî gólâ rî úlí kô ãnî bí sî, gõ'dá nĩ ndré gólâ kpá kô ãnî lñfî sî.

³⁹ Nî rî zââ kárâ búkû Ôvârî kâ rî zilí mânísî, tâlâ ãnî drí tâ mbî ûsúzó lédrë-lédrë  dûkû  kó rî tâsî, gõ'dá tâlâ  dô 'i ãnî drí tâ lëzó kô kî, búkû Ôvârî kâ 'dî rî ámâ tâ âtálé ï'dî ãnî drí yâ?

⁴⁰ Gõ'dá nĩ rî ámâ gâlé dó  dô tâsî yâ? Mâ ï'dî  jílâ lédrë-lédrë  dûkû  kó rî fê 'bá 'i.

⁴¹⁻⁴³ "Má nĩ trá, ãnî ndrî, nĩ lëé Ôvârî kô  lôlâ, tâlâ nĩ lëé kô tâ lélé tâ âtî-âtî má drí ânñzó ï'dí bê lâ nõ 'á. Ámâ átâ Ôvârî âjô mâ nĩ ânñlî ãnî  mbálé. Gõ'dá má ndré bê rî, nĩ 'ê ãnîkâ tâ lélé cé  jílâ gólâ ãnî 'bá iyî tâ lóngô-lóngô bê kî, yí  â'dô iyikâ ï'dî gârã rî 'á! Mâ rî gógó nyâányâ lâ nõ, tâ  sû ámákâ rî â'dô kô cé ãnî  jílâ drí ámâ lûyílî ï'dî. Mâ lë ámákâ cé ãnî drí tâ lélé tâ âtî-âtî ámákâ nõ 'á ï'dî.

44 Tí nĩ â'dô tā lē'á má 'á ángô tí, õzõ nĩ õ'bã lïfí nõ gbõ zää ngá gólïyï ángó nõ kâ rî 'bá yí vó, tälâ ãnî ãzí-ãzí yí ülûyï ró ãnî rú bê kï, ãnî ã'dô õjilä tändí 'î rî yä? 'Díi gõ'dá nĩ lée kô tā gólïyï sũ 'bá Ôvârï rú rî 'bá yí 'elé.

45 “Ãnî, nĩ gã úlí ãnî á'bíyá Músã kâ kpá trá dó, tibê ãnî drí kï'á nĩ, ââ'dô tā ãnî drí lïfí 'bãzó vó lâ rî âtá'á nĩ ãnî täsí Ôvârï ágálé rî. Gõ'dá nĩ gã bê úlí gólâkâ ámâ täsí rî kpá trá dó 'dî rî, Músã rî gógó â'dô âdré'á gõ'dá kpá nĩ Ôvârï ágálé ãnî ãlï ânjõlé. Â'dó kô mâ rî gógó nõ ū'dî.

46 Nĩ ndrê trá, tí nĩ õró úlí Músã kâ âtálé rî lée rî, tí nĩ lë tā kpá trá úlí ámákâ 'á, tälâ Músã rî tā âtálé âcâ-âcâ ámákâ rî täsí.

47 Gõ'dá nĩ lée bê tā Músã drí ïgïlí trá rî 'á kô rî, ïtí rî, tí nĩ â'dô tā lē'á úlí má drí âtálé rî 'á ángô tí yä?” 'Díi úlí Yésü drí âtálé drï-'bá ángí Yúdä yí kâ drí Yérôsälémä 'álâ rî ū'dî.

6

Tā Yésü drí ngá nyanyä fẽzó õ'bí drí rî

(Mâtáyö 14.13-21; Máräkô 6.30-44; Lükä 9.10-

17)

¹ Gõ'dá 'dîi vósí rî, Yésü yí drí âgõzó Yérôsälémä lésí gõlé Gälïlåyä 'álâ lajó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê. Käyï ãzâ sï, gólïyï drí ngãzó filí kõlóngbõ 'á mbälé lïmvû ândré Gälïlåyä* kâ rî 'á'á lé drï lâ lésí.

2-4 'Díi rî'á käyï kärämä Yúdä yí kâ zïlì kärämä lâvû-lâvû kôrô kâ rî trá ãnyï. Gõ'dá õjilä ndrê

---

* **6:1 6.1** *Lïmvû ândré Gälïlåyä kâ* 'Díi rú lâ ãzâ kpá lïmvû ândré Tibérïyä kâ.

bê tā lârâkô Yésū drí r̄'á 'ělâ r̄zó õjílā īngálé ngá lăzé 'ásī 'dî r̄, gólŷí drí ngăzó 'dó 'dĕlé gólâ vósī. Nīngá sī, Yésū ȳi drí nīzó mbâlē lütú dr̄'í 'álâ, gõ'dá gólŷí drí r̄zó vüdrí lăjó'bá íyíkâ r̄ 'bá ȳi bê dîr̄ ȳi lăgátí sī.

⁵ Gõ'dá Yésū òtír̄ r̄'í lăjó'bá íyíkâ 'dî 'bá ȳi lìfí lâ ȳi īcílí r̄, 'dî õjílā ãzâ 'bá ȳi kpá bê dûû r̄'á ȳi ânī'á gólâ ngálâ. Gõ'dá Yésū jâ lìfí bê gólŷí ndr  l   dîr̄ r̄, drílâ ngăzó tâ ïjílí Fíl  p   tí k  , "Fíl  p  , m   â'dô ngá ny  ny   ūsú'á ã'dô 'ásī g  l   f  l     jíl   õ'bí n   'bá ȳi drí ny  l   y  ?"

⁶ Yésū ïjí tâ 'dî Fíl  p   tí 'dî, ã'dô r   tâ ïs   Fíl  p   k   ûj  z  , ng  t   Fíl  p   l   t   tr   k  , y   Yés   c   r  'á mb  r  k   b   ng   ny  ny   ūs  z   f  l     jíl   dûû r   'b   ân  l   'dî 'b   y   dr   y  . T  k   g  l   n   íy  ng   t   y   dr   'e  'á 'ěl   r   tr  .

⁷ Gõ'dá n  ng   s  , Fíl  p   dr   t   'dî dr   l   j  z   Yés   dr   k  , "M   â'd   ng   ny  ny   r   'dî ūs  'á   jíl   õ'b   'dî 'b   y   dr     t   'dî ã'd   'ás   y  ?   z   kp  l   o  tr     d   k  y   k  m  -r   k   ãmb  t   g  z   r  ,   c     jíl   õ'b   'dî 'b   y   dr   ny  l   cé   t  t   k  ."

⁸ Gõ'dá n  ng   s  , lăj  'b   Y  s   k   S  m  n   P  t  r   r     d  r  p   r   r   b     nd  r  y   r   dr   t   ât  z   Y  s   dr   k  ,

⁹ "Ág  am  v     z   b   r  'á n  , g  l   k   c   ãmb  t   d  d  w   b   n  j  , g  l   kp   c     b   f  ny  -f  ny  w   b   r  . G  d   õz   kp  l   m     f   ãmb  t   n  j   'dî g  d     b   r   'd   'b   y   b     j  l   õ'b   'b   'd   'b   y   dr   ny  l   r  ,   c   g  l  y   dr   k  ."

¹⁰ G  d     t   r  , Y  s   dr   t   ât  z   lăj  'b   íyíkâ r   'b   y   dr  , g  l  y     t  t   r   t     j  l   õ'b   'd   'b   y   dr  , t  l     r   r     y   b   v  dr   ng   ny  l  . G  d     j  l   õ'b  

'dī 'bá yī drí rīzó vūdrí ōmā ǎrú dr̄y ngá nyānyā tēlé. Ōjílā rī 'bá 'dī 'bá yī rī'á kútū-njī. 'Dīl ólā cé āgō ū'dī, gō'dá ólāá òkó 'dīyimvá bē kō.

¹¹ Gō'dá nīngá sī, Yésū drí ǎmbātā njī 'dī trōzó, gō'dá drilâ rātāā 'ězó Ôvârī drí, gō'dá drilâ fēzó lâ lājō'bá iyíkâ 'dī 'bá yī drí, gólīyī ōlānjī rō ōjílā ū'bí gólīyī rī 'bá vūdrí 'dī 'bá yī drí. Gō'dá gólâ drí ū'bî rī 'dī 'bá yī 'ězó kpá ūtí. Mbârâkā Ôvârī kâ sī, ǎmbātā njī 'dī 'bá yī gō'dá kpá ū'bî rī 'dī 'bá yī bē drí ōjílā ū'bí 'dī 'bá yī ǐcázó ndrī.

¹² Gō'dá ū'bí 'dī 'bá yī nyâ ū'yī ngá nyānyā bē ūcálé dūū rī, Yésū drí tā ǎtázó lājō'bá iyíkâ 'dī 'bá yī drí, gólīyī ū'u'dû ngá nyānyā ǎmbukū ōjílā ū'bí 'dī 'bá yī drí nyâlē âyélé 'dī 'bâlé dódó, ūzó kō rû ūzââ.

¹³ Gō'dá ūtí rī, lājō'bá Yésū kâ 'dī 'bá yī drí ǎmbātā ǎmbukū ū'bî bē lâkí 'bá 'dī ū'dûzó ivō 'ásī dūudû. 'Dīl cé ǎmbātā dâdâwâ njī gō'dá ū'bî fînyâ-fînyâwâ bê rī Yésū drí rātāā 'ězó drī lâ rī drí ōjílā ū'bí 'dī 'bá yī ǐcázó, gō'dá ǎmbukū lâ drí kpá lâkizó ivō 'ásī mûdrí-drī-lâ-ngâ-rī.

¹⁴ Gō'dá nīngá sī, ōjílā ū'bí 'dī 'bá yī ndrê ū'yī bê tā lârâkô Yésū drí 'ělē mbârâkâ Ôvârī kâ sī ngá nyānyā 'dī 'ězó âcálé dūū rī, tī lâ ū'yī drí ǎ'dízó. Gō'dá drilîyî tā ūsuzó kī, "Ã'dô ūtí rī, 'dîl trá pâtî 'dîyî pâ 'bá gólâ Ôvârī drí tā lâ 'bâlé trá búkû ūyîkâ 'á 'ě'á âjolâ ãmâ pâlé rī ū'dî, ū'dî gólâ âcâ trá."

¹⁵ Gólîyî lë trá Yésū rī 'bâlé â'dolé kúmú gólîyikâ rō mbârâkâ sī, tâlâ gólâ ūdrô rō bê ǎjú-'bá-ǎzí gólîyikâ vólé. Tákō, Yésū nî tā ūsuzó gólîyikâ 'dî trá ǎkû, gō'dá tā ūsuzó gólîyikâ 'dî sú gólâ rú kô,

gõ'dá gólâ drí íyîngá 'bẽzó kírî élêwálâ ró nîlí íyî lâpílí úní lãfálé.

*Tā Yésū drí âcí tõzó lîmvû drñi sî rî
(Mâtayô 14.22-33; Márakô 6.45-52)*

16-17 Gõ'dá ngá drí ânírî 'á, Yésū drë zââ úní lãfá 'álâ. Lãjó'bá gólákâ 'dî 'bá yî drí ngãzó nîlí gõlé lîmvû ândrê tí 'álâ, ã'dô ró nî'á kõlóngbõ mbâlé nîzó gõlé Käpéränómä 'álâ ró. Gõ'dá Yésū rî gógó âgõó drë kô gólîyî ngálâ. Gõ'dá ngá ânì bê gólîyî ûsúlî drë ãkpâ lîmvû ítô 'â 'á rî, 'dîí Yésū âcá drë zââ gólîyî ngálâ kô.

18 Gõ'dá gólîyî câ bê kõlóngbõ bê lîmvû ândrê 'dî kâ 'dî ítô 'â lâ 'á rî, kâgumäqâ ândrê drí ïtõzó rî'á âsîlî mbârâkâ sî. Gõ'dá lîmvû drî drí rîzó rû ïyalé mbârâkâ sî kâgbâ-kâgbâ.

19 Gõ'dá 'dîí gólîyî nî trá õzõ kîlõmítîrî njî kâtí lîmvû ândrê 'dî tí sî, drîlîyî ngá ndrêzó vólé rî, drîlîyî õjîlâ ãzâ ndrêzó ânî'á gólîyî ngálâ lîmvû drñi sî, kôrô ûrî drí gãzó gólîyî rû.

20 Gõ'dá Yésū âcâ bê ânyî rî, gólâ drí tâ âtázó gólîyî drí kî, "Nî 'ê ûrî kô! Nî nîjî kô kî, nôô mâ ï'dî yâ?"

21 Gõ'dá lãjó'bá 'dî 'bá yî drí 'bâzó ndrî ãyïkõ ró, drîlîyî Yésû rî âzizó mbâlé kõlóngbõ 'á ïyî ngálâ. Gõ'dá 'wââ ró, kõlóngbõ 'dî drí cãzó tãndí ró lîmvû tí 'álâ.

Tā õjîlâ õ'bí drí Yésû rî lôndâzó rî

22 Gõ'dá cñinó ãzâ lâ sî rî, õ'bí gólîyî Yésû drí ngá nyãnyâ fêzó drîlîyî rî drí ngãzó rî'á Yésû rî lôndâlê võ ngá nyãnyâ fêzó drîlîyî 'dî 'á nîngá, tâlâ gólîyî nî trá kî, âgí rî, kõlóngbõ kó cé âlô

lājó'bá Yésū kâ drí mbāzó 'á lâ nîlî Kāpērānómā 'álâ rî ī'dî, gõ'dá gólîyî nî kpá trá kî, Yésū mbāá kô kôlóngbō 'dî 'á nîlî lājó'bá íyíkâ yí bê.

²³ Gõ'dá kôlóngbō ãzâ 'bá yí drí kpá ácázó jãribä Tîbérîyä kâ rî lési âdrélé ãnyî võ Yésū drí ngá nyânyä fẽzó õ'bí 'dî 'bá yí drí 'dî lágatí nîngá.

²⁴ Gõ'dá õ'bí 'dî 'bá yí lôndä ïyî bê Yésū trá kpñi, gõ'dá lâjó'bá gólákâ â'dô bê kpá tólâ yû'dâwâ rî, gólîyî drí mbāzó kôlóngbō âcâ 'bá Tîbérîyä lési 'dî 'bá yí 'á, ã'dô ró nîlî Kâpêrānómā 'álâ Yésū rî lôndälé tólâ.

Tâ Yésū drí îmbálé õ'bí drí íyî nyânyâ tâsî kî, yí ã'dô ãmbâtä

ûrú lési rî ī'dî rî

²⁵ Gõ'dá Kâpêrānómā 'á tólâ rî, õjílâ 'dî 'bá yí drí Yésū rî ûsúzó jó tâ Ôvârî kâ ârî kâ 'á õjílâ bê dûû. Gõ'dá drílîyî Yésū rî ìjízó kî, "Lïfî îmbá 'bá, ní âcâ nõngá ángô tí yâ?"

²⁶ Nîngá sî, Yésū drí tâ âtázó gólîyî drí kî, "Nî rî ámâ lôndälé tâlâ ã'dô 'î yâ? Nî rî ámâ ndâlé nõ cé ngá nyânyä má drí félê ãnî drí âgí rî tâsî, â'dô kô tâ lârâkô má drí 'élê trá rî tâsî."

²⁷ Pâtí-pâtí ró, má âtâ ãnî drí, nî âyê nyâsá tibê 'ë 'bá lâvâlê ãnî 'ásî 'wââ rî ndândâ lâ. Nî ndânyâsá gólâ tibê 'ë 'bá ãnî pâlê gbâdú rî ī'dî, tâlâ lédrê-lédrê ădûkû ăkó rî félê ãnî drí. 'Dî ngá nyânyä tibê mâ rî gógó ãnî 'bá ûrú lési nõ drí 'ë'á félâ ãnî drí rî ī'dî. Ámâ átâ Ôvârî âjô mâ nî ngá nyânyä félê ãnî drí, gõ'dá tâ ámákâ sû trá gólâ rú rôô."

28 Gõ'dá Yésū âtâ bê úlí 'dī ūtí rî, òjílā 'dī 'bá yî drí tâ ijízó gólâ tí kî, “Özõ ã'dô ūtí rî, mã â'dô ã'dô 'ë'á ūdî sülí Ôvârî lÿfî yã?”

29 Yésū drí gõzó kpá tâ-drî lôgõlé gólîyî drí kî, “Tâ Ôvârî drí lêlê ãnî drí 'ë'lé rî cé ūdî nõ, ãnî drí tâ lêlê mâ rî gógó gólâ Ôvârî drí âjólé nõ 'á.”

30 Gõ'dá òjílā 'dî 'bá yî drí kpá Yésû rî ijízó kî, “Ã'dô ūtí rî, 'dõvó ní 'ë' tâ lârâkô ãzâ, ã'dô ró bê mbârâkâ áníkâ â'dálé ámâ drí. Gõ'dá mã 'dê gbô nîlâ kî, pâtñî Ôvârî âjô nî nî, gõ'dá ãmâ drí gõzó tâ lêlê bê nî 'á.

31 Mí ndrê drê, ãmâ á'bíyá yî ōtírî lâmú õmã 'álâ rî, Músä f  ng  ny ny  tr  g l y  dr . Íig  tr  búk  Ôvâr  k  '  k , 'G l â  f  ng  ny ny  tr   r  l s  g l y  dr  ny l . * G l y  r  tr  ng  ny ny  'd  ny l   t  v s  cé ndr  dr l y  r z  l m l  õm  ' l  r  'b  y  s .

32 Gõ'd  n ng  s , Y s  dr  g z  kp  t -dr  l g l y  dr  k , "M   t  t  p t   n  dr , ng  ny ny  g l   d r  f l   n  á'b y  y  dr  n  r , ám   t   f   n ,  d  k  M s   l d . Ng  ny ny  r  'd  tr  ng  ny ny  r  'b   ny k  k  ' . G d  ng  ny ny  p t -p t  t b   r  l s  r , ám   t  l  tr  f l   n  dr   ndr  n .

33 Òj l  g l  Ôv r  dr  âj l  tr   r  l s  r , g l  ūd  r  'b  ng  ny ny  g l  r  'b  l dr -l dr   d k k   k  r  f l   j l  dr  r  f l  r ."

34 G d  òj l  'd  'b  y  dr  t -dr  l g z  Y s  dr  k , "T nd  r  k m , ã'd  ūt  r , n   f   ng  ny ny  r  g g  'd  ãm  dr  k y  v s  cé!"

---

* **6:31 6.31**  f - f  16.4g d  kp  L ng  78.24.

35 Gõ'dá Yésū drí gõzó tā âtálé gólīyī drí kī, “Nī ârī drē, ámâ nyāányâ ī'dī ngá nyānyā lédrē-lédrē ădūkū ăkó rī fē 'bá 'ī. Ōjílā gólâ tibê tā lē 'bá má 'á pípísílī ălô sī, gõ'dá kpá iyī nyāányâ fē 'bá ndrī má drí pătī-pătī rī, má â'dō gólâ rī 'bā'á lõfó drí îcázó gõ'dá gólâ rī 'élé kō, gõ'dá l̄imvû lôvó fú gólâ kpá kō. Drílā rīzó lédrē-lédrē ró zāâ gbádú ădūkū ăkó.

36 Gõ'dá nī ndrē mbârâkā ámákâ bê kpálé trá rī, nī lēe tā drē zāâ kō kī, Ôvârī âjô mâ nī.

37 Ōjílā ndrī gólīyī ámâ átá drí âfělé má drí rī â'dō tā lē'á má 'á. Gõ'dá má â'dō gólīyī ndrī lâgú'á ãyîkõ ămbá sī â'dólé ōjílā ámákâ ró.

38 Ôvârī âjô mâ trá ûrú lésī ãngó nō 'á tā gólâkâ 'élé. Má ânī kō tā ámâ nyāányâ kā 'élé ī'dī.

39-40 Tā ámâ átá Ôvârī drí lělé má drí 'élé rī ī'dī nōô. Ōjílā gólīyī gólâ drí âfělé má drí rī, gõ'dá tā lē 'bá mâ Ôvârī rī mvá ró rī 'á rī, gólâ lē má drí vó lâ iyī ndrēlē dódó, ōjílā ăzâ gólīyī lâfâlé 'ásī ăvīyī kō. Ôvârī lē kpá má drí lédrē-lédrē ădūkū ăkó rī fělé gólīyī drí. Gõ'dá kâyī ădūkū 'á rī, má â'dō gólīyī lídri'á õdrâ 'ásī.”

41 Gõ'dá ōjílā ō'bí 'dī 'bá yī ârī iyī bê úlí Yésū kā âtálé kī'á nī rī, yí ăâ'dō ī'dī ngá nyānyā gólâ ûrú lésī rī ī'dī rī, gólīyī drí ngãzó rī'á lôzolé iyī vō 'ásī Yésū rú.

42 Gõ'dá drílīyī tā âtázó kī, “Ăgô 'dī rī tā âtálé ītí tâlâ ă'dō 'î yã? Gólâ â'dó kō cé Yésū Yōsépâ rī mvá ró nō ī'dī, tibê ămâ drí átá lâ rī nîlî trá ândré lâ bê nō yã? Gólâ kī, yí ânī ûrú lésī rī ángô tí ró yã?”

43 Gõ'dá ītí rī, Yésū drí ngãzó tā âtálé gólīyī drí

kī, "Nī âyē drē lôzô-lôzô ãníkâ má rú ãnî lãfálé 'ásī 'dî. Nī ârî drē úlí ámákâ nō.

44 Tā pti ró, má âtâ ãnî drí, jil ãzâ ícá kô t lll má 'á cû tí ámâ átâ Ôvr gl ámâ âjó 'b r drí gl r z k. G'd má â'd jil r 'd ldr'á dr 'ás ky duk 'á.

45 T ng 'b y g tr bk Ôvr k 'á k, 'Ôvr â'd jil mb'á n'. Pti má âtâ ãnî drí, jil gly t mb-mb Ôvr k âr 'b dódó r, gly â'd y t l'á má 'á.

46 G'd jil ãzâ l ãnî lãfálé s ámâ átâ r ndr 'b r y. M r gg n ndr Ôvr cé n, tl má ân Ôvr ng ls.

47 "M ât ãn dr t pt-pt ró, jil tb t l 'b má 'á ppsl l s r su ldr-ldr duk k r tr.

48 M ndr dr, m ng nyny gl jil 'b 'b rl zâ gbd duk k r 'd!

49 'Dv n su t ãn á'by y ts. Gly ndr ny y b ng nyny Ms dr fl gly dr r b r, gly zâ b r'á ldr-ldr r y? Â'd t k, gly dr tr ndr!

50 G'd má ng nyny ân 'b ûr ls r 'd. jil gl ng nyny 'd ny 'b r drá k.

51 M ât ãn dr kp ó'd, ng nyny ldr-ldr duk k f 'b 'd r'á ám r'b 'i. M ân tr ûr ls, g'd má r'á njâ ám r'b fl drl ãn jil ãng n k pl t nj ãník 'ás. z n ny ám r'b tr r,* ãn dr rz

---

* **6:51 6.51** Ys r r'b nyny 'd, t íf l k, t lll Ys 'á ppsl l s.

lédrē-lédrē ró zāâ gbádú ǎdūkū ãkó.”

52 Gõ'dá õjílā õ'bí 'dī 'bá yî ârî ȫyî bê úlí Yésū kâ kĩ'á nî íyî rú'bá â'dô ȫ'dî ngá nyãnyã ânî 'bá ûrú lésî rî ȫ'dî rî, gólîyî drí ngãzó ǎwã ró, gõ'dá rî'á ȫyî úlí âtálé ȫyî lãfále 'ásî kî, “Ãgô nõ â'dô íyî rú'bá âfë'á ãmâ drí nyâlé 'dî íyíkâ ángô tí ró yã?”

53 Gõ'dá Yésū drí kpá tâ-drî jãzó gólîyî drí kî, “Päti-päti ró, má âtâ ãnî drí, mâ gólâ Ôvârî drí âjólé trá ûrú lésî rî, õjílā gólâ ámâ rú'bá nyâ 'bá kô gõ'dá ámâ ãrí mvû 'bá kpá kô rî, ûsú lédrē-lédrê ǎdûkû ãkó rî kô!

54 Päti-päti má âtâ ãnî drí, õjílā gólâ ámâ rú'bá nyâ 'bá gõ'dá kpá ámâ ãrí mvû 'bá rî, â'dô rî'á lédrē-lédrê ró zââ gbádú ǎdûkû ãkó. Má â'dô gólâ rî lîdrí'á õdrâ 'ásî, kâyî ǎdûkû 'á.

55 Mî ndrê drê, ámâ rú'bá gõ'dá ámâ ãrí bê rî ȫ'dî cé ngá nyãnyã gólâ 'e 'bá õjílā 'bâlê rîlî lédrê-lédrê ró zââ gbádú ǎdûkû ãkó rî.

56 Õjílā gólâ tibê ámâ rú'bá nyâ 'bá gõ'dá kpá ámâ ãrí mvû 'bá rî, gólâ â'dô rî'á má bê ngá ǎlô ró, gõ'dá má â'dô kpá rî'á gólâ bê.

57 Nî ârî drê, ámâ átâ ȫ'dî rî 'bá lédrê-lédrê âfélê rî. Gõ'dá gólâ 'bâlê kpá nî rîlî lédrê-lédrê ró. Ítí rî, õjílā gólâ ámâ rú'bá nyâ 'bá rî â'dô rî'á kpá lédrê-lédrê ró mbârâkâ ámákâ sî zââ gbádú ǎdûkû ãkó.

58 Kpá ȫ'dî õzõ má drí âtálé trá ãnî drí rî kâtí, mâ rî'á ngá nyãnyã ûrú lésî rî ȫ'dî. 'Dîi â'dô kô õzõ ngá nyãnyã gólâ ãnî á'bíyá yî drí nyâlé trá rî kâtí, gõ'dá 'dîi vósî rî, gólîyî drâ trá ndrî. Gõ'dá

gólīyî tibê ámâ rú'bá nyã 'bá rî â'dô ïyíkâ rî'á lédrë-lédrë ró zãâ gbádú  dükü  kó."

59 Úlì 'dî 'bá yî Yésü âtâ trá  jíl  'dî 'bá yî drí, dríl  rír  t  i mb l  K p r n m  'ál  j  t   v r  k   r  k  ' .

*T  t   r  'b  Y s  k  r  'b  y  dr  l f l  c z 
 l  Y s  k  'd  'b  y  t s  r *

60 G d  t   r  'b  Y s  k   r k  'b  y   r   y  b   l  Y s  k  'd  'b  y  ndr  r , t  l  y  dr   d z , g d  dr l y   l  Y s  k  'd  g z  d . G d  dr l y  ng z  r '   l   t l   y  l f l  ' s  k , "    ,  l  'd   m b  tr  r o   j l  dr  t  l z  '  l !"

61 G d  Y s  n  tr  c   t  k , t   r  'b   y k  'd  'b  y  l f l  s ,  z   b  y  l    l   l  y  dr   t l  'd  'b  y  k . G l  dr  g z  t   j l   g l y  t  k , "    ,  l  'd   m  dr   t l  'd  s   n  r  k ,  d   n  dr    z    m   y l e  g z  v l  y ?"

62   z  n   nd r  m  g r  '  v l   r  ' l , v   m   j z  r  ' l  s  r  ' l  r , t   s   n k  t  'd  t s  r   d  'b '   ng o  t  y ?"

63 M   t   n  dr , n   s   l   m  dr   t l   n  dr   m   r '  b  ny  k  'd   f   l  d d . Mb r k   j l  mv  k   c   l dr -l dr   d k   k  r  f l   n  dr  k . T  'd  t s  r ,  l    m k  'd  'b  y   d '  k  r '   y k  n  t s .  l  'd  'b  y  r '  L nd  T nd   v r  k  t s , g l  '  'b   n  'b l  r l  l dr -l dr  r  z   gb d   d k   k  t  l l   n k  m  '  r  s  r .

64 G d  n gb  ng b n  r , m  r '  t   s  r , t l   n   r k  'b  y  l   dr  z   t  k  m  ' ." Y s   t  'd   t   d  r , t l   g l  n  t   s  t   r ' .

íyíkâ 'dī 'bá yí kâ trá ndrī ākpākâ'dā kâyî gólîyî drí 'dēzó yí vósī rî 'á. Gólâ n̄i gólîyî tā íyíkâ lē 'bá kô rî yí trá ndrī. Gõ'dá gólâ n̄i lâjó'bá gólâ ángô rî ū'dî tibê 'e 'bá íyî drí-bâ félé fûlî rî kpá trá.

65 Tâlâ gólâ âtâ trá sisí lâjó'bá íyíkâ rî yí drí kî, òjílâ ãzâkâ icá kô ânîlî yí ngálâ cù ūtí tâ ̄sū gólâkâ sî. Ôvârî â'dô gólâ rî pípîsílî âjá'á n̄i ū'dî 'dê gbõ tâ lêlé yí 'á.

66 Gõ'dá úlí Yésû kâ 'dī 'bá yí vósî rî, tâ ârî 'bá gólâkâ ãzâ 'bá yí dûû drí ngâzó ̄yî gólâ rî âyélé, nîzó gôlé ̄yî drí 'bâ 'ásî. Gólîyî drí tâ ̄imbâ-̄imbâ Yésû kâ âyézo.

67 Gõ'dá Yésû drí lîfî jâzó lâjó'bá íyíkâ mûdrí-drí-lâ-gâ-rî tibê gólâ drí êpêlê n̄i sisí rî yí ngálâ, gõ'dá drílâ tâ ̄jízó gólîyî tí kî, "Anî, n̄i lê kpá trá ámâ âyélé nîzó, ̄ozõ gólîyî n̄i 'bá 'dî 'bá yí kâtí yâ?"

68-69 Gõ'dá Sîmónâ Pétérõ drí tâ-drí jâzó Yésû drí kî, "Kúmú, mä â'dô ãmákâ n̄i'á nõ 'bô ángô lé ró yâ? Mä n̄i trá, mä lê tâ kpá trá kî, nî rî'á òjílâ ndîndî 'î pâtîj Ôvârî kâ rî ū'dî, úlí ánîkâ âtâlê rî â'dô ãmâ 'bâ'á n̄i rîlî zââ gbâdú ̄âdûkû ãkó, òjílâ ãzâkâ yû'dâwâ ãmâ drí 'dēzó vó lâ 'ásî ̄ozõ ánî kâtí."

70 Gõ'dá Yésû drí tâ âtâzó lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yí drí kî, "Má zî ãnî n̄i mûdrí-drí-lâ-gâ-rî lâjó'bá ámákâ ró, gõ'dá kpâlê rî, ãnî lâfâlê sî rî, ámâ ̄ajú-'bá-ãzí bê âlô tibê 'e 'bá ámâ drí-bâ félé fûlî rî."

71 Yésû âtâ tâ 'dî ūtí 'dî rî Yûdâ Sîmónâ ̄Isîkârîyôtâ rî mvá rî tâsî. Gõ'dá kpâlê Yûdâ rî'á

lājó'bá ãlô lājó'bá Yésū kâ mûdrí-dr̄i-lâ-ngâ-r̄i r̄i
lãfálé sî rî, Yésū n̄i trá kĩ, ăt̄i 'á tólâ gólâ ãâ'dô íyî
dr̄i-bã fẽ'á n̄i fûlî.

7

*Tā Yésū rî  drúpî yî drí Yésū rî  cizó mbârâkâ
iyikâ  dâlé  bí 'á rî*

¹ Gõ'dá Yésū drë r̄i'á Gâlîlâyâ 'álâ rî, drílâ n̄izó
lâmú bê  jílâ lîfî  imbá bê jârîbâ Gâlîlâyâ kâ 'ásî.
Gólâ lée kô cälé Yûdâyä 'álâ  jílâ lîfî  imbâlé, tâlâ
dr̄i-'bá ángí Yûdâ yí kâ Yerôsâlémâ 'álâ rî lë trá
gólâ rî fûlî.

² Gõ'dá kâyî gólîyî kârámâ Yûdâ yí kâ zîlî
kârámâ gûgû kâ rî kâ trá ãnyî.*

³ Gõ'dá kâyî gólîyî kârámâ 'dî kâ câ bê rî, Yésû
rî  drúpî yî drí ngâzó Yésû rî  cîlî tâ lârâkô gólâ
drí r̄i'á 'elâ rî 'bá yî tâsî, gõ'dá drílîyî tâ âtázó
drílâ kĩ, "Hé, tí gõ'dá ní nñi Yerôsâlémâ 'álâ  jílâ
lîfî  imbâlé kâyî gólîyî  mbá kârámâ nô kâ 'á
mbârâkâ ánîkâ  dâlé tâlâ  bí 'á, tâlâ  jílâ dûû
õ'dê rô bê ní vósî rî kô yâ?

⁴ Ní lë ánîkâ tâ lârâkô 'elé nô cé nõngá kírî ūgû
ró  dô tâsî yâ?  Zô ní õlë  jílâ dûû drí 'dêlé ní
vósî rî, ní nñi tâ lârâkô 'elé  bí 'á Yerôsâlémâ 'á
tólâ,  bí nñi 'bá yî  ondré rô mbârâkâ ánîkâ bê."

⁵ Gõ'dá 'dî zââ Yésû rî  drúpî yî lée  yî drë tâ
kô Yésû 'á.

---

* **7:2 7.2 Kârámâ gûgû kâ** Kârámâ rî 'dî 'á rî, Yûdâ yí rî ndrô
 yî á'bíyâ yî drí rîzó  dú kô bê gûgû 'ásî gólîyî drí  fôrë Mâsîrî
lésî rî tâ lâ  sûlî. Gõ'dá kâyî rî 'dî  câ trá rî,  jílâ Yûdâ yí kâ ndrî
drí nñzó  yî Yerôsâlémâ 'álâ, nñ'á kârámâ rî 'dî 'elé.

6 Gõ'dá Yésū drí tā lõgõzó íyî  drúpí yî drí kî,
“ tu ámákâ nñzó Yérôsälémä 'álâ rî cá drë kô.  nî
drí rî, kâyî íyíkâ ndrî rî'á tãndí ró  nî drí nñzó
Yérôsälémä 'álâ.

7  nîkâ rî,  jílã ãngó nõ kâ 'bã  yíkâ  nî lôvó
'bã'bã, gõ'dá gólíyî 'bãá  yíkâ ámâ lôvó kô, tälâ
má rî bê kárá tâ  njí gólíyíkâ rî'á ' lâ rî tâ lâ
â'dálé gólíyî drí rî sî.

8  nî rî gógó, nñ lâvü sisí k r m  '  tol . M 
 c  nñl  tol  ngb angb n  k , t l   tu ámákâ nñ
kâ cá drë kô.”

9  t  rî,  lí Yés  k  'd  v s  rî,  dr p  l  y  dr 
ng z  nñl  Yérôsäl m  ' l . G d  Y  dr  r z 
G  l   y  '  n ng .

10 G d  Y  r   dr p  y  lâv  b  Y r s l m 
' l  r , k y   z  s , Y  dr  ng z  kp  n l 
Y r s l m  '  tol  k r   g .

11 G d  k y  k r m  g g  k  'd  k  r  'b  y  s 
r , Y r s l m  '  tol  r , dr -'b   ng  Y d  y  k 
r  'b  y  dr  r z  Y  r  l ond l   b  l f l  ' s .
Dr l y  n z  t   j  b   j l  t  s  k , “ g  r  b  Y 
r , r  r l   ng  l  r  y ? N  nd  g l  k  y ?”

12 G d   j l  'd  'b  y  dr  r z  t   t l   f l 
' s   y y  s .  z  'b  y  k , “ g  r  b  Y  'd 
 g  t nd  ' .” G d   z  'b  y  k   y k , “   ,  g 
'd  r   j l   d l   nj  s .”

13 G d   j l   z k  y d w   l   t l  Y  r 
t s  dr -b l y  r  ng b l -ng b l , t l   j l  nd 
'd   r  r , dr -'b   ng  Y d  y  k   z  ng   k 
 w  r   y  b .

T  Y  dr   b l  j   ng   v r  k  ' l  r 

14 Gō'dá õjílā 'ê īyî kārámā 'dī bē cālé kāyî nā sī rī, Yésū drí nīzó filí jó ángí Ôvârī kā rī 'álâ, drilâ îtōzó rī'á õ'bí rī 'bá tólâ nā 'bá yî ìmbálé.

15 Gō'dá dr̄i-'bá ángí Yúdä yí kā ârî īyî bē tā ìmbâ Yésū kā 'dī rī, tî lâ yî drí â'dízó. Drilîyî ngāzó tā âtálé gólâ rī tāsī kī, "Gólâ ûsû íyíkâ tā nñiñ tā ìmbâ kâ nō ã'dô 'ásî yă? Gólâ rī'á cù ìtí tā ìmbá 'bá ãkó."

16 Gō'dá Yésū ârî tā gólîyíkâ rī'á âtálâ 'dī bē rī, gólâ drí tā-dr̄i lôgôzó gólîyî drí kī, "Tā gólâ má drí rī'á ìmbálâ nō â'dó tā ìmbâ-ìmbâ ámâ nyânyâ kâ ï'dî kô, má rī tā ìmbâ Ôvârî gólâ ámâ ájô 'bá rī kâ ìmbálé ï'dî.

17 Õjílā gólîyî tā Ôvârî kâ 'ë 'bá rī 'bá yî â'dô ëyî nñ'á lâ pâtñî kī, ngâtá tā má drí rī'á ìmbálâ nō ámâ nyânyâ kâ ngã tā ìmbâ Ôvârî kâ ï'dî yă rî.

18 Õzô má õrî nō tā ámâ nyânyâ kâ ìmbálé ï'dî rî, nî â'dô nñ'á lâ kī, má lë cé õjílā drí lññjî 'bâlé má rú ï'dî. Gō'dá â'dó kô ìtí. Má ânî tā Ôvârî gólâ ámâ ájô 'bá rî kâ ìmbálé ï'dî, tâlâ ó'bâ ró bê lññjî gólâ rú. Tā ìmbâ ámákâ 'dî â'dó kô õnjõ 'î, rī'á tā pâtñî 'î.

19 Gō'dá ânî, nî rî ámâ lôndâlé fûlî tâkó ã'dô tâsî yă? Nî rî tā â'bâlé kî, yî ârî tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ Músä drí â'dâlé ânî drí rî trâ. Tákõ, ânî rî'á njââ ámâ fûlî. Nî ârî tâ 'bâ'bâ Músä kâ 'dî kó kô."

20 Gō'dá õjílā ãmbâ gólîyî lâfâlé 'ásî rî yî drí tâ-dr̄i lôgôzó Yésû drí kî, "Ã'dî 'ê tí ânî fûlî nî yă? Nî lîfô-lîfô! Õjílā ãzâ yû'dâwâ 'ë 'bá ânî fûlî!"

21 Gō'dá Yésû drí ngâzó tā âtálé gólîyî drí kî, "Má ìngâ õjílâ ngá lâzé 'ásî ândâlâ ãlô kâyî ámákâ râtââ 'ë kâ sî, gō'dá nî kî, má õ'ê 'dî tâ

õnjí 'î tā lâ drí lâzézó ãnî rú ū'dî ãnî drí ngãzó má bê ɻwã ró tā lârâkô má drí 'ělé 'dî 'á yã?

²² Gõ'dá tā 'dē'dē kâ bãsã 'á rî, nî rî 'élâ kâyì lôvô-lôvô kâ sî. Músã 'bã tā Yûdã yî drí mvá lâ yî 'bêlé bãsã 'á. 'Dê'dê bãsã 'á rî â'dó kô cé tā Músã drí 'bälé 'dî ū'dî. 'Dê'dê bãsã 'á rî îtõ trá ãmâ á'býá Ăbârâyámã drïj sî.

²³ Özô kâyì 'dîyímvá kâ 'dê kâ bãsã 'á rî ū'dê trá kâyì lôvô-lôvô kâ 'á rî, * nî 'bãá 'dîyímvá 'dêlê bãsã 'á kô yã? Nî rî 'élâ! Gõ'dá má ìngâ bê òjilã ngá lâzé 'ásî kâyì lôvô-lôvô kâ 'á rî, tâ lâ sú ãnî drí kô tâlâ ã'dô 'î yã? Nî ïsû ãnkâ bê rî, tâ 'dê'dê kâ bãsã 'á Músã drí 'bälé rî tâ lâ lâvû gäqrä tâ 'bâ'bâ kâyì lôvô-lôvô kâ kâ drïj sî.

²⁴ Nî âyê tâ gólâ ãnî drí rîzó lâ'bí ãnkâ tâ lâ trôlé ū'dî 'bälé gäqrä 'dî. Nî 'ê tâ 'e'ë gólâ tândí ró mbïmbì rî ū'dî."

Tâ òjilã drí ïsûlî Yésû rî tâsî rî

²⁵ Gõ'dá nîngá sî, Yésû âtâ bê úlí 'dî 'bá yî ūtî rî, òjilã ãzâ 'bá yî rî 'bá rîlî ūyî jârîbä Yêrôsâlémâ kâ 'á rî drí ngãzó ūyî tâ âtâlé ūyî vô 'ásî kî, "Dî' â'dó kô âgô gólâ drï-'bá ãmákâ rî yî drí 'e'á fûlâ rî ū'dî yã?"

²⁶ Gõ'dá òjilã ãzâ 'bá yî ãkpâ gólîyî lâfâlé 'ásî drí tâ-drï lôgôzó kî, "Drï-'bá ãmákâ 'dî 'bá yî âyê ūyî gólâ rî'á tâ ìmbâlé òjilã drí drï-bâlâyì ró tâlâ ã'dô 'î yã? Drï-'bá ãmákâ 'dî 'bá yî êdrêé ūyî gólâ tâ ìmbâ 'dî 'ásî kô, tâlâ gólîyî ïsû tâ bê rî kî, âgô 'dî ãâ'dô 'dîyî pâ 'bá 'î yã?"

---

* ^{7.23} ^{7.23} Öjilã Yûdã yî kâ rî ūyî 'dîyímvá ūyîkâ 'bêlé bãsã 'á kâyì njî-drï-lâ-rï ūyî lâ kâ rî vósî.

27 Gõ'dá õjílā ãzâ 'bá yí drí kpá tã-dr̄i lôgõzó kĩ, "Ãgô nõ â'dô 'bã'á 'dýi pã 'bá ró 'dĩ ángô tí yã? Mã nñi jãríbã gólâ drí r̄izó 'á lâ rí trá! Gólâ Nãzárétã lé 'bá 'i! Gõ'dá õjílā ícá kô võ 'dýi pã 'bá drí 'ezó ânñlí âfõlé 'álâ sñ rí nñlí."

28 Gõ'dá Yésū bê dr̄e zãâ tã îmbá'á jó ángí Ôvârí kâ rí 'álâ rí gõ'dá ârî úlí õjílā 'dî 'bá yí kâ âtálé 'dî bê rí, drílâ tã âtázó drílÿi ngbálá-ngbálá kĩ, "Ní ïsû ãníkâ bê rí, nñi ûnñi mâ trá. Ní ûnñi jãríbã má drí ânñzó 'álâ 'ásí rí trá. Gõ'dá nñi nñjí kô kĩ, ã'dî âjô mâ nñi ãngó nõ 'á yã rí. Ámâ átâ Ôvârí âjô mâ nñi. Má ânñi kô drí-äcê ámákâ sñ. Má ânñi trá drí-äcê ámâ átâ gólâ ámâ âjô 'bá rí kâ sñ. Gólâ Ôvârí pâtí-pâtí rí ï'dí. Gõ'dá nñi nñjí gólâ kô.

29 Gõ'dá má nñi gólâ trá, tälâ má ânñi gólâ ngá lésñi, gólâ âjô mâ nñi."

30 Gõ'dá dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dî 'bá yí ârî ïyí bê úlí Yésū kâ âtálé 'dî rí, drílÿi ngãzó 'ë'á gólâ rí rûlî rí, gõ'dá gólÿi ícá kô gólâ rí rûlî, tälâ kâyí Ôvârí drí 'bälé gólâ rí rûzó 'á lâ rí âcâ dr̄e kô.

31 Gõ'dá õjílā dñû õ'bí 'dî 'bá yí lâfálé sñ lê ïyí tã trá Yésū 'á, drílÿi ngãzó gõ'dá tã âtálé kĩ, "Ãgô gólâ Yésû nõ 'dýi pã 'bá 'i pâtí. Ícá kô õjílā ãzâ drí â'dólé 'dýi pã 'bá ró tã lârâkô 'êlé lâvñlí gãrã tã lârâkô Yésû drí 'êlé 'dî 'bá yí dr̄i sñ." 'Dîi â'dâ trá kĩ, Yésû ï'dí 'dýi pã 'bá 'i.

32 Gõ'dá Pãrúsñi yí ârî ïyí bê tã õjílā dñû 'dî 'bá yí drí rí'á âtálâ tã lârâkô ãmbá Yésû kâ 'êlé rí tâsñ rí, gólÿi drí 'bâzó ãwã ró. Drílÿi ngãzó nñlí dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ rí 'bá yí ngálâ tã ï'bñlí Yésû

rú. Gõ'dá drílīyî ąjú 'bū 'bá ȳíkâ jõzó nñlí Yésü rî ârúlî.

³³ Gõ'dá ȳjú 'bū 'bá 'dī 'bá yî nñ ȳî bê cälé Yésü ngálâ rî, Yésü drí rízó zââ tâ ìmbálé kî, "Má â'dô 'bâ'á drë zââ bê ȳní bê nõngá kâyî fínyáwá sî. 'Dîi vósí rî, má â'dô gõ'á ámâ átâ gólâ ámâ Ȅjó 'bá rî ngálâ.

³⁴ Özõ nñ Ȅrî ámâ lôndâlé sisí 'álâ rî, nñ Ȅcá kô ámâ ûsúlî, tâlâ võ gólâ má drí 'ezó nñlí 'álâ rî, nñ Ȅcá kô nñlí cälé tolâ."

³⁵ Gõ'dá Ȅjílâ Yûdä yí kâ ūrûkâ 'bá yî ârî ȳî bê úlî Yésü kâ âtálé 'dî rî, drílīyî ngâzó rî'á ȳî úlî âtálé ȳî lâfálé 'ásî kî, "Agô nõ rî ȳíkâ kó úlî âtálé nõtî nõ ángô tí yâ? Gólâ 'ê ȳíkâ nñlí nõngá sî nô 'bô ángô lé yâ ámâ drí 'ezó gólâ rî lôndâlé kpñj, gõ'dá gólâ rî ûsúzó kô rî? Gólâ 'ê nñlí 'bâdrî Gîrîkî kâ 'álâ võ gólâ Ȅjílâ ámákâ drí rízó rî 'álâ, Ȅjílâ Gîrîkî kâ ìmbálé tolâ yâ?"

³⁶ Úlî Yésü kâ âtálé kî'á nñ rî, özõ mä Ȅrî ȳî lôndâlé rî, mä Ȅcá kô ȳî ûsúlî, tâlâ võ yí drí 'ezó nñlí 'álâ rî, mä Ȅcá kpá kô cälé 'á lâ 'dî tâ ífí lâ Ȅdô 'i yâ?"

Tâ Yésü drí 'e'á 'elé Ȅjílâ gólîyî tâ lë 'bá gólâ 'á rî 'bá yî drí rî

³⁷ Gõ'dá kâyî Ȅdükû kârámâ gûgû kâ 'dî kâ sî rî,* Yésü drí âfõzó âdrélé kpá ó'dí jó ángí Ôvârî kâ 'á. Drílâ ngâzó rî'á Ȅ'bí 'dî 'bá yî lîfî lâ yî ìmbálé rê-rê ūrû kî, "Nî ârî drë tâ nô, Ȅnì ndrî, özõ Ȅjílâ ázâ Ȅdô lîmvû lôvó bê rî, Ȅjílâ rî 'dî Ȅânî

* **7:37 7.37** Kâyî gólâ nã 'á rî, Ȅjílâ Yûdä yí kâ rî Ȅyî Ôvârî rî lûyîlî, tâlâ Ôvârî fê lîmvû trá Ȅ'bíyâ lâ yî drí, rîrî gólîyîkâ Ȅmâ 'álâ võ 'ã'i 'á rî sî.

má ngálâ rî, má â'dô l̄imvû lânjā fē'á òjílā rî 'dī drí.

³⁸ Òjílā gólîyî tâ lē 'bá trá má 'á p̄ipîsílî ãlô sî rî, õzõ gólîyî ūmvû l̄imvû má drí f  l   gólîyî drí rî trá rî, l̄imvû 'dī â'dô rî'á   dilí gólîyî p̄ipîsílî 'ásî õzõ óró k  t  . L̄imvû rî 'dī â'dô l  dr  -l  dr     d  k   ãk   rî f  'á gólîyî drí, õzõ Ôv  r   drí ât  l   tr   rî k  t  ."

³⁹ Úlí g  l   Y  s   drí ât  l   l  mvû k   'dī, g  l   r   'dī L  ndr   T  nd   Ôv  r   k   r   t   l   ât  l     'd  . Òjíl   g  l  y   t  b   t   l   'b   tr   y   'á r  , y   â'd   L  ndr   T  nd   Ôv  r   k   âj  'á g  l  y   dr  . Y  s     t  r   r  'l   úl   'd   'b   y   ât  l   r  , g  l   dr  a   dr   k     f  l   o'd     d  r   'ásî g  l     r   '  l   L  ndr   T  nd   r   'd   âj  l  .

T     s     j  l   k   u  l   Y  s   k   ât  l   'd   'b   y   t  s   r  

⁴⁰ G  d   õ'b   'd   'b   y   âr   úl   Y  s   dr   ât  l   'd   b   tr   r  ,   r  k   'b   y   dr   ng  z     y   r  'á t   ât  l   k  , "Ã'd     t   r  ,   g  o   n   p  t  'l   t     g  u   'b   Ôv  r   dr   k  'á n   r  , y   â'd   âj  'á l     m   dr   r     'd  !"

⁴¹ G  d     z   'b   y   k     y  k  , "P  t  'l   r  , 'd  'l   'd  y   p   'b   '  ." G  d   õjíl     z   'b   y   l       y  k   t   'd   k  . G  l  y   k     y  k   r  , "  g  o   n   â'd   k   'd  y   p   'b   '  , t  l     g  o   n   r  'á G  l  l  y   lé 'b   '  . G  d   'd  y   p   'b     c   k     n  l   G  l  l  y   l  s  .

⁴² M   n   tr   ndr   b  k   Ôv  r   k   k   n   r  , "D  y   p   'b   'd   â'd   â'd  'á D  w  d   r   óz  w   y   'ásî, g  d   áâ'd   t  'á l   B  t  l  ém  * '  l  , j  r  b   D  w  d   k   r   '  ."

---

* **7:42 7.42 B  t  l  ém  ** 'D  'l   r  'á 'b  dr   r   b   Y  d  y  q   r   '  , â'd   k   G  l  l  y   '  .

43 Tā ūsū õ'bí 'dī 'bá yí kâ â'dó kô ãlô ïyî lāfálé 'ásī. Ürûkâ 'bá yí lē ïyî tā trá Yésū 'á. Gõ'dá ãzâ 'bá yí gâ ïyî vólé dó tā lélé Yésū 'á.

44 Dr̄i-'bá ángí Yúdä yí kâ rî 'bá yí gõ'dá ãjú 'bū 'bá ïyíkâ rî 'bá yí bê lē ïyî bê kpálé Yésū rî rūlî rî, õjílā ãzâ ãlô gólîyî lāfálé 'ásī drí dō 'bá Yésū rú rî yû, tâlâ gólîyî ndr̄i 'dó үr̄i ró.

45 Gõ'dá ãjú 'bū 'bá gólîyî jõlé Yésū vó rî drí âgõzó ïyî cù ūtî Yésū rî rū ãkó drí-dr̄i ró dr̄i-'bá ángí Yúdä yí kâ gõ'dá Pârúsî yí bê 'dī 'bá yí ngálâ. Gõ'dá dr̄i-'bá 'dī 'bá yí drí ãjú 'bū 'bá 'dī 'bá yí ïjízó kî, "Nî âgõ cù ūtî Yésū rî ârú ãkó ã'dô tâsî yâ? Æ'dô tâ â'dô nî ãnî drí âgõzó ãmâ ngálâ drí-dr̄i ró nô yâ?"

46 Gõ'dá ãjú 'bū 'bá 'dī 'bá yí drí tâ-dr̄i lôgõzó dr̄i-'bá 'dī 'bá yí drí kî "Úlî Yésū drí âtálé rî 'bâ ãmâ ndr̄i â'dolé үr̄i ró tâ õnjí 'ëlé gólâ drí, tâlâ gólâ rî úlî âtálé mbârâkâ sî. Mâ ûsú drë õjílā ãzâ kô úlî âtá 'bá õzõ Yésû kâtí."

47 Gõ'dá dr̄i-'bá 'dī 'bá yí Pârúsî yí bê drí ãjú 'bū 'bá 'dī 'bá yí ïjízó kpá õ'dí ãw  sî kî, "Âgô 'dî âdô ãnî kpá trá úlî gólâkâ sî õzõ drílâ õjílā ãzâ 'bá yí âdór  tí yâ?"

48 Nî ûsû dr̄i-'bá ángí ãmákâ Yúdä yí kâ ãzâ 'bá yí tâ lê 'bá âgô 'dî 'á rî trá yâ?

49 'Dî õjílâ gólîyî tâ lê 'bá Yésû 'á rî 'bá yí gólîyî lâ'bí ãmákâ nî 'bá kô rî ï'dî. Lâñô ángí õ'dê gólîyî dr̄i."

50 Gõ'dá Pârúsî ãzâ ãlô gólîyî lâfálé 'ásî rú bê Nîkõdímâ rî, gólâ tib  nî 'bá trá sisí ngácî bê tâ ïjílî Yésû tî rî, drí tâ âtázó íyî ãzí-ãzí yí drí kî,

51 “Îcâ fí trá lâŋõ fẽzó õjílã ãzâ drí cù ūtí tã gólâkâ kĩ ãkó yã? Îcá kô! Tã 'bã'bã ãmákâ vó ró, sísí áâ'dô tã gólâkâ ârí'á zãlô.”

52 Gõ'dá Nîkõdímã rí ãzí-ãzí yí drí tã-drí lôgõzó gólâ drí ɻwã sî kĩ, “Ndá nî, ní rí úlí âtálé ūtí rí, nî kpá Gâlîlâyã lé 'bá 'í yã? 'Dõvó ní âtâ bê trá ūtí rí, ní nî drë ndälâ búkû Ôvârî kâ 'á, ngãtâ ní á'dô tã ûsú'á kĩ, tã ɻangû 'bá ãâ'dô âfõ'á Gâlîlâyã lésí yã rí!”

Tã Yésû drí õkó ãzâ rûlî ãgô bê rí âyézó tã õnjí iyíkâ 'ásí rí*

53 Gõ'dá drí-'bá ɻangí Yûdã yí kâ 'dî 'bá yí ndã ïyí lâtî bê trá kpñj 'ežó Yésû rí rûlî rí, gbõ drílîyî ngãzó lâ'bûlî nîlî gõlé ïyí drí 'bá 'ásí.

8

1 Gõ'dá Yésû ndë bê tã ìmbâ-ìmbâ gólâ drí rí'á ìmbálâ jó ɻangí Ôvârî kâ nã 'álâ rí, gólâ drí ngãzó nîlî únî fê dõ kâ bê yí drí'í nã 'álâ  'dú kõlé tolâ.

2 Gõ'dá võ âfõ bê ɻwûlî ãkpâkâ'dâ c  nó rí, Yésû drí ngãzó kpá ó'dí gõlé jó ɻangí Ôvârî kâ nã 'álâ. Õjílã õtírî ïyí Yésû rí ndrêê rí, 'wââ drílîyî rû ê'bézó kpá ó'dí dûû dîrî gólâ rú sî tã gólâkâ ârîlî. Gõ'dá Yésû ndrê bê õjílã 'dî 'bá yí dûû ūtí rí, gólâ drí rîzó vûdrí õjílã rû ê'bé 'bá 'dî 'bá yí ìmbálé.

3 Gõ'dá Yésû õtírî rí'í õjílã õ'bí 'dî 'bá yí ìmbálé rí, kôrô P  rûs   yí gõ'dá kpá gólîyî lâ'bí ìmbâ 'bá

---

* **7:52 7.53** Sísí rí, iigñi úlí vérësí 7.53-8.11 nõ 'bá yí 'á kô búkû Yōwánî kâ nõ 'á.

yí bê drí òkó ãzâ drílîyî rûlî ãgô ãzâ bê  yírî 'á rî âtrôzó 'bälé âdrélé Yésü ândrá õ'bí 'dî 'bá yí bê.

⁴ Gõ'dá drílîyî tã âtázó Yésü drí kî, "Nî tibê tã ìmbá 'bá ró nõ, mä lë áni ijílî tã nô tâsî. Ní ndrê drê òkó nõ, mä rû gólâ trá  yírî 'á  yî ãgô ãzâ tibê â'dó 'bá kô gólâ rî ágô ró rî bê.

⁵ Tã 'bâ'bâ ãmákâ Músä drí 'bälé rî vó ró rî, icâ trá òkó 'dî lûvûlî kúnî mvá sî drâlê vólé." Gõ'dá drílîyî Yésü rî ijízó kî, "Gõ'dá ngbâângbânõ rî, tã  sû áníkâ rî ángô tí tã òkó nõ drí 'élé rî tâsî yâ?"

⁶ Tã ijí ojílâ 'dî 'bá yí kâ 'dî 'á rî, gólîyî rî 'dî Yésü rî ûjû'á. Özõ gólâ ãâtâ úlí trá ányâ ró tã 'bâ'bâ  yíkâ rú rî, yî â'bâ ró bê tã gólâ rú, tâlâ tã gólâkâ kizó bê tã rî 'dî tâsî.

Gõ'dá Yésü lôgõó tã-drî gólîyíkâ 'dî kô. Ítí rî, gólâ drí ândžizó vûdrí rî'á tã igílî  nyákú drîjî íyî drí-mvá sî.

⁷ Gõ'dá Pârûsî yî lâ'bí ìmbá 'bá 'dî 'bá yí bê, drílîyî rîzó Yésü rî ijílî kpá ó'dí, tâlâ gólâ ãâ'dâ ró bê tã  sû  yíkâ tã òkó 'dî kâ tâsî rî. Gõ'dá nîngá sî rî, Yésü drí ngâzó âdrélé ûrû  yî âcê vó 'ásî tã âtálé gólîyî drí kî, "Özõ ojílâ ãzâ ã'dô bê  lô  nî lâfâlé sî  yî ndrê 'bá trá kî yí â'a'dô tã  njí  kó rî, 'dovó gólâ õtrô kúnî mvá nî òkó 'dî vûzó sisí."

⁸ Gõ'dá drílâ ândžizó kpá ó'dí, rî'á tã igílî  nyákú drîjî.

⁹ Gõ'dá ojílâ 'dî 'bá yî ârî  yî bê úlí Yésü kâ âtálé 'dî rî, kôrô ojílâ gólîyî òkó 'dî ârú 'bá  jílî Yésü ngálâ 'dî 'bá yî drí ngâzó lâ'búlî  lô- lô. Gólîyî  râkâ ró rî 'bá yî drí 'dêzó lâvûlî sisí, gõ'dá ãmbukû lâ 'dî 'bá yî drí 'dêzó gólîyî vósî.  yê cé Yésü yî  dî òkó 'dî bê gõ'dá õ'bí tolâ nã 'bá yí bê.

10 Gõ'dá õjílā gólīyî õkó 'dĩ âjí 'bá 'dĩ 'bá yî lâ'bû ïyî bê ndrî rî, Yésü drí gõzó ngälé ûrû tâ ìjílî õkó 'dĩ tí kî, "Ójílā 'e 'bá ïyî ánî fûlî nõ 'bá yî ángô lé yã? Ójílā ãlô lâkí 'bá gólīyî lâfálé 'ásî lâjõ fẽ 'bá ní drí rî bê yã?"

11 Õkó 'dĩ drí tâ lôgõzó Yésü drí kî, "É'ë lïfî ìmbá 'bá, õjílā ãzâ ãlô lâjõ fẽ 'bá má drí rî yû'dâwá." Gõ'dá Yésü drí tâ âtázó õkó 'dĩ drí kî, "Ã'dô bê trá ïtí rî, má âyê nî trá tâ õnjí áníkâ 'ásî. Ní nî, gõ'dá ní 'ê tâ õnjí 'dĩ kpá kô ó'dí."

Tâ Pârúsî yî drí Yésü rî ïjízó tâ â'dálé ïyî drí kî úlí gólâkâ 'dĩ rî'á tâ pâtí-pâtí 'î yã rî

12 Gõ'dá nîngá sî, Yésü drí ïtôzó kpá ó'dí õjílā õ'bí 'dĩ 'bá yî ìmbálé. Gólâ kî, "Mâ ï'dî Ngá ï'í 'î õjílā ndrî ãngó nõ kâ rî 'bá yî drí. Ójílā gólâ tâ lë 'bá má 'á rî, gólâ â'dô lâmú'á ngá ï'í 'ásî. Gõ'dá gólâ lâmú ïnîríkuwá 'ásî kô. Ïtí rî, ngá ï'í má drí 'e'á fëlâ õjílâ rî 'dĩ drí rî â'dô lédrë-lédrë  dûkû ãkó rî fẽ'á gólâ drí."

13 Gõ'dá Pârúsî yî tibê rî 'bá ïyî lâtí lôndâlé 'ezó Yésü rî fûlî rî kpá bê ïyî õjílâ õ'bí Yésü drí rî'á ìmbálâ 'dĩ 'bá yî lâfálé. Gõ'dá drílîyî ngãzó úlí âtálé Yésü drí kî, "Nî, ã'dî â'dô kó tâ lë'á nî úlí áníkâ ní drí rizó ánî lômbélé âtálâ 'dĩ 'bá yî 'á, ní drí 'bâzó cù ïtí ūgûlî  tî 'bá ãkó nõ yã?"

14 Gõ'dá Yésü drí tâ-drî lôgôzó gólîyî drí kî, "Má ã'dô kpálé ūgûlî  tî 'bá ãkó rî, úlí má drí rî'á âtálâ ámâ tâsî nô rî'á tâ pâtí 'î. Änî, nî ndré võ má drí ânîzó 'álâ sî gõ'dá má drí 'ezó kpá gôlé 'álâ rî kô. Mâ rî gógó, má nî trá kî, má ânî Ôvârî

ngá lésī, gõ'dá má â'dô gõ'á kpá Ôvârí ngálâ ûrú 'álâ.

¹⁵ Nĩ 'bã tã ̄sū ãníkâ cé lã'bí ãníkâ 'á ū'dî. Tã 'dî tãsī rî, ãní drí tã â'bãzó má rú kĩ, má ãâ'dô tã ̄njí 'bá 'î. Tã ̄sū ámákâ rî â'dó ūtí kô, tâlâ má zí ̄jílã ãzâ ãlô kô tã ̄njí 'bá ró.

¹⁶ Gõ'dá ̄ozõ má ̄olë tã-vó ãníkâ kílí rî, má â'dô kí'á lâ mbì, tâlâ má â'dó kô élê tã ̄sū rî 'dî 'á. Tã ndrî má drí ̄sûlî 'élé rî, rî'á ámâ átá gólâ ámâ âjó 'bá rî kâ ū'dî.

¹⁷ Tã 'bã'bã ãníkâ 'á rî, ūgí trá kĩ, '̄ozõ ̄jílã rî ̄olë ūyî tã-drî trá 'dó úlî ãlô 'á rî, úlî rî 'dî trá úlî pâtî 'î.'

¹⁸ ūtí rî, úlî má drí rî'á âtálâ 'dî 'bá yî, mâ rî gogó ãkpä ū'dî ūgûlî ̄tî 'bá ámâ nyâányâ kâ, gõ'dá ámâ átá gólâ ámâ âjó 'bá rî kpá ū'dî ūgûlî ̄tî 'bá ãzâ tã ndrî má drí rî'á âtálâ nõ 'bá yí kâ ū'dî, tâlâ úlî ámákâ ámâ átá bê ndrî 'dó rî'á úlî ãlô 'î.'

¹⁹ Gõ'dá nñngá sî, gólîyî drí Yésû rî ūjízó kĩ, "Ánî átá íyíkâ ã'dî ū'dî yã? Gólâ bê ángô lé yã?" Gõ'dá Yésû drí tã-drî lôgôzó gólîyî drí kĩ, "̄ozõ nî ̄olë tã trá má 'á rî, nî â'dô ámâ átá rî nî'á. Gõ'dá ̄ozõ nî ̄olë tã má 'á kô rî, nî nñjí ámâ átá kpá kô."

²⁰ Yésû rî úlî 'dî 'bá yî âtálé 'dî gólâ drí ūtî tã ūmbálé jó ángí Ôvârí kâ rî 'álâ rî 'á, ãnyî jó gólâ ūtîzó ngá fefé ūtî'á félâ Ôvârí drí rî 'bâlê 'álâ rî 'á. Gõ'dá ̄jílã ãzâkâ dôó drí Yésû rú kô, tâlâ kâyî 'ezó gólâ rî ūlî rî âcâ drë kô.

*Tã drî-'bá ángí Yúdã yí kâ drí úlî Yésû kâ tã ífí
lâ yî nñzó kô rî*

21 Gõ'dá Yésū drí tā âtázó dr̄i-'bá ángí Yúdä yí kâ 'dī 'bá yî drí kpá ó'dí kī, "Má âtâ ãnî drí tā păt̄i ró, má â'dô n̄'á nõngá s̄i vólé. Nī â'dô ámâ ndä'á kp̄i. Võ gólâ má drí 'ẽzó n̄lí 'álâ rî, n̄i cá kô tólâ, gõ'dá n̄i â'dô ôdrä'á tā õnjí ãníkâ 'á, tâlâ n̄i l  e tā ámákâ kô."

22 Gõ'dá n  ngá s̄i, dr̄i-'bá ángí Yúdä yí kâ 'dī 'bá yî ârî   yî b   úlí Yésū kâ âtálé 'dī rî, drilîyî tā âtázó   yî l  f  lé 'ásî kî, "  lí g  l  kâ âtálé kî, m  c  kô c  l   v   yí drí 'ẽzó n̄lí 'álâ rî 'á rî, tâ ífí l   ángô tí y  ? G  lâ â'dô íyî ny  ányâ f  'á y  ?"

23 N  ngá s̄i, Yésū drí tā âtázó drilîyî tā l     k   gólîyíkâ t  sî kî, "Má âtâ ãnî drí, ãnî rî'á cé   j  l     ng   n   kâ 'î, gõ'dá m   rî g  g  o â'dô kô cé   j  l     ng   n   kâ 'î, m   ân     r   l  s  .

24   t   rî, m   âtâ ãnî drí,   z   n     l   tâ kô kî, m     d   'd  y   p   'b   'î rî, l  n  o tâ   n  j   ãníkâ rî kâ â'dô gõ'á   kp     n   dr  i. Nī â'dô ôdrä'á tâ   n  j   ãníkâ 'á."

25 Gõ'dá dr̄i-'bá ángí Yúdä yí kâ 'dī 'bá yî drí tâ   j  z   Yésū t   kî, "Ní â'dâ dr   tâ ámâ drí tr  , n     d     d     y  ?" Yésū drí g  z   tâ-dr   l  g  l  é g  l  yî drí kî, "M     j  l   g  l   má drí rî'á tâ l   âtálé ãnî drí   t   v  s   cé rî   d  ."

26 M   rî'á tâ b   d  u '  'á â'd  l   ãnî drí tâ   n  j   ãníkâ rî'á '  l   rî 'b   yî t  s  . Gõ'dá m   rî n   kp   té tâ g  l   ámâ âj   'b   rî kâ âtálé   d     n     j  l     ng   n   kâ drí. Gõ'dá g  l   ámâ âj   'b   rî, rî íy  kâ z  â   l   păt  i âtálé   d  ."

27 Gõ'dá dr̄i-'bá ángí Yúdä yí kâ 'dī 'bá yî n  j   kô kî, Yésū rî 'dī tâ   y   át     v  r   t  b     y   âj   'b   rî kâ âtálé   d   g  l  yî drí.

28 Ítí rî, Yésū drí tā âtázó gólīyî drí kî, “Má n̄i trá kî, ōzō kâyî ãnî drí 'ezó ámâ fūlî 'á lâ rî òtirî ácâ rî, n̄i â'dô ámâ îpá'á fê lâlî-lâlî dr̄jî ūrû. Gõ'dá ōzō n̄i õ'ê trá ítí rî, ãnî drí gõzó n̄lâ ãdū lési kî, pâtî, mâ ū' dí 'dýi pâ 'bá tibê Ôvârî drí âjólé ūrû lési rî. N̄i â'dô n̄i'á lâ kpá kî, tā ndrî má drí rî'á ìmbálâ rî 'bá yî, â'dó kô tā ámâ nyâányâ kâ ū' dí. Gõ'dá má rî tā ámâ átá drí â'dálé rî ìmbálé ū' dí.

29 Ôvârî ámâ âjó 'bá rî, gólâ bê rî'á má bê kâyî vósí cé, tâlâ má rî tā gólâ drí lélé rî 'elé ū' dí.”

30 Gõ'dá õjílâ 'dî 'bá yî ârî ū' dí tā ìmbâ-ìmbâ Yésū drí ìmbálé 'dî bê rî, õjílâ dûlû gólīyî lâfâlé 'ásí drí ngâzó tā lélé Yésū 'á.

Tā Yésū drí ìmbálé tā õjílâ ū' dí tā ñjí 'ásí rî tâsí rî

31 Nîngá sî, Yésū drí ngâzó tā âtálé õjílâ gólīyî tā lê 'bá trá yî 'á 'dî 'bá yî drí kî, “Má âtâ ãnî drí pâtî-pâtî ró, úlí Ôvârî kâ má drí rî'á ìmbálâ ãnî drí nõ, ōzō n̄i ūnjû trá rú lâ rî, n̄i â'dô 'bâ'á pâtî tā ârî 'bá ámákâ ró.

32 Gõ'dá n̄i â'dô úlí Ôvârî kâ 'dî ífí lâ n̄i'á. Ōzō n̄i ūnjû úlí rî 'dî ífí lâ trá rî, úlí rî 'dî â'dô ãnî ū' dí tā ñjí 'ásí. N̄i â'dó gõ'dá râgû tā ñjí kâ ró kô.”

33 Gõ'dá Pârúsî yî tibê tā Yésū kâ lê 'bá kô rî yî drí tā lôgôzó Yésū dr̄jî kî, “Ní kî ã'dô yâ? Mâ â'dô râgû õjílâ ãzâ kâ 'i kô! Ámâ rî'á Ábârâyámâ rî ózôwá yî ū' dí. Ní â'dô ámâ ū' dí tâ ñjí 'ásí?”

34 Gõ'dá Yésū drí tā-drî lôgôzó gólīyî drí kî, “Má âtâ tā ãnî drí, õjílâ gólâ tibê rî 'bá zââ tā ñjí 'elé rî, gólâ rî'á râgû tā ñjí kâ 'i.

35 Nī nī trá tāndí ró kī, rāgīi rí zāâ lōsī 'ēlé íyī lípī gólâ drí rīzó lōsī 'ēlé drílâ rī bē kō, tālâ lípī lâ ìcâ trá gólâ rī gílí vólé òjílā ãzâ drí. Gō'dá mvá ágó ró 'bā-lípī kâ rī â'dô rī'á cé nī zāâ átá lâ rī mvá ró.

36 Ìtí rī, mā rī gógó Ôvârí rī mvá ró rī, òzō má ïñjî ãnî trá tā ònjí ãníkâ 'ásî rī, pătīi ró, áâ'dô ãnî 'bā'á drī-báláyî ró rāgī tā ònjí kâ 'dî 'ásî."

*Tā Yésū drí ìmbálé òjílā pătīi Ôvârí kâ
Ãbârâyámā rī mvá yî ró*

rī tāsī rī

37 Gō'dá nîngá sī, Yésū drí kpá tā âtázó Părúsî 'dî 'bá yî drí kī, "Má nī trá kī, ãnî Æbârâyámā rī òzôwá yî ì'dî. Gō'dá nī 'ê ámâ fûlî ã'dô tâsī yâ? Má ndrê bê rî, nī 'ê ámâ fûlî 'dî, tâlâ nî lée tâ ámákâ rī'á ìmbálâ rî kô.

38 Pătīi ró, mā âtâ ãnî drí tâ gólîyî má drí rī'á ìmbálâ nō rī'á ámâ átá drí â'dálé má drí 'ēlé rî ì'dî. Gō'dá nî rî ãníkâ tâ gólâ ãnî átá ãzákôlâ 'dî drí âtálé ãnî drí 'ēlé rî 'ēlé ì'dî."

39 Gō'dá òjílâ 'dî 'bá yî ârî íyî bê úlí Yésū kâ âtálé 'dî 'bá yî rî, drílîyî tâ-drî lôgôzó gólâ drí kī, "Pătīi ámâ átá rī'á Æbârâyámâ ì'dî."

Gō'dá Yésū drí tâ-drî lôgôzó gólîyî drí kī, "Tí òzō nî ã'dô pătīi Æbârâyámâ rî mvá yî ì'dî rî, tí nî â'dô tâ lë'á úlí ámákâ nō 'bá yî 'á, òzō Æbârâyámâ drí tâ lérë úlí Ôvârí kâ 'á rî tí.

40 Má rî nō pătīi ró tâ Ôvârí drí â'dálé trá má drí rî âtálé ì'dî. Kpálé Ìtí rî, nî lë ámâ fûlî. Æbârâyámâ 'é tâ ãzâ kô òzō ãnî drí 'ë'á 'êlâ rî kâtí!

41 Ā'dô ̄ití rî, nî â'dó kô Ābārāyámā rî mvá yî ū' dî. Ānî átá bê rî'á ngû, tâlâ nî rî tâ gólâkâ 'élé ū' dî."

Gõ'dá ̄ojílã 'dî 'bá yî ârî ̄iyî bê úlí Yésû kâ âtálé 'dî rî, drílîyî kpá tâ-drî lôgôzó Yésû drí ̄awã sî kî, "Tâ pâtîjî ró, mä â'dó kô mõrõgíyâ mvá 'î. Āmâ átá íyíkâ kó cé ̄alô Ôvârî ū' dî."

42 ̄Ití rî, Yésû drí kpá tâ âtázó ̄ojílã 'dî 'bá yî drí kî, "Ozô tíkó ãnî ã'dô pâtí-pâtî Ôvârî rî mvá 'î rî, ámâ lôvó â'dô 'bâ'á ãnî 'á, nî â'dó ámâ lê'á. Má ãnî kô ámâ nyâányâ sî. Má ãnî drí-âcê Ôvârî kâ sî. Gólâ ̄âjô má nî.

43 Úlí má drí rî'á âtálâ ãnî drí rî, tâ ífí lâ fí kô ãnî drîjî ã'dô tâsî yâ? Nî gâ vólé dó, tâlâ nî lêé úlí 'dî ârîlî tâ lâ 'ezó kô!

44 Má nî trá kî, ãnî Sâtánâ rî mvá yî ū' dî. Tâlâ ū' dî ãnî drí lêzó tâ Sâtánâ drí lêlê rî 'élé ū' dî. Tâ gólâ drí lêlê rî íyíkâ zââ tâ ̄ojílã ̄ufû kâ ū' dî. Gólâ lêé tâ mbî Ôvârî kâ rî kô. Gólâ âtâ íyíkâ zââ úlí ̄onjô kâ ̄ojílã âdózó rî ū' dî, gólâ 'ê íyíkâ kpá zââ tâ íyî pîpîsîlî drí lêlê rî ū' dî, tâlâ gólâ â'dó kô tâ pâtîjî âtâ 'bá 'î. Gólâ rî'á ̄onjô lîpî 'î.

45 Gõ'dá má rî gógó âdó ̄onjô kô, gõ'dá má rî zââ tâ pâtîjî âtálé ū' dî. Tâ 'dî tâsî rî, ū' dî ãnî drí vólé gâzó dó tâ lêlê úlí má drí âtálé rî 'á.

46 Mî ndrê drê, tâ ndrî má drí rî'á 'élâ rî 'bá yî, tâ ̄onjí bê 'á lâ yâ? Ozô tâ má drí rî'á âtálâ rî 'bá yî ã'dô tâ pâtîjî 'î rî, gõ'dá nî lêé tâ kô 'á lâ ã'dô tâsî yâ?

47 Ozô ã'dô trá ̄ití rî, nî â'dó kô Ôvârî rî mvá yî ū' dî, tâlâ nî gâ úlí Ôvârî kâ trá dó! Ozô tí nî ã'dô

păt̄í-păt̄í ró Ôvârī rî mvá yî ū'dî rî, nî â'dô tâ lë'á úlí Ôvârī kâ má drí r̄'á âtálâ nô 'bá yî 'á."

Tâ Părusî yî drí vólé găzó dô tâ lëlé Yésû 'á 'dîyî pă 'bá ró rî

⁴⁸ Gõ'dá nîngá sî, òjílă Yúdă yí kâ 'dî 'bá yî drí tâ âtázó Yésû drí 'dásí sî kî, "Tíkó mă nîj kô kî, nî r̄'á Sâmárîyă lé 'bá 'î, cù líndrí ònjí bê ní 'á yă?"

⁴⁹ Ítí rî, Yésû drí tâ-dr̄l lôgõzó òjílă 'dî 'bá yî drí kî, "Má â'dó líndrí ònjí bê kô. Má rî nô ámâ átá Ôvârī rî ūnjî'á. Gõ'dá nî gă dô ámâ ūnjîlî.

⁵⁰ Má âtâ ãnî drí tâ păt̄í ró, má 'bâá ámâ nyânyâ nî kô òjílă ūnjî ró mâ bê. Ôvârī lë nî òjílă drí ámâ ūnjîlî, gõ'dá Ôvârī â'dô tâ gólîyíkâ kî'á nî.

⁵¹ Má âtâ ãnî drí tâ păt̄í-păt̄í ró, õzõ òjílă ãzâ õlē tâ trá úlí ámákâ r̄'á âtálâ nô 'bá yî 'á rî, òjílă rî 'dî drâá kô, gólâ â'dô r̄'á lédrë-lédrë ró zââ."

⁵²⁻⁵³ Gõ'dá òjílă 'dî 'bá yî ârî ūjî bê úlí Yésû kâ âtálé 'dî rî, drílîyî tâ âtázó gólâ drí kî, "Úlí ãmâ drí âtálé rî fõ trá 'álâ sî păt̄í. Âgô 'dî r̄'á cù líndrí ònjí bê yî 'á. ãmâ á'bíyá Äbârâyámă tâ ângû 'bá ăkû rî 'bá yî bê rî ôdrâ ūjîkâ trá. Gõ'dá òjílă ãzâ kpá bê ângó nô 'á drâ 'bá kô yă? Gõ'dá ãnî nyânyâ, nî âtâ tâ kî, õzõ mă ãârî úlí ánîkâ trá rî, mă ïcâ kô drâlé rî! Ní ïsû ánîkâ bê rî, nî ã'dî ū'dî yă? Ítí rî, mbârâkâ ánîkâ rî lâvû gâră mbârâkâ gólîyî tibê drâ 'bá 'dî 'bá yî kâ drîj sî yă?"

⁵⁴ Gõ'dá nîngá sî, Yésû drí tâ-dr̄l lôgõzó kpá 'dî gólîyî drí kî, "Ní ïsû ãnîkâ bê rî, má 'bâ ámâ

nyāányâ nī â'dólé ãmbá ró yā? Â'dó ̄ití kô. Tí ̄ozō má ̄oró ámâ nyāányâ 'bãâ nī â'dólé ãmbá ró rî, tí úlí ámákâ nō â'dô 'bã'á âzâ-âzâ ró ̄anî drí. Gólâ tibê ámâ 'bã 'bá ãmbá ró rî, rî'á ámâ átâ tibê ̄anî drí rî'á ̄injilâ kĩ, ̄â'a'dô Ôvârî ̄aníkâ ̄dî rî ̄dî.

⁵⁵ Gõ'dá nī nñí gólâ kô. Má nñí gólâ trá cé nī. Tí ̄ozō má ̄âtâ kĩ, má ̄unñí gólâ kô rî, má â'dô 'bã'á ̄onjõ 'bá ró ̄ozō ̄anî kâtí. Má nñí gólâ trá tândí ró, gõ'dá má rî nō té tâ gólâ drí lélé má drí 'ëlé rî 'ëlé ̄dî.

⁵⁶ ̄Akû ró drë ̄akpã ̄Abârâyámâ drââ kô rî, gólâ 'bã ̄lñí trá âcâ-âcâ ámákâ drñí, gõ'dá gólâ rî'á ̄ayíkõ ró ámâ ndrëlé. Gõ'dá tâlâ ̄a'dô ̄i ̄anî gólâ rî ̄ózowá yí drí ámâ lëzó kô yā?"

⁵⁷ Gõ'dá Pârúsï 'dî 'bá yí drí kpá tâ lôgõzó Yésü drí kĩ, "Wáâwá, ní rî tâ ̄atálé ̄ití 'dî ̄a'dô tâsí yā? Ndrô ̄aníkâ cá drë nyâ'dî-rî-drî-lâ-ngâ-mûdrí kô. Ámâ ̄a'bíyá ̄Abârâyámâ drâ trá ̄akû ró, gõ'dá ní ̄akí'á nñí rî, yí ̄ondrê gólâ trá 'dî ángô tí yā?"

⁵⁸ Yésü drí tâ-drî lôgõzó drílñí kĩ, "Má ̄âtâ ̄anî drí tâ pâtí-pâtí ró, sisí drë ̄Abârâyámâ rî tî ̄akó rî, mâ bê rî'á ̄akû ró Ôvârî ngálâ."

⁵⁹ Gõ'dá nñngá sî, Pârúsï yí ̄arî ̄iyí úlí Yésü drí ̄atálé 'dî bê rî, kôrô drílñí ̄ngâzó ̄awä ró, nñ'á kúní mvá lôndâlé 'ezó Yésü rî lûvûlî ̄dî sî lâ fûlî, tâlâ gólâ ámâ yí trá â'dólé Ôvârî ró.* Gõ'dá kôrô Yésü drí ̄iyîngá 'bêzó dî vólé gólñí ̄ágâlé sî ̄a'dî-drî jó ̄angí Ôvârî kâ kâ 'dî 'ásî.

---

* ^{8:59} 8.59 Lã'bí Yûdä yí kâ vó ró rî, 'dî rî'á lâñõ rî'á fêlâ ̄ojilâ gólâ íyí ámâ 'bá Ôvârî ró rî drí rî ̄dî.

9

Tā Yésū drí ãgô gólâ t̄l̄f̄ l̄f̄ ãkó r̄ l̄f̄ lâ n̄ñzó k̄ȳl̄ l̄ovô-l̄ovô kâ s̄i r̄

¹ K̄ȳl̄ ãzâ s̄i, Yésū ȳi r̄'á lâv̄'á lâjó'bá íyíkâ r̄'bá ȳi bê lâjt̄i dr̄i s̄i. Gõ'dá dríl̄ȳi n̄ñzó ãgô ãzâ ûsúl̄, út̄i ãgô r̄ 'd̄i kó l̄f̄ ãkó 'álé lési.

² Lâjó'bá Yésū kâ 'd̄i 'bá ȳi ndrê l̄ȳi bê ãgô 'd̄i l̄f̄ ãkó r̄, dríl̄ȳi Yésū r̄ ijj̄zó k̄i, "Tā ìmbá 'bá, tâ ònjí r̄ goggó ãgô nõ 'bá 'bá gólâ r̄ t̄izó 'álé lési l̄f̄ ãkó nõ ã'd̄i kâ i'd̄i yâ? 'D̄i tâ ònjí átá lâ ȳi kâ i'd̄i ândré lâ bê, ngâtá tâ ònjí gólâ r̄ nyãányâ kâ i'd̄i yâ?"

³ Gõ'dá Yésū drí tâ-dr̄i jâzó gól̄ȳi drí k̄i, "T̄f̄ ãgô 'd̄i kâ l̄f̄ ãkó 'd̄i r̄'á d'ó kô tâ ònjí õjíl̄a ãzâ ãlôlâ kâ tâsî. T̄f̄ gólâkâ l̄f̄ ãkó 'd̄i, Ôvârî lê má drí mbârâkâ íyíkâ â'dálé ãgô nõ rû l̄f̄ lâ n̄jn̄jî s̄i.

⁴ R̄'á tândí ró ãmâ drí lôsî Ôvârî gólâ ámâ âjó 'bá r̄'á kâ r̄'ézó ngbâângbânõ ãkpâkâ'dâ ngá  nî drê kô. Tâlâ ijtû õffî trá r̄, õjíl̄a ãzâ gõ'dá yû'dâwâ lôsî '  l  ngâc  s̄i.

⁵ Gõ'dá nî ndrê drê, kâȳl̄ má drí 'bâzó drê bê r̄'á lédrê-lédrê ró ãngó nõ 'á r̄, mâ i'd̄i r̄'á Ngá i'i 'i õjíl̄a ãngó nõ kâ drí."

⁶ Gõ'dá Yésû âtâlé bê úlî 'd̄i ijtû lâjó'bá íyíkâ 'd̄i 'bá ȳi drí r̄, gólâ drí  ndzízó tû wûlî  nyákú dr̄i, gõ'dá drílâ tû 'd̄i ônjázó  nyákú bê gõzó ülûtrâ lâ 'd̄i b  l  ãgô 'd̄i l̄f̄  nyirik  lâ 'á.

⁷ Gõ'dá nîngá s̄i, drílâ tâ âtázó ãgô 'd̄i drí k̄i, "Ní nî ánî l̄f̄ j  l   p  r  gólâ z  l  S  l  m  * n   'álâ."

* **9:7 9.7 S  l  m  ** Rû 'd̄i r̄'á tâ ifí lâ k̄i, l  mv   t  b   âj  l  drí mv  l  r̄.

Gõ'dá ãgô 'dĩ drí ngãzó nãlí ápârî rî 'dĩ tí 'álâ. Gólâ cå bê tólâ rî, drilâ íyî lïfí jízó lúmvû ápârî 'dĩ kâ sî, õzõ Yésü drí âtálé gólâ drí rî kâtí. Kôrô ãgô 'dĩ lïfí lâ drí rû njízó, drilâ võ ndrëzó ngbángbá. Gõ'dá ãgô 'dĩ drí ngãzó gõlé 'bâ 'álâ.

⁸ Ítí rî, õjílã gólïyî 'bâ-tj-'dï-azí gólâkâ ró rî yî gõ'dá kpá gólïyî gólâ rî ndrë 'bâ trá sisí rîrî 'á látlí gärä drï 'á rî'á ngá zilí õjílã tí sî rî drí tâ âtázó kî, "Hé, ákî 'dñí fí ãgô lïfí ãkó rî 'bâ rîlí ngá zilí kárá õjílã tí sî látlí gärä drï 'á rî ï'dî kô yâ? Gólâ gõ rî ngá ndrëlé nõ ángô tí ró yâ?"

⁹ Gõ'dá õjílã ãzâ 'bâ yî kî, "'Dñí â'dó kô gólâ ï'dî! ãgô ãzâ bê rî'á nyé õzõ gólâ tí." Gõ'dá ãgô lïfí lâ drí rû njílí trá 'dĩ ârílí bê tâ õjílã 'dî 'bâ yî drí rî'á ôjálâ íyî lâfâlé 'ásî 'dî rî, drilâ gõzó tâ âtálé gólïyî drí kî, "Mâ ï'dî tibê lïfí ãkó rî 'bâ ngá zilí õjílã tí sî látlí gärä drï 'ásî rî. Má rî võ ndrëlé nõ nî pâtí, tâlâ ámâ lïfí njî rû trá!"

¹⁰ Gõ'dá õjílã 'dî 'bâ yî tî lâ yî drí â'dízó ndrî. Gõ'dá drilîyî ãgô 'dî ïjízó kî, "Ánî lïfí njî rû nî drí rîzó võ ndrëlé 'dî ángô tí yâ?"

¹¹ ãgô 'dî drí tâ-drï lôgõzó gólïyî drí kî, "Ãgô gólâ rú bê Yésü rî njî ámâ lïfí nî. Gólâ wû tû nî ïnyákú ônjázó ï'dî sî lâ, gõzó ülûtrâ lâ 'dî bêlê ámâ lïfí 'á. Gõ'dá gólâ drí ámâ jõzó nãlí ápârî zilí Sîlómã rî tí 'álâ ámâ lïfí jílí lúmvû lâ sî. Gõ'dá má jî ámâ lïfí lúmvû nã sî bê rî, kôrô ámâ lïfí drí rû njízó má drí võ ndrëzó ngbángbá!"

¹² Gõ'dá õjílã 'dî 'bâ yî drí kpá gólâ rî ïjízó kî, "Gõ'dá ãgô rî gógó 'dî bê ángô lé yâ?" ãgô 'dî

drí tā-drř lôgōzó gólīyī drí kī, “Má n̄jí vō gólâ drí 'bāzó 'á lâ rī kō.”

Tā Päruši yī drí lēzó tā n̄lī tā āgō l̄fī ākō rī l̄fī lâ nj̄zó rī tāsī rī

¹³ Gō'dá n̄ngá sī, ōjilā 'dī 'bá yī drí ngāzó āgō l̄fī lâ nj̄lī trá 'dī trōlé âjilí Päruši yī ândrá tā lâ ā'dálé gólīyī drí.

¹⁴ Gólīyī âjī āgō 'dī Päruši yī ngálâ, tälâ kâyī gólâ Yésū drí āgō 'dī l̄fī lâ nj̄zó 'á lâ rī r̄'á kâyī lōvō kâ 'î.

¹⁵ Gō'dá Päruši yī drí āgō 'dī ij̄zó kī, “Ánī l̄fī nj̄ rû trá ángō tí ró vō ndrēlē yā?” Gólâ kī, “Āgō rú bē Yésū rī ônjâ īnyákú n̄ tū sī ūlútrá lâ trōlé bělē ámâ l̄fī 'á, gō'dá gólâ kī, má ǒnī n̄'á ámâ l̄fī j̄lī. Gō'dá má jī ámâ l̄fī bē rī, kōrō ámâ l̄fī drí rû nj̄zó vō ndrēlē dódó nō!”

¹⁶ Gō'dá Päruši yī ârīlī bē úlī āgō 'dī drí nḡlī gólīyī drí 'dī rī, kōrō drilīyī ngāzó r̄'á t̄i ânyálé īyī lāfálé 'ásī. Āzâ 'bá yī kī, “Ā'dō ītī rī, āgō Yésū 'dī tā ǒnjí 'bá 'î. Ôvârī âjó gólâ n̄ kō, tälâ gólâ wā trá tā 'bā'bā ãmákâ kâyī râtâā kâ rī kâ dr̄jī sī.” Gō'dá ǎzâ 'bá yī kī īyíkâ rī, “Ôjilā gólâ 'bā 'bá tā ǒnjí 'bá rō rī ā'dō íyíkâ mbârâkâ ūsú'á tā lârâkô ãmbá ītī 'dī 'ēzó 'dī ā'dō 'ásī yā?”

¹⁷ ītī rī, Päruši 'dī 'bá yī drí āgō 'dī ij̄zó kpá ó'dí kī, “Nî gólâ tibê l̄fī lâ nj̄lī nō, ní âtâ drē tā nō tândí ró ãmâ drí. Tā iswa áníkâ āgō gólâ ání l̄fī nj̄ 'bá 'dī tāsī rī íyíkâ ángō tí yā?” Gō'dá āgō 'dī drí tā-drř lôgōzó gólīyī drí kī, “Āgō ámâ l̄fī nj̄ 'bá 'dī, gólâ r̄'á tā ąngū 'bá Ôvârī drí âjólé rī 'dī!”

18 Gõ'dá kpálé tā ndrī āgô 'dī drí ngīlí Pãrúsī 'dī 'bá yī drí 'dī 'bá yī 'ásī rī, gólīyī gâ īyī vólé dō tā lélé kī, pãtū āgô 'dī t̄rī lâ 'ásī rī gólâ rī'á līfī ākó, gõ'dá Yésū n̄jī līfī lâ n̄i vō ndrēlé dódó. Gõ'dá drílīyī vōrā jōzó āgô 'dī átá lâ yī vō ândré lâ bê gólīyī  zílī ânīlī īyī ngálâ.

19 Gõ'dá āgô 'dī átá lâ yī âcâ bê ândré lâ bê rī, Pãrúsī 'dī 'bá yī drí kpá gólīyī ijízó kī, "Nōo pãtū mvá ágó ãnî drí f̄lī līfī ākó 'álé lésī rī ī'dī yā? Õzō ã'dô pãtū gólâ ī'dī rī, līfī lâ gõ n̄jī rû rī'á vō ndrēlé  mbâ dr̄jī nō ángô tí ró yā?"

20 Gõ'dá āgô 'dī átá lâ yī ândré lâ bê drí tā-dr̄jī lôgõzó Pãrúsī 'dī 'bá yī drí kī, "Ãwô pãtū, nōo mvá ágó ãmákâ rī ī'dī, mā n̄jī trá pãtū kī, mā t̄lī gólâ trá līfī ākó.

21 Gõ'dá mā n̄jī látlī ãmâ mvá 'dī līfī lâ drí rû n̄jízó rī kō, ngâtá ã'dî n̄jī līfī lâ n̄i vō ndrēlé yā rī. Nī â'dô ijí'á lâ fí gólâ t̄lī, gólâ ãâ'dâ ró íyī t̄lī s̄i ãnî drí, tâlâ gólâ trá  jílâ  mbâ 'i."

22 Āgô 'dī átá lâ yī ândré lâ bê âtâ īyī tā 'dī ītī 'dī rī, tâlâ gólīyī ūrī ró tā 'bâ'bâ Yúdâ yí kâ tâsī kī'á n̄i rī, õzō  jílâ  zâ ðlē tā trá Yésū 'á kī, gólâ ãâ'dô 'dýi pâ 'bá 'i rī, ââ'dô  jílâ rī 'dī drõ'á vólé jō tā Ôvârî kâ ârî kâ 'ásî.

23 'Dîl tā ífí āgô 'dī átá lâ yī ândré lâ bê drí tā âtázó Pãrúsī 'dī 'bá yī drí, gólīyī iijî mvá 'dī ãâ'dâ ró bê cù íyī t̄lī s̄i, tâlâ gólâ trá  mbâ ró rī ī'dî.

24 Gõ'dá Pãrúsī 'dī 'bá yī drí āgô līfī lâ n̄jilí 'dī  zízó kpá ó'dí tā ijízó t̄lī kī. "Ní â'dâ drë tā pãtú-pãtû Ôvârî rī  njízó rī ãmâ drí Ôvârî ágâlé, pãtû āgô rú bê Yésū 'dī n̄jī ãnî līfī fí n̄i yā? Mâ ijî n̄i

nō rī, tālā mā nī trá āgō gólâ Yésū 'dī rī'á tā ōnjí 'bá 'î."

²⁵ Gõ'dá āgō 'dī drí tā-drī lôgõzó Pãrúsī 'dī 'bá yī drí kī, "Má nī kô ngātā Yésū tā ōnjí 'bá 'î yā ngātā â'dó kô tā ōnjí 'bá 'î yā rī. Tā má drí nīlī rī íyīkâ cé tā ālō 'î, ámâ līfī ndré vō kó kô ãkpâ ámâ tīrī lésī. Gõ'dá ngbāângbânō rī, Yésū nījí ámâ līfī trá, ámâ līfī ndré vō gõ'dá trá dódó."

²⁶ Nīngá sī, Pãrúsī 'dī 'bá yī drí āgō 'dī ijízó kpá ó'dí kī, "Ní âtâ drē tā mbī rī ū' dī ámâ drí! Gólâ 'ê â'dô tā 'î ánî līfī drí rû nījízó vō ndrēlē nō yā?"

²⁷ Gõ'dá āgō 'dī drí ngāzó tā-drī lôgõlé gólyī drí kī, "Nī rī ámâ ijílī kpá ó'dí tā ālō nō tāsī 'dī tālā â'dô 'î yā? Tí ōzō má ōró tā-drī lôgõô ãnî drí kō rī, rī'á tāndí ró! Nī ijí mā 'dī, tālā nī lē kpá trá â'dolé tā ârī 'bá Yésū kâ ró yā?"

²⁸ Gõ'dá Pãrúsī 'dī 'bá yī drí ngāzó ãwā ró úlī 'dī 'bá yī tāsī. Drilīyī āgō 'dī 'dāzó gõ'dá tā âtázó drilâ kī, "Mā ndré bē rī, nī rī gogó rī'á tā ârī 'bá ãzâ âlō Yésū kâ rī ū' dī. Gõ'dá mā rī ãmákâ tā 'bā'bā Músä kâ rī ârilí gõ'dá 'élé ū' dī."

²⁹ Tālā mā nī trá kī, Ôvârî âtâ úlî trá ámâ á'bíyá yī drí Músä sī, rī'á úlî pătī 'î. Gõ'dá mā nī tā ãzâkâ kô Yésū rī tāsī. Gõ'dá mā nījí vō gólâ drí ânīzó 'álâ sī rī kō! Nī ìsū tā mbârâkâ gólâkâ tāsī. Útî mā rī'á līfī ãkó, gõ'dá ngbāângbânō rī, gólâ nījí ámâ līfī nī mā drí rīzó vō ndrēlē dódó nō!"

³⁰ Nīngá sī, āgō 'dī drí kpá tā-drī lôgõzó 'wââ gólîyî drí kī, "'Dî' úlî ángô rī ū' dî ãnî drí rī'á âtâlē ū' dî yā? Nī kī, yī ūnîjí vō gólâ drí ânīzó 'álâ sī rī kō! Nī ìsû tā mbârâkâ gólâkâ tāsī. Útî mā rī'á lîfî ãkó, gõ'dá ngbâângbânō rî, gólâ nîjí ámâ lîfî nî mā drí rîzó vō ndrêlê dódó nô!"

31-33 Ìtí ăkû lâ sī tā ómvó ngá 'ásī rî, nī ârî tā ãzâ trá kĩ, ăjílã mvá ãzâ bê êdê ăjílã gólÿi t̄lî lÿfî ăkó rî 'bá yî trá, gõ'dá lÿfî lâ yî drí rû njizó vō ndrélé dódó yã? Ӧzõ mbârâkã Yésü drí ámâ lÿfî êdézó nõ ã'dô Ôvârí kâ kô rî, gólâ ícá tâ lârâkô ìtí 'dî 'élé kô, tâlâ Ôvârí f e  mbârâkã íyíkâ kô ăjílã gólÿi rî 'bá tâ  njí 'élé rî 'bá yî drí, gólâ rî cé tâ ăjílã gólÿi rî 'bá tâ gólâkâ 'élé rî kâ ârlí  'dî."

34 Gõ'dá P  r  s   'dî 'bá yî ârî  y   tâ  g   'dî drí l  g  l    y   drí 'dî b   rî, dr  l  y    'd  d  z    w   r   r  o  . Gõ'dá dr  l  y   tâ  t  z    g   'dî drí k  , " t   n   lÿfî ăk   'dî  k   f   tâ  nj    n  k   drí s   k   yã?  m   g  l  y   tâ Ôvârí kâ n   'b   tr   t  nd    r   r  , n    'd    m    mb    '   tâ Ôvârí kâ s    ng    t   yã?" Gõ'dá dr  l  y    g   'dî dr  z   v  l    y   l  f  l   s  .

35 Gõ'dá Y  s    r  l   b   k  , P  r  s   y   dr    g   'dî y   dr   lÿf   lâ n  l   'dî tr   r  , g  l   dr   'd  z   r  '    g   'd   l  nd  l  . G  d   g  l    s  l   b    g   'dî r  , g  l   dr    g   'd   r   'd    j  z   k   "P  t    , n   l   t   f   tr   'd  y   p   'b   Ôvâr   dr    j  l    r  l   s   r   '   y  ?"

36  g   'dî dr   t  -dr   l  g  z   Y  s   dr   k  , " mb  , n    'd    r   'd  y   p   'b   r   g  g   'dî m   dr  , tâl   m   l   r   t   b   g  l   '  ."

37 N  ng   s  , Y  s   dr   g  z   t  -dr   l  g  l   g  l   dr   k  , "N   ndr   g  l   tr    n    lÿf   s  . G  l   r   g  g    'd   r   'b   t    t  l    n   b   n  gb    ng  b  n   r  ."

38 G  d    g   'dî  r  l   b   t   Y  s   k    t  l    d   r  , g  l   dr   '  '    f  z   v  dr   Y  s   r    n  j  l  . G  d   dr  l   t    t  z    k  , "K  m  , m   n   tr   k  , n    'd   'd  y   p   'b   Ôvâr   dr    j  l    r   tr  . N  gb    ng  b  n   r  , m   l   t   tr   n   '  ."

Tā Yésū drí Pārúsī yī zīzó līfī ãkó lé 'bá ró rī

39 Tā 'dī 'bá yī vósī rī, Yésū drí ngāzó tā âtálé ãgô yí drí līfī lâ njilí trá 'dī drí kī, "Má ânī ãngó nō 'á nō, tälâ õjilā gólīyī līfī ãkó tā Ôvârī kâ nī 'bá drē kō rī 'bá yī līfī lâ yī ūnjī ró rû bê tā Ôvârī kâ nīlī, gō'dá gólīyī kī 'bá nī, yī ūnjī tā Ôvârī kâ trá dódó rī, līfī lâ yī drí ãsīzó kpäqákū. 'Dī tā ífí gólâ má drí ânīzó ãngó nō 'á rī ūdī 'dī."

40 Gō'dá Yésū õtírī rīlúlī 'dī 'bá yī âtálé rī, Pārúsī ãzâ 'bá yī kpá bê âdré'á tólâ. Gō'dá drílīyī tā ïjízó Yésū tī kī, "Úlī gólâ ní drí âtálé 'dī 'bá yī 'ásī rī, ní ̄sū áníkâ bê rī, ̄mâ kpá līfī ãkó yā?"

41 Yésū drí tā-drī lōgōzó gólīyī drí kī, "Tí ̄ozō nī ̄oró tā-drī lēe nō kī, nī â'dō līfī ãkó rī, nī â'dō ânī'á Ôvârī ngálâ, gō'dá gólâ â'dō ãnī âyé'á tā ̄onjī ãníkâ 'ásī ndrī. Gō'dá nī âtálé bê trá kī, yī â'dō cū līfī bê vō ndrēzó rī, nī âdō 'dī ãnī nyāányâ 'î. Gō'dá Ôvârī â'dō lâñō fē'á ãnī drí tā ̄onjī ãníkâ tāsī."

10

Tā Yésū drí úlī mānīgō âtázó tā õjilā íyíkâ vó lâ yī ndrēndrē kâ tāsī ̄ozō kábīlīkī kâtí rī

1 Gō'dá nīngá sī, Yésū drí ngāzó úlī mānīgō âtálé Pārúsī 'dī 'bá yī drí kī, "Má âtâ ãnī drí tā pătī-pătī ró, õjilā gólâ fī 'bá kō jō tīlī-tī kábīlīkī lōkī 'bá kâ rī 'ásī, gō'dá mbā 'bá íyíkâ ãbē drī 'ásī fīlī jō 'álâ rī, gólâ rī'á ūgú 'î.

2 Gō'dá õjilā gólâ ânī 'bá fīlī jō 'álâ kôrō jō tīlī-tī 'ásī rī, rī'á kábīlīkī lōkī 'bá 'î.

³ Kábīlīkī lípī 'dī â'dô ânī'á âcálé átī tí. Ìtí rī, kōrō tī vó ndrē 'bá 'dī â'dô átī njī'á drilâ. Gō'dá gólâ â'dô kábīlīkī íyikâ 'dī 'bá yī zī'á rú sī âlō-âlō. Gō'dá kábīlīkī gólâkâ 'dī 'bá yī ndrī â'dô gólâ rī gbórökō nī'á, gō'dá drilŷi ânīzó gólâ ngálâ, drilâ gólŷi lōfōzó ūvī 'álâ.

⁴ Gólâ â'dé'á sisí, gō'dá kábīlīkī gólâkâ 'dī 'bá yī drí 'dēzó gólâ vósī. Ìtí rī, kábīlīkī 'dī 'bá yī â'dô ūyī 'dē'á ndrī nīlí vó lâ sī ūrī ãkó, tälâ gólŷi nī gólâ rī gbórökō trá tāndí rō. Gólâ â'dô gólŷi drī'á nī'á âjílâ vō ōmā bē rī 'álâ.

⁵ Gō'dá ūzō ã'dô ūjilâ lídí 'i rī, kábīlīkī 'dī 'bá yī â'dô 'bā'á ūyī ūrī rō 'dēlē vó lâ sī, gólŷi â'dô lârá'á vólé, tälâ gólŷi nī'á gólâ rī gbórökō kō."

⁶ Ìtí rī, Pärúsī 'dī 'bá yī ârī ūyī bē úlī Yésū kâ âtâlé 'dī rī, tā ífí lâ fí gólŷi drī'í kō, tälâ gólâ âtâ úlī 'dī 'bá yī úlī mānīgō sī.

Tā Yésū drí tā âtázó kī, yī â'dô ūdī Kábīlīkī lōkí 'bá tāndí 'i rī

⁷ Gō'dá Yésū drí kpá tā âtázó ó'dí Pärúsī 'dī 'bá yī drí kī, "Má âtâ tā pătī'í rō ãnī drí kī, mā ūdī rī 'bá ūjilâ ámákâ rī 'bá yī vó lâ yī ndrēlē dódó ūzō kábīlīkī lōkí 'bá drí ūrī kábīlīkī íyikâ vó lâ yī ndrēlē rī kâtí. Gō'dá mā rī gógó ūdī átī jō túlī-tī kā ūdī gólŷi drí ndrī.

⁸ "Gō'dá ūjilâ âzâ 'bá yī ânī 'bá sisí má drí sī rī 'bá yī 'bā ūyī nyānyâ trá â'dolé kábīlīkī lōkí 'bá rō, tákō gō'dá gólŷi rī'á ūgú 'i. Tā 'dī tāsī rī, kábīlīkī gā dó gólŷi gbórökō ârīlî 'dēzó gólŷi vósī.

⁹ Ìtí rī, mā ūdī rī'á átī tī 'i kábīlīkī drí. Kábīlīkī gólŷi fī 'bá jō 'álâ kōrō má sī rī â'dō ūyī ngā pā'a.

Má â'dô gólīyî vó ndrē'á, ngá ònjí 'é gólīyî kô. Ōzō gólīyî õtírī yī 'êê âfõlé nĩ'á õmã nyälé rî, gõ'dá drilíyî âgõzó filí jó 'álâ lânjõ ãzâ ãkó.

10 Ügú ânî íyíkâ cé kápílíkî ûgûlî, gõ'dá kpá gólīyî ûfûlî vólé. Gõ'dá mâ rî gógó, má ânî nõ, tälâ kápílíkî ámákâ rî 'bá yî ūsû ró ngá pâpâ bê, ngá pâpâ gólâ 'é 'bá gólīyî 'bâlé rîlî zââ lédrê-lédrê ró ãyíkõ sî mbârâkâ Ôvârî kâ sî rî.

11 “Mâ ï'dî rî'á “ ‘Kápílíkî lôkí 'bá tândí’ ’ rî 'bá vó kápílíkî íyíkâ vó lâ yî ndrêlê dódó rî ï'dî. Mâ rî'á njääâ ámâ nyâanyâ félê drâlê gólīyî pâlê tâ ònjí 'ásî.

12 Ōjílâ gólâ rî 'bá kápílíkî vó ndrêlê cé lâfâ tâsî rî ndré kápílíkî vó dódó kô, tälâ gólâ â'dô kô kápílíkî 'dî 'bá yî lípî lâ 'î. Ōzō gólâ õndrê kiâkêlówá trá ânîrî 'á kápílíkî rûlî rî, gólâ â'dô rã'á kápílíkî 'dî 'bá yî âyélé kiâkêlówá 'dî drí rûlî, gõ'dá kpá gólīyî lâpêlê lâ'bûlî fâa.

13 Kápílíkî vó ndrê 'bá 'dî râ kápílíkî 'dî 'bá yî âyélé, tälâ gólâ 'ê lôsî 'dî cé lâfâ ūsûzó. Tí õzô kápílíkî vó ndrê 'bá 'dî õró 'bââ ngá lêlê bê kápílíkî 'dî 'bá yî vó lâ yî ndrêndrê tâsî rî, gólâ îcâ râlê gólīyî âyélé kô.

14-15 “Mâ rî gógó ï'dî “ ‘Kápílíkî lôkí 'bá tândí’ ’ rî 'bá kápílíkî ámákâ rî 'bá yî vó lâ yî ndrêlê dódó rî ï'dî. Ámâ rî'á ámâ átâ bê ngá ãlô 'î. Mâ nî gólâ trá tândí ró, gõ'dá gólâ nî mâ kpá trá tândí ró. Kpá ïtí, kápílíkî ámákâ rî 'bá yî nî ïyî mâ trá dódó, kpá õzô má drí gólīyî nîrî dódó rî kâtí. Mâ rî'á njääâ drâlê gólīyî pâlê tâ ònjí 'ásî.

16 Kábilíkí ãzâ 'bá yî kpá bê.* Má â'dô gólíyî 'bâ'á â'dolé kábilíkí ámákâ ró. Ngbâângbânõ gólíyî rí kô võ âlô 'á kábilíkí ámákâ nõ 'bá yí bê. Gõ'dá má â'dô gólíyî âzí'á kpá ânîlí má ngálâ, tâlâ gólíyî òrî ró Ȭyî bê ngá âlô ró kábilíkí ámákâ nõ 'bá yí bê. Gólíyî â'dô ámâ gbórökõ nî'á. Gõ'dá má â'dô gólíyî ê'bé'á ndrî võ âlô 'á â'dolé kábilíkí ámâ nyâányâ kâ ró. Mâ lôkí 'bá gólíyíkâ ï'dî ndrî.

17 Má â'dô ámâ nyâányâ fẽ'á drâlé. Õzõ má õdrâ trá rî, má â'dô lîdrí'á kpá ó'dí õdrâ rî 'dî 'ásî, tâlâ òjílâ ámákâ rî 'bá yí pâlé. 'Dî tâ ámâ átâ drí 'bâlé má drí 'êlé rî ï'dî.

18 Òjílâ ãzâ yû 'e 'bá ámâ fûlî cú ïtí mbârâkâ íyíkâ sî. Má â'dô ámâ nyâányâ fẽ'á nî drâlé. Mâ kpá rî'á mbârâkâ bê lîdrízó õdrâ rî 'dî 'ásî. Tâlâ 'dî rî'á tâ gólâ ámâ átâ Ôvârî drí 'bâlé má drí 'êlé rî ï'dî."

19 Gõ'dá drî-'bá ángí Yûdä yí kâ 'dî 'bá yî ârî Ȭyî bê úlî Yésü kâ âtâlé 'dî rî, gólíyî lêé Ȭyî tâ-drî kô Ȭyî lâfâlé 'ásî úlî Yésü kâ âtâlé 'dî 'bá yî tâsî, gõ'dá drîlîyî lâfâlé cãzó.

20 Òjílâ dûu gólíyî lâfâlé sî kî, "Yésü ã'dô cú líndrî õnjí bê yí 'á rî'á gólâ rî 'bâlé â'dolé lîfõ-lîfõ ró. Tâlâ ã'dô 'î ãnî drí rîzó tâ gólâkâ ârîlî yâ?"

21 Gõ'dá òjílâ ãzâ 'bá yî gólíyî lâfâlé sî kî Ȭyíkâ rî, "Òjílâ gólâ líndrî õnjí bê rî icá kô úlî âtâlé ïtí. Líndrî õnjí â'dô mbârâkâ ûsú'á òjílâ gólíyî lîfî lâ yî drí võ ndrêlê kô rî 'bá yî lîfî lâ yî njîzó ã'dô 'ásî yâ?"

Tâ Pârusî yî drí ngâzó Ȭwâ ró Yésü bê rî

---

* **10:16 10.16** Kábilíkí ãzâ 'bá yî 'dî rî'á òjílâ 'bâsúrú lîdí ãzâ 'ásî rî 'bá yî ï'dî.

²² Tā 'dī 'bá yī vósī ndrī, kāyī Yúdā yí kā kārámā jó ángí Ôvárí kā 'bā kā â'dólé cé Ôvárí drí rī'á 'ělā ndrō vósī cé vō ǎ'dí sī Yērōsälémā 'álâ rī drí ácázó. Gō'dá ǐtí rī, Yúdā yī drí ngāzó nīlī ndrī kārámā rī 'dī 'álâ.

²³ Kārámā nā 'á tólā rī, kāyī ǎzâ sī, Yésū drí ngāzó nīlī lāvūlī ǎ'dí-drī jó ángí Ôvárí kā rī kā 'dī 'ásī, nī'á gōlé jō-bílī Sólōmō kā rī 'álâ.

²⁴ Gō'dá Yésū drí rī'í lāvūlī rī 'á rī, drī-'bá ángí Yúdā yí kā drí ânīzó gólā rī êdrēlē gō'dá âdrézó ǐyī rú lā sī dīrī. Nīngá sī, drīlīyī gólā rī ijízó ǎwā sī kī, "Ní â'dō kó ǎmâ drī 'bā'á rī'á lījālē nōtí nō būúú ángō tú yā? Ní âtā drē ǎmâ drí hâ, ǒzō ní ǎ'dō pătī 'dīyī pā 'bá tibē Ôvárí drí âjólé rī ǐ'dī rī."

²⁵ Gō'dá nīngá sī, Yésū drí tā-drī lōgōzó gólīyī drí kī nī rī, "Má âtā tā 'dī trá ǎnī drí ǎkû rō kī, mā 'dīyī pā 'bá tibē Ôvárí drí âjólé rī ǐ'dī, gō'dá nī gâ vólé dó úlī ǎmákâ âtálé 'dī ârīlī, gbō lé nī ndrē bē tā lārâkō gólā má drí 'ělē trá ngá lāzé 'bá ǐngázó mbârâkā Ôvárí kā sī rī 'bá yī rī. Gō'dá tā lārâkō 'dī 'bá yī rī tā â'dálé kī, mā ǐ'dī pătī 'ořilā gólā má drí tā lā âtálé trá ǎnī drí rī ǐ'dī.

²⁶ Gō'dá nī gâ vólé dó tā lēlē má 'á, tālā nī â'dō kō kābīlīkī ǎmákâ ǐ'dī.

²⁷ Kābīlīkī ǎmákâ rī 'bá yī rī ǐyíkâ zāâ kárá tā ìmbâ ǎmákâ rī 'bá yī ârīlī 'ělē tāndí rō, gō'dá mā rī gógó, má nī gólīyī trá ǎlō-ǎlō kābīlīkī ǎmákâ rō, gō'dá gólīyī rī 'dēlē má vō pǐpísílī ǎlō sī tā ârī 'bá ǎmákâ rō.

²⁸ Mā rī gógó, má â'dō gólīyī 'bā'á rīlī zāâ gbádú ǎdūkū ǎkó. Gō'dá gólīyī ôdrāá kō zāâ

gbádú. Gõ'dá ñtí rî, õjílā ãzâ ïcá kô gólïyî ôpálé má drígá sî.

²⁹ Mî ndrê drë, ámâ átá Ôvârî áfë gólïyî nî má drí, gõ'dá mbârâkâ gólâkâ lâvû trá gäqrä ngá ãngó nô kâ rî 'bá yî drïjî sî ndrî. Tâ 'dî tâsî rî, õjílā ãzâ ïcá kô gólïyî ôpálé ámâ átá drígá sî.

³⁰ Mî ndrê drë, ámâ ámâ átá bê rî'á ngá ãlô 'î."

³¹ Gõ'dá Pãrúsî 'dî 'bá yî ârî ïyî bê úlí Yésü kâ 'dî rî, drílïyî ngâzó ãwä ró rôô gõ'dá kúní mvá û'dûlî ïyî drígá, tîkó yî ülûvû ró Yésü ï'dî sî lâ drâlé vôle.

³² Nîngá sî, Yésü drí gõzó ngâlé tâ átâlé gólïyî drí kî, "Ãnî ndrî, nî ndrê õjílâ gólïyî ngá lâzé bê má drí rî'á ìngâlâ ngá lâzé 'ásî mbârâkâ ámâ átá Ôvârî kâ sî rî 'bá yî trá ãnî lïfî sî tândí ró. Gõ'dá tâ gólâ sû 'bá ãnî rú kô, ãnî drí 'ezó ámâ lûvûlî kúní mvá sî fûlî vôle nô íyíkâ ángô rî ï'dî yâ?"

³³ Gõ'dá Pãrúsî 'dî 'bá yî drí tâ-drï lôgõzó Yésü drí kî, "Mâ 'ê ánî fûlî nô, â'dó kô tâ tândí áníkâ 'êlé 'dî tâsî. Mâ 'ê ánî fûlî nô, tâlâ úlí 'dásí áníkâ â'bâlé Ôvârî rî gógó rú kî'á nî rî, yî ãâ'dô ãlô Ôvârî bê nô tâsî. Nî õjílâ mvá tâkó nô ï'dî, ní â'dô áníkâ ánî lômbé'á 'bâlé ãlô Ôvârî bê 'dî ángô tí yâ?"

³⁴ Gõ'dá Yésü drí kpá tâ-drï lôgõzó gólïyî drí kî, "Ngâ gõ'dá úlí Ôvârî drí átâlé ïgîlî búkû gólâkâ 'á rî kî ã'dô yâ? Gólâ átâ tâ trá kî, tâ kî 'bá yî drí 'bâlé õjílâ íyíkâ drïlî rî 'bá yî rî'á õzö yî Ôvârî tí.

³⁵ Mâ nû trá kî nî rî, úlí gólâ Ôvârî drí rî'á átâlá rî rî'á pâtí-pâtí ró zââ gbádú. Gõ'dá ñtí rî, Ôvârî

zì tā kī 'bá rī 'dī 'bá yī ôvârī yī rō. 'Dī' ōjílā gólīyī tā âtū-âtî gólâkâ âfēzó trá drílīyī rī ī'dī.

³⁶ Gō'dá ōzō má tí rī, ámâ átâ âjô mâ trá ãngó nō 'á. Bê trá ītí rī, nī īcâ tā âtálé kī, má ãâ'bâ tā 'î, tâlâ má ãâtâ tā trá kī, má ãâ'dô Ôvârî rî mvâ 'î rī ángô tí ró yâ?

³⁷ Nī ârî drē úlí nō, tí ōzō tā lârâkô ndrī má drí rī'á 'ělâ nō 'bá yī, má ë'ê mbârâkâ ámâ átâ kâ sī kô rī, nī lē tā má 'á kô.

³⁸ Ōzō gō'dá má ërî fí tā lârâkô 'dī 'ělé ndrī mbârâkâ ámâ átâ kâ sī rī, 'dōvó nī lē tā má 'á, tâlâ tā lârâkô ndrī má drí rī'á 'ělâ 'dī 'bá yī rī'á Ôvârî kâ ī'dî, gólâ fē mbârâkâ lâ nī 'ezó lâ, gō'dá ámâ gólâ bê ngá âlô 'î."

³⁹ Gō'dá Yésū rī ãjú-'bá-ãzí 'dī 'bá yī ârî ïyî bê úlí Yésū drí âtálé 'dī rī, gólīyî drí kpá ngäzó ïyî, tâlâ úürû ró Yésū bê füllî, gō'dá Yésū drí íyîngá 'bëzó gólīyî drígâ sī dī íyîngá nîlî vôle.

Tā ōjílā dūu Jörödénî rî 'á'á lé drî lésî rî drí tā lëzó Yésū 'á rî

⁴⁰ Nîngâ sî, Yésū drí ngäzó Yërösälémâ rî âyélé nîzó áyágá zîlî Jörödénî rî mbâlî, nîzó lâyûlî rîlî vō sisí Yōwání bâbâtízî 'ë 'bá ró rî drí rîzó tâ Ôvârî kâ pêlê gō'dá kpá ōjílā gólīyî tâ lê 'bá trá rî îbâbâtízâlî rî 'álâ.

⁴¹ Gō'dá Yésû ã'dô bê tólâ rî, ōjílā dûu drí rîzó ânîlî tâ îmbâ gólâkâ 'dî ârîlî. Gō'dá ōjílā 'dî 'bá yî ârî ïyî bê tâ îmbâ gólâkâ 'dî, gō'dá ndrê ïyî bê kpá tâ lârâkô gólâkâ rî'á 'ělâ 'dî 'bá yî rî, drílîyî tâ âtázó kî, "Päťî, ãgô nô rî'á 'dîyî pâ 'bá Yōwání drí tâ lâ îmbâlî trá ãmâ drí kî'á nî rî, ãâ'dô âcâ'á Ôvârî ngá lésî rî ī'dî, tâlâ ãmâ rî'á tâ lârâkô gólâ

drí rī'á 'élâ rî ndrē'á. Gbō lé Yōwánī 'é bê tā lârâkô ãmâ drí ndrēlé kô rî, úlí Yōwánī kâ âtálé Yésū rî tâsī rî rī'á ndrī pâtñi ró."

⁴² Gõ'dá tā 'dî kâ rî tí rî, òjílã dũû võ 'dî 'á 'dî drí iyî tā lẽzó Yésū 'á kĩ, pâtñi Yésū rī'á 'dýî pã 'bá gólâ Ôvârî drí âjólé rî ū'.

11

Tâ Yésū drí iyî rû-lê-ází Lázärô rî îngázó õdrâ 'ásî rî

¹⁻² Ägô ãzâ bê rú lâ Lázärô, gólâ rī'á ïzó bê zälô rî, rú lâ yî rī'á Mârýä gõ'dá ãzâ rî rú lâ iyíkâ Márâtä. Gólíyî nñ iyî rû trá Yésù yí bê tândí ró. 'Bâ gólíyíkâ jârîbâ zílî Bëtánî* rî 'álâ. Gõ'dá Mârýä rî Lázärô rî ïzó ró 'dî â'dô dõ lâgî-lâgî lâ drí lâvûlî gârâ rî dâ'á kpá nñ Yésù rî pá drñi ūzátú.

Gõ'dá kâyî ãzâ sî rî, Lázärô drí 'dëzó ngá lâzé bê Yésù vólé sî.

³ Gõ'dá nñngá sî, Lázärô rî ïzó yî ndrélé bê ngá lâzé Lázärô kâ 'dî lânjî-lânjî ró kĩ, gólâ iïcâ kô ngá pâlé 'álâ sî rî, drílîyî ngâzó vörâ jölé Yésù drí kĩ, "Kúmú, ánî rû-lê-ází tândí Lázärô trá ngá lâzé bê lânjî-lânjî ró ãnyî 'e'á drâlé."

⁴ Gõ'dá Yésù ârîlî bê ngá lâzé Lázärô kâ 'dî tâ lâ rî, gólâ drí tâ âtázó lâjó'bâ iyíkâ drí kĩ, "Ngá lâzé Lázärô kâ 'dî iyíkâ fí lânjî-lânjî ró rî, gõ'dá gólâ iïcâ drâlé trôlé 'bâlê 'bú 'á zââ kô, tâlâ ngá lâzé gólâkâ 'dî â'dô ïtí 'dî, ã'dô ró bê mbârâkâ Ôvârî kâ â'dázó, gõ'dá kpá nñzó lâ kĩ, pâtñi Ôvârî âjô mâ nñ mbârâkâ iyíkâ 'dî bê."

---

* **11:1-2 11.1-2 Bëtánî** 'Dî Bëtánî gólâ ãnyî Yërõsâlémâ lâgâtí rî ū'.

5 Tā păt̄jī ró, Yésū lē Lázärō trá rōô ìzó lâ yí bē.

6 Gbō lé Yésū ârî tā bē kī, ngá lăzé Lázärō kâ lânjī-lânjī ró, gō'dá gólâ ɔpá ngá 'á lâ sī kō 'dī tā lâ rī, gólâ ngá kôrō nîl Lázärō rī ndrélé kô. Võ 'dī 'á rī, gólâ 'ê kâyì zälô rī vōrā 'dī ârî-ârî lâ vólé drī 'ásī.

7 'Dī vósī rī, Yésū drí tā âtázó lăjó'bá íyíkâ drí kī, "Mã nî gôlé kpá vólé Yüdáyä 'álâ, tâlâ mã nî ró bē Bëtání 'álâ."

8 Gō'dá lăjó'bá gólâkâ drí tā-drī lôgōzó gólâ drí kī, "Tā îmbá 'bá, agridrátú drī-'bá ángí Yûdä yí kâ rī 'bá yí 'ê ȳyì kpá ánî fūlî tólâ kô yâ? Gólîyî â 'bâ'á nô zââ rī'á lâtî lôndâ'á 'ezó ánî fūlî. Gō'dá nî lê nô kpá âmâ drí gôzó tólâ ó'dí yâ?"

9-10 Gō'dá nîngá sī, Yésū drí ngâzó úlí âtálé gólîyî drí tâlâ ūrī gólîyíkâ 'dī tâsī kī, "Nî 'ê ūrī kô, Ôvârî â'dô ámâ vó ndrë'á bûúû má drí lôsî gólâkâ ndëzó. Kâyì bê drë rī'á ãmbá, má â'dó kô ūrī ró tâ gólîyî drí 'ezó ámâ fûlî 'dī 'á."

11 Gō'dá Yésū âtâ bê úlí 'dī ȳtî rî, gólâ drí kpá tâ yí drí lêlê 'e'á 'élâ Yüdáyä 'álâ rî âtázó kī, "Ámâ rû-lê-aziyä Lázärö bê rī'á â'dô kô'Bëtání 'á tólâ, mã nî, gō'dá má nî ró bê gólâ rî ôlólé â'dû 'ásî."

12 Gō'dá lăjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí tâ-drî lôgōzó gólâ drí kī, "Kúmú, Ƚô Lázärö ââ'dô â'dû kô'á rî, rī'á tândí ró, gólâ â'dô lîfî nji'á trá â'dû rî 'dî 'ásî."

13 Gō'dá nîngá sī, tákô tâ Yésû kâ âtálé lăjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî'á nî rî, Lázärö ââ'dô â'dû kô'á nô rî, íyîngá rî'á úlí mânîgô 'i, gólâ nî trá tândí ró kî, Lázärö drâ trá. Gō'dá lăjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî nñî íyíkâ úlí mânîgô gólâkâ âtálé 'dî ifí

lâ kô, gólīyî ìsū ïyíkâ rî kî, tâ pâtí-pâtí ró, Lázärõ ãâ'dô â'dú tâkó rî kô'á ï'dî.

14 Gõ'dá Yésū drí tâ yí drí âtálé 'dî ífí lâ lôfôzó gólīyî drí trâ, tâlâ gólīyî ûnñ ró ïyî ífí lâ bê. Ìtí rî, gólâ kî, "Lázärõ drâ trá!"

15 Gõ'dá mâ rî'á ãyíkô ró, tâlâ Lázärõ drâ trá má vólé sî, 'dî' trá rî'á tândí ró, tâlâ nî lë ró tâ bê má 'á pâtí-pâtí ró. Bê trá Ìtí rî, 'dõvó nî ânî mā nî ró bê ãwó võ 'álâ."

16 Gõ'dá nîngá sî, lâjó'bá Yésū kâ rú bê Tómâ* rî drí ngâzó tâ âtálé íyî ãzí-ãzí yî drí kî, "Ã'dô trá Ìtí rî, 'dõvó mā nî gólîyî bê ãwó 'dî võ lâ 'á, tâlâ õzõ óõlë gólâ rî fûlî rî, ógõ ró bê ãmâ ûfûlî ndrî gólîyî bê." Gõ'dá Ìtí rî, Yésû yî drí ngâzó nîlî Bëtánî 'álâ lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yí bê ndrî.

17-18 Gõ'dá Yésû yî ngâ bê nîlî lâjó'bá íyíkâ yí bê rî, gõ'dá cälé ãnyî jârîbâ Bëtánî kâ 'dî rú rî, drílîyî rû ûsúzó õjîlâ ãzâ 'bá yí bê. Gõ'dá õjîlâ rî 'dî 'bá yî drí tâ âtázó gólîyî drí kî nî rî, yî õ'bâ Lázärõ trá 'bú 'á, 'dî' gólâ 'ê trá kâyî sû 'bú 'á.

19 Ìtí rî, õjîlâ Yûdä yí kâ ãzâ 'bá yî dûû ânî ïyî kpá trá nî'á ãwó ngõlé Márâtâ yî ngálâ Mâriyâ bê gõ'dá kpá tâ tândí lôgõlé gólîyî drî, tâlâ ïzâ õzó gólîyî 'êê rôô kô.

20 Gõ'dá Márâtâ ârî tâ bê kî'á nî rî, Yésû ãâ'dô trá ânî'á, gõ'dá gólâ ââcâ trá ãnyî rî, Márâtâ drí ngâzó râlé nî'á Yésû rî drî têlé lâtî 'álâ. Gõ'dá Mâriyâ drí íyíkâ rîzó âkpâ ãwó jó 'á tólâ.

21 Gõ'dá nîngá sî, Márâtâ ndrê Yésû bê rî, gólâ drí tâ âtázó Yésû drí kî nî rî, "Óõ kûmú, tîkó ní õró 'bââ nõngá rî, ãmâ lonyí nõ drâa kô, tí ní

---

* **11:16 11.16 Tómâ** Úzî gólâ kpá Lâtígó.

îngâ gólâ nõ trá ngá lăzé gólâ rî fū 'bá trá nõ 'ásī.

²² Gõ'dá má nĩ trá kĩ, Ôvârí â'dô tã ndrĩ ní drí ijílí gólâ tí rí 'ẽ'á, Lázärö õdrã gbõ lé rî."

²³ Gõ'dá nñngá sĩ, Yésü drí tã átázó Márâtä drí kĩ, "Márâtä ámâ îzó, ánî lonyí â'dô lîdrí'á õdrã 'ásī."

²⁴ Gõ'dá ïtí rî, Márâtä drí tã-drï lôgõzó kpá Yésü drí kĩ, "Ãwô, má nĩ trá, Ôvârí â'dô gólâ rî 'ẽ'á lîdrilí õdrã 'ásī kâyî Ôvârí drí õjílã íyíkâ lîdrízó ndrĩ rî 'á."

²⁵ Gõ'dá nñngá sĩ, Yésü drí tã-drï lôgõzó kpá Márâtä drí kĩ, "Márâtä, má rí'á cú mbârâkã õjílã lîdrí kâ bê õdrã 'ásī. Gõ'dá õjílã gólâ tã lë 'bá trá má 'á rî, õzõ gólâ õdrã kpálé āngó nõ 'ásī rî, gólâ â'dô lîdrí'á kpá ó'dí õdrã 'ásī.

²⁶ Õzõ õjílã rî 'dĩ õlîdrí trá õdrã 'ásī rî, gólâ drâa gõ'dá kô ãlwálâ. Ïtí rî, Márâtä, ní lë tã trá úlí má drí átálé nõ 'á yã?"

²⁷ Gõ'dá nñngá sĩ, Márâtä drí tã-drï lôgõzó Yésü drí kĩ, "Ãwô kúmú, má lë tã trá úlí 'dĩ 'á, tâlâ má nĩ trá, ní ânî Ôvârí ngá lésí 'díyî pã 'bá ró. Má nĩ trá, ní Ôvârí rî mvá 'î."

²⁸ Gõ'dá Márâtä âtâ úlí 'dĩ bê Yésü drí ïtí rî, gólâ drí ngãzó nîlî 'bã 'álâ tã átálé íyî âmvúpî Mârýä drí kírî ró kĩ, "Tã ìmbá 'bá ãmákâ âcâ trá, gólâ kĩ, yí õlë úlí átálé ní bê."

²⁹ Gõ'dá nñngá sĩ, Mârýä ârlí bê úlí âmvúpî lâ drí átálé 'dĩ rî, gólâ drí ngãzó ãvû ūrû nîlî 'wââ'wâ Yésü ngálâ.

³⁰ 'Dñi Yésü drë zââ âdré'á látî 'á võ tibê Márâtä drí gólâ rî âyézó 'álâ rî 'á. 'Dñi gólâ cá drë zââ

ãwó vō 'dī 'álâ kō.

³¹ Gõ'dá õjílā õ'bí Yúdä yí kâ rī 'bá ūyî Márätä yí lágatí Märíyä bê ãwó vō 'álâ nã 'bá yí ndrê bê ūyî Märíyä nñ'á 'wâ'a'wâ rî, gólïyî drí kpá ngãzó 'délé Märíyä vósí, tälâ gólïyî ïsü ūyikâ bê rî kĩ, Märíyä õrí nñlí 'dī ló'dé drí 'álâ.

³² Nïngá sî, Märíyä yí nî bê cälé Yésü rî ûsúlí rî, Märíyä drí ârázó 'ã'î tñlì Yésü ândrá ãwó bê, gõ'dá drílâ tâ âtázó Yésü drí kĩ, "Óõ kúmú, tí ní õró 'bâ'a nõ kó nõngá rî, tí ámâ lonyí nõ drâa kô, tälâ tí ní pâ gólâ nõ trá ngá lázé 'dî 'ásî."

³³ Gõ'dá Yésü ndrélé bê Märíyä õjílā dñû 'dë 'bá vó lâ sî 'dî 'bá yí bê 'dó ãwó ngõ'á ūyî rî, kôrô ïzâ drí gãzó gólâ rú.

³⁴ Gõ'dá drílâ tâ ïjízó gólïyî tí kĩ, "Nî 'bâ gólâ rî ãvô nô ángô lé ró yâ?"

Gõ'dá drílïyî tâ-drí lögözó Yésü drí kĩ, "Kúmú, ní ânî, mä nî ró bê vō gólâ rî 'bâzó rî â'dálé ní drí."

³⁵ Gõ'dá ïtí rî, kôrô ïlínđrî drí lâdâzó Yésü lïfî sî.

³⁶ Gõ'dá õjílā gólïyî ânî 'bá 'dî 'bá yí ndrê ūyî Yésü bê ãwó ngõ'á rî, ãzâ 'bá yí drí ngãzó tâ âtâlé kĩ nî rî, "Nî ndrê drë, gólâ lë Lázärô trá rôô!"

³⁷ Gõ'dá õjílā rî 'dî ãzâ 'bá yí âtâ ūyikâ tâ kĩ, "'Dî 'dó kô tí ãgô gólâ rî 'bá õjílā lïfî êdélé rî 'dî yâ? Tí gõ'dá gólâ ïngá rû-lê-ãzí lâ ngá lázé õdrâ kâ 'dî 'ásî kô ã'dô tâsî yâ?"

³⁸ Gõ'dá Yésü ndrélé bê õjílā dñû 'dó rû ê'bé 'bá ãwó ngõlé Märíyä yí bê 'dî 'bá yí rî, gólïyî ïzâ drí gólâ rî 'ezó rôô, 'dî gólâ drí rîzó ãwó ngõlé 'dî. Ïtí rî, Yésü yí õtirî nñlí cälé ló'dé drí 'álâ rî,

gólâ drē zāâ ãwó ngõ'á. Ó'bã Lázärõ rî ãvõ 'dî ũgí 'á, gõzó kúní úngû âtrõlé 'bälé kpäkû tí lâ.

³⁹ Nïngá sî, Yésü yî cå bê ló'dé drî 'álâ rî, gólâ drí tâ âtázó gólîyî drí kî, gólîyî õlîlî kúní úngû 'bälé ũgí tí 'dî vólé.

Gõ'dá ïtí rî, Márâtä drí tâ âtázó Yésü drí kî, "Kúmú, ãvõ  yí 'bá trá 'bú 'á kâyî sû nõ rî áâ'dô tí lâ njî'á ángô tí ró yã? Äjí lâ ngû nõ trá õnjí ró."

⁴⁰ Gõ'dá nïngá sî, Yésü drí tâ-drî lôgõzó Márâtä drí kî, "Márâtä, tâ má drí âtálé rî fí drë zââ ní drîjî kô yã? Má kî ní drí rî, õzõ ní õlë tâ trá má 'á pípíslí ãlô sî rî, ní â'dô mbârâkâ Ôvârî kâ ndrë'á."

⁴¹ Nïngá sî, drílîyî kúní úngû ũgí tí 'dî lîlizó vólé. Gõ'dá Yésü drí lîfí îngázó ûrú 'álâ, gõzó râtââ 'élé Ôvârî drí kî, "Tátá, ãwô-ïtí ââ'dô ní drí, má lûyî nî, tälâ ní rî ïtú vósî cé zââ râtââ ámákâ ârîlî mbârâkâ âfêzó má drí.

⁴² Má nî trá kî, ní âfê mbârâkâ trá ndrî má drîgâ. Gõ'dá má ïrâtä nî nõ rî, tälâ õjîlâ gólîyî má lâgâtí nõ 'bá yî ūnî ró ïyî tâ bê kî, pâtí-pâtí ró ní âjô mâ nî."

⁴³ Gõ'dá nïngá sî, Yésü ndë râtââ íyíkâ 'dî bê ndrî rî, gólâ drí Lázärõ rî zîzó ngbâlâ-ngbâlâ kî, "Lázärõ, ámâ rû-lë-ãzíyâ, ní âfô ïví 'á nõlé!"

⁴⁴ Gõ'dá nïngá sî rî, Lázärõ tibê drâ 'bá trá 'dî rî drí lîdrîzó õdrâ 'ásî âfôlê ïvî ũgí 'dî 'ásî. Ïtí rî, gólâ drë zââ ítâ gólâ rî 'bâzó rî bê yí rû, gõ'dá ítâ tí ômbélé kpäkû drî lâ 'á rî drë kpá zââ bê.

Nïngá sî, Yésü drí tâ âtázó õjîlâ rî 'bá ïyî âdréle 'dî 'bá yî drí kî, "Nî ïnjî ítâ 'dî 'bá yî gólâ rû sî, ítâ drî lâ 'á 'dî bê, mä nî ró bê 'bâ 'álâ."

*Tā dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ drí tā ì'b̄izó 'ezó Yésū
r̄i f̄ulí r̄i*

45 Gõ'dá õjílā gólyíi ãwó võ 'á 'dī 'bá yí ndréle
bē ïyí tā lârâkô Yésū drí 'élé Lázärõ r̄i ìngázó
õdrâ 'ásí 'dī r̄i, ámbá võ lâ yí drí ngãzó ïyí 'dó tā
lêlé Yésū 'á.

46 Gõ'dá ázâ 'bá yí drí ïyíkâ rãzó bê-r̄i n̄'á tā
lârâkô Yésū kâ 'élé 'dī tā lâ âtálé ì'dî Pârúsí yí
drí.

47 Gõ'dá Pârúsí yí dr̄i-'bá ángí r̄i 'bá yí bê árî ïyí
bê tā 'dī r̄i, gólyíi drí â'dózó ndrî  w   r  . N  ng  
s   r  , drílyíi t   k   'bá Yúdã yí kâ r   r   'b   y     z  z  
ndr   r     b  l   'b  l  l   Y  s   r  . G  d  
  b   r   ïy   b   ndr   r  , drílyíi r  z   t   ì'b  l   k  , "M  
  d     d   '  '     '   d     g   n     d  r  z  , t   g  l  k   r  '  
'  l   n   '  s   y  ? G  l   r  '   õjíl   dr   ìz  '   t   lârâkô
ïyíkâ 'd   s   n  .

48   z   m     y   g  l   tr   r  '   z  â t   'd   '  l     t  
r  , g  l     d   õjíl   dr   ìz  '   ndr   'd   'd  l   y   v  s  ,
t   ïyíkâ r   l  l     '  ! G  d     z   m  r   R  m   k       r  
ïy   t   l   tr   r  , gólyíi   d   ng  '     m   b     w   r  ,
gólyíi   k  '   n   r  , m     '  b   t   'd   n   g  l  y   b   t   'd  
'b   y   '  z   'd  . G  d   gólyíi   d     n  '     j   'b   'b  
ïyíkâ y   b     n  '     m   r  l   ôj  l   v  l   k  m     m  k  
'  s  ."

49 G  d   dr  -'b   dr  -'b   Y  d   y   k   r   k   ndr  
'd   s   z  l   K  y  f   r   dr   ng  z   t   ât  l   g  l  y   dr   k  
n   r  , "  r     n  k   n  t   n   k     '  d   k   '   y  ? N   n  '  
t     m     j  z   l  n  '   'd   '  s   r   k   y  ?

50 N   n  '   k   k  '   n   r  , r  '   t  nd   r   õjíl     l   dr  
dr  l   õjíl   d  u   dr   t  l   y  ? Õjíl   r   'd     d   dr  '  
'b  s  r     m  k   Y  d   y   k   p  l  , t  l   m  r   R  m  

kâ õzó kô ânñi õjílã ãmákâ ûfúlî ndrî.”

⁵¹ Käyífâ âtâ úlí 'dî ̄ití 'dî, tâlâ úñfû ró Yésü bê. Gólâ nñj kô kî, Ôvârî 'bâ úlí 'dî nñ yí sîlî âtálé ̄ití, õzõ tâ ángû 'bá kâtí kî, Yésü ãâ'dô drâ'a 'bãsúrú Yúdã yí kâ tâsî ndrî,

⁵² gõ'dá kpá 'bãsúrú ãzâ 'bá yí ngüíngî rî yí pälé. Drâdrâ Yésü kâ 'dî 'á rî, gólâ â'dô õjílã gólîyî tibê õjílã íyíkâ ró rî yí 'bâ'a â'dólé ngá âlô ró íyî mvá yí ró.

⁵³ Gõ'dá drî-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dî 'bá yí ârî ̄iyî bê úlí Käyífâ kâ âtálé 'dî rî, gólîyî kî ̄yíkâ, ãwô-'dî yí ûsû láfû trá Yésü rî fûzó. 'Dî' vósî rî, 'â lâ ̄iyî drí ̄yíkâ gõzó gîlî Yésü rú rôô lâvûlî sisí rî drî' sî.

⁵⁴ Gõ'dá Yésü nñ bê trá kî'a nñ rî, gólîyî lë trá ̄iyî fûlî rî, gólâ drí rîzó ̄iyî lâpílî lâpî, gõ'dá drîlâ nñzó nñ'a rîlî jârîbâ mvá zîlî ̄Eférémâ rî 'álâ lâjó'bá ̄yíkâ yí bê kâyî dâ sî. Jârîbâ 'dî rî'a ãnyî vō gólâ 'bâ ãkó rî lâgâtí.

⁵⁵ Tâ 'dî 'bá yí vósî rî, kâyî Yúdã yí kâ kârámâ lâvû-lâvû kôrô kâ rî trá ãnyî. Gõ'dá õjílã dûû trá 'dô rî'a ̄iyî nñ'a Yérôsâlémâ 'álâ kârámâ rî 'dî tâsî.

⁵⁶ Gõ'dá Yúdã yí ãzâ 'bá yí cå bê ̄iyî Yérôsâlémâ 'álâ rî, lîfî lâ yí ̄yíkâ trá 'dô pávó 'á Yésü rî tê'a âcâlé ̄a'dí-drî jô ángí Ôvârî kâ rî kâ 'dî 'álâ. Gõ'dá ãzâ 'bá yí ̄yíkâ tâ ̄ijí'a ̄iyî lâfálé 'ásî ngâtá Yésü ãâ'dô âcâ'a fí té trá kârámâ 'dî 'á yâ rî.

⁵⁷ ̄Ití rî, ̄ækû drî-'bá ángí Yúdã yí kâ Pârúsî yí bê rî, 'bâ ̄iyî tâ trá lâñjî-lâñjî ró gólîyî ̄yíkâ ró rî 'bá yí drí. Õzõ õjílã ãzâ ̄ondré vō Yésü drí 'bâzó 'á lâ rî trá rî, gólîyî ânñ kôrô tâ lâ âtálé ̄iyî drí, tâlâ yí ̄onñ ró bê gólâ rî ̄atrûlî.

12

*Tā Mārīyā drí dō dāzó Yésū rī pá ūgúlí 'á gólā
rī ̄injízó rī
(Mātāyō 26.6-13; Márākō 14.3-9)*

¹⁻² Gō'dá nñngá sī, Yésū yí drí ngñzó gõlé kpá ó'dí Bëtánī 'álâ vō Lázārō gólâ Yésū drí ìngálé õdrā 'ásī rī drí rízó rī 'álâ rī, 'dī kagyï ̄ambúkū âyé trá cé njì-káziyá kárámā lâvū-lâvū kôrō kâ drí ácázó. Tólâ rī, ̄ojilâ ̄azâ 'bá yí drí Yésū rī zizó lâjó'bá íyíkâ yí bê ngá nyälé Yésū rī lâgúzó, gō'dá Lázārō kpá bê ngá nyãnyā 'dî vō lâ 'á. Márâtâ rī nī rû ̄'bûlì gólíyí drí ngá nyãnyā 'dî vō lâ 'á tólâ.

³ Gō'dá Yésū yí ̄otírī 'bââ ngá nyâ'a rī, Mârîyâ drí ânñzó dō ̄ají bê tûrû-tûrû lâgî lâ drí lâvûlì kôrô rī bê mälängí 'á dûu. Drilâ ânñzó kôrô dō 'dî bê ûtûlâ Yésū rī pá ūgúlí 'á gólâ rī ̄injízó, gō'dá rízó lîlâ íyí drí-'bí sī. Gō'dá dō rī 'dî ̄ají lâ drí lâ'búzó jó 'dî 'álé lâ 'ásī ndrî tûrû-tûrû.

⁴ Ìtí rī, lâjó'bá ̄azâ Yésû kâ rú bê Yûdâ Ìsikärîyótâ rī kpá bê vō 'dî 'á. Yûdâ rī gógó ̄'dî 'é 'bá tibê Yésû rī drí-bâ félé ̄ajú-'bá-̄azí Yésû kâ rī yí drí rī. Gō'dá Yûdâ ndrê bê tâ Mârîyâ drí 'élé 'dî rī, gólâ drí ngñzó tâ âtálé ̄awâ sî kî,

⁵ "Dô lâgî lâ drí lâvûlì kôrô 'dî órî ̄izâlâ Ìtí a'dô drí yâ?* Tí gólâ gí dō 'dî vólé gõzó lâfâ lâ ûsúlì ̄afélé ̄amâ drí lânjílí ngá ̄akó lé 'bá drí kô a'dô drí yâ?"

⁶ Tâ Yûdâ kâ âtálé 'dî rī a'dô kô kî, gólâ lê pâtii lâfâ 'dî félé ngá ̄akó lé 'bá drí. Yûdâ âtâ tâ 'dî Ìtí 'dî rī, tâlâ gólâ ̄'dî lâfâ ̄azí-̄azí lâ 'dî 'bá yí kâ vó

---

* **12:5 12.5** Lâgî dô 'dî kâ lâfâ lâ a'dô icá'a félé ̄ojilâ drí lôsî 'ezó ndrô ̄alô.

lâ ndrē 'bá 'î. Gólâ lě õzõ óõfẽ lãfâ 'dĩ trá yí drí
vó lâ ndrélé rî, yí õrî ró bê rĩ'á ûgûlâ nñzó íyî tû
nyã bê.

⁷ Yúdã âtâ úlí 'dĩ bê ïtí rî, Yésü drí tã âtázó
gólâ drí kĩ, "Ní ïkpókpólõ õkó 'dĩ kô! Gólâ 'ê 'dĩ
tã tãndí 'î. Tã gólâ drí 'élé dõ dãzó ámâ pá rú 'dĩ
rî â'dálâ kĩ, gólâ êdê 'dĩ ámâ rú'bá 'î njãâ 'bälé
'bú 'á.

⁸ Õzõ ní õlẽ ngá ãkó lé 'bá pälé rî, gólïyî bê ãní
bê nõngá ïtú vósí cé ãní drí rĩ'á pälâ. Gõ'dá mâ
rî gógó nõ, má â'dó kô rî 'bá 'î ãní bê nõngá ïtú
vósí cé. Má â'dô nñ'á vólé 'wââ."

⁹ Nïngá sî, õjílã gõ ârî ïyî bê tã kĩ'á nñ rî, Yésü
ã'dô bê Bëtánî 'álâ rî, drílïyî ngãzó nñlî tólâ, ã'dô
ró bê Yésü rî ndrélé, gõ'dá lâvñlî bê gäqrä lâ, gólïyî
lě Lázärö tibê Yésü drí ïngálé õdrä 'ásî rî ndrélé.

¹⁰ Gõ'dá drï-'bá ángí Yúdã yí kâ ârî ïyî bê kpá
tã kĩ, õjílã dñuñ nñ ïyî trá 'dó Lázärö rî ndrélé rî,
drílïyî kpá tã ï'bízó ïyî lãfälé 'ásî 'ëzó Lázärö rî
fûlî vólé,

¹¹ tälâ mbârâkâ Yésü drí Lázärö rî ïngázó ï'dî sî
lâ õdrä 'ásî 'dî pâtïï Ôvârî kâ ï'dî. Ïtí rî, mbârâkâ
ãkî 'dî drí tã â'dázó õjílã õ'bí 'dî 'bá yî drí kĩ, pâtïï
Yésü Ôvârî rî mvá 'î. Õjílã ãmbá gólïyî lãfälé rî
'bá yî drí drï-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî âyézó,
gõ'dá 'dëzó Yésü vósí tã ârî 'bá ró.

*Tã õjílã drí Yésü rî lâgúzó kúmú ïyíkâ ró fîrî
'á Yërösälémâ 'álâ rî*
(Mätáyö 21.1-11; Máräkô 11.1-11; Lükä 19.28-
40)

¹² Gõ'dá kâyî ãzâ rî sî, Yésü yî drí ngãzó lajó'bá
ïyíkâ yí bê nñlî Yërösälémâ 'álâ. Läfî 'á, lajó'bá 'dî

'bá yî drí dōngí âtrōzó ã'dô ró bê Yésū drí mbāzó bê dr̄i lâ 'á nñlí filí Yērōsälémä 'álâ. Ìtí rî, õjilâ õ'bí tibê ânî 'bá gólâ rî ndrêlé Lázärō bê Bëtánî 'á nñngá rî, ndrê ïyî bê Yésū nñ'á Yērōsälémä 'álâ rî, drílîyî 'dëzó kpââ Yésū yî vó. Gõ'dá õjilâ õ'bí ãzâ 'bá yî ânî 'bá Yērōsälémä 'álâ kârámä lâvû-lâvû kôrô kâ 'élé rî, ârî ïyî bê tâ kñ'á nñ, Yésū ãâ'dô bí ânî'á rî, drílîyî nñzó gólâ rî lûyí bê âjílì Yērōsälémä 'álâ.

¹³ Drílîyî ngâzó ndrî 'dó mbírá bí ôñjolé ïyî drígá râzó nñ'á Yésū rî dr̄i têlé lâtî 'álâ. Gõ'dá drílîyî rizó kpá Yésū rî lûyílý gõ'dá kpá ïnjilí úlí âtâ-âtâ bê ngbâlâ-ngbâlâ kñ, "Ãmâ ndrî, mä lûyî Ôvârî! Mä lûyî nî gólâ ácâ 'bá Ôvârî ngá lésî rî. Ní ânî rîlî kúmú ángí ãmákâ Ísírâ'élê kâ ró!"

¹⁴ Yésū rî râlé dōngí drñi nyé õzõ búkû Ôvârî kâ drí âtâlé rî kâtí kñ'á nñ rî,

¹⁵ "Ãnî õjilâ Yērōsälémä kâ, nñ 'ê ūrî gõ'dá kô. Ní ndrê kúmú ãníkâ bí ânî'á!
Ní ndrê gólâ rî'á ânî'á dōngí jõrâ drñi."

Zékârîyâ 9.9

¹⁶ Ìtí rî, lâjó'bá Yésū kâ 'dî 'bá yî nñjí ïyî tâ rû 'ë 'bá 'dî ífí lâ kô. Yésû ngâ té nñ zâlô õdrâ 'ásñ, drílîyî gõzó úlí ífí ìgílî búkû Ôvârî kâ 'á nñ nñlî. Yésû õtírî ngââ õdrâ 'ásñ rî, drílîyî nñzó lâ kñ, tâ Yésû drí ácázó dōngí drñi õjilâ drí gólâ rî lûyízó nñ 'ê rû trá té õzõ búkû Ôvârî kâ drí tâ lâ â'dâlé rî tí.

¹⁷⁻¹⁸ Õjilâ õ'bí 'dî 'bá yî ngâ ïyî ndrî 'dó nñ'á Yésû rî lâgúlî 'dî rî, tâlâ gólîyî ârî tâ gólâ kñ'á nñ rî, Yésû ïngâ Lázärô trá õdrâ 'ásñ rî ï'dî. Tâlâ õjilâ gólîyî Yésû rî ndrê 'bá cù Lázärô rî ïngárë

'á õdrā 'ásī rî yî, gólîyî rî nî nîlî vôrâ lâ lânjí bê õjílâ drí kî, Yésü ãâ'dô cù mbârâkâ Ôvârî kâ bê.

19 Gõ'dá Pârûsî yî ndrê ïyî bê õjílâ dûû 'dó Yésü rî lûyî'á rî, drílîyî 'bâzó gõ'dá tâ ïsû ró rôô. Drílîyî rîzó tâ âtálé ïyî vò 'ásî kî, "Mã â'dô Yésü rî êdrê'á ángô tí yâ? Nî ndrê drê gbô õjílâ õ'bí rî 'bá 'délé gólâ sî 'dî 'bá yî."

Tâ Yésü drí âtálé õdrâ ïyíkâ tâ lâ tâsî rî

20 Õjílâ õ'bí ãmbá ânî 'bá Yérôsälémâ 'á Ôvârî rî irátâlé kâyî kârámâ kâ 'dî 'á 'dî, 'bâsúrú Gîrîkî kâ kpá bê lâfálé lâ ïyî 'á.

21 Gõ'dá õjílâ Gîrîkî kâ ūrûkâ 'bá yî drí ânîzó tâ âtálé Filípô* drí. Gólîyî kî gólâ drí rî, "Ãmbá, mä lë Yésü rî ndrêlê."

22 Gõ'dá Filípô drí ngâzó nîlî tâ õjílâ Gîrîkî kâ 'dî 'bá yî drí âtálé yí drí 'dî âtálé Ändîrîyâ drí, gõ'dá drílîyî ngâzó kpârâtí Ändîrîyâ bê nî'á õjílâ 'dî 'bá yî âjílî Yésü ngálâ. Drílîyî ngá õjílâ 'dî 'bá yî drí lêlê rî tâ lâ âtázó ndrî Yésü drí.

23 Gõ'dá Yésü ârîlî bê ngá õjílâ gólîyî Gîrîkî kâ 'dî 'bá yî drí lêlê 'dî tâ lâ rî, gólâ drí ngâzó úlî âtálé gólîyî drí ndrî lâjô'bá ïyíkâ 'dî 'bá yî bê kî, "Kâyî gólâ Ôvârî drí ámâ â'dázó gólâ tibê yí drí âjólé ūrú lésî rî âcâ trá. Ôvârî â'dô tâ lâ â'dâ'á gólîyî drí õdrâ ámákâ sî lîdrî-lîdrî ámákâ õdrâ 'ásî rî bê.

24 Nî ârî tâ má drí 'ẽ'á âtálâ nõ dódó, má â'dô 'ẽ'á drâlê 'bâlê 'bú 'á, nyé õzô ãdrûgú ífí ɿ'dírî kâtí. Õzô nî ûlê ãdrûgú ífí ûlô rî drí tîlî dûû rî, nî

* **12:21 12.21** Ägô rú bê Filípô 'dî Gâlîlâyâ lé 'bá 'î, 'bâ gólâkâ rî'á Bëtâsédâ 'álâ, gólâ kpá lâjô'bá Yésü kâ ɿ'dî.

â'dô ãdrúgú ífí âlô 'dī ì'dí'á zâlô 'bú 'á, ãdrúgú ífí 'dī drí gõzó âfõlé ó'dí mbâlê ãcê, drílâ fõzó, drílâ gõzó ífí 'bâlê dûû. Rî'á tândí ró ãdrúgú ífí rî 'dī ì'dízó zâlô 'bú 'á, drílâ gõzó âfõlé dûû. Tí õzõ iijí'dí 'bú 'á kô rî, ífí lâ 'dī â'dô 'bâ'á kó zââ cé âlô ìtí. Ìtí rî, ïcâ trá má drí drâlé ámâ 'bâzó 'bú 'á.

²⁵ Ӧjílâ gólâ tâ ãngó nõ kâ lë 'bá ì'dî rôô gârã má drïj sî rî, gólâ â'dô drâ'á zââ gbádú ãdûkû ãkó. Gô'dá Ӧjílâ gólâ íyî nyâányâ fê 'bá drâlé ámâ tâsí rî, gólâ â'dô lédrê-lédrê ãdûkû ãkó rî ûsú'á.

²⁶ Ӧzõ Ӧjílâ ãzâ pâtí-pâtí ró òlë trá 'dëlé má vó rî, õrî ìyî ãnyî má bê nõngá tâ ârí 'bá ámákâ ró. Gbô lé ódlë ámâ fûlî gólîyî bê rî, gólîyî õrâ kô vólé. Ӧzõ gólîyî ãâtû fii trá 'dûwâ má bê rî, ámâ átâ â'dô drí-'â fê'á gólîyî drí."

²⁷ Gô'dá Yésü drí ngâzó tâ ìsü íyíkâ â'dálé gólîyî drí kî nî rî, "Ngbâângbânõ rî, mâ tâ ìsü bê rôô. Má nñí kô, ngâtá má âkî'á nî rî ã'dô yâ rî. Ngâtá má iijí ámâ átâ má Ӧzõ kô drââ yâ? Kó, má ïcâ kô tâ ijílî ìtí, tâlâ má ânî trá ãngó nõ 'á lâñõ tâ õnjí kâ trôlé má drïj Ӧjílâ ndrî pâlé.

²⁸ Ìtí rî, ámâ átâ, má fê ámâ nyâányâ ní drígá. Ní â'dâ mbârâkâ áníkâ Ӧjílâ drí Ӧzõ ámâ drí ì'bîlî trá ní bê rî kâtí!"

Gô'dá Yésü âtâ bê úlí 'dî ìtí rî, Ôvârî drí tâ âtázó ûrú lési kî, "Má â'dâ mbârâkâ ámákâ trá, gô'dá mâ kpá trá njââ â'dálâ Ӧjílâ drí ngbâângbânõ ó'dí ró ní sî."

²⁹ Ӧjílâ ndrî vò 'dî 'á 'dî drí ìyî úlí â'ú 'bá ûrú lési Ôvârî drí âtâlé 'dî ârîzó ndrî. Gô'dá Ӧjílâ ãzâ

'bá yî kî ȳyíkâ rî, 'dî' ââ'dô mõgbárá 'î. Gõ'dá ãzâ 'bá yî kî, mäläyíkâ Ôvârî kâ ãâtâ tâ nî Yésü drí ûrú lésî.

³⁰ Gõ'dá Yésü drí tâ ãtázó ȳjílã 'dî 'bá yî drí kî, "Ãwô, Ôvârî ãtâ úlí 'dî nî, gólâ ãtâ tâ 'dî kô ámâ pâlé, gólâ ãtâ tâ 'dî ámâ â'dálé ãnî drí Ôvârî rî mvá ró.

³¹ Má â'dô Sâtánã gólâ íyî 'bâ 'bá kúmú ró ãngó nô 'á nô pê'á ngbâângbânõ, má drí gólâ rî drõzó vólé. Gõ'dá ȳjílã võ 'ásî ndrî gólîyî tibê rî 'bá tâ Sâtánã kâ rî 'élé i'dî rî drí ȳyî jâzó 'délé má vó tâ ámákâ rî 'élé i'dî.

³² Ozõ iïngâ mâ trá fê drÿû rî, gõ'dá ȳjílã ndrî drí âgõzó 'délé má vósî."

³³ 'Dî' tâ Yésü drí õdrâ lârâkô íyî ȳjú-'bá-azí yî drí 'ezó íyî fûlî rî â'dázó rî i'dî.

³⁴ Gõ'dá Yésü ãtâ tâ 'dî bê ïtí rî, ȳjílã ãzâ drí tâ ãtázó õ'bí 'dî 'bá yî lâfâlé sî kî, "Ulí áníkâ ãtâlé 'dî 'bâ ámâ drî gõ'dá trá nôlê lîjâlé lîjâ. Íigî trá búkû Ôvârî kâ 'á kî, 'dîyî pâ 'bâ Ôvârî drí 'e'á ȳjólâ rî õdrâkô, ââ'dô rî'á zââ gbâdú  dükû  kó rî, gõ'dá ní ãtâ tâ kî'á nî rî, iïngâ gólâ tibê ȳjólé trá ûrú lésî 'dî fê drÿû rî â'dô tâsî yâ? Gólâ tibê ȳjólé trá ûrú lésî ní drí tâ ãtâlé tâ lâ tâsî 'dî â'dî i'dî yâ?"

³⁵ Nîngá sî rî, Yésü drí tâ ãtázó kpá gólîyî drí kî, "Mâ bê ãní bê ngá i'í ró ãnî drí cé kâyî fînyâwá sî. Bê trá ïtí rî, nî tô  cî drë  kpâ ngá i'í drë bê nô, tâlâ võ  tirî gõ'dá  nî rî, nî  câ gõ'dá  cî tôle  nîrîkûwâ 'ásî kô,  nîrîkûwâ 'ásî rî, ȳjílã  câ kô vò yí drí lâlê nîlî 'álâ rî ndrêlê dódó.

36 Nī lē tā má 'á ngbāângbânō p̄ip̄isílī ālō sī má drí 'bārē bē nōngá nō 'á nō! Ōzō nī Ȭlē tā trá má 'á ngá ī'ī lātī Ōvârī kâ â'dá 'bá rī ró rī, ãnî drí â'dózó ȏjílā ámákâ ró â'dólé cū ngá ī'ī ámákâ bē. Ítí rī, nī â'dô lātī Ōvârī kâ nī'á dódó  cí tōzó drī lâ sī mbimbî ró." Gō'dá Yésū âtâ úlī 'dī bē Ítí rī, gólâ drí ngāzó gólīyî âyélé ndrī 'dó nīngá nīzó íyī lâpílī íyī  jú-'bá- zí yī l̄fī drī 'ásī kírī ró.

Tā Yésū drí tā Yúdä yī drí vólé gāzó dó tā lēlē yī 'á rī tā lâ âtázó rī

37 Gbō lé Yésū â'dâ yī bē ȏjílā Yúdä yī kâ rī 'bá yī drí ândálé tā lârâkô dūu sī kī, Ōvârī âjô yī nī rī, ȏjílā dūu gâ vólé trá dó tā pâtī 'dī lēlē.

38 Gólīyî gâ vólé trá dó tā pâtī rī lēlē, nyé ōzō ȏjílā gólīyî  kû vólé gâ 'bá 'dó dó tā lēlē rī yí kâtí. Tā  ngü 'bá Ÿsáyä  ngü tā gólīyî tâsī kī nī rī,

"Ôvârī, ȏjílā nô 'bá yī  lôlâ lëé tā kô úlī áníkâ  mâ drí rī'á âtálâ gólīyî drí nō 'á!

 jílā  zâ fí bê  lô gólīyî lâfâlé sī mbârâkâ áníkâ ndrē 'bá yâ?"

 sáyä 53.1

39  jílā gólīyî tā lē 'bá Yésū 'á kô 'dī, gólīyî nyé ōzō  jílā gólīyî gâ 'bá dó tā lârâkô tī drí  dízó  dî Ôvârī drí rī'á ' lâ Ÿsáyä drí rīrī tā  imbâlé gólīyî drí rī 'á rī kâtí. Gō'dá Ôvârī âtâ kpá Ítí Ÿsáyä tī sī  jílā gólīyî tā lē 'bá Yésū 'á kô 'dī 'bá yī tâsī. Gólâ kī nī rī,

40 "Gólīyî drī rī'á  mbâ- mbâ ró tā ámákâ Ôvârī kâ drí fîzó 'á lâ.

Gō'dá gólīyî  mbê  yî l̄fī kpá trá gágá.

Tí õzõ ã'dô kô ̄tí rî, tí gólïyî â'dô ̄cá'á pãt̄jî tâ
ámákâ ndrëlé ̄yî lïfî sî nñzó lâ.

Tí tâ âtî-âtî ámákâ â'dô fî'á gólïyî dr̄jî,
tâlâ gólïyî ãâdî ró dr̄j tâ ̄njí 'ásî âgõzó má
ngálâ.

̄tí rî, má â'dô gólïyî êdé'á â'dolé dódó."

Ísáyä 6.10

⁴¹ Ísáyä âtâ tâ 'dî tâ ̄ngû 'bá ró tâ ̄jílâ drí Yésû rî
gãzó dó rî â'dázó, tâlâ Ôvârî â'dâ mbârâkâ Yésû
kâ trá Ísáyä drí.

⁴² Gbô lé dr̄j-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî ãmbá
lâ gâ vólé bê dó tâ lélé Yésû 'á rî, gõ'dá ãzâ 'bá yî
gólïyî lâfálé 'ásî lê ̄yíkâ tâ kpá trá Yésû 'á. Gõ'dá
gólïyî ãzâ 'bá yî 'dó tâ lê 'bá trá Yésû 'á 'dî rî,
gólïyî lêé ̄yî kô â'dálâ õ'bí 'á kî, yî òlë tâ trá Yésû
'á, tâlâ gólïyî ûrjî ró ̄yî ãzí-ãzí Pârûsî ró 'dî 'bá yî
tâsî. Tâlâ Pârûsî 'dî 'bá yî 'bá ̄yî tâ trá kî, ̄jílâ
tibê tâ lê 'bá trá Yésû 'á rî, gólïyî trá ndrî ̄jílâ
̄njí 'î, áayé gólïyî kô fîlî jó tâ Ôvârî kâ ârî kâ 'á.

⁴³ Tâlâ Pârûsî tibê tâ lê 'bá Yésû 'á 'dî 'bá yî, lêé
̄yî kô ̄yî ãzí-ãzí yî drí ̄yî zîlî ̄jílâ ̄njí ró, gólïyî
lê tâ ̄sû ̄yî ãzí-ãzí Pârûsî ró rî 'bá yî kâ gârâ tâ
̄sû Ôvârî kâ rî dr̄jî sî.

*Tâ Yésû drí tâ âtázó kî, ̄jílâ gólïyî tâ lê 'bá yî
'á kô rî 'bá yî*

lêé ̄yî tâ Ôvârî 'á kpá kô rî

⁴⁴ Gõ'dá kâyî ãzâ sî rî, Yésû kpá rî'á ̄jílâ lïfî
îmbâ'á. ̄tí rî, Yésû drí tâ âtázó ûrû gólïyî drí kî,
"Ozõ ̄jílâ òlë tâ trá má 'á rî, gólâ lê tâ 'dî kpá

Ôvârí tibê ámâ âjó 'bá nõ 'á. Gólâ lẽ tã 'dî â'dó kô cé má 'á.

45 Õjílã gólâ ámâ nñ 'bá trá tãndí ró kĩ, mâ Ôvârí rí mvá 'í rí, 'dñ gólâ nñ Ôvârí kpá trá.

46 Má ânî ãngó nõ 'á nõ â'dólé ngá î'í ró ãnî drí. Õjílã gólâ tibê tã lẽ 'bá trá má 'á rí, õjílã rí 'dî â'dô íyíkâ zââ rí'á  c  t l  ng  î'í ' s , g 'd  g l  r  k  j n r k w  ' .

47-48 " z  õjílã  z   l  t  l l  t   mb   m k  '  g 'd  kp  má 'á k  r , õjílã r  'd  â'd  l n j  l n j   s ' . T  l   k  g l k  'd  â'd  t -v  g l k  k '   kp  n . M  r  g g o  â'd  k  õjíl  g l  '  '  t -v  g l k  k l  r  î' , t l  má ân  tr  ãng  n  '  n  õj l  p l  t   n j  g l y k  ' s , â'd  k  l n j  f l  d r l y  t   n j  g l y k  t s .

49 T  g l  má dr  r '   t l   n  dr  n  r  â'd  k   l   m k   d ,  m   t   r   l     l    n  n  m  s l . G l  k  n  r , m   n   t l   n  dr , ny   z  y  dr   t l   m  dr  r  k t .

50 M  r  n  t  g l  dr   t l   m  dr  r   t l   ' d   n  dr  n . M  n  kp  tr  t nd  r ,  z  õj l   z   l    t  tr   l     t    k    n  '  r , õj l  r  'd  â'd  l dr -l dr   d k   k    r   s ' ."

13

T  Y s  dr  ng  l l   y k   d z  l j '  b   y k  r  ' b  y  dr 

g l y  p  j y  s  r 

¹ Kâyî Yésū drí kārámā lâvū-lâvū kôrô rî kâ* 'ezó lâjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê rî drí âcázó. Gõ'dá Yésū drí tã â'dázó lâjó'bá íyíkâ yí drí kĩ, yí lê gólíyî trá kó îtõ võ 'ásí bûúú kâyî gólâ yí drí rizó gólíyí bê ãngó nõ 'á ngá lêlê â'dálé gólíyî drí 'dî 'á. Kâyî 'dî 'á rî, Yésū nñ trá kĩ, kâyî yí drí drâzó rî âbí âcâ'á. Ítí rî, Yésū â'dâ ngá lêlê íyíkâ lâjó'bá íyíkâ rî yí drí lájtî nõ 'bá yí 'ásí.

² Kâyî rî gógó 'dî 'bá yí 'á rî, Yúdã Ísíkârîyótã Símónã rî mvá, 'bã 'bá bê kpá lâjó'bá Yésù kâ ró rî, Sâtánã fî trá pípíslí lâ 'á, gólâ õ'ê Yésù rî drí-bã félé. Ítí rî, kâyî kârámã lâvû-lâvû kôrô rî kâ 'dî länjátulí lâ sî rî, Yésù yí lâjó'bá íyíkâ yí bê ê'bê rû íyî trá 'dó võ ãlô 'á ngá nyâlé.

³ Gõ'dá Yésù nñ trá kĩ, íyî átá fë mbârâkâ trá ndrî 'dó yí drígá tã 'bã 'bá bê rî 'bá yí ndezó. Gõ'dá gólâ nñ kpá trá kĩ, yí ânî Ôvârî ngá lésí, gõ'dá yí â'dô 'e'á kpá gõlé ngbâângbânõ Ôvârî ngálâ.

⁴ Gõ'dá gólíyî drí 'bârẽ ngá nyâ'á lâjó'bá íyíkâ yí bê rî, Yésù drí ngá nyânyâ âyézó, gõ'dá ngâzó âdrélé ûrû, gõzó ítâ íyíkâ ãmbá rî'á âsálâ yí rú ítâ ãzí drñî rî ângízó 'bâlé vûdrí, gõzó ítâ rú'bá lî kâ âtrôlé ãmbélé íyî ípítíkû 'á.

⁵ Nïngá sî rî, gólâ drí lûmvû âdâzó límvó lûmvû dã kâ 'á õzõ rägïï tândí kâtí, gõ'dá ngâzó

---

* **13:1 13.1 Kârámã lâvû-lâvû kâ** Kârámã 'dî õjilâ Yúdã yí kâ rî drí kâyî gólíyî á'bíyâ yí drí âfôzó Mâsîrî 'ásí rî, Ôvârî kî, gólíyî ûûfû kâbîlîkî ãrí lâ lôbêlê gólíyî drí áfî tî sî, ã'dô ró bê lâmbé ró mälâyîkâ drí ndrélé lâvûzó bê kôrô áfî tî sî tâ lâ õzó mvá drñ-káká gólíyikâ ágó ró rî 'bá yí ûfû kô.

r̄'á lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá ȳí pá lâ ȳí j̄ilí ālō-ālō ḡozó l̄lâ ítâ rú'bá l̄ kâ 'dī s̄i.

⁶ Gõ'dá Yésū r̄i bē lājó'bá íyíkâ 'dī pá lâ ȳí j̄ilí ālō-ālō cãzó ī'dí bē lâ būú ſimónā Pétérō rú, gõ'dá kpá ȳí őj̄i ró Pétérō r̄i pá r̄i, Pétérō ní drí vólé gãzó dó. Ní k̄i Yésū drí r̄i, "Kúmú, má l̄eé kô ní drí ámâ pá j̄izó őzõ r̄aḡií ámákâ kâti!"

⁷ Gõ'dá Yésū drí tā-dr̄i lõgõzó Pétérō drí k̄i, "Pétérō, ní n̄i dr̄i tā má drí r̄'á 'élâ nõ ífí lâ kô, gõ'dá ní â'dô ífí lâ n̄i'á trá tândí ró."

⁸ Ítí r̄i, Pétérō gâ vólé zââ dó Yésū drí íyî pá j̄izó. Gólâ k̄i n̄i r̄i, "Kúmú kó kô, ní â'dô ánî lõgõ'á őjílâ r̄aḡií ró ámâ pá j̄ilí 'dī kó ángô tí yâ? Má l̄eé kô!" Gõ'dá Yésū drí kpá tā-dr̄i lõgõzó Pétérō drí k̄i, "Pétérō, őzõ má őj̄i ánî pá kô r̄i, ní â'dô gõ'dá kô lājó'bá ámákâ ī'dî."

⁹ Nîngá s̄i r̄i, gbõ Pétérō drí tā-dr̄i l̄ezó Yésū drí íyî pá j̄izó. Gólâ k̄i, "Ã'dô Ítí r̄i Kúmú, 'dõvó ní j̄i kpá ámâ drí ȳí ámâ dr̄i bê, má â'dô ró bê zââ ánîkâ ró."

¹⁰ Gõ'dá Yésū drí tā-dr̄i lõgõzó Pétérō drí k̄i, "Ní ndrê dr̄i, őjílâ gólâ tibê lümvû dã 'bá trá r̄i, rú'bá lâ trá ndr̄i ngbângbâ. őzõ őjílâ r̄i 'dī őtô  cí trá r̄i, r̄'á tândí ró gólâ drí cé íyî pá j̄izó ī'dî. Ánî lājó'bá ámákâ r̄i 'bá ȳi, ãnî trá ngbângbâ, gõ'dá cé őjílâ ālô ãnî lâfâlé 'ásî gólâ â'dô kô ngbângbâ."

¹¹ Yésū âtâ tâ 'dî Ítí 'dī r̄i, tâlâ gólâ n̄i trá k̄i, lājó'bá íyíkâ r̄i 'bá ȳi lâfâlé s̄i r̄i, ālô r̄i â'dô íyî drí-bâ f 'á n̄i íyî  jú-'bá- zí ȳi drí. ī'dî gólâ drí tâ âtázó k̄i, "Ní â'dô kô ndr̄i ngbângbâ Íti."

¹² Gõ'dá Yésū j̄i bê lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá ȳí pá

lâ yî ndrî rî, gólâ drí ítâ íyíkâ âtrõzó sôlé yí rú ngãzó gõlé íyî võ 'álâ. Drílâ gõzó tâ ijílî lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî tí kî, "Nî nñi tâ gólâ má drí 'élé ãnî drí 'dî ífí lâ trá yâ?

¹³ Rř'á tândí ró ãnî drí rřzó ámâ zílî " 'Tâ îmbá 'bá" ' gõ'dá kpá " 'Kúmú" ', õzõ má drí 'bärë ãmbá ãníkâ ró rî tí rî.

¹⁴ Nî ịsû drê ngbääângbânõ, má drí ngãzó ûrû ãnî pá jílî ndrî õzõ rägîñ ãníkâ kâtí ngá lêlë sî 'dî, má lë kpá ãnî drí tâ gólâ má drí 'élé ãnî drí 'dî 'élé ãnî lâfálé 'ásî, ãnî ãzí-ãzí yî pá jílî kpá, õzõ má drí ãníkâ jírî tí.

¹⁵ Má lë ãnî drí ãnî lôvó 'bälé ãnî lâfálé 'ásî, nyé õzõ má drí rû ị'bürî ãnî drí ngbääângbânõ rî kâtí.

¹⁶ Nî ârî úlí má drí 'e'á âtálâ nõ tândí ró. Ngbääângbânõ, nñ ndrê mâ gólâ tibê 'bâ 'bá kúmú ãníkâ ró nõ trá rû ị'bürî 'á ãnî lâjó'bá ámákâ ró rî 'bá yî drí, ïtí rî, má lë kpá ãnî drí rû ị'bülî ãnî ãzí-ãzí yî drí, õzõ má drí 'élé 'dî kâtí.

¹⁷ Õzõ nñ ő'ê tâ má drí â'dálé nõ trá ãnî ãzí-ãzí yî drí rî, Ôvârî â'dô 'bâ'á ãyïkõ ró ãnî bê."

*Tâ Yésû drí tâ âtázó kî lâjó'bá íyíkâ ãlô rî â'dô
íyî drí-bâ fë'á nñ rî
(Mâtáyõ 26.20-25; Márâkõ 14.17-21; Lükã
22.21-23)*

¹⁸ 'Dñi vósî rî, Yésû drí kpá tâ âtázó lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî, "Ãnî gólîyî ámákâ ró má drí njílî nñ rî, má nñ tâ ịsû ãníkâ trá tândí ró. Gõ'dá ãnî lâfálé 'ásî rî, má nñ trá kî, õjílã ãlô â'dô 'bâ'á nyé õzõ õjílã gólâ tâ lâ ìgílî trá ăkû ró búkû Ôvârî kâ 'á rî kâtí kî'á nñ rî, 'Öjílã gólâ ãmâ drí rřzó ngá

nyälé gólgâ bê ngá ãlô 'á rî â'dô ámâ drí-bâ fê'á ãkpâ nî.' Gõ'dá tâ má drí âtálé 'dî â'dô rû 'e'á ngbâângbânô.

19 Má âtâ tâ 'dî ãnî drí drë ãkpâkâ'dâ tâ lâ 'é rû drë kô. Gõ'dá õzô tâ rî 'dî õ'ê rû trá rî, nî lë ró tâ bê kî, pâtñi, mâ Ôvârî rî mvá 'î.

20 Nî ârî úlí ámákâ nô tândí ró, ãnî nô 'bá yî lâjó'bá ámákâ rî 'bá yî 'dî. Õzô õjílâ õlë tâ trá úlí ãnî drí âtálé gólîyî drí rî 'á rî, 'dî gólîyî lë tâ 'dî kpá úlí ámákâ 'á, õzô gõ'dá gólîyî õlë tâ trá úlí pâtñi-pâtñi ró ámákâ nô 'á rî, 'dî gólîyî lë tâ 'dî kpá Ôvârî rî gógó ámâ âjó 'bá rî 'á."

21 Gõ'dá Yésü âtâ bê úlí 'dî 'bá yî ndrî rî, 'dî vósî rî, drílâ 'bâzó ïzâ ró rôô íyî pîpîsílî 'á tâ íyî drí-bâ fêfê kâ 'dî tâsî. Ítí rî, gólgâ drí ngâzó kpá ó'dí tâ âtálé ngbâlá-ngbâlá lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî, "Nî ârî drë, õjílâ ãlô ãnî lâfâlé sî â'dô ámâ drí-bâ fê'á nî ámâ ãjú-'bá-âzí yî drí rûlî."

22 Yésü gõ âtâ tâ 'dî bê ïtí rî, lâjó'bá 'dî 'bá yî drí lâ íyî gõ'dá trá 'dó lîjâ-lîjâ ró úlí 'dî 'bá yî tâsî, gólîyî nûj lâjó'bá Yésü drí tâ lâ âtálé 'dî kô, gõ'dá drílîyî ngâzó rî'á íyî lôndrélé íyî lâfâlé 'ásî.

23 Gõ'dá lâjó'bá âzâ Yésü drí lêlê rôô rî, rî íyíkâ trá ãnyî Yésü lâgâtû.

24 Gõ'dá Sîmónâ Pétérõ drí tâ âtázó lâjó'bá Yésü drí lêlê rôô 'dî drí lñfî sî kî, gólgâ ïjî drë Yésü ngâtá õjílâ gólgâ drí tâ lâ âtálé 'dî ã'dî ï'dî yâ rî.

25 Gõ'dá lâjó'bá rî 'dî drí rû êsézó ãnyî Yésü rú tâ ïjílî kî, "Kúmú, õjílâ ní drí tâ lâ âtálé 'dî ã'dî ï'dî yâ?"

26 Yésü drí tâ-drñ lôgõzó kî, "Õjílâ rî 'dî â'dô 'bâ'á õjílâ gólgâ má drí 'ezó ãmbâtâ má drígá nô

sõlé ãtó 'á fẽlé drílâ rî ū' dî." Gõ'dá kôrô Yésü drí ãmbâtã yí drígá 'dî sõzó ãtó 'á fẽlé Yúdã Símónã Ísíkârîyótã rî mvá drí.

²⁷ Gõ'dá Yúdã ní drí ãmbâtã 'dî trõzó nyälé, gõ'dá ní nyâ ãmbâtã 'dî bê rî, kôrô Sâtánã drí fízó áni pípîsílí 'á. Ítí rî, Yésü drí tã âtázó Yúdã drí kĩ, "Ní ní tã ní drí 'ë'á 'ëlé rî 'ëlé 'wãâ'wâ!"

²⁸ Ójílã ãlô lâjó'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî lâfálé 'ásí úlí Yésü drí âtálé Yúdã drí 'dî ífí lâ ní 'bá rî yû.

²⁹ Gõ'dá lâjó'bá 'dî 'bá yî, ãzâ 'bá yî gólîyî lâfálé sî ïsü ïyíkâ bê-rí kĩ, Yésü ãâtâ úlí 'dî Ítí 'dî, tâlâ gólâ òlê Yúdã õnî ró ngá nyãnyâ ãlîpî gîlî, ãzâ 'bá yî ïsü ïyíkâ kĩ, ngâtá Yésü òlê Yúdã rî jôlé ní'á lâfâ fêlé ngá ãkó lé 'bá drí,* gólîyî ïsü tã 'dî Ítí, tâlâ Yúdã ū' dî lâfâ vó ndrê 'bá 'î.

³⁰ Gõ'dá Yúdã nyâ ãmbâtã Yésü drí fêlé 'dî bê rî, kôrô gólâ drí ngãzó fôlé ïví 'álâ. 'Dî gõ'dá trá ngâcî bê.

Tã Yésü drí âtálé õdrâ ïyíkâ tã lâ tâsî rî

³¹ Gõ'dá Yúdã fõ bê ïví 'álâ nîlî rî, Yésü drí gõzó tã âtálé lâjó'bá ãmbukû lâkí 'bá 'dî 'bá yî drí kĩ, "Tã â'dô 'ë'á rû 'ëlé ngbâângbânõ 'wââ tibê ãmbâ ámákâ â'dázó õjílã drí gólîyî ūnî ró bê kĩ, mâ ū' dî gólâ tibê âjólé trá ûrú lësî rî. Ní â'dô ãmbâ Ôvârî kâ ndrê'á mbârâkâ gólâkâ 'ë'á â'dálâ ãnî drí rî sî. Tã 'dî tâsî rî, õjílã ndrî â'dô Ôvârî rî lûyí'á.

---

* **13:29 13.29** Kâyî kârámâ 'dî nyâ kâ 'dî rî'á kâyî ngá fê kâ 'î ngá ãkó lé 'bá yî drí.

³² Ngbāângbānō, Ôvârī â'dô ãmbā íyíkâ â'dá'á mbârâkâ íyíkâ bê tā 'ẽ'ë ámákâ sī. Tā 'dî sī, gólâ â'dô ãmbā ámákâ â'dá'á õjílā lïfí drï 'á.

³³ “Ámâ rû-lë-ãzí yî, má â'dô 'ẽ'á rïlî ãní bê cé dä ïtí, tâlâ mâ 'ẽ'á nïlî ngbāângbānō vólé. Nï â'dô 'bâ'á cù ámâ lôvó bê ndrélé, gõ'dá nï icá kô ámâ ûsúlî. Gõ'dá ngbāângbānō má âtâ ãní drí, nyé õzõ má drí âtálé drï-'bá ángí Yûdä yí kâ rî 'bá yî drí rî kâtí. Nï icá cälé vò má drí 'ezó nïlî 'álâ rî 'á kô.

³⁴ “Ngbāângbānō, mâ trá tā ó'dí nõ 'bâ'á ãní drí 'elé nõ, nï 'bâ ãní ãzí-ãzí yî lôvó nyé õzõ má drí ãní lôvó 'bärë kâtí.

³⁵ Õzõ nï òlë ãní trá ãní vò 'ásí ïtí rî, õjílā drí nïzó lâ kî, pâtí-pâtí ãní lâjó'bá ámákâ ï'dî.”

Tā Yésü drí âtálé kî, Pétérö ã'dô tî gã'á yí rú sî rî

(Mätáyö 26.31-35; Máräkõ 14.27-31; Lükä 22.31-34)

³⁶ Gõ'dá Sîmónä Pétérö drí Yésü rî ijízó kî, “Kúmú, ní 'ê nïlî ángô lé yâ?” Yésü drí tâ lôgõzó kî, “Nï icá kô cälé vò má drí 'ezó nïlî nõ 'á ngbāângbānō nô. Gõ'dá ïzátú rî, nï â'dô cä'á nï'á rïlî má bê tolâ.”

³⁷ Tâ Yésü drí âtálé 'dî icá Pétérö drë zââ kô, Pétérö drí kpá tâ âtázó ândálé kî, “Kúmú, má 'dé ní vósí kô â'dô drí yâ? Mä â'dô nï'á ní bê gbõ lé â'dô õdrâ 'î rî, mâ njââ 'ẽ'á drâlé ní bê.”

³⁸ Yésü drí kpá tâ-drï lôgõzó Pétérö drí kî, “Ní kî, mä â'dô drâ'á yí bê yâ? Ní ârî tâ má drí 'ẽ'á âtálâ nõ. Mä nï trá kî, pâtí ró, ngácî bê nõ ní â'dô tî gã'á má rú sî ândálâ nâ ūrï drí sî, drë ãkpâkâ'dâ 'ã'ú-lúgú 'bé círï kô.”

14

*Tā Yésū drí âtálé mbârâkā sôlé lājó'bá íyíkâ rî
'bá yî 'á rî*

¹ Gõ'dá Yésū drí kpá zãâ rîzó úlí âtálé kĩ, "Nî ïsû tã kô rõõ tã gólâ má drí 'ezó ãnî âyélé nõ 'á. Võ lâ 'á rî, nî 'bâ lïfî Ôvârî drïj, gólâ õrî ró bê zãâ ãnî vó ndrélé. Gõ'dá nî gõ ró lïfî 'bâlé kpá má drïj, mä rî ró kpá bê ãnî vó ndrélé.

² Má 'ê nîlî võ êdélé ãnî drí ámâ átá Ôvârî ngálâ. Võ rîrî kâ bê rî'á dûû ámâ átá Ôvârî drí 'bâ 'álâ. Tí õró 'bââ ïtí kô rî, tí má átá tã lâ ãnî drí ïtí kô.

³ Gõ'dá õzõ má eedê võ ãníkâ trá ndélé rî, má drí gõzó âgõlé ãnî drïlî nîzó ï'dí bê lâ võ má drí êdélé ãnî drí nã 'álâ, tâlâ mä rî ró bê kpâkâ âlô ãní bê tolâ.

⁴ Võ gólâ má drí 'ezó nîlî 'á lâ 'á rî, nî nî trá gõ'dá nî nî lâtî lâ cãzó 'á lâ rî kpá trá."

⁵ Gõ'dá lâjó'bá ãzâ zîlî Tómâ rî drí tã ijízó Yésû tí kĩ, "Kúmú, mä nîj võ ní drí 'ezó nîlî 'álâ 'dî kô. ïtí rî, mä â'dô lâtî nîzó võ 'dî 'á tolâ rî nî'á ángô tí yâ? Ní â'dâ lâtî lâ ãmâ drí kẽ!"

⁶ ïtí rî, Yésû drí gõzó tã-drï jälé Tómâ drí kĩ, "Mâ ï'dî lâtî mbì Ôvârî kâ rî â'dâ 'bâ lâ 'î ãnî drí, gõ'dá mä kpá ï'dî lédrë-lédrë  dükü  kó rî f  'bâ lâ 'î ãnî drí. Tã imbá 'bâ tãndí ãzâ yû 'e 'bâ tã mbì ámâ átá Ôvârî kâ imbâlé ãnî drí rî, kó cé mä ï'dî.

⁷ ãnî gólîyî lâjó'bá ámákâ ró rî 'bâ yî, nî nî mä trá tãndí ró. Õzõ nî ūnî mä trá ïtí rî, nî nî ámâ átá kpá trá. Gõ'dá nî ndrê mä trá. Õzõ ãnî drí ámâ ndrërë tí rî, ï'dî nî ndrê ámâ átá kpá trá.

Gõ'dá ngbāângbânō zāâ nñ'á ãt̄í 'álâ rî, nñ â'dô ámâ átá rî nñ'á gãrã sísí rî dr̄j̄í sñ."

⁸ Gõ'dá nñngá sñ, lâjó'bá ãzâ rú bê Fílîpõ rî drí kpá tâ átázó kñ, "Kúmu, mâ bê tâ bê ãlô 'ë'á ïjílâ ní tì. Ní â'dâ átá gólâ rî 'bá ûrú 'álâ rî ãmâ drí kê, tâlâ mñ nñ ró gólâ bê dódó. 'Dñi rî'á cé tâ gólâ ãmâ drí lélé ní drígá sñ rî ï'dî."

⁹ Ítí rî, Yésû drí gõzó tâ-drj̄í Fílîpõ kâ 'dî lôgôlê kñ, "Fílîpõ, má rî trá ãní bê nñngá ãkû ró bûuñ ngbâângbânō. Gõ'dá nñ nñ mâ trá tândí ró, gõ'dá 'dñi rî, nñ nñ ámâ átá kpá trá. Õzõ nñ õndrê mâ trá tâ 'erê 'á rî, 'dñi nñ ndrê tâ 'ë'ë ámâ átá kâ kpá trá ï'dî 'dî. Nñ nñ drë zââ tâ 'ë'ë ámákâ rî kô ãnî drí rîzó zââ ámâ ïjílí ïtí, kñ'á nñ, má ãâ'dâ átá ãnî drí rî yñ?"

¹⁰ Nñ lélé drë zââ tâ kô kñ'á nñ rî, tâ 'ë'ë ámákâ rî nyé õzõ ámâ átá kâ rî tí yñ? Ámâ átá rî nñ tâ má drí rî'á ïmbálâ ãnî drí nñ â'dálé, ï'dî má drí rîzó ãnî ïmbálé ï'dî sñ lâ nñ. Ámâ átá rî má 'á, gõ'dá gólâ rî kpá nñ rî'á mbârâkâ félé má drí rîzó tâ ndrî má drí rî'á 'élâ rî 'élé.

¹¹ Õzõ nñ õlê drë zââ tâ úlí má drí átálé nñ 'á kô rî, 'dõvó nñ ïsû drë tâ lârâkô má drí rî'á 'élâ rî 'bá yî vó lâ, 'dñi nñ â'dô kôrô tâ lê'á 'wââ tândí ró má 'á. Tâ pâtñí ró, ãmâ ámâ átá bê, ãmâ rî'á ngá ãlô ró.

¹² "Gõ'dá nñ ârî drë úlí má drí 'ë'á átálâ nñ! Õzõ õjílã ãzâ õlê tâ trá má 'á pâtñí-pâtñí ró pîpîsílî ãlô sñ rî, õjílã rî 'dî â'dô tâ lârâkô má drí rî'á 'élâ rî 'ë'á, gõ'dá má â'dô mbârâkâ f 'á gólâ drí tâ 'ezó gãrã má drí rî'á 'élâ rî 'bá yî dr̄j̄í sñ, tâlâ mñ trá nñ'á gõlé ámâ átá ngálâ.

13 Má â'dô tā ndrī ãnî lājó'bá ámákâ rî 'bá yî drí ijílí ámâ rú sî rî 'ẽ'á ãnî drí, tälâ mâ Ôvârî rî mvá 'î, gõ'dá má lē õjílã ūlûyî ró gólâ bê.

14 Má âtâ tā păt̄jî ró, õzõ ãnî õjílã ámákâ rî 'bá yî ïjîjî tâ trá má tí sî rî, má â'dô 'ẽ'á lâ ãnî drí."

Tâ Yésū drí 'bâlé Líndrí Tândí Ôvârî kâ tâsî rî

15 Gõ'dá nîngá sî, Yésû drí kpá tâ ãzâ âtázó lâjó'bá iyíkâ drí kî, "Ámâ rû-lê-ãzí yî, õzõ nî õ'bâ ámâ lôvó trá rî, nî â'dô tâ ìmbâ gólâ má drí ìmbálé ãnî drí rî ïnjî'á 'êlé.

16 Gõ'dá õzõ má õcâ trá ûrú 'álâ ámâ átâ ngálâ rî, má â'dô gólâ rî ijî'á, tälâ gólâ õfë ró Líndrí Tândí iyíkâ bê rîlî ãní bê zââ gbâdú ãnî      'bá ró, gõ'dá kpá òrî ró bê mbârâkâ f      ãnî drí.

17 Líndrí Tândí Ôvârî kâ 'dî â'dô rî'á ãnî ìmbálé tâ păt̄jî rî sî. Gõ'dá ãnî drí gólâ rî nîzó ndrî, tälâ Líndrí Tândí 'dî â'dô rî'á ãnî bê mbârâkâ sô 'bá ró rîlî zââ ãnî 'á. Gõ'dá õjílã āngó nô 'á gólîyî â'dô 'bá kô ámákâ ró rî, â'dô iyíkâ gólâ rî gâ'á dô, tälâ gólîyî icá kô gólâ rî ndr      rîlî sî gõ'dá nîjî ïjî'á dô-â'dô gólâkâ rî kpá kô.

18 Õzõ má õnî trá rî, má icá kô ãnî ây      rîlî ãnî drîjî sî õzõ ìmvá-      kâtí. Má â'dô kpá âgõ'á trá ãnî p     .

19 "K      ãndr      nô kâ v      rî, õjílã āngó nô kâ icá gõ'dá kô ámâ ndr      kpá ó'dí. Gõ'dá ãnî gólîyî ámákâ ró rî 'bá yî â'dô ámâ ndr      cé nî k      dâ v     , tälâ mâ 'ẽ'á l      rîlî kpá ó'dí. Gõ'dá l     -l      ámákâ sî rî, má â'dô ãnî 'b      rîlî zââ gbâdú.

20 Õzõ gõ'dá má õl      rîlî trá ó'dí rî, ãnî drí g      nîlâ păt̄jî-păt̄jî ró kî, ámâ rî'á ng      lâlô ró ámâ átâ

Ôvârí bê. Ìtí rî, ãnî drí gõzó kpá nñlâ tãndí ró kî, pâtñjî ãnî ámákâ ï'dî gõ'dá mâ kpá ãníkâ ï'dî.

21 “Õzõ õjílã ãzâ ãârî gõ'dá ïjnñjî tâ 'bã'bã ámákâ rî 'bá yî trá rî, 'dñi má â'dô nñ'á lâ kî, õjílã rî 'dî lë má trá pípîsílî ãlô sî. Gõ'dá mâ rî gógó â'dô kpá õjílã rî gógó 'dî lë'á, gõ'dá ámâ átâ â'dô kpá gólâ rî lë'á. Gõ'dá má â'dô ámâ nyâányâ â'dá'á kpá õjílã rî gógó 'dî drí.”

22 Nïngá sî, lâjó'bá ãzâ kpá bê ãlô rú lâ Yûdä^{*} gólâ â'dô kô Yûdä Ìsikärîyótâ ï'dî. Gõ'dá gólâ drí ngãzó tâ ijílî Yésü tí kî, “Kúmú, ní â'dô ání nyâányâ â'dá'á cé ãmâ drí gõ'dá â'dô kô õjílã ãngó nô kâ drí ã'dô tâsî yâ?”

23 Gõ'dá nïngá sî, Yésü drí tâ-drñ lôgõzó lâjó'bá 'dî 'bá yî drí ndrî kî, “Nî ârî drë, õzõ õjílã ãzâ òlë mâ fí trá rî, õjílã rî 'dî â'dô tâ ìmbâ ámákâ ïnjî'á 'êlâ. Õzõ õjílã rî 'dî ïjnñjî tâ ìmbâ ámákâ trá rî, ámâ átâ Ôvârí drí kpá gólâ rî lëzó gõ'dá ãmâ drí ânïzó kpârâtí rîlî õjílã rî 'dî 'á.

24 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ òlë mâ kô rî, gólâ ïcâ kô tâ ìmbâ ámákâ ïnjîlî gõ'dá 'ezó lâ. Gõ'dá nî nî trá ndrî kî nî rî, tâ ìmbâ má drí rî'á ìmbálâ ãní drí nô ânî ámâ átâ ngá lésî. Má ìmbâ tâ kô cù ìtí drí-äcê ámákâ sî. Ámâ átâ âjô mâ trá tâ 'dî ìmbálé.

25 “Má lë tâ 'dî 'bá yî â'dálé ãnî drí drë ãkpâkâ'dâ má drí 'bärë ãní bê nô 'á nô.

26 Gõ'dá õzõ Líndrí Tãndí ámâ átâ kâ õtírî ânñjî gólâ ngá lésî rîlî ãní bê ãnî pâlé ámâ võ 'á rî, gólâ â'dô tâ ámákâ ndrî ìmbâ'á ãnî drí tãndí ró, ãnî

---

* **14:22 14.22** Gólâ íyíkâ ï'dî kpá zílî Tâdéyõ, Yâkóbâ rî mvá ró rî.

drí gōzó tā má drí īmbálé ãnî drí rî nîlî tãndí ró, mbârâkâ sî, gō'dá tā ndrî gólîyî má drí īmbálé trá ãnî drí rî â'dô âgá'á ãnî drîj.

27-28 “Gbō lé má â'dô bê 'ẽ'á nîlî vólé ãnî âyélé rî, má â'dô tā ã'dí ámákâ âyé'á ãnî pîpîsîlî 'á. Má lë ãnî drí â'dozó cù tā ã'dí bê ãnî pîpîsîlî 'á. Tā ã'dí má drí 'ẽ'á félâ ãnî drí rî â'dô lâvû'á gärä tā ã'dí gólâ ngá ãngó nõ kâ rî 'bá yî drí icálé félâ ãnî drí rî drîj sî. Má lëé kô ãnî drí â'dolé ūrî ró gō'dá kpá tā ̄sû ró, ̄zō má ̄tírî ãnî âyé rî. ̄zō nî ̄olë má pîpîsîlî ̄lô sî rî, nî â'dô kô tā ̄sû ró, tâlâ tā gólâ má drí ̄tâlé ãnî drí kî'á nî rî, ‘Má â'dô 'ẽ'á nîlî vólé ãnî rú sî' rî tâsî, tâlâ má â'dô âgô'á trá ãnî ngálâ. Tí nî â'dô 'bâ'á ̄yïkô ró, tâlâ má 'ê nîlî 'dî ámâ ̄tá mbârâkâ lâ drí lâvûlî gärä má drîj sî rî ngálâ, gō'dá mā ã'dô ró bê kpá ̄ambá ró ó'dí gólâ bê.

29 Nî ârî drë, má ̄tâ tā nô 'bá yî ãnî drí drë ̄kpâ 'é rû kô, tâlâ ̄zō tâ lâ ̄'ê rû trá rî, nî lë ró tâ bê má 'á dódó.

30 “Ngbâângbânõ rî, má gō'dá trá kâyî ̄azâ ̄akó dûû ãnî bê má drí rîzó zââ rî'á ãnî īmbálé, tâlâ Sâtánâ kúmú ãngó nõ kâ ró rî, trá 'ẽ'á tâ ̄onjí 'é'lé ngbâângbânõ má drí, má ̄ozó kô lôsî Ôvârî kâ nõ ndêê. Gô'dá kpálé rî, gólâ ̄icá kô ámâ pêlé.

31 Mâ rî gógó trá njââ drâlé, tâlâ má ndê ró tâ ámâ ̄tá drí 'bâlé má drí rî bê. Má lë ̄ojílâ ndrî ̄unî ró ̄iyî bê kî, pâtí-pâtí ró, má lë ámâ ̄tá trá. Nî ngâ, mā nî ró bê vò rî gógó ̄amákâ rî 'álâ.”

15

Tâ ̄ojílâ Yésû kâ drí 'bâzó Yésû bê ngá ̄lô ró rî

¹ Gõ'dá ïtí rî, Yésū drí rĩzó zãâ bãdï úlí âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî, "Má âtâ ãní drí pãtí-pãtï ró ámâ  drúpï yî, má rî nî mbârâkâ f l  ãní drí. Ámâ ãní b  kp k k   l o  z f  r  'b  'w l  r  k t . M  íyíkâ  d   z f   mb nd  l  k t . Gõ'd  ám   t  ám k   mv  l p  r  'b   m  v  ndr l  r   d .

²  z f  g r  l   z  'b  y   w  l 'w  k  r , g l â dr   g  z  l  v l , g l y  r  'b  l 'w  'w l  r   y z   d . G d  kp  g r  g l y   ny k  r  'w  'b  dódó k  'd  'b  y , g l â dr  dr  l   g  z  v l , t l   w  r  g d  b  g r  s s  r  dr  s .

³ ãní l j 'b   m k  r  'b  y ,  m   t   v r  n j  ãní tr   d l   m   r . T   mb  g l â m  dr  r '  mb l   n i dr  n o dr  r z  ãní 'b l   d l   z f  f  g r  g l â l 'w  'b  r o  r  k t   v r  r  l f  dr  'a .

⁴ ãní ndr , n i r  ng   l o r  m  b , ïtí r , m  'd  kp  r '  ng   l o r  ãní b . T l  f  g r   z  y 'd w  l 'w  'w  'b   z f   og  tr  v l   mb nd  l  r  s  r . F  g r  r  'w l ,  z f   d  dr   kp   mb nd  l  r  r   d . G d  ãní kp  ïtí, n i  c  k  t   v r  dr  l l  ãní dr  ' l  r  ' l  c  ïtí m   k .

⁵ "M  ât  ãní dr  kp   d  n t  k ,  m   n i b  r '  kp k   l o  f  r  'b  'w l  r  k t . M   m k   d   mb nd  l  'i, g d  ãní  n k   d   z f  g r  l  k t .  z f   j l   z  'r  tr  ng   l o r  m  b  r , g l â  d  t  t nd  g l â  v r  dr  l l  r  ' '  d   g r  s s  r  dr  s . N i  r  dr , n i  c  k  t   v r  dr  l l  ãní dr  ' l  r  ' l  c  ïtí m   k .

⁶ G d   z f   j l   z  'r  z â ng   l o r  m  b 

kô rî, õjílā rî 'dī â'dô 'bā'á, õzõ fê gárá gólâ 'í 'bá trá rî kâtí. Ámvú lípî rî fê gárá gólâ 'í 'bá trá rî ágâlé vólé vûlî vûdrí, õ'i ró bê dódó. Gô'dá gárá 'dī â'dô 'bā'á tândí ró cé lâsí ró rî ì'dî.

⁷ Gô'dá õzõ ãní drí 'bârë trá ngá âlô ró má bê tã îmbâ ámákâ ìnjí-ìnjí sî 'élé rî kâtí rî, tã ndrî ãní drí ijílî má tî sî rî, má â'dô 'e'á lâ ãní drí.

⁸ Nî ârî drë, tã 'e'ë tândí ãníkâ rî â'dô õjílâ 'bâ'á nî ámâ átâ Ôvârî rî lûyílî, õzõ nî ãâ'dâ trá pâtí-pâtí kî ãní lâjó'bá ámákâ ì'dî tã 'e'ë tândí ãníkâ 'dî sî rî.

⁹ "Ámâ átâ lë mâ trá rôô. Gô'dá má lë ãní kpá trá rôô õzõ ámâ átâ drí ámâ lêrë kâtí. Ìtí rî, nî rî zââ ngá lêlë ámákâ ãní drí 'dî 'á, tâlâ má lôkî ró ãní bê tândí ró lôvõ ámákâ 'dî sî.

¹⁰ Ænî gô'dá õzõ nî òrî zââ tã îmbâ ámákâ 'élé rî, nî â'dô rî'á zââ ngá lêlë ámákâ ãní drí 'dî 'á, gô'dá má drí ãní lôkízó tândí ró. Nî â'dô ámâ ìnjí'á gô'dá tã ámákâ 'ezó, nyé õzõ má drí rîrî ámâ átâ rî ìnjílî gô'dá tã gólâkâ 'ezó, gô'dá drîlâ rîzó ámâ vó ndrêlê tândí ró rî kâtí.

¹¹ Má rî tã nô îmbálé ãní drí nô rî, tâlâ nî ūûsû ró ãyïkõ gólâ má drí ūsúlî ámâ átâ rî ìnjírî 'á rî bê, gô'dá kpá ãyïkõ ãníkâ ã'dô ró bê gârã.

¹² "Nôô tã 'bâ'bâ ámákâ ì'dî ãní drí. Nî lë ãní ãní vó 'ásî, õzõ má drí ãní âlô-âlô lêrë rî kâtí.

¹³ Má lë bê ãní trá rôô rî, ì'dî 'dî mâ trá nî'á drâlê ãní tâsî. Ákû lâ sî, nî ndrê tã ìtí 'dî 'bá yî trá rû 'e'á, õjílâ âlô drí iyî nyâányâ fêzó drâlê iyî ãzí-ãzí yî pâlê yâ? 'Dîrî'á ngá lêlë ángí 'î!

¹⁴ Ìtí rî, ãní gô'dá trá ámâ rû-lë-ãzí yî ì'dî, tâlâ nî rî trá zââ tã îmbâ ámákâ ãní drí rî 'élé ì'dî.

15 Gõ'dá ngbāângbânō rî, má zí gõ'dá ãnî kô cé lājó'bá ámákâ ró, tälâ lājó'bá yî nñjí tã ndrî gólîyî ãmbá gólîyíkâ rî drí rî'á 'élâ rî kô. Ænî trá ámâ rû-lê-ãzí yî ï'dî, tälâ tã gólîyî má drí ârîlî ámâ átâ tí sî rî, má âtâ trá ndrî ãnî drí.

16 Ìtí rî, nî njîjí má nî kô, má njî ãnî nõ nî, tälâ nî nî ró bê zââ tã ámákâ nõ îmbá bê õjîlâ drí, gólîyî drí tã lëzó 'á lâ pîpîsîlî ãlô sî. Õzõ nî õrî trá tã 'dî 'élé Ìtí rî, Òvârî â'dô tã ãnî drí ìjîlî gólâ tí ámâ rú sî rî 'ë'á ãnî drí.

17 Ìtí rî, tã ángí má drí lëlé ãnî drí 'élé rî ï'dî nõ. Nî lê ãnî ãnî vó 'ásî."

Tã õjîlâ ãngó nõ kâ drí lâñõ fëzó lâjó'bá Yésü kâ drí rî

18 Gõ'dá nñngá sî, Yésü drí tã âtázó lâjó'bá íyíkâ yî drí kî, "Má âtâ ãnî drí, õjîlâ gólîyî ãngó nõ 'á nõ â'dô 'ë'á ãnî gâlé dô õjîlâ ámákâ ró, tälâ gólîyî gâ má kpá trá dô sisí ãnî drí sî.

19 Tí nî õró rî'í nõ zââ tã 'élé nyé õzõ õjîlâ ãngó nõ 'á rî drí rî'á 'élé rî kâtí rî, tí õjîlâ ãngó nõ 'á nõ â'dô ãnî lê'á õjîlâ íyíkâ ró. Gõ'dá â'dô kô Ìtí, â'dô-â'dô ãníkâ trá ngîjí gólîyíkâ rî yî drîjî sî, tälâ má njî ãnî trá rî drí sî â'dôle õjîlâ ámákâ ró tã ámákâ 'élé. Ìtí rî, ãnî lôvó fô trá gólîyî 'ásî.

20 Tã má drí âtálé ãnî drí rî 'bá yî ūvî ãnî drí sî kô, kî'á nî rî, lâjó'bá ãzâkâ yû'dâwâ ìnjîlî gârâ ãmbá gólâkâ drîjî sî rî. 'Dîjî kâ rî tí rî, õjîlâ ãngó nõ kâ â'dô lâñõ fë'á ãnî drí, nyé õzõ drîlîyî lâñõ fërë má drí rî tí. Tí õzõ gólîyî õrî trá tã îmbâ ámákâ ârîlî rî, tí gólîyî â'dô tã ãníkâ ârî'á.

²¹ Ānî lôvó â'dô fō'á gólīyî 'ásī, tālâ ānî trá ōjílā ámákâ ū'dî, tālâ gólīyî gâ vólé dó tā lélé kī, păt̄jj̄ Övârī âjô mâ nī.

²² Mâ ū'dî gólâ Övârī drí âjolé tā íyíkâ pĕlé ōjílā ãngó nō kâ drí rî, gō'dá gólīyî gâ tā âtî-âtî Övârī kâ 'dī trá dó. Tí má ōró ânī tā âtî-âtî 'dī bê gólīyî drí kô rî, tí gólīyî â'dô 'bâ'á tā ōnjí tā âtî-âtî 'dī gâgâ lâ kâ âkó. Gō'dá ngbâângbânō rî, gólīyî icá gō'dá kô íyî nyâányâ pâlé lâñō tā ōnjí 'dī kâ 'ásī kī, íyî ââ'dô tā ōnjí 'dī âkó.

²³ "Má âtâ ānî drí, ōjílā gólâ ámâ gâ 'bá dó rî, 'dī gólâ gâ 'dî kpá ámâ átá gólâ ámâ âjó 'bá rî ū'dî.

²⁴ Tí gólâ ōró ámâ ndrêê tā lârâkô ámákâ gólīyî ōjílā âzâ 'bá yî drí icálé kô 'élâ rî 'érē 'á kô rî, tí lâñō tā ōnjí gólâkâ ámâ gâ kâ dó 'dī kâ icá kô â'dolé gólâ dr̄jj̄ lâvûlî gârâ. Gō'dá gólâ ndrê bê tā lârâkô má drí rî'á 'élâ rî trá, gólâ drí gôzó ámâ gâlé dó kpârâtí ámâ átá bê rî, gō'dá tā ōnjí têtë gólâkâ ámâ gâzó dó 'dī íyíkâ trá gólâ rî ômbé'á ōzô bâgó kâtí.

²⁵ Öjílā gólīyî ámâ gâ 'bá dó 'dī 'bá yî rî'á íyî, nyé ōzô öjílā gólīyî tā lâ igílí búkū Övârī kâ 'á kî'á nî rî,

'Gólīyî 'bâá ámâ lôvó kô tâkó ūtí,

má 'é tâ âzâ ōnjí lâ gólīyî drí rî kpá kô.'

Lôngó 35.19; 69.4

²⁶ "Ámâ rû-lê-âzí yî, nî ȷsū tâ kô. Özô má ȷcâ trá ámâ átá ngálâ rî, má â'dô Líndrí Tândí tâ păt̄jj̄ â'dâ 'bá ró rî âjó'á 'wââ ānî pâlé. Özô Övârī âjô Líndrí Tândí íyíkâ 'dî trá rî, Líndrí Tândí 'dî

â'dô tā gólīyî má drí ìmbálé trá ãnî drí 'dī ífí lâ
â'dá'á ngbálí-ngbálí ãnî drí.

²⁷ Ìtí rî, ãnî drí gõzó úlí ámákâ â'dálé õjílã drí
ndrî, tälâ ãnî ï'dî õjílã gólīyî â'dó 'bá ámákâ ró
kó ìtõ võ lésí rî, gõ'dá nñ nñ tā ìmbâ ámákâ rî 'bá
yî trá tãndí ró."

16

¹ "Má rî tā õjílã 'dî 'bá yî kâ 'ezó ãnî lôvó 'bâlé
kô 'dî âtálé ãnî drí nõ, tälâ nñ âdrê ró bê gágâ, nñ
õzó kô tā lélë ãníkâ má 'á rî âyé ūrî drí sî, õzõ
õjílã 'dî 'bá yî òtírî ïyî ìtõõ tā ñnjí 'élé ãnî drí rî.

² Má âtâ ãnî drí, kâyî lâ òtírî ácâ rî, õjílã 'dî 'bá
yî, ãzâ 'bá yî â'dô ïyî ãnî drõ'á vólé jó gólīyíkâ tā
Ôvârî kâ ârî kâ rî 'ásî. Ñzâ 'bá yî â'dô ïyî rû cê'á
ãnî fûlî, gõ'dá gólīyî â'dô kñ'á nñ rî, yî õrî tā 'dî
'élé 'dî lâtî pâtñî rizó Ôvârî rî ìnjilí rî 'ásî.

³ Gólīyî â'dô tā 'e'á ãnî drí ìtí 'dî rî, tälâ gólīyî
nñjí ámâ átâ Ôvârî kô, gõ'dá gólīyî nñjí mâ kpá kô.

⁴ Ngbâângbânõ rî, má âtâ tā gólīyî 'e 'bá rû 'élé
ãnî drí rî yî trá, tälâ õzõ nñ õndrê tā 'dî 'bá yî trá
rû 'e'á ãnî drí rî, tā má drí âtálé ãnî drí 'dî ãgâ
ró bê ãnî drñî ãnî pälé âdrélé gágâ."

*Tā Yésü drí âtálé mbârâkâ sôlé lâjó'bá iyíkâ rî
'bá yî 'á rî*

Gõ'dá Yésü drí kpá zââ rizó tā âtálé lâjó'bá
iyíkâ 'dî 'bá yî drí kî, "Má âtâ tā 'dî 'bá yî ãnî
drí sisí ãnî drí ìtõrë 'dêlé má vó rî 'á kô, tälâ mâ
drê bê ãnî bê nõngá rî drí sî.

⁵ Gõ'dá ngbâângbânõ rî, má 'ê trá nñ'á gõlé gólâ
tibê ámâ âjó 'bá rî ngálâ. Gõ'dá â'dô kpálé ìtí rî,

õjílā ãzâ ãlô ãnî lãfálé sî ámâ ijí 'bá nññí ámákâ 'dî tâsî rî yû.

⁶ Gõ'dá má âtâ tâ 'dî 'bá yî bê ãnî drí rî, ãnî gõ'dá trá ndrî tâ ïsû ró rôô.

⁷ Má âtâ tâ pâtñi ãnî drí, gõgõ ámákâ ûrú 'álâ nõ â'dô 'ë'á tâ tândí âfélé ãnî drí. Tâlâ má â'dô Líndrí Tândí Ôvârî kâ ajó'á 'wââ, ãânñí ró bê ãnî pâlé tâ ìmbá 'bá ãníkâ ró. Tí õzõ má õnñí vólé kô rî, tí Líndrí Tândí Ôvârî kâ 'dî icá kô ânñlî ãnî ngálâ.

⁸ Gõ'dá õzõ Líndrí Tândí Ôvârî kâ 'dî ãâcâ trá rî, gólâ â'dô â'dá'á lâ õjílâ ãngó nõ kâ nõ drí mbî kî, gólñyî ndrî 'ê ïyî tâ õnjí trá, gõ'dá tâ mbî gólâ sû 'bá Ôvârî rú rî íyíkâ ángô rî ï'dî, gõ'dá tâ pâtñi ró Ôvârî â'dô tâ-vó gólñyíkâ kî'á.

⁹ Líndrí Tândí 'dî â'dô â'dá'á lâ gólñyî drí mbîmbî kî nñ rî, lâñõ tâ õnjí gólñyíkâ kâ â'dô 'dë'á ãkpâ gólñyî drñi, tâlâ gólñyî gâ dô tâ lêlé má 'á 'dýyî pâ 'bá gólñyíkâ ró.

¹⁰ Líndrí Tândí 'dî â'dô kpá tâ â'dá'á gólñyî drí tâ mbî 'ë'ê tâsî kî, pâtñi má rî kárâ tâ mbî gólñyî sû 'bá Ôvârî rú rî 'bá yî 'êlé ï'dî. Líndrí Tândí 'dî â'dâ tâ mbî 'dî nñ, tâlâ mâ rî gógó bí nñ'á gôlé ámâ átâ Ôvârî ngálâ, gõ'dá nñ ndré mâ kô nõngá.

¹¹ Gõ'dá Líndrí Tândí 'dî â'dô kpá â'dá'á lâ gólñyî drí kî, Ôvârî â'dô tâ-vó gólñyíkâ kî'á tâ õnjí gólñyíkâ tâsî, tâlâ Ôvârî kî tâ-vó Sâtánâ tibê õjílâ ãngó nõ kâ âdó 'bá rî kâ trá kî, gólâ tâ õnjí têtë 'ë 'bá 'î.

¹² "Mâ rî'á úlí bê dñû 'ë'á âtálâ ãnî drí, gõ'dá ngbâângbânõ rî, tâ nññí ãníkâ drë ngbââ dâ ïtí, gõ'dá nñ icá kô tâ rî 'dî 'bá yî ífí lâ nñlî ndrî.

¹³ Gõ'dá õzõ Líndrí Tāndí gólâ tibê tā păt̄j̄ â'dá 'bá 'dī ãâcâ trá rî, gólâ â'dô tā gólâ má drí ìmbálé ãnî drí rî ífí lâ â'dá'á ãnî drí tāndí ró. Líndrí Tāndí rî 'dī â'dô tā má drí 'ẽ'á âtálâ gólâ drí rî ìmbá'á ū' dî ãnî drí. Gõ'dá gólâ ìmbá tā kô cé drí-âcê íyíkâ rî sī. Gólâ â'dô tā gól̄yî 'ẽ 'bá rû 'élé ámâ tāsī gõ'dá kpá ãnî tāsī rî ífí lâ â'dá'á ãnî drí.

¹⁴ Gõ'dá gólâ â'dô kpá mbârâkâ ámákâ rî â'dá'á ãnî drí tā ìmbâ ámákâ gólâ drí ìmbálé ãnî drí rî sī.

¹⁵ Ámâ átá Ôvârí 'bâ mâ nî tā ndrî íyíkâ rî ìmbálé õjilâ drí. Tâlâ ū' dî 'dî má drí tā âtázó ãnî drí kî'á nî rî, tā ìmbâ gólâ Líndrí Tāndí 'dî drí 'e'á tā ífí lâ â'dálé ãnî drí 'dî, 'dî ū' rî'á tā ìmbâ ámákâ ū' dî.

¹⁶ "Nî ârî drē, ū'tú-pá dâ vósī má â'dô âv̄j̄'á ãnî lâfâlé sī, gõ'dá nî ndré mâ kô. Gõ'dá kâyî dâ vósī rî, nî â'dô ámâ ndrē'á kpá ó'dí ãnî lâfâlé."

¹⁷ Gõ'dá lâjô'bâ gólâkâ ãzâ 'bâ yî drí rîzó tā ïjilí ū'yî vō 'ásî kî, "Úlî gólâkâ âtálé 'dî ífí lâ íyíkâ ángô tí kî'á nî rî, ū'tú-pá dâ vósī mâ òndré yî kô, gõ'dá kâyî dâ vósī mâ ââ'dô íyî ndrē'á kpá ó'dí 'dî, tâ ífí lâ â'dô 'i yâ? Gõ'dá nînî Yésü kâ íyî átá ngálâ rî, tâ lâ ū'cû rû úlî gólâkâ Líndrí Tāndí tâsī 'dî bê 'dî íyíkâ ángô tí ró yâ?"

¹⁸ Lâjô'bâ 'dî 'bâ yî drî lâ ū'yî gõ'dá trá lîjâ-lîjâ ró, tâlâ gól̄yî nîj̄ úlî Yésü kâ âtálé " ū'tú-pá dâ" ' gõ'dá kpá " 'kâyî dâ" ' kâ 'dî ífí lâ kô.

¹⁹ Ūtî rî, Yésü nî trá íyî pîpîsîlî 'á tólâ kî, lâjô'bâ íyíkâ 'dî 'bâ yî lê trá íyî ū'cû úlî íyíkâ 'dî ífí lâ tâsī. Gõ'dá Yésü drí gól̄yî ū'cû kî, "Nî rî tâ ïjilí ãnî vō 'ásî tâ gólâ má drí âtálé ãnî drí kî'á nî rî, ū'tú-pá

dā vósī nī ndré mâ kô, gō'dá nī â'dô ámâ ndrē'á kâyî dā vósī' nô tā ífí lâ tāsī yā?

20 Nī ârī drē, má â'dô úlí 'dī 'bá yî ífí lâ â'dâ'á ãnî drí. Ȑtú-pá rî 'dī 'á rî, nī â'dô ámâ ãwó ngõ'á. Gō'dá gólîyî ámâ lôvó 'bâ 'bá kô rî 'bá yî â'dô ïyî 'bâ'á ãyïkõ ãmbá bê. Gō'dá õzõ nī õtirî ámâ ndrêê kpá ó'dí rî, ãwó ãníkâ 'dī drí gōzó rû jälé ãyïkõ ândrê ró.

21 Izâ ãníkâ 'dī â'dô 'bâ'á nyé õzõ õkó gólâ mvá drí rîzó lâzélé 'á lâ 'ẽ'á fñlâ rî kâtí. Õkó rî 'dī rî ãwó ngõlé rôô mvá lâzé-lâzé 'dī drí, gō'dá mvá 'dī õtirî kpá âfôô ïvî rî, ngá lâzé-lâzé ãmbá rî 'bá lâzélé 'dī tâ lâ vî trá gólâ 'ásî, tâlâ ãyïkõ cî trá gólâ rú mvá drílâ fñlî 'dī tâsî.

22 Ngbâângbânõ rî, â'dô 'ẽ'á â'dólé ãnî drí kpá ïtí. Â'dô 'bâ'á Ȑtú-pá izâ kâ 'î ãnî drí. Gō'dá õzõ nî õtirî ámâ ndrêê kpá ó'dí rî, nî â'dô â'dô'á ãyïkõ ró rôô, õjilâ ãzâ ïcâ kô ãnî 'bâlé ãyïkõ 'dî âyéle.

23 "Ítí rî, kâyî gólâ má drí 'ẽzó âgõlé rî sî, ïcâ kô ãnî drí ámâ ijílî tâ ãzâ 'bá yî sî, ífí lâ â'dâlé ãnî drí, tâlâ 'dî gō'dá nî ïcâ trá cù tâ ijílî ámâ átá tí sî. Nî ârî drê, tâ ndrî ãnî drí ijílî ámâ átá tí sî rî, gólâ â'dô 'ẽ'á lâ ãnî drí, tâlâ ãnî rî'á õjilâ ámákâ ï'dî.

24 Gō'dá câlé bûúñ ngbâângbânõ, nî â'dô bê lé ámákâ ï'dî rî, nî ijí drê zââ ngá ámâ átá tí sî ámâ drí-ãcê sî rî kô. Gō'dá ngbâângbânõ rî, nî ijî tâ ïtí ámâ rú sî ngá ãnî drí lêlê rî yî tâsî, gō'dá gólâ â'dô fê'á lâ ãnî drí, tâlâ ãnî pñpîsîlî ã'dô ró bê ãyïkõ ró.

25 "Bûúñ ngbâângbânõ rî, má rî ãnî îmbálé zââ úlí mânïgõ sî í'digowá bê. Gō'dá sisî 'álâ rî, má

â'dô gõ'dá ãnî ìmbá'á ífí sî ámâ átá Ôvárí rî tâsî, tâlâ tâ ámâ átá kâ nõ õfî ró bê ãnî drñî lânjõ ãkó.

²⁶ Tâ 'dî vósî rî, nî â'dô ámâ átá rî ijí'á ngá ãnî drí lélé rî yî tâsî. Gõ'dá tâlâ ãnî ɔjílã ámákâ ū'dî, gólâ â'dô âfë'á lâ ãnî drí tâkó ïtí. Â'dó kô má ū'dî tâ ãníkâ ijí 'bá ró. Nî â'dô 'e'á lâ ãnî.

²⁷ Gólâ â'dô ngá 'dî 'bá yî âfë'á ãnî drí lôvó 'bâ'bâ gólâkâ sî, tâlâ nî lê má trá rôô gõ'dá tâ lêzó kî, pâtñî Ôvárí âjô má trá ãnî drí.

²⁸ Má ânî ãngó nõ 'á nõ ámâ átá ngá lésî. Gõ'dá ngbâângbânõ rî, ïtú-pá lâ câ trá má drí ãngó nõ âyézó nîzó gôlé gó'lâ ngálâ."

²⁹ Gõ'dá lâjó'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî drí tâ âtázó Yésü drí kî, "Ngbâângbânõ Kûmú, nî gõ'dá trá úlí átâ'á ámâ drí hâ. Úlí áníkâ â'dó gõ'dá kô úlí mânïgõ ró.

³⁰ Ngbâângbânõ rî, mä nî gõ'dá trá kî, nî nî tâ ámákâ trá ndrî, tâlâ tâ ijí gólyî ámâ drí ūsûlî 'e'á ijílâ nî tû rî, drë ãkpâkâ'dâ mä ijí kô nî tû ãkû ró, nî lôgõ tâ-drñî lâ trá ámâ drí. Ïtí rî, mä nî gõ'dá trá pâtí-pâtí kî, nî ânî trá Ôvárí ngá lésî."

³¹ Gõ'dá Yésü drí tâ-drñî lôgôzó gólyî drí kî, "Diyí mâní, nî lê gõ'dá tâ trá má 'á ngbâângbânõ!"

³² ãnî lîfî òmbâ ãnî rú. Tâ â'dô 'e'á âcâlé ngbâângbânõ ãnî drí â'dózó ndrî ūrî ró gõ'dá ãnî drí râzó ndrî 'dó vólé má rú sî, nî'á ãnî lâpí bê, ámâ âyéle élêwálâ ámâ ãjú-'bá-ãzí yî drígá. Õzõ nî ãâyê má gbõ lé élêwálâ rî, gõ'dá má â'dó kô élêwálâ, tâlâ ámâ rî'á kárá ámâ átá bê, gó'lâ rî nî ámâ lôkílî.

³³ Má âtâ tâ 'dî 'bá yî ndrî ãnî drí, tâlâ nî õlê ró tâ bê má 'á pîpîsîlî ãlô sî, gõ'dá tâ lêlê 'dî õ'bâ

ró ãnî bê â'dólé tā ã'dí bê kâyì lâñõ kâ 'á. Tâlâ õjilä ãzâ 'bá yî ãngó 'á nõngá â'dô ïyî lâñõ fë'á ãnî drí rõõ ámâ tâsî. Gõ'dá nî ãtû ãnî fñi tâ lélë ãníkâ má 'á 'dî 'á tândí ró, tâlâ mâ cù mbârâkâ bê gärä õjilä 'dî 'bá yî drïi sî ãnî vó ndrëzó lâñõ 'dî 'bá yî 'ásî ndrî!"

17

Tâ Yésü drí râtâã 'ezó átâ lâ Ôvârî drí lâjó'bá íykâ tâsî rî

¹ Gõ'dá nñngá sî, Yésü âtâ úlí bê ndëlé lâjó'bá íykâ 'dî 'bá yî drí rî, drilâ lïfî ìngázó ûrú 'álâ râtâã 'ezó Ôvârî drí. Gólâ kî, "Tátâ, má nñ trá kî, ìtú-pá ámákâ drâ kâ rî trá ãnyî, õzõ ní drí 'bâlé trá rî kâtí! Ní ìnjî mâ mbârâkâ áníkâ fefë lâ má drí rî sî, tâlâ má ìnjî ró nî kpá bê õjilä lïfî drî 'á mbârâkâ 'dî sî.

² Ní ìnjî mâ, tâlâ mâ cù drí-âcê áníkâ bê 'dîyî pâ 'bá ró õjilä gólîyî ní drí âfélé má drígá nõ 'bá yî 'bâzó rîlî zââ gbâdú ãdûkû ãkó.

³ Gõ'dá má â'dô lédrë-lédrë ãdûkû ãkó rî fë'á gólîyî drí, õzõ gólîyî òlë tâ trá kî, nî â'dô ï'dî Ôvârî âlô tibê 'bâ 'bá Ôvârî pâtí-pâtí ró rî, gõ'dá gólîyî òlë tâ kpá trá kî, ní âjô mâ Yésü nî ânîlî ãngó nõ 'á õjilä pâlé rî.

⁴ Tátâ, má â'dâ ãmbâ áníkâ trá dódó õjilä drí ãngó nõ 'á nõngá, gõ'dá gólîyî drí ání lûyîzó tâ lâ tâsî, tâlâ má rî trá tâ ní drí 'bâlé trá má drí 'êlé rî 'êlé ndrî dódó.

⁵ Ngbâângbânõ rî, tátâ, má ijî nî, ní sõ mbârâkâ má 'á má drí tâ 'dî 'bá yî ndrëzó dódó, gõ'dá ní trõ ró mâ kpá ó'dí ûrú 'álâ rîlî ní bê

kūmū áníkâ zēlé, őzō āmâ drí rīrī ní bê ìtō vō 'ásī drē ãkpãkā'dā ó'bää drē ãngó nō kô rî kâtí.

6 “Tátá, má ìrátâ nî őjílã gólïyî ní drí njílí ãngó nō 'á âfélé má drí nō 'bá yî tâsî. Má ìmbâ tâ áníkâ trá gólïyî drí, drílïyî ánî nïzó dódó. Ní 'bä őjílã áníkâ trá tâ lëlé má 'á, gõ'dá gólïyî ɻnjî iyî nî trá tâ áníkâ 'e'ë lâ sî.

7-8 Ìtí tátá, má ìmbâ gólïyî trá tâ âtî-âtî tândí áníkâ sî, gõ'dá gólïyî lë tâ trá 'á lâ pñpñsílî ãlô sî. Ìtí rî, ngbääângbânõ rî, gólïyî nî tâ trá pñtñ ró kî, ní âjô mâ nî tâ áníkâ â'dálé őjílã drí.

9 “Ngbääângbânõ tátá, má 'ê râtâa őjílã áníkâ ní drí njílí âfélé má drí nō 'bá yî tâsî. Gõ'dá má ìrátâa nî nō kô őjílã gólïyî ndrî ãngó nō 'á rî 'bá yî tâsî.

10 Őjílã ámákâ ró rî 'bá yî ndrî kpá áníkâ ɻ'dî. Ní 'ê gólïyî trá ndrî 'dëlé má vó, gõ'dá őjílã ãzâ 'bá yî nî iyî ãmbã ámákâ trá gólïyî sî.

11 Tátá, őjílã gólïyî ní drí âfélé trá má drí nō 'bá yî, mâ 'e'á trá gólïyî âyélé ãngó nō 'á nõngá iyî drñjî sî őjílã gólïyî ní drí njílí kô nō 'bá yî lñfálé, őzö má òtirî gõô ní ngálâ ûrú 'álâ rî. Tátá tândí, má ijî nî ngbääângbânõ, ní  tñ gólïyî gá mbârâkâ áníkâ sî, gólïyî òrî ró bê zââ őjílã tândí áníkâ ró, gõ'dá gólïyî òrî ró bê ngá ãlô ró iyî lñfálé 'ásî, őzö āmâ drí 'bärë ní bê nō kâtí.

12 Ní âfê mbârâkâ trá má drí, gõ'dá má ìmbâ gólïyî trá gólïyî  tñlî gágá mbârâkâ áníkâ 'dî sî. Má lôkî gólïyî trá ndrî tândí ró. Gõ'dá Ìtí rî, cé őjílã ãlô gólïyî lñfálé sî gâ vólé iyíkâ trá dó tâ ârîlî, gólâ ɻ'dî tibê lñtñ  njî njí 'bá ró, őzö tâ  ngû 'bá áníkâ rî yî drí tâ là  gílî trá  kú ró búkû áníkâ

'á rî kâtí.

¹³ “Ngbāângbânō rî, mâ trá 'ẽ'á õjílã ámákâ 'dî 'bá yî âyélé nîzó gôlé ní ngálâ ûrú 'álâ. Má rî ánî ijílî gólîyî pâlé ìtí drë âkpâkâ'dâ má drí 'bârë bê gólîyî bê nõ 'á, tâlâ má lê gólîyî õrî ró bê zââ ánî ijílî, gô'dá gólîyî ã'dô ró bê ãyîkô ró ïyî pîpîsîlî 'á õzô ámá kâtí.

¹⁴ Má îmbâ gólîyî trá tâ âtî-âtî áníkâ sî, drílîyî gô'dá tâ lêzó 'á lâ. Gô'dá õjílã gólîyî ãngó nõ 'á nõ 'bââ gólîyî lôvó kô tâ 'dî tâsî, tâlâ gólîyî 'é gô'dá tâ õjílã ãngó nõ kâ drí lêlé rî ã'dî kô, nyé õzô má drí gô'dá tâ ãngó nõ kâ 'erê kô rî kâtí.

¹⁵ Tátá, ní fê mbârâkâ gólîyî drí rîzó tâ áníkâ 'êlé ãngó nõ 'á. Má rî ánî ijílî nõ, ní lôkî ró gólîyî bê, õzô gólîyî õtirî rî õjílã ãngó nõ 'á nõ 'bá yî lâfâlé rî. Ní pâ gólîyî, tâlâ Sâtánâ õzô gólîyî âdó kô.

¹⁶ Tátá, ní ndré õjílã ámákâ nõ 'bá yî â'dó ïyî gô'dá kô tâ ãngó nõ kâ 'e 'bá lâ 'î, õzô mâ rî gogó drí rîrî tâ ãngó nõ kâ 'e âkó rî tí.

¹⁷ Tátá, ní êdê gólîyî njââ tâ pâtîj áníkâ sî, gólîyî drí rîzó tâ áníkâ ndrî 'êlé dódó. Ní rî tâ pâtîj â'dâlé gólîyî drí tâ îmbâ áníkâ sî.

¹⁸ Tátá mâ trá 'ẽ'á gólîyî jôlé nî'á tâ âtî-âtî tândí áníkâ nõ îmbâ bê õjílã ãngó nõ kâ rî 'bá yî drí, õzô ní drí ámâ âjorë ânîlî tâ âtî-âtî tândí áníkâ nõ îmbâlé õjílã ãngó nõ kâ lâfâlé rî kâtí.

¹⁹ Ìtí rî, gô'dá má fê ámâ nyâányâ trá drâlê gólîyî tâsî, tâlâ gólîyî õrî ró bê lôsî áníkâ nõ 'êlé tândí ró mbârâkâ áníkâ sî.

²⁰ “Tátá, má rî ánî ijílî lâjô'bá ámákâ nõ 'bá yî tâsî. Gô'dá má ijî nî kpá õjílã gólîyî 'e 'bá tâ lêlé má 'á tâ pêpê gólîyikâ sî rî yî tâsî.

21 Tátá, ní fẽ mbârâkâ gólîyî drí, tâlâ tâ ̄sû gólîyíkâ ã'dô ró bê ̄lô, nyé ̄ozõ tâ ̄sû ̄mákâ drí 'bârë ní bê ̄lô rí kâtí. Ní pâ gólîyî, gólîyî ̄rî ró bê ngá ̄lô ró ̄má bê, tâlâ ̄jílâ gólîyî ̄ngó nõ 'á nõ ̄nñi ró ̄yî bê kî, pâtí-pâtí ní ̄jô mâ nñ.

22 Má â'dâ tâ ̄níkâ rí 'bá yî trá ndrî gólîyî drí, ̄ozõ ní drí â'dárë lâ trá má drí rí kâtí. Má lë gólîyî ̄rî ró ngá ̄lô ró ̄yî lâfálé 'ásî, nyé ̄ozõ ̄mâ drí rírî ngá ̄lô ró ní bê rí kâtí.

23 Gõ'dá ̄ozõ ̄mâ drí 'bârë ní bê ̄lô rí kâtí rî, má lë gólîyî drí 'bâlê kpá kpâkâ ̄lô má bê. ã'dô bê ̄tí rî, ̄jílâ ̄ngó nõ 'á rí 'bá yî â'dô nñ'á lâ kî, ní ̄jô mâ nñ, gõ'dá ní lë ̄jílâ ̄mákâ 'dî 'bá yî rõô, nyé ̄ozõ ní drí ̄mâ lêrê rõô rí kâtí.

24 Tátá, má lë gólîyî ̄nñi ró bê pâtí-pâtí kî, ní fẽ drí-âcê ngá kâ trá ndrî má drígá dré âkpâkâ'dâ ó'bâá dré ̄ngó nõ kô, tâlâ ní lë mâ trá rõô rí drí.

25 "Tátá tâ mbì 'bá ró rí, gbõ lé ̄mâ ̄jú-'bá-âzí yî ̄ogâ ̄yî dô â'dô-â'dô ̄níkâ nñlî rî, má nñ â'dô-â'dô ̄níkâ trá tândí ró! Gõ'dá ̄jílâ ̄mákâ nõ 'bá yî nñ ̄yî trá kî, pâtí ní ̄jô mâ nñ.

26 Ítí rî, Tátá, má ̄imbâ gólîyî trá tândí ró â'dô-â'dô ̄níkâ tâsî, gõ'dá má â'dô kpá zââ rí'á gólîyî ̄imbâlé. Tátá, má lë gólîyî ̄olê ró ̄yî ̄azí-âzí yí bê rõô, ̄ozõ ní drí ̄mâ lêrê kâtí. Gõ'dá má lë kpá má drí rízó bê gólîyî pîpîsîlî 'á ngá ̄lô ró gólîyî bê. ãâ'dô ̄tí."

18

*Tâ Yésû rí rûzó rí
(Mâtâyô 26.47-56; Mârâkô 14.43-50; Lûkâ 22.47-53)*

1 Gõ'dá Yésū ndē bê râtáā 'ẽ'ẽ rî, gólîyî drí ngãzó nîlî lâjó'bá íyíkâ yí bê. Gólîyî drí áyágá mvá zîlî Kîdrónâ rî mbâzó. Áyágá 'dî 'á'á lé drî lâ lésî rî, ámvú ãzâ bê rî'á fê dô kâ zîlî ûlívî rî bê dûu 'á lâ. Gólîyî drí cázó ámvú rî 'dî 'á tólâ.

2 Âgô gólâ rú bê Yûdâ tibê Yésū rî drí-bâ fê 'bá rî nû võ tibê Yésū yî drí 'ezó â'dû kôlé 'á lâ lâjó'bá íyíkâ yí bê rî trá, tâlâ 'dî võ Yésū yî drí rîzó 'á lâ ândálé ândálé rî ū'dî.

3 Gõ'dá Yûdâ tibê Yésū rî drí-bâ fê 'bá rî drí 'dêzó sisí õjîlâ tibê drî-'bá ángí Yûdâ yí kâ rî 'bá yî drí âjólé rî yî ágálé nû'a Yésû rî võ â'dálé rûlî. Ajú 'bû 'bá rî 'bá yî kpá bê rî'á lómígówá gõ'dá jó ángí Ôvârî kâ rî kâ rî 'bá yí bê gólîyí bê. Gólîyî 'dó ngá ãjú 'bû kâ bê, lígú ãrâwâ ãcê-ãcê, ãjú yí bê. Gõ'dá ãzâ 'bá yî íyíkâ cù lásí yí bê íyî drígá sî nyãnyâ, ã'dô ró bê võ ndrêzó ngácî bê 'dî.

4 Gõ'dá Yésû ndrê bê õjîlâ 'dî 'bá yî ânî'á rî, gólâ drí ngãzó âfôlé lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî lâfâlé sî âdréle sisí 'álâ, ã'dô ró bê gólîyî drí íyî ndrêzó bê tõ, tâlâ gólâ nû tâ gólîyî drí 'ẽ'á 'élâ yí drí rî trá ndrî. Gõ'dá õjîlâ âjólé 'dî 'bá yî âcâ íyî bê ãnyî rî, Yésû drí tâ ïjízó gólîyî tí kî, "Nî rî ã'dî rî ndâlé ū'dî yâ?"

5 Gólîyî drí tâ-drî lôgôzó kî, "Mâ rî Yésû tibê ânî 'bá Nâzârétâ lésî rî ndâlé ū'dî." Gõ'dá Yésû drí tâ-drî lôgôzó gólîyî drí kî, "Mâ ū'dî rî'á nô." 'Dî Yûdâ 'ẽ 'bá gólâ rî drí-bâ fêlê rî kpá bê rî'á âdré'á ãnyî gólâ lâgâtí ūtî.

6 Gõ'dá Yésû lôgô tâ-drî bê gólîyî drí kî'á nû rî, yî rî'á nô rî, gólîyî drí ngãzó íyî wâlé gôlé vôle dâ, gõ'dá drílîyî lô'dezó 'dó vûdrî ūrî drí.

7 Gõ'dá nñngá sī, Yésū drí tā ïjízó kpá ó'dí gólÿi tí kī, "Nī rī ã'dí rī lôndä'á ï'dí yā?" Gólÿi âjólé 'dī 'bá yī drí tā-dři lôgözó kpá ó'dí kī, "Mā ndā Yésū ânī 'bá Nãzärétä lésī rī ï'dí."

8 Yésū drí gõzó tā âtálé gólÿi drí kpá ó'dí kī, "Má âtâ trá ãní drí kī nī rī, mā ï'dí rī'á nō. Œzõ ãní drí ámâ ûsúr̄i tí rī, 'dõvó nī âyê lãjó'bá ámákâ nō 'bá yī õnī ró ïyî vólé. Nī îkpókpólō gólÿi kō."

9 Tā 'dī â'dô ïtí 'dī, tâlâ úlí gólâ drí âtálé trá kī nī rī, "Œjílã tibê ní drí âfélé má drí rī, má ïvÿí ãlôlâ kō" rī ã'dô ró bê tā pâtíi ró.

10 Gõ'dá lãjó'bá Yésū kâ ãlô rú bê Sïmónä Pétérö rī rī'á cù lígú mbëlësõ bê, gõ'dá gólâ drí lígú 'dī ângízó fókã lâ 'ásí ãgô gólÿi âjólé 'dī 'bá yī ãlô* rī 'bá âdréle ãnyi yí lãgatü ïtí 'dī bí lâ drí ágó lésī rī gãzó njýá vólé.

11 Gõ'dá Yésū drí tā âtázó Pétérö drí kī nī rī, "Íti kō Pétérö, ní lôgõ lígú áníkâ fókã lâ 'á! Ní ïsū áníkâ bê rī, má ûnjí lâñjõ tibê ámâ átá drí êdélé trá má drí nō kō yā? Má â'dô njí'á lâ."

12 Gõ'dá nñngá sī kôrô, drři-'bá ãjú 'bû 'bá gólÿi âjólé 'dī 'bá yí kâ drí tā âtázó ãjú 'bû 'bá íyíkâ drí, gólÿi ūrû ró Yésū. Gõ'dá ïtí rī, drílÿi Yésū rī rûzó ômbélé.

13 Gõ'dá rû ïyî Yésū bê ômbélé rī, drílÿi gólâ rī trôzó âjilí ãmbá íyíkâ rī 'bá yí ngálâ. Sísí rī, gólÿi âjî gólâ ãmbá drři-'bá ángí œjílã Yúdä yí kâ rī 'bá yí kâ rī 'bá yí kâ ágálé, tibê rī'á zílâ Ánâsí

* **18:10 18.10** ãgô bí lâ gälé 'dī rú lâ Málâkâ, gólâ ï'dí rû ï'bû 'bá drři-'bá drři-'bá Yúdä yí kâ rī 'bá yí kâ rî kâ.

rî. Ánāsī 'dī rī'á Kāyífā* rî á'bí 'î.

¹⁴ Kāyífā ī'dī tibē tā âtá 'bá õjilā īyíkâ Yúdā yí kâ drí kī'á nī rî, "Rī'á tāndí ró õjilā ãlô drí drāzó, ã'dô ró bê õjilā ndrī drī tîlî rî."

*Tā Pétērō drí tî gázó Yésū rú sī rî
(Mātáyō 26.69-70; Márakō 14.66-68; Lúkā 22.55-57)*

¹⁵ Gõ'dá nîngá sī, Sîmónâ Pétērō yî drí 'dêzó kpââ õjilā gólîyî Yésū rî rû 'bá 'dī 'bá yî vósî. Gõ'dá lajó'bá Yésū kâ ãzâ ãlô* rî drí 'dêzó kpá gólîyî vó. Gõ'dá drî-'bá drî-'bá Yúdā yí kâ rî kâ 'dī nî lajó'bá ãlô 'dī trá tāndí ró. Tâ 'dî tâsî rî, õjilā gólîyî Yésū rî trô 'bá 'dī 'bá yî ôtírî īyî cââ átû ã'dí-drî gólâkâ rî kâ 'á rî, lómígówá gólâkâ 'dî 'bá yî drí lajó'bá 'dî âyézó fîlî ã'dí-drî 'álâ Yésū rî âjilí.

¹⁶ Gõ'dá gólîyî âyé īyíkâ Pétērō kô fîlî ã'dí-drî 'dî 'álâ. Gólâ âdrê īyíkâ ãkpâ áfî ãgâ kâ tí. Gõ'dá lajó'bá ãzâ ãlô fî 'bá cû ã'dí-drî 'álâ nâ rî ndrê Pétērō bê âdré'á īvî 'álâ rî, gólâ drí tâ âtázó rágîj õkó ró áfî ãgâ kâ vó lâ ndrêlê 'dî drí, ãayê ró Pétērō bê fîlî ã'dí-drî 'álâ.

¹⁷ Gõ'dá õkó 'dî drí lîfî jâzó Pétērō ngálâ tâ ìjilí gólâ tí kî, "Tí ní â'dó lajó'bá ãgô zîlî Yésū rî kâ ãkipálâ ī'dî kô yâ?" Gõ'dá Pétērō drí tî gázó dô õkó rágîj ró 'dî drí kî, "'Á'ã! Â'dó má ī'dî kô!"

¹⁸ Ìtí, rágîj kpá lómígówá yí bê ïcî īyî lâsí trá átû ãgâ kâ tí Ìtí īyî drí rî'á yâlâ e'dê drí sî, gõ'dá

* **18:13 18.13** Kāyífā 'dî ī'dî tibê â'dó 'bá drî-'bá drî-'bá Yúdâ yí kâ rî 'bá yí kâ ndrô 'dî 'á rî. * **18:15 18.15** Lajó'bá ãlô fî 'bá Yésū bê jô 'álâ 'dî rú lâ Yōwánī bûkû nô ìgî 'bá rî ī'dî.

Pétērō drí kpá ânizó âdrélé gólīyî lāfálé 'á lāsí yälé ë'dē drí sī.

*Tā Yésū drí âdrézó dr̄i-'bá dr̄i-'bá Yúdā yí kā rī
kā ândrá rī
(Mätáyō 26.59-66; Márākō 14.55-64; Lükā 22.66-71)*

¹⁹ Gõ'dá áâjî bê Yésū dr̄i-'bá ãmbá z̄lī Ánāsī 'dī
ágálé rī, gólâ drí Yésū rī ijízó lājó'bá gólâkâ rī 'bá
yī tāsī gõ'dá kpá tā gólâ drí rī'á ìmbálâ gólīyî drí
rī tāsī.

²⁰ Nîngá sī, Yésū drí tā-dr̄i jāzó gólâ drí kī nī rī,
"Má rī ìtú vósī cé rī'á õjilā ìmbálé gbórökō rē-rē
sī. Má lâpí rû kô õjilā ìmbárē 'á. Má rī trá õjilā
ìmbálé vō Yúdā yī drí rīzó rû ê'bélé úlí Ôvârī kâ
ârîlî rī 'á. Ngá ãzâ yû má drí ìmbálé ūgū ró ãmâ
drí 'bârē cé ãmâ dr̄i sī rī 'á.

²¹ Ngā ní ijî mâ ìtí ã'dô tāsī yā? Ní nī õjilā gólīyî
rī 'bá tā má drí rī'á ìmbálé rī ârîlî rī yī ngálâ,
gólīyî â'dô tā mb̄i lâ â'dá'á ní drí, ngâtá má ìmbâ
tā ányâ 'î yā rī."

²² Gõ'dá Yésū âtâ bê tā 'dî ìtí rī, lómígówá ãlô rī
'bá dr̄i-'bá ãmbá 'dī vó lâ ndrêlé gólâ rī 'bá ányî
Yésū lâgâtý ìtí 'dī rī drí Yésū rī áyâ'bú sâzó íyî drí
sī, gõzó kpá tā âtálé kī, "Dî'í úlí ní drí âtálé õjilā
ãmbá drí rī ï'dî yā?"

²³ Gõ'dá Yésū drí tā âtázó dr̄i-'bá ãmbá Ánāsī
'dī drí kī, "Özõ má ãâtâ úlí ányâ 'î rī, 'dõvó ní
â'dâ drë úlí ányâ má drí âtálé 'dī. Ócâ õjilā rī
'bá tā mb̄i âtálé ï'dî rī kpá bê yā?"

24 'Dī vósī rī, Ánāsī drí Yésū rī jōzó Kāyífā ngálâ, drē zāâ ômbê-ômbê ró, tālâ Kāyífā ī'dî dr̄i-'bá dr̄i-'bá Yúdā yí kâ rī 'bá yí kâ gólâ rī 'bá tā ángí kīlī rī.

*Tā Pétērō drí tī gāzó Yésū rú sī kpá ó'dí rī
(Mātāyō 26.71-75; Márākō 14.69-72; Lúkā 22.58-62)*

25 Gõ'dá nīngá sī, Sīmónā Pétērō kpá zāâ rī'á âdré'á lāsí yā'á ītí. Gõ'dá òjílā gólīyī rī 'bá kpá âdrélē Pétērō bē 'dī 'bá yī drí tā ijízó Pétērō tí kī, "Tí nī fí lājó'bá Yésū kâ ī'dī yā?" Pétērō drí tī gāzó dó kī, "'É'ē! Má â'dó ī'dī kō."

26 Nīngá sī, āgō āzâ kpá bē rī'á âdré'á lāsí lāgátí 'dó Pétērō yí bē. Āgō rī 'dī rū ī'bū 'bá dr̄i-'bá dr̄i-'bá Yúdā yí kâ rī 'bá yí kâ rī kâ, gõ'dá kpá āgō tibē Pétērō drí bí lâ gâlé njíyá Yésū rī rūrī'á rī áró lâ 'ī. Gõ'dá drīlā kpá tā ijízó mbârâkā sī Pétērō tí kī, "Ní â'dó kō ī'dī má drí ndrélē Yésū yí bē ámvú fē dō kâ bē nā 'álâ rī yā?"

27 Gõ'dá Pétērō drí kpá tī gāzó dó ó'dí kī, yí nījí āgō 'dī kō. Gõ'dá nīngá sī, kôrō, 'ã'ú-lúgú drí círīl 'bēzó.

*Tā dr̄i-'bá ángí Yúdā yí kâ rī 'bá yī drí kúmú Pílátō rī ícízó tā kīlī Yésū rú rī
(Mātāyō 27.1-2, 11-31; Márākō 15.1-20; Lúkā 23.1-5, 13-25)*

28 Gõ'dá nīngá sī, tā Kāyífā drí Yésū rī ijízó rī vósī rī, ākpā cīnó ītú drí âfōrē 'á, gólīyī drí Yésū rī ȣdr̄izó Kāyífā drí 'bā lésī âjílī kúmú Rómā yí kâ zīlī Pílátō rī drí 'bā 'álâ. Dr̄i-'bá ángí Yúdā yí kâ 'dī 'bá yī fí ūyíkâ cù jó kúmú Pílátō kâ 'álâ kō,

óozó ȳȳ 'bāâ â'dólé õnjí ró Ôvârī l̄if̄ dr̄ 'á,* tâlâ kârámâ lâvū-lâvū kôrô kâ trá ȳnȳ. Â'dô lâ'bí gólîyíkâ vó ró r̄, ícâ trá gólîȳ dr̄ â'dózó tândí ró Ôvârī l̄if̄ nyâsá kârámâ 'dî kâ nyârē 'á. Gõ'dá gólîȳ dr̄ vôrâ jôzó kúmú Pîlátô vó.

²⁹ Gõ'dá Pîlátô âfõ bê ȳv̄ r̄, gólâ dr̄ tâ ijízó dr̄-'bá ȳngí Yûdâ yí kâ 'dî 'bá ȳ tí k̄, "Âgô nõ 'ê tâ õnjí ã'dô kâ 'í ȳnî dr̄ gólâ r̄ âjízó má ngálâ nõ yâ?"

³⁰ Gõ'dá dr̄-'bá ȳngí Yûdâ yí kâ 'dî 'bá ȳ dr̄ tâ-dr̄ lôgõzó Pîlátô dr̄ k̄, "Özõ ȳjílâ õ'ê tâ õnjí têtë ȳzâ kô r̄, mä â'dô fí gólâ r̄ âjí'á trá ní ágâlé yâ? Mä r̄ ȳmákâ fí zââ ȳjílâ tâ õnjí têtë 'e 'bá âjílî ȳ'dî ní ágâlé."

³¹ Gõ'dá ȳtí r̄, Pîlátô dr̄ tâ-dr̄ jâzó gólîȳ dr̄ k̄, "Özõ ã'dô trá ȳtí r̄, ȳnî nyâányâ, nî 'ê ngá ȳnî dr̄ lêlé 'élé gólâ dr̄ r̄, nyé lâ'bí ȳníkâ Yûdâ yí kâ r̄ vó ró."

Gõ'dá nîngá sî, dr̄-'bá ȳngí Yûdâ yí kâ dr̄ tâ-dr̄ lôgõzó Pîlátô dr̄ k̄, "Ânî mîrî Rómâ kâ âyé ȳmâ kô ȳjílâ gólîȳ ȳmâ dr̄ ûsúlî trá tâ õnjí têtë bê r̄ ȳ ȳfûlî, nî k̄, ȳ ȳ'dô ȳjílâ tâ õnjí têtë 'e 'bá ȳfû'á cé nî."

³² 'Dî lâtî tibê dr̄-'bá ȳngí Yûdâ yí kâ ȳ dr̄ ûsúlî Pîlátô r̄ 'bâzó Yésü r̄ fûlî fê lâlî-lâlî dr̄'î r̄ ðî. Tâ r̄ gógó 'dî Yésü ȳngû kó trá âkpâkâ' dâ sîsî k̄'á nî r̄, Yûdâ ȳ ȳ'dô ȳȳ fû'á, ȳȳ ipâ-ipâ sî fê lâlî-lâlî dr̄'î.

---

* **18:28 18.28** Lâ'bí Yûdâ yí kâ k̄, õzõ gólîȳ õfî trá jô ȳjílâ â'dó 'bá kô ȳjílâ Yûdâ yí kâ ró r̄ kâ 'á r̄, gólîȳ ââ'dô trá õnjí ró Ôvârī l̄if̄ dr̄ 'á.   **18:32 18.32** Nî zì Yōwánī 12.32-33.

³³ Gõ'dá Pílátō drí fízó kpá ó'dí jó 'álâ, drílâ tā 'bāzó Yésū rî âjízó yí ngálâ jó 'á tólâ. Gõ'dá áâjî bê Yésū gólâ ngálâ rî, gólâ drí Yésū rî ijízó kĩ, "Má lẽ nílâ kĩ, nî kúmú ángí õjílã áníkâ Yúdã yí kâ kâ ī'dí yã?"

³⁴ Níngá sî, Yésū drí tā-drí lôgõzó Pílátō drí kĩ, "Ní rî tā 'dî ijílî má tí 'dî, tâlâ pătñi nî rî gógó lẽ nî nílâ kĩ, mâ ī'dî kúmú Yúdã yí drí rî'á télâ rî ī'dî yâ, ngâtá 'dîr tâ ijílã gólâ õjílã ãzâ 'bá yí drí lêlé nî ní drí ámâ ijízó ī'dî sî lâ rî ī'dî yã?"

³⁵ Gõ'dá kúmú Pílátō drí kpá tā-drí jâzó Yésū drí kĩ, "Ní ȶsû áníkâ bê rî, mâ õjílã Yúdã yí kâ ī'dî yã? Ní ndrê trá, õjílã ánî nyâányâ kâ gõ'dá drí-'bá ángí áníkâ ró rî 'bá yí bê, Ȅrû īyî nî nî ajílî má ágâlé. Ní 'ê ã'dô 'î ȶnjí ró gólîyî 'bâlé Ȅwâ ró ní bê yã?"

³⁶ Yésû drí tā-drí jâzó kpá ó'dí Pílátō drí kĩ, "Ní ndrê drë, kúmû ámákâ rî â'dó kô ȶzõ kúmû õjílã áníkâ ãngó nõ 'á rî kâtí. Tí ȶró 'bââ nõ ītí rî, lâjó'bá ámákâ fû rû nõ trá Ȅjú 'bû 'bá õjílã drí âjolé ámâ Ȅrûlî 'dî 'bá yí bê, gõ'dá tí gólîyî Ȅcâ kô ámâ Ȅrûlî. Ní ndrê drë, kúmû ámákâ rî â'dó kô kúmû áníkâ ãngó nõ kâ rî tí. ītí rî, kúmû ámákâ rî'á kúmû ȶrû 'álâ rî kâ 'î."

³⁷ Gõ'dá Pílátō drí kpá tā ijízó Yésû tí ó'dí, "Má kĩ, nî kúmú 'î yã?" Gõ'dá Yésû drí tā-drí lôgõzó kpá Pílátō drí kĩ, "'Dîr rî'á tâ mbî 'î, mâ kúmú 'î pătñi. Áâjô mâ tîlî ãngó nõ 'á õjílã mvá ró nõ kó tâ 'dî sî, tâlâ má ȶimbâ ró tâ pătñi mbî Ôvârî kâ nõ bê õjílã drí ndrî. Tâlâ õjílã tibê tâ lẽ 'bá trá tâ pătñi 'dî 'á, ámâ nî 'bá trá, gõ'dá rî 'bá tâ

mbî lôbëlé ī'dî rî, gólâ â'dô tã má drí âtálé rî 'ē'á pâtïï."

³⁸ Gõ'dá Pílátõ drí kpá tã-drï lôgõzó Yésü drí kî, "Îcá fí trá tã pâtïï nñzó yã?"

Pílátõ lêé gõ'dá kô tã Yésü drí âtálé 'dî ârılı, gõ'dá gólâ drí ngãzó fõlé īví 'álâ. Nïngá sî, drílâ tã âtázó òjílã Yúdä yí kâ gólïyî rî 'bá tã kïkî gólâkâ têlé 'dî 'bá yí drí kî, "Má ûsú tã ányâ ãgô nõ kâ kô.

³⁹ Nî ârî drë, lã'bí ãníkâ ãkû ró rî kî, kâyî kârámä lâvû-lâvû kôrô rî kâ 'á rî, ãmâ mîrî Rómä kâ drí òjílã Yúdä yí kâ 'bälé gãnímä 'á rî lôfõlé cé ãlô gãnímä 'ásï nñlî 'bâ 'álâ. Gõ'dá ngbâângbânõ rî, nî lë má ñlôfõ ã'dî ī'dî gãnímä 'ásï ãnî drí yã, ãgô gólâ ãnî Yúdä yí ūrûkâ 'bá yí drí rî'á zîlâ kúmú ãníkâ ró nõ ī'dî yã?"

⁴⁰ Gõ'dá ītí rî, Yúdä yí drí tã-drï jãzó Pílátõ drí ngbálá-ngbálá, "É'ë, mä lêé ní drí ãgô 'dî lôfõlé ī'dî kó kô. Mä lë ní lôfõ Bârábâ ī'dî." Bârábâ 'dî rî ãgô gólâ ãsï 'bá ãw   bê 'ë'á mîrî Rómä kâ jâlé rî ī'dî, gõ'dá mîrî Rómä kâ drí gólâ rî rûzó vñlí gãnímä 'á 'dî.

19

¹ Gõ'dá 'dî' vósï rî, Pílátõ drí tã 'bâzó   jú 'b   'b   íyikâ rî 'b   yí drí, gólïyî õtrõ ró Yésü v  lé n  'á c  lâ ônjóró'bí sî, tã lâ ûsû ró b   òjílã Yúdä yí kâ 'dî 'b   yí r  .

² Gõ'dá n  ngá sî,   jú 'b   'b   Pílátõ kâ 'dî 'b   yí drí Yésü rî trõzó rî'á lârâkô lâ '  lé gõ'dá kpá c  lé. Gõ'dá drílïyî kpá ãs  p   p  r  c   ró rî g  rá lâ âg  zó p  l   õz     t  t   k  t     p   k  m   kâ r   ãs  l  

góлâ dr̄j̄i mbârâkâ sî ãtrâ. Gõ'dá gólîyî drí kpá ítâ ãkû kûmû kâ kâákâ ïtí âtrõzó âkólé gólâ rú.

³ Gõ'dá ãjú 'bû 'bá 'dî 'bá yî drí rîzó 'dásí 'êlé góлâ rú, rîzó rî'á ânîlî ândálé ândâ ãnyî Yésû rú pá-sîlî ãgbî góлâ ândrá nyé õzô ãjú 'bû 'bá drí rîrî 'êlâ kûmû ïyíkâ drí rî kâtí, gõ'dá rîzó ïyî kpá tâ âtálé Yésû drí ândâlâ dûû kî, "Áâ, kûmû ángí Yûdä yí kâ nô, mä 'ê nî-bê-yâ ní drí." Úlí âtâ-âtâ bê, gõ'dá drîlîyî âsîzó ãnyî Yésû rú rî'á góлâ rî lîfî sâlé drí sî ãkpîyâ ãkpîyâ.

⁴ Gõ'dá nîngá sî, ãjú 'bû 'bá 'dî 'bá yî ndë ïyî bê Yésû rî lârâkô 'e'ë rî, Pîlátô drí ngâzó âfõlé ïví 'álâ kpá ó'dí õjîlâ Yûdä yí kâ dûû 'dî 'bá yî ngálâ. Gõ'dá drîlâ tâ âtázó õjîlâ 'dî 'bá yî drí kî, "Nî ârî drë, mâ trá nî'á góлâ rî lôfõlé nîlî vólé, tâlâ má ûsú tâ õnjí góлâ drí 'êlé rî kô."

⁵ Gõ'dá Pîlátô âtâ tâ 'dî bê ïtí rî, ãjú 'bû 'bá góлâkâ 'dî 'bá yî drí Yésû rî lôfõzó ïví 'álâ cù ápã êdélé pûrûcî gárâ 'ásî 'dî bê yí dr̄j̄i gõ'dá kpá ítâ kâákâ ãmbâ kûmû kâ kündrû-kündrû rî bê yí rú. Gõ'dá nîngá sî rî, Pîlátô drí tâ âtázó gbórókô vávârávâ sî õjîlâ 'dî 'bá yî drí kî, "Nî ndrê drë lâñõ fêlê ãgô nô drí nô, îcâ trá 'dî, nî âyê góлâ õnî ró."

⁶ Gõ'dá dr̄j̄-'bá ángí 'dî 'bá yî sisí lé 'bá gólîyíkâ 'dî 'bá yî bê ndrê ïyî bê Yésû rî, gólîyî drí ângbázó tâ bê kâwõ kî, "Nî ipâ góлâ! Nî ipâ góлâ! Nî ipâ góлâ fê lâlî-lâlî dr̄j̄i drâlê vólé!"

Gõ'dá bê ïtí rî, Pîlátô drí tâ âtázó gólîyî drí kî, "Ãnî nyâányâ õtrõ góлâ nî nî'á fûlâ, ãrí lâ õgõ ró bê ãnî dr̄j̄i, tâlâ má ndré ámákâ tâ õnjí góлâ drí 'êlé rî kô."

7 Nīngá sī, őjílā Yúdā yí kâ 'dī 'bá yî drí ngāzó ângbálé ȳyí úlí bê kī, "Lā'bí ãmákâ kī, őjílā tibê tā âmā 'bá kizó nī rī, yí â'dô Ôvârî rî mvá 'î rī iyíkâ kó fūlî vólé. Úfû gólâ kó vólé."

8 Gõ'dá Pílátō ârílî bê úlí gólîyî drí âtálé kī'á nī rī, Yésü őkī, yí â'a'dô Ôvârî rî mvá 'î 'dī rī, ūrî drí gôzó gälé Pílátō rú gärä sísí rî drïjî sī.

9 Gõ'dá drílâ ngāzó kpá filí ó'dí jó 'álâ, gólâ drí tā âtázó ȳjú 'bū 'bá iyíkâ 'dī 'bá yî drí Yésü rî trôzó lôfîlî jó 'álâ kpá ó'dí. Gõ'dá tólâ rî, gólâ drí tā iyízó Yésü tí kī, "Ní ânî nô vō ángô rî lésî yã?" Gõ'dá Yésü lôgôo tā 'dî drî lâ kô.

10 Gõ'dá Pílátō drí tā âtázó Yésü drí kī, "Tí ní gâ vólé dô tā kôlé má tí rî, ní nîjî kô kī'á nî rî, má â'dô cù rî'á drî-âcê bê ngâtá ání fûzó yã ngä kpá ání âyézó nîlî yã rî?"

11 Gõ'dá nîngá sī, Yésü drí tā-drî lôgôzó Pílátō drí kī, "Tí Ôvârî òró ámâ drî-bâ f  e ní dr  g   fûlî kô rî, nî rî'á mb  r  kâ   kó ámâ fûzó. Tâ rî g  g   'dî t  s   rî, őjílâ g  l   ámâ r   'b   âj  l   ní ândrá, 'd   rî, tâ   nj   g  l  kâ rî l  v   iyíkâ g  r   áníkâ rî dr  j   s  ."

12 Gõ'dá Pílátō ârî úlí Yésü drí âtálé 'dî b   rî, k  r   Pílátō drí r  z   z  â tâ   b  l   drî-'b   áng   Yúd   yí kâ 'dî 'b   y   b   k  , y   l   tr   Yésü rî ây  l   nîl   v  l  . Gõ'dá őjílâ Yúd   yí kâ 'dî 'b   y   drí t  -dr   lôgôzó Pílátō drí kī, "Ní ndr   nî d  d  !   z   ní   y     g   'dî tr   nîl   v  l   rî, t  k  , ní â'd   k   k  m     mb   R  m   k   S  z   r   r  -l  -  z  y     d  . Ní ndr   tr  !   z   őjílâ   z     t   tr   k  , y     d   k  m   'î, g  d   S  z   'b  á g  l   nî k   rî, őjílâ rî g  g   'dî r   'dî őjílâ   z   l  f   i  c  'á ng  l     w   'b  l   S  z   b  ."

13 Gõ'dá Pílátō ârî úlí gólïyî drí âtálé 'dĩ bê rî, gólâ drí tã âtázó ãjú 'bû 'bá íyíkâ rî 'bá yî drí Yésû rî lôfõzó kpá ó'dí íví 'álâ. Ítí rî, gólâ drí gõzó rílî gá kítî íyíkâ kûmû kâ dríjî.*

14 Gõ'dá nîngá rî,* drílâ tã âtázó drí-'bá ángí Yúdä yí kâ 'dî 'bá yî drí kî, "Nî ndrê drë, kûmû ãníkâ rî'á nô!"

15 Gõ'dá Ítí rî, drí-'bá ángí Yúdä yí kâ 'dî 'bá yî drí trêzó úlí bê ûrû kî, "Ní trô gólâ nîngá sî vólé! Úfû gólâ vólé ngbâângbânõ!"

Gõ'dá nîngá sî, Pílátô drí tã-drí lôgõzó gólïyî drí kî, "Nî lê má ūfû kûmû ángí ãníkâ vólé yâ?" Gõ'dá gólïyî drí tã-drí lôgõzó Pílátô drí kî, "Mâ lêé gólâ kô, gólâ â'dó kô kûmû ãmákâ ï'dî! Mâ nî ãmákâ cé Sízâ kûmû ángí ãmákâ Rómâ kâ ró rî ï'dî."

16 Bê trá Ítí rî, Pílátô drí gbô tã-drí lêzó Yésû rî fûzó îpâ-îpâ lâ sî fê lâlî-lâlî dríjî, tâlâ gólâ lêé kô íyî nyânyâ 'bâlé Sízâ rî ãjú-'bá-ãzí ró.

*Tâ Yésû rî îpázó fê lâlî-lâlî dríjî drâlé rî
(Mâtáyô 27.32-44; Márâkô 15.21-32; Lúkâ 23.26-43)*

Â'dô bê trá Ítí rî, ãjú 'bû 'bá Pílátô kâ 'dî 'bá yî drí Yésû rî drízó nîzó ï'dí bê lâ vô 旳jílâ fû kâ rî 'álâ. 'Dîl gólïyî drí âgô ãzâ 'bá yî rî ngá ôpá 'bá ró rî 'bá yî kpá kpââ Yésû bê nî'á kpá fûlâ ïyî.

17 Gõ'dá nîngá sî rî, gólïyî drí Yésû rî 'bâzó fê lâlî-lâlî 'êzó gólâ rî îpâlé drí lâ 'á rî njîlî kpââ nîzó

* **19:13 19.13** Vô kítî kûmû kâ bê 'dî úzî rû lâ tû Ärämáyâ kâ sî Gâbátâ. Eêdê jó 'álé lâ kúní mvá sî. * **19:14 19.14** Tâ 'dî 'ê rû trá kâtî Yúdä yí kâ drí rízó lôsî kârámâ lâyû-lâyû kôrô kâ rî kâ 'eélé rî sî, õzõ  itú gâgâlî-fâ sî.

ĩ'dí bê lâ võ 'ẽzó gólâ rî îpálé rî 'álâ. Gõ'dá võ 'ẽzó nĩ'á gólâ rî îpálé 'álâ nã, úzì rú lâ Gõlõgótã.* Võ rî 'dĩ rî'á ãnyî Yērōsälémã rú.

18 Võ rî nã 'á rî, drílŷi Yésü rî îpázó fê lâlì-lâlì drïi 'dó ãgô rî ngá ôpá 'bá ró âdrïlì ūyî kpãâ Yésü bê 'dĩ 'bá yí bê. 'Dïi iûpâ ãlô rî iyíkâ Yésü rî drí-ágó drï lési, gõ'dá ãzâ rî iyíkâ Yésü rî drí-ljí drï lési.

19 Drë Yésü bê ãkpâ kúmú Pílátõ drí jó 'álâ rî, Pílátõ 'bã tã trá tã ìgî 'bá iyíkâ drí tã â'bã-â'bã ìgízó lâmbé ró îpálé ûrû fê lâlì-lâlì rú Yésü rî drïlì 'á, õzõ óotírî gólâ rî îpá fê lâlì-lâlì drïi ûrû rî. Gólâ kĩ, tã ìgî 'bá ïigî kĩ,

NÔÔ YÉSÜ NÃZÂRÉTÃ LÉ 'BÁ RÓ KÚMÚ ӐNGI YÚDÃ YÍ KÂ RÓ RÎ Ӣ'DÎ

20 Ìtí rî, ìgízó lâ tî nâ nõ yî sî: 'dïi tî Yúdã yí kâ sî, tî Rómã lé 'bá kâ sî, gõ'dá kpá tî Gîrîkî kâ sî, tâlâ õjílâ dûu rî 'bá ūyî lâvûlî lâtî 'ásî rî 'bá yî úzì ró ūyî bê.

21 Gõ'dá drë ãkpâkâ'dâ iûpá Yésü drë kô fê lâlì-lâlì drïi rî, drï-'bá ӑngi Yúdã yí kâ 'dĩ 'bá yî zî ūyî bê tã ìgílî trá 'dî rî, gólŷi drí ngãzó tã âtálé Pílátõ drí gbórökõ ãmbá sî kĩ, "Íigîlî kô Kúmú ãmákâ Yúdã yí kâ! Íigî kĩ, 'Agô 'dî â'bã tã kĩ nî rî, yí ãâ'dô kúmú Yúdã yí kâ."

22 Gõ'dá nñgá sî, Pílátõ drí gãzó dó, gõ'dá gólâ drí tã âtázó kĩ nî rî, "Tã ìgílî trá rî, iûgî trá, õjílâ jâ 'bá lâ yû."

23-24 Gõ'dá ãjú 'bû 'bá 'dî 'bá yî ndë ūyî bê Yésü rî îpâ-îpâ fê lâlì-lâlì drïi ndrïi rî, gólŷi drí âgõzó

* **19:17 19.17** Gõlõgótã 'dî ífí lâ kĩ, võ ãvõ drï-fâ kâ 'î.

ítá gólkâ rī'á âkólâ yí rú ūví lésī ró ácê rī âtrōzó ôsîlî lâfálâ cälé ūyî lâfálé 'ásî ãlô-ãlô sù cé. Gõ'dá gólkîyî ôsîlî ūyî ítâ Yésû kâ drîlâ rī'á sôlâ 'álé lésî rî kô, tâlâ ítâ rî gógó 'dî ó'dî drí sî, lârâkô lâ ngû, sûsû ró gõ'dá ɬcû võ lâ yû. Ajú 'bû 'bá sû 'dî 'bá yí ndrê ítâ 'dî sûsû lâ bê rî, drîlîyî tâ ɬ'bîzó kî, rī'á tândí ró ūyî drí gõmârî vûzó ɬ'dî tâlâ ítâ rî 'dî trôzó. Tâ rî 'dî â'dô ɬtí 'dî, tâlâ úlî ãzâ Ôvârî drí âtâlê bûkû íyíkâ 'á ã'dô ró bê pætû. Gólkâ kî,

“Gólkîyî drí ítâ ámákâ lânjízó ūyî lâfálé 'ásî
gõ'dá ítâ sôlê 'álé lésî rî vûzó gõmârî sî.”

Lôngó 22.18

²⁵ Gõ'dá ajú 'bû 'bá 'dî 'bá yí ɬtîrî rî tâ ūyíkâ 'dî 'bá yí lô'élé ndrî 'dî rî, ɬjîlâ ãzâ 'bá yí ūyíkâ kpá rî'á ūyî âdré'á fê lâlî-lâlî Yésû rî ɬpázó drî lâ 'dî lâgâtî ɬtí. ɬjîlâ 'dî 'bá yí lâfálé rî rî'á Yésû rî ândré Mârîyâ yí ɬamvúpî lâ bê, gõ'dá kpá Mârîyâ gólkâ Kîlopâ rî ɬokó ró rî bê, gõ'dá kpá Mârîyâ gólkâ ânî 'bá jârîbâ ɬilî Mâgâdâlâ rî lésî rî 'dó ūyî bê âdré'á nîngá.

²⁶ Gõ'dá ɬtí rî, Yésû drí ɬifî jâzó ândré lâ yí ngálâ lâjó'bá gólkâ drí lêlé rôô rî bê. Gõ'dá drîlâ tâ âtâzó ūyî ândré drí kî, “Ámâ ândré, ngbâângbânô ámâ rû-lê-ãzíyâ nô ñondrê ánî vó, ɬzô ánî mvá ágó ró rî kâtí.”

²⁷ Gõ'dá drîlâ kpá ɬifî jâzó lâjó'bá ūyíkâ lêlé rôô 'dî ngálâ, gõ'dá kpá tâ âtâzó lâjó'bá rî 'dî drí kî, “Ámâ rû-lê-ãzíyâ, ámâ ândré gõ'dá trá rî'á 'dî, ngbâângbânô nî ndrê vó lâ, ɬzô ánî ândré kâtí.” Gõ'dá tâ 'dî 'bá yí vósî ndrî rî, lâjó'bá 'dî drí Yésû rî ândré rî trôzó 'bâlê rîlî yí bê ɬzô ūyî ândré kâtí.

*Tā Yésū drí iyī nyānyâ âyézó drālé rī
(Mātāyō 27.45-56; Márākō 15.33-41; Lúkā 23.44-49)*

²⁸ Tā 'dī 'bá yī vósī rī, Yésū nī trá kī, yí ndē lōsī tibē iyī átá drí lēlé yí drí 'ēlé rī trá ndrī. Ítí rī, gólâ drí tā átázó kī, "Mâ l̄imvû lôvó ró." Gō'dá gólâ átâ tā 'dī bē rī, úlí tibē íḡlī búkū Ôvârī kâ 'á rī drí ácázó pâtñī.

²⁹ Tákō õjilā gólâ rī ipá 'bá fê lâl̄i-lâl̄i dr̄ñī 'dī 'bá yī átrō iyī õdrá ã'dí trá kpââ iyī lâgâtī nîngá. Gō'dá Yésū átâ bê tā kī'á nī rī, yí ã'dô l̄imvû lôvó ró rī, ãjú 'bū 'bá 'dī 'bá yī ãlô rī drí ngâzó ngá cõfõ-cõfõ õzõ cõfó kâtí rī êrélé fê mvá sîlî sôlé õdrá rī 'dī 'á ijõlé 'bâlé Yésū tú.

³⁰ Gō'dá Yésū âmbê õdrá rī 'dī bê rī, gólâ drí tā átázó kī, "Lôsī má drí ânī'á 'êlâ rī ndē rû trá!" Gō'dá ìtí rī, kôrô gólâ drí lôvó-lôvó âyézó. Gō'dá drī lâ drí á'dézó ãlë'bë ágásí drī 'á.

*Tā ãjú 'bū 'bá drí ngá ôpá 'bá îpálé Yésū bê rī
'bá yî pá lâ yí ôñozó gõ'dá Yésū rī gârâ 'dîzó rî*

³¹ Gõ'dá 'dîñ vósī rī, kâyî ̄ldrú rī tí rī rî'á kâyî râtâä kâ 'í, â'dó kô tândí ró õjilâ ãvõ drí rîzó fê lâl̄i-lâl̄i dr̄ñī cälé bûuu kâyî râtâä kâ 'dī 'á. Gõ'dá bê trá ìtí rī, dr̄ñ-'bá ángi Yûdâ yí kâ drí iyî ngâzó nîlî Pîlâtô ngálâ gólâ rî ijilí, gólâ õ'bâ ró tâ, ãjú 'bû 'bá gólâkâ drí õnî ró iyî nî'á Yésû yî îpálé ngá ôpá 'bá rî 'dî 'bá yí bê 'dî pá lâ yí ôñolé vólé, tâlâ gólîyî õôdrâ ró bê 'wââ, gõ'dá óõ'bâ ró ãvõ lâ iyî bê 'bû 'á drë ãkpâkâ'dâ ̄itú fí kô.*

19:28 19.28 Lôngó 69.21.   * **19:31 19.31** Kâyî râtâä kâ 'dî ìtõ trá ̄itú drí fîrî 'á.

32 Gõ'dá ãjú 'bū 'bá Pílátō kâ ârí ïyî bê tā Pílátō drí 'bälé gólïyî drí kĩ'á nĩ rî, gólïyî ōcâ Yésū yî pá ônjölé 'dî rî, gólïyî drí îtôzó âgô gólïyî îpálé Yésū rî gärä drí 'á rî 'dî 'bá yî pá lâ ïyî ônjölé sísi.

33 Gõ'dá ácâ ïyî bê Yésū rú tí kpá yî ōcâ ró Yésū rî pá ônjölé rî, 'dî gõ'dá Yésū drä íyîngá trá ãkû ró. Gõ'dá gbõ drílïyî âyézó lâ.

34 'Dî vósî, ãjú 'bû 'bá ãlô rî drí ngäzó Yésû rî gärä 'dîlî ãjú sî, kôrô ârí drí âdâzó kpâkâ ãlô lîmvû bê lâzé 'dîlî 'dî 'ásî, tâ â'dâ ró kî, Yésû drä trá pâtîj.

35 Mâ rî gógó* rî, má ndrê tâ 'dî 'bá yî trá cù ámâ lîfî sî. Mâ âtâ tâ pâtîj 'î kî, tâ 'dî 'bá yî 'ê rû trá ndrî. Mâ ìgî tâ lâ nõ ãnî drí, nî lë ró tâ bê Yésû 'á.

36 Tâ 'dî 'bá yî 'ê rû ïtí 'dî, tälâ tâ gólïyî ìgîlî búkû Ôvârî kâ 'á rî 'bá yî, ã'dô ró bê pâtîj ró kî nî rî, "Gólïyî ñõo fâ lâ kô ãlôwálâ",

37 gõ'dá kpá kî nî rî, "Gólïyî â'dô õjîlâ gólâ tibê gärä lâ 'dîlî rî ndrë'á" rî.

*Tâ Yésû rî ãvõ 'bâzó 'bú ûgí ró rî 'á rî
(Mâtáyô 27.57-61; Márâkô 15.42-47; Lükâ 23.50-56)*

38 Gõ'dá 'dî vósî, ãgô ãzâ rú lâ Yôsépâ Ìrämâtáyâ lé 'bá ró rî drí ngäzó nîlî Pílátô rî ïjîlî Yésû rî ãvõ tâsî, yî ãatrô ró nî'á 'bälâ. Gõ'dá Yôsépâ rî 'dî rî'á kpá õjîlâ gólâ tâ lë 'bá trá kî'á nî rî, Yésû 'dîyî pâ 'bá 'î rî ï'dî. Gõ'dá tâ lêlë gólâkâ rî'á lâpî-lâpî lâ ró, tälâ gólâ rî'á ûrî ró drî-'bá ángí

* **19:35 19.35** 'Dî Yōwánī ï'dî, búkû nõ ìgî 'bá ró rî.   **19:36**
19.36 Lôngó 34.20.   **19:37 19.37** Zékârýâ 12.10.

Yúdǟ yí kâ drí. Gõ'dá ūr̄i gólâkâ 'dî 'ásï ndr̄i rî, gólâ drí fñi ătūzó ânïzó Pílátô ngálâ Pílátô rî ijílî Yésǖ rî ãvõ tâsî, yí ăâtrô ró fê lâlî-lâlî drñi sî nî'á 'bâlâ ūgí 'á. Ítí Pílátô drí tâ-drñi lêzó gólâ drí. Gõ'dá drílâ gõzó Yésǖ rî ãvõ âtrôlé fê lâlî-lâlî drñi sî vûdrí nî'á 'bâlâ ūgí 'á.

³⁹ Gõ'dá āgô rû bê Nîkôdímâ rî drí kpá ânïzó Yôsépâ rî pälé Yésǖ rî ãvõ njñjî sî. Nîkôdímâ 'dî rî'á drñi-'bá ăngí Yúdǟ yí kâ tibé sisí ânî 'bá kírî ró ngácî bê Yésǖ rî ijílî rî r'dî. Gõ'dá Nîkôdímâ âtrô ălókõ ãvõ 'bã kâ kpââ. Ălókõ ãvõ 'bã kâ gólâ drí âtrôlé 'dî rî'á cù ămbá.*

⁴⁰ Gõ'dá gólîyî drí Yésǖ rî ãvõ njñzó âjílî 'bú ūgí ró rî 'álâ. Tólâ rî, drílîyî ălókõ ãvõ 'bã kâ 'dî ănizó Yésǖ rî ãvõ rú, gõ'dá drílîyî gólâ rî gõzó itâ tândí sî, â'dô lâ'bí gólîyíkâ rî vó ró.

⁴¹ Ügí gólâ Yésǖ rî ãvõ 'bâzó 'á lâ 'dî rî'á ănyî võ Yésǖ rî ăpázó fê lâlî-lâlî drñi rî lâgâtí. Ügí 'dî rî drë rî'á ó'dí ró, ó'bâá ãvõ ăzâkâ drë 'á lâ kô. Ügí rî 'dî lâgâtí lâ rî'á sûsû ró.

⁴² Nîngá sî, Yôsépâ yí drí Yésǖ rî ãvõ trôzó 'wââ'wâ, tâlâ ătú âbí fñi'á rû ădézó kâyî râtââ kâ rî tâsî. Ítí, drílîyî Yésǖ rî ãvõ trôzó 'bâlé ūgí ănyî võ lâ drí sûlî sûsû 'dî 'á. Gõ'dá gólîyî drí gõzó kúní úngû ăngí lîlîlî â'bâlé kpäkû ūgí rî 'dî tî.

20

*Tâ Mârîyâ̄ drí Yésǖ rî ãvõ ăsúzó ūgí 'á kô rî
(Mâtâyô 28.1-8; Márâkõ 16.1-8; Lûkâ 24.1-12)*

---

* **19:39 19.39** Ălókõ 'dî kîlõ lâ rî'á nyâ'dî-trá-drñi-lâ-mûdrí. Nîkôdímâ ônjâ ălókõ tû trá rñi, mûrñi gõ'dá kpá álõ bê.

¹ Gõ'dá nǐngá sī rî, kâyî Yúdã yí kâ râtáã kâ vósí rî, kâyî Gímã kâ sī ãkpákã'dã cïínó, Mârýä Mägädálâ lé 'bá ró gõ'dá ãzí-ãzí lâ yí bê drí ngãzó nñlî iyî ūgí Yésü rî ãvõ 'bázó rî 'álâ. Gõ'dá gólyî câ bê tólâ rî, Mârýä drí võ ndrëzó ūgí tí 'álâ rî, gõ'dá ūgí tí trá rî'á hûwâ, kúní úngû lîlîlî 'bâlé kpäqákû tû lâ rî ólîlî trá vólé.

² Ìtí rî, Mârýä drí ngãzó âcálé ãnyî ūgí tí, gõ'dá gólyâ ìndrî bê võ ūgí 'álâ rî, Yésü rî ãvõ gõ'dá trá yû tólâ. Gõ'dá nǐngá sī, Mârýä yî drí ngãzó pá sôlé ngú 'á râlé gólyé vólé võ gólyî drí ânizó 'álâ sî rî 'álâ. Gõ'dá Mârýä câ bê tólâ rî, drîlâ Sîmónâ Pétérõ rî ûsúzó lâjó'bá ãlô Yésü kâ rî'á lêlâ rôô rî bê. Gõ'dá Mârýä drí tâ yí drí ndrëlé trá 'dî âtázó gólyî drí kî, "Ówû, nî òtirî ãníkâ rî'í rîlî nôtí nô rî, ótrõ íyîngá kúmú ãmákâ Yésü rî ãvõ trá vólé ūgí 'bázó lâ rî 'ásî. Mâ nñí kô ngâtá âjî yî trá ángô lé yâ rî."

³ Tólâ sî, Pétérõ yî lâjó'bá 'dî bê drí iyî ngãzó ûrû pá sôlé ngú 'á râlé Yésü rî ló'dé drî 'álâ, nî'á tâ rû 'ê 'bá trá 'dî ndrëlé.

⁴ Gõ'dá lâjó'bá gólyâ Yésü drí lêlê rôô nô rî râ íyíkâ gõ'dá kôrô Pétérõ rî lâvûlî, gõ'dá gólyâ câ nî sisí ló'dé drî 'álâ Pétérõ drí sî.

⁵ Gõ'dá drîlâ ândizó võ ìndrîlî ūgí 'álâ rî, drîlâ ítâ mvëêmvê gólyé Yésü rî ãvõ rú rî ndrëzó nyé tû vûdrí võ ãlô 'á, õzõ gõrê lâ Yésü rî ãvõ rú rî tí. Gõ'dá gólyâ fí cú ūgí 'álâ kô.

⁶ Gõ'dá Pétérõ drí íyíkâ âcázó vólé lésî ró kôrô filí ūgí 'álâ. Gõ'dá gólyâ fí bê rî, gólyâ drí kpá ítâ mvëêmvê Yésü rî ãvõ gõzó 'á lâ rî ndrëzó tû võ ãlô 'á, Yésü rî ãvõ gõ'dá trá 'á lâ yû.

7 Pétērō drí kpá ítá gólâ ômbélé Yésū rî ãvõ rî drî rú rî ndrēzó rî'á kpá nyé tû vō ãlô 'á dr̄lî lâ lésî, â'dó kô kpâkâ ãlô ítá gõlé gólâ rî ãvõ rú rî yí bê.

8 Gõ'dá lâjó'bá gólâ tibê Yésū drí lêlé rõô gõ'dá rã 'bá cälé sísí ūgí tí 'álâ rî drí kpá fízó ūgí 'álâ Pétērō ngálâ. Gõ'dá gólâ drí kpá ítá 'dî 'bá yî ndrēzó cû ïtí Yésū rî ãvõ ãkó. Gõ'dá ïtí rî, tâ lâ 'dî drí fízó gólâ dr̄lî, gõ'dá gólâ drí kpá tâ lêzó kî, Yésū lîdrî trá õdrâ 'ásî.

9 Sísí gólîyî lêé tâ 'wââ kô kî'á nî rî, Yésū lîdrî trá õdrâ 'ásî rî, tâlâ tâ gólâ ìgîlî búkû Ôvârî kâ 'á rî fí drë zââ gólîyî dr̄lî kô.

10 'Dî' vósî rî, Pétērō yî drí ngâzó gõlé vō drílîyî ârázó 'álâ sî rî 'álâ lâjó'bá Yésū kâ lêlé rõô 'dî bê.

*Tâ Mârîyâ drí Yésû rî ûsúzó lédrë-lédrë ró rî
(Mâtáyô 28.9-10; Márâkô 16.9-11)*

11 Gõ'dá nîngá sî, Mârîyâ Mâgâdálâ drí ngâzó gõlé Yésû rî ló'dé dr̄lî 'álâ, gõ'dá âdréle ãkpâ ïvî ló'dé dr̄lî 'á tólâ, rî'á ãwó ngõlé.

Gõ'dá gólâ drë zââ ãwó ngõ'á rî, gólâ drí ândžizó vō ïndrîlî ūgí Yésû rî ãvõ 'bâzó nõ 'álâ kpá ó'dí.

12 Tólâ rî, kôrô drílâ mâlâyíkâ rî ndrêzó ítâ lâgû-lâgû bê rî'á ïyî vō Yésû rî ãvõ 'bâzó rî 'á, ãlô dr̄lî lésî, gõ'dá ãzâ rî íyíkâ pálé lésî.

13 Nîngá sî, mâlâyíkâ rî 'dî 'bá yî drí tâ ijízó gólâ tí kî, "Ãmâ ïzó, nî rî ãwó ngõlé nõ ã'dô tâsî yâ?" Gõ'dá Mârîyâ drí tâ-dr̄lî lôgõzó gólîyî drí kî nî rî, "Ãyê, ótrô íyîngá Kúmú tândí ãmákâ nõ ãvõ lâ trá ūgí 'ásî vólé, má nñî kô, ngâtá ótrô ïyî

trá 'bälé ã'dô 'á yã rî! ũ'dî má drí rĩzó ãwó lâ ngõlé nõ."

¹⁴ Gõ'dá Märiyä õtírî kpá úlí 'dî âtâ ïtí mäläyíkâ 'dî 'bá yî drí rî, kôrô gólâ drí íyî jãzó võ ndrëlé dîrî. Gõ'dá gólâ jâ yî bê rî, kôrô drilâ Yésü rî ndrëzó âdré'á tolâ cù ïtí Yésü rî nñ ãkó.

¹⁵ Gõ'dá nñngá sî, Yésü drí gõzó tâ ijílí tí lâ kî, "Õkó nõ, ní rî ãwó ngõlé ã'dô tâsî yã? Ní ndâ ã'dî ũ'dî yã?"

Gõ'dá Märiyä ìsü íyíkâ kî, 'dî'â 'dô õjílã gólâ rî 'bá võ 'dî vó lâ ndrëlé rî ũ'dî. Tólâ rî, kôrô Märiyä drí tâ-drí jãzó Yésü drí kî, "Ãmbá, õzõ ní õtrõ kúmú ámákâ Yésü rî ãvõ nñ rî, ní â'dâ võ ní drí 'bázó lâ 'á lâ rî má drí, tâlâ má nñ ró bê nñ'â âtrõlâ 'bälé võ tândí 'á."

¹⁶ Gõ'dá ïtí rî, Yésü drí gólâ rî zízó kî, "Märiyä." Gõ'dá Märiyä ârî lätzí Yésü drí zílí 'dî bê rî, kôrô Märiyä ní drí ngãzó trélé tâ bê kî, "Tâ ìmbá 'bá ámákâ!" Gõ'dá drilâ drí dõzó Yésü rú.

¹⁷ Gõ'dá Yésü drí tâ âtázó drilâ, "Ní rî drí dõlé má rú kô, Märiyä, ní âyê mâ, tâlâ má cá drë kô ûrú 'álâ ámâ átâ ngálâ. Ní nñ gõlé võ ámâ âdrúpí yî drí rĩzó rî 'álâ, ní âtâ tâ gólïyî drí kî, mâ trá ãnyî 'ẽ'á gõlé ûrú 'álâ Ôvârì ãmâ átâ ró ãní bê rî ngálâ."

¹⁸ Ïtí rî, kôrô Märiyä drí úlí Yésü drí âtálé yí drí 'dî ârızó, gõ'dá drilâ ngãzó râlê gõlé kpá ó'dí lâjó'bá Yésü kâ rî 'bá yî ngálâ. Gõ'dá gólâ câ bê gólïyî ngálâ rî, gólâ drí tâ âtázó ãyïkô sî lâjó'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî drí kî, "Má ndrê kúmú ãmákâ Yésü trá! Gólâ lîdrî trá õdrâ 'ásî, gõ'dá gólâ bê rî'á lédrë-lédrë ró." Gõ'dá nñngá sî rî, drilâ kpá úlí Yésü kâ âtálé yí drí 'dî 'bá yî 'dázó gólïyî drí.

*Tā Yésū drí iyí â'dázó lājó'bá iyíkâ drí rí
(Mātáyō 28.16-20; Márākō 16.14-18; Lúkā 24.36-49)*

19 Kâyî ãlôlâ Yésū drí lîdrízó õdrâ 'ásí 'dî länjátulí lâ 'dî sî rî, lājó'bá gólâkâ rî 'bá yî drí rû ê'bézó iyí ndrî jô 'á, iyí tû â'bâlé kpäkû jô 'á ūrî drî-'bá ángí Yûdâ yí kâ rî 'bá yí kâ drí sî, tâlâ gólîyî ̄sû iyíkâ tâ kî, drî-'bá ángí Yûdâ yí kâ 'dî 'bá yî â'dô ̄ajú 'bû 'bá iyíkâ âjó'â ânîlî iyí ûrûlî. Gõ'dá nyñî ró, Yésû drí âfôzó gólîyî lâfâlé cù ̄tí ̄tî nñî ãkó. Gõ'dá Yésû drí nî-bê-yâ fêzó gólîyî drí úlî nô 'bá yî sî kî, "Tâ ̄dî ̄â'dô ̄aní bê."

20 Gõ'dá gólâ fê nî-bê-yâ bê gólîyî drí rî, gólâ drí kpá ̄lîbí iyí gârâ 'á iyí drí yí bê rî â'dázó gólîyî drí. Gõ'dá lâjó'bá 'dî 'bá yî drí â'dozó ndrî ̄yíkô ró rôô, tâlâ gólîyî ndrê kûmú iyíkâ Yésû trá lédrê-lédrê ró kpá ó'dí.

21 'Dî vósî, Yésû drí tâ âtázó kpá ó'dí gólîyî drí kî nî rî, "Tâ ̄dî ̄â'dô ̄aní bê. ̄Ozô ámâ átâ drí ámâ âjórê trá ânîlî ̄angó nô 'á ânî lîfî ̄imbâlé rî tí rî, ngbâângbânô má jô kpá ânî nî'â ̄ojîlâ lîfî ̄imbâ bê."

22 Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû drí drî-âcê Ôvârî kâ fêzó drîlîyî lôvó-lôvó iyíkâ vôtzó gólîyî drîjî õmbî kâ sî. Vó lâ sî rî, gólâ kî gólîyî drí rî, "Mbârâkâ Líndrî Tândí Ôvârî kâ rî kâ ̄orî ̄aní bê."

23 Má fê kpá mbârâkâ ânî drí ̄ojîlâ âyézó tâ ̄onjí gólîyíkâ rî 'bá yî 'ásí. ̄Ozô nî ̄âyê tâ ̄onjí ̄ojîlâ ̄âzâ kâ trá rî, gõ'dá Ôvârî â'dô kpá tâ ̄onjí ̄ojîlâ rî gogó 'dî kâ ̄ayé'á. ̄Ozô nî ̄âyê tâ ̄onjí ̄ojîlâ rî 'dî kâ kô rî, Ôvârî ̄ayé tâ ̄onjí gólâkâ kpá kô." Gõ'dá Yésû âtálé bê úlî 'dî 'bá yî ndrî ndêlê rî, kôrô gólâ drí

gólīyî âyézó.

Tā Yésū drí iyî â'dázó Tómā drí rî

²⁴ Kâyî gólâ Yésū drí iyî â'dázó lâjó'bá íyíkâ yî drí rî sî, lâjó'bá gólâkâ ãzâ ãlô rú bê Tómā Lâtígó rî yû'dâwá ãzí-ãzí lâ yî lâfálé.

²⁵ Gõ'dá Tómā âcâ bê vólé lésî rî, lâjó'bá ãzí lâ yî drí tâ 'dî âtázó gólâ drí kî nî rî, "Kúmú ãmákâ Yésû bê rî'á lédrê-lédrê ró, mā ndrê gólâ trá." Gõ'dá lé ïtí rî, Tómā gâ vólé dó tâ lêlé úlí iyî ãzí-ãzí yî drí âtálé yí drí 'dî 'á. Gólâ kî gólîyî drí rî, "Özõ má õndrê ãlibí gólâ rî ipázó drí 'á gõ'dá kpá gólâ rî gârâ 'dîlî ãjú sî 'dî ãlibí lâ ámâ lîfî sî kô, gõ'dá õzõ má õdõ kpá ámâ drí-mvá sî kô rî, má lêé tâ gbô té kô úlí ãnî drí âtálé má drí 'dî 'á."

²⁶ Gõ'dá kâyî njî-drî-lâ-rî vósî rî, lâjó'bá Yésû kâ rî 'bá yî ê'bê rû kpá trá ó'dí jó ãlô-ãlô lâ 'dî 'á iyî tî â'bâlé kpâákû. Kâyî rî 'dî 'á rî, Tómâ gõ'dá bê gólîyî bê jó 'á tólâ. Gólîyî â'bâ bê gbô lé átî kpâákû rî, nyî ró Yésû drí âfôzó gólîyî lâfálé ândálé kpá ó'dí gõ'dá âdrélé gólîyî ândrá. Nîngá sî, drîlâ nî-bê-yâ 'ezó gólîyî drí kî nî rî, "Tâ ã'dí ãâ'dô ãní bê."

²⁷ Gõ'dá nîngá sî rî, gólâ drí iyî jâzó Tómâ ngálâ gõ'dá Tómâ rî zîlî kî, "Tómâ, ní ânî ãlibí ámâ drí ágâlé 'á nõ 'bá yî ndrêlé. Ní ânî dõlâ cù ânî drí-mvá sî. Ní ndrê kpá ãlibí ámâ gârâ 'á nõ, ní gõ ró kpá dõlâ ânî drí sî, tâlâ ní lê ró tâ bê. Ní âyê tâ gólâ rîzó tâ ïsûlî rî rî 'dî vólé. Gõ'dá ïtí rî, ní lê tâ pîpîsîlî ãlô sî ngbâângbânõ kî, mâ bê rî'á lédrê-lédrê ró!"

²⁸ Gõ'dá nîngá sî, Tómâ drí tâ-drî lôgõzó Yésû drí kî, "Ãwô, Kúmú! Má lê tâ trá ní 'á

ngbāângbânō. Gõ'dá má nĩ kpá trá kĩ nĩ rî, nî rĩ'á Kúmú ámákâ ï'dî! Păt̄jū ró, nî rĩ'á Ôvârí ï'dî!"

²⁹ Gõ'dá nîngá sî, Yésū drí tã-dr̄l lôgôzó Tómã drí kĩ nĩ rî, "Tómã, ní lẽ tã ngbāângbânō kĩ'á nĩ rî, mâ bê lédrē-lédrē ró nõ, tâlâ ní ndrê mâ trá áni lîfî sî rî drí sî yã? Má âtâ ní drí, rĩ'á tândí ró rõô ătî 'á tólâ ăjílâ gólîyî tã lẽ 'bá kĩ mâ bê lédrē-lédrē ró, gõ'dá cù ătî gólîyî ndré mâ kô rî 'bá yî drí."

Tâ-vó ătî-ătî Yōwánī kâ búkû íyíkâ nõ 'á nõngá rî

³⁰ Yésū 'ê tã lârâkô ăzâ 'bá yî trá rõô lâjô'bá íyíkâ rî 'bá yî lîfî dr̄l lâ yî 'á, gõ'dá iîgîi kô ndrî 'dó búkû nõ 'á nõngá.

³¹ Gõ'dá gólâ fínyáwá iîgîlí nõ, iîgî trá, tâlâ ăjílâ olë ró ăyî tã bê kĩ, Yésū rĩ'á Ôvârí rî mvá 'î. ăjílâ gólâ tibê tã lẽ 'bá trá Yésū 'á kĩ'á nĩ rî, Yésū ï'dî 'dýî pâ 'bá Ôvârí drí ăjólé trá, gõ'dá gólâ Ôvârí rî mvá 'î rî, gólâ â'dô â'dó'á cù lédrē-lédrê ădûkû ăkó rî bê tã lêlê gólâkâ 'dî sî.

21

Tâ Yésū drí ăyî â'dázó kpá ó'dí lâjô'bá íyíkâ rî 'bá yî drí rî

¹ Gõ'dá kâyî ăzâ sî, Yésū drí kpá ăyî â'dázó ó'dí lâjô'bá íyíkâ njî-dr̄l-lâ-rî rî 'bá yî drí ăbî 'erê îmbá sî lîmvû ândrê zîlî Gâlîlâyâ* rî 'á.

² Nînî gólîyíkâ ăbî 'elé îmbá sî 'dî rî, tã lâ â'dô trá nôtí. Lâjô'bá njî-dr̄l-lâ-ngâ-rî 'dî 'bá yî rú lâ ăyî, Sîmónâ Pétérô, Tómã, Nâtânélê 'bâlé bê

---

* **21:1 21.1** Rómâ lê 'bá yî zî lîmvû ândrê 'dî Tîberîyâ.

Kánā lé 'bá ró Gālīlāyā 'álâ rî, Zēbēdāyō rî mvá yî Yākóbā gō'dá Yōwánī bê, gō'dá kpá lājó'bá r̄i ázâ 'bá yí bê, r̄i'a ūyî ndr̄i 'dó vō ãlô 'á.

³ Pétērō drí ngāzó tā âtálé lājó'bá ãzí íyíkâ njî-káziyá 'dī 'bá yí drí kī, "Má lē ámákâ trá n̄i'a ū'bî 'élé l̄imvû ândrê nā 'álâ." Gō'dá lājó'bá ãzí gólâkâ 'dī 'bá yí drí tā-dr̄i lōgōzó gólâ drí kī, "Mā â'dô n̄i'a ní bê, mā n̄i ró kpá ū'bî 'élé." Gō'dá ïtí rî, gólîyî drí ngāzó n̄ilí cälé l̄imvû ândrê 'dī tí 'á tólâ. Gō'dá gólîyî câ bê tólâ rî, drílîyî n̄izó kôlóngbō s̄i l̄imvû ândrê 'dī dr̄i s̄i ū'bî 'ë bê ngácî gîr̄i, gō'dá gólîyî ûsú ū'bî ãlôlâ kô.

⁴ Gō'dá vō dr̄i drí 'bârē pōwā rî 'á, drílîyî Yésū rî ndr̄ezó âdré'á ãnyî 'á'á lé dr̄i lési l̄imvû ândrê 'dī tí, gō'dá gólîyî n̄ij kô kī n̄i rî, 'dī'â 'dô Yésū ū'dî, tâlâ ngá  wú dr̄e dódó  jílâ ndr̄ezó n̄ilí tō rî kô.

⁵ Gō'dá n̄ingá s̄i, kôrô Yésū drí tā ïjízó gólîyî tí kī, "Ámâ  drúpî yî, n̄i  rû ū'bî fí té trá yâ?" Gō'dá drílîyî tā-dr̄i lōgōzó Yésū drí kī, "É'ë, mā rú ãlôwálâ kó kô."

⁶ Gō'dá ïtí rî, Yésū drí tā-dr̄i jâzó gólîyî drí kī, "N̄i 'bê dr̄e  mbá ãníkâ 'dī gôlé dr̄i- gô dr̄i 'álâ ró." Gō'dá gólîyî drí gôzó  mbá ïyíkâ 'dī 'b l , ūzô Yésū drí âtálé trá rî kâtí. Ïtí, tā lârō ró rî, drílîyî ū'bî r z  d u  mb  ïyíkâ 'dī 'á. Gō'dá n̄ingá s̄i, gólîyî ng  b   mb  âs l  gôlé kôlóngbô 'álâ rî, gólîyî âs  gō'dá kp , tâlâ ū'bî 'd  tr  d u 'á l .

⁷ Gō'dá lājó'bá gólâ Yésū drí l l  r o rî ndr  b  ū'b  ūyî drí âs l  d u 'dī rî, kôrô gólâ drí n z  l  k ,  jíl  âdr  'b  'á'á l s  'd  Y s  ū'd . G d 

góлâ drí tā âtázó 'wāâ Pétērō drí kī, "Wūû, āgô rī 'bá âdrélé nā Kúmú āmákâ Yésū ū'dî!" Gō'dá Pétērō ârlíl bê tā kī'á nī rī, āgô rī 'bá âdrélé 'á'á lé drī lésī nā kúmú iyíkâ Yésū ū'dî rī, 'wāâ ró góлâ drí ítâ iyíkâ ūrûkâ 'bá yî drilâ ângílî trá vólé ū'bî 'ezó rī âtrõzó sôlé yî rú, gôzó wâlé lîmvû ândré 'dî 'á gbõjô yâlé nîzó Kúmú Yésù ngálâ lîmvû tí 'álâ iyî ãzí-ãzí yî âyélé kôlóngbô 'á lîmvû ândré 'dî 'á tolâ.

⁸ Gō'dá ãzí-ãzí lâ yî drí iyíkâ ânîzó kôlóngbô sî, ū'bî tibê drilîyî rûlî imbá 'á dûû 'dî âsélé kpá fôzó ū'dî bê lâ 'á'á 'álâ Yésù ngálâ. Võ gólîyî drí ū'bî rûzó 'dî jéé 'á'á lé drî rú sî kô.*

⁹ Gō'dá gólîyî câ bê 'á'á lésî rî, gólîyî drí gôzó ârlíl kôlóngbô 'ásî, gólîyî drí lâsí ândrä-ândrä ndrëzó cû ū'bî bê drî lâ 'á lô'bí'á, gô'dá kpá ãmbâtâ bê.

¹⁰ Gō'dá kôrô Yésù drí tā âtázó gólîyî drí kî nî rî, "Nî âjî ū'bî ânî drí rûlî 'dî ūrûkâ 'bá yî nôlé."

¹¹ Gō'dá Pétērō ârî tâ 'dî bê rî, kôrô góлâ drí ngäzó filí kôlóngbô 'álâ kpá ó'dí, gô'dá gólîyî drí imbá ū'rûlî lâjó'bá ãzí 'dî 'bá yî bê âsélé ū'lî 'álâ lîmvû lésî. Gô'dá gólîyî âsê imbá bê cû ū'lî rî, gólîyî drí ū'bî tândí ūsuzó 'á lâ dûû, ndrî 'dó rî'á kámá-âlô-nyâ'dî-rî-drî-lâ-ngâ-mûdrî-drî-lâ-nâ (153). ū'bî tândí ãmbâ-ãmbâ lâ â'dô bê gbô lê dûû imbá 'dî 'á rî, imbá 'dî ôkí kô âlôlâ. Gô'dá Pétērō drí ū'bî 'dî ūrûkâ 'bá yî âtrõzó félé Yésù drí.

¹² 'Dî'í vósî, Yésù drí tā âtázó gólîyî drí kî, "Nî ânî ngá nyâlê." Nîngá sî rî, gólîyî ijí tâ kî'á nî rî,

---

* **21:8 21.8** Óõlâ pá lâfâlé sî rî â'dô 'bâ'á kámá-âlô.

gólâ ã'dî ī'dî yã rî kô, tälâ gólîyî trá ndrî lârõ-lârõ
ró, tälâ gólîyî nñ trá kî, 'dî Kúmú Yésü gólâ drã
'bá trá, gõ'dá lîdrí 'bá kpá trá õdrã 'ásî rî ī'dî.

¹³ Nîngá sî, gólîyî ânî bê īyî ndrî rîlî vûdrí rî,
Yésü drí ngãzó nñ'á ī'bî lô'bí 'bá trá gõ'dá ãmbâtâ
lâ bê 'dî trôlé félé gólîyî drí nyâlé.

¹⁴ 'Dî' rî'á Yésü rî rû â'dâ-â'dâ ândâlâ nâ lâ
lajó'bá íyíkâ drí lîdrî-lîdrî gólâkâ õdrã 'ásî rî vósî
rî ī'dî.

Tâ Yésü drí Pétérõ rî âtízó rî

¹⁵ Gõ'dá gólîyî nyâ bê īyî ngá ndrî ndélé rî, Yésü
drí ngãzó tâ âtálé Pétérõ drí kî, "Sîmónâ Pétérõ
Yōwání rî mvá, ní lë mâ lâyvûlî kôrô yã?" Gõ'dá
Pétérõ drí tâ-drî lôgõzó gólâ drí kî, "Awô Kúmú,
ní nñ trá kî, má lë nî trá." Gõ'dá ītí rî, Yésü drí
tâ âtázó kî, "Özõ ã'dô bê trá ītí rî, 'dõvó ní ndrê
kâbîlîkî ámákâ vó lâ."

¹⁶ 'Dî' vósî, Yésü drí Pétérõ rî ijízó kpá ó'dí
'wââ ró kî, "Pétérõ, tâ pâtîi ró, ní lë mâ trá yã?"
Pétérõ drí tâ-drî lôgõzó kî, "Kúmú, ní nñ trá tândí
ró kî, má lë nî trá." Gõ'dá Yésü drí gõzó kpá tâ
âtálé kî, "Özõ ní òlë mâ trá pâtîi rî, 'dõvó ní ndrê
kâbîlîkî ámákâ vó lâ tândí ró."

¹⁷ Gõ'dá Yésü drí tâ ijî ãlô-ãlô 'dî ijízó kpá ó'dí
Pétérõ tí ândâlâ nâ lâ ró kî, "Pétérõ, pâtí-pâtí ró,
ní lë mâ fí trá yã?" Tâ ijî 'dî 'bâ Pétérõ gõ'dá
trá â'dôle tâ ïsû ró kpá ïzâ ró, tälâ Yésü ijî tâ ijî
ãlô-ãlô 'dî trá ândâlâ nâ gólâ tí. Gõ'dá ītí Pétérõ
drí tâ-drî lôgõzó kpá kî, "Kúmú, ní nñ tâ trá ndrî.
Ní nñ trá kî, má lë nî fí trá pîpîsîlî ãlô sî!" Gõ'dá
Yésü drí gõzó kpá tâ âtálé kî, "Özõ pâtí-pâtí ró

ní ñolē mâ trá rî, 'dõvó ní ndrê kâbñlïkï ámákâ 'dî 'bá yî vó lâ yî tândí ró."

18 Nîngá sî, Yésû drí tâ âtázó Pétérô drí zââ bñdî kî, "Pâtí-pätfî ró, má âtâ ní drí, Pétérô, kâyî ní drí 'bâzó drë âgô ãnjî ró lñfî bê rî, ánî nyânyâ, ní rî trá ítâ ánikâ sôlé ní rú, gõ'dá ní rî kpá trá lâmûlí látî ní drí lélé rî yî 'ásî. Gõ'dá ní òtirî cåâ ãrâkâ ró rî, õjîlâ ãzâ â'dô ánî drí rû'á ní lâsélé nñzó vñ gólâ ní drí lélé nñzó 'álâ kô rî 'álâ."

19 Gõ'dá Yésû âtâ úlí mânïgõ 'dî Pétérô drí ïtí 'dî rî, â'dô ró bê gólâ rî lñfî ìmbálé õdrâ lârâkô gólâ 'e 'bá â'dolé gólâ drí ïzátú rî tâsî.* 'Dî rî â'dálé kî, gólâ Pétérô ïnjî Òvârî trá. Õzô Pétérô rî ãzí-ãzí yî õndrê gólâ trá fñi âtû'á õdrâ lârâkô ïtí 'dî 'á rî, gólîyî â'dô Òvârî rî rú lûyî'á. Gõ'dá nîngá sî, Yésû drí tâ âtázó Pétérô drí kpá kî, "Ní ârî úlí ámákâ, gõ'dá ní 'dê má vó pñpîsîlî ãlô sî."

20 Gõ'dá ïtí rî, Pétérô drí gõzó lñfî jälé vólé, drílâ lñfî 'bëzó lâjó'bá gólâ tibê Yésû drí lélé rôô rî rú. Lâjó'bá rî gógó 'dî rî'á ânî'á vólé gólîyî vó. Lâjó'bá rî 'dî kpá ï'dî tibê iyî âtî 'bá Yésû rú* kâyî gólîyî drí rîzó ngá nyânyâ ãdûkû nyâlé Yésû yí bê drë âkpâkâ'dâ úfú drë Yésû kô, gõ'dá kpá tâ ijí 'bá kî'á nî rî, "Kûmû, ã'dî â'dô ánî drí-bâ fë'á nî yâ rî."

21 Gõ'dá Pétérô ndrê lâjó'bá 'dî bê rî, Pétérô drí tâ ijízó Yésû tí kî, "Kûmû, ã'dô tâ â'dô gõ'dá â'dô'á nî lâjó'bá rî 'bá ânîlî nâ bê, áâ'dô kpá gólâ rî fû'á yâ?"

* **21:19 21.19** Úlí mânïgõ 'dî tâ ífí lâ kî, áâ'dô Pétérô rî rû'á 'bâlé gñnímä fñlî vólé. * **21:20 21.20** Nî zî Yôwánî 13.21-25 lâjó'bá 'dî nñzó.

22 Gõ'dá Yésū drí tā-drī lôgõzó Pétérō drí kĩ, "Má âtâ kpá ó'dí ní drí, Pétérō, ní 'ê tā má drí âtálé ní drí 'élé rí ñ'dî. 'Díi â'dó kô tā áníkâ ñ'dî, õzõ má õlẽ gólâ õdrã kô bũúú kâyì má drí 'ëzó âgõlé rí tú rí. Tā áníkâ bê 'á lâ yã? Ní rí gógó, ní ârî úlí ámákâ ñ'dî."

23 Úlí 'dî 'bá yî tâsî rí, tā ârí 'bá Yésū kâ rí 'bá yî drí tā ïsûzó kĩ, Yésū õkĩ, lâjó'bá yî drí lêlé rôô 'dî õdrãá kô. Tákô úlí Yésū drí âtálé Pétérô drí 'dî ífí lâ á'dó íyîngá ñtí kô. Ífí lâ kĩ íyîngá, õzõ yî Yésû õlê lâjó'bá 'dî drí rîlî lédrë-lédrë ró bûúú kâyì yî rí gógó Yésû drí âgõzó ãngó nõ 'á rí sî rí, 'dîi â'dó kô tā Pétérô kâ ñ'dî.

24 Lâjó'bá gólâ Yésû drí lêlé rôô 'dî ìgî tâ nô nî, gõ'dá gólâ ndrê tâ 'dî 'bá yî trá rû 'ërë 'á ndrî. Gólâ ìgî nô tâ pâtí-pâtí 'i. Âmâ tâ ârí 'bá gólîyî sísí-lésí rí yî nî gólâ trá, gólâ ñtú vósí cé rí íyíkâ zââ tâ mbî pâtí-pâtí rí âtálé ñ'dî.

25 Nõô trá úlí  dûkû ìgîlî búkû nõ 'á rí ñ'dî. Yésû 'ê tâ âzâ 'bá yî trá dûûdû ãngó nõ 'á nõngá, tibê má drí ìgîlî búkû nõ 'á kô rí. Õzõ tí má õró tâ rí 'dî 'bá yî ìgîi ndrî rí, õjîlâ ndrî ãngó 'á rí icá kô njîlâ, tâlâ búkû lâ â'dô 'bâ'á ángí ró lâvûlî kôrô. ñ'dî 'dî.

Tā-dr̩ L̩lē Ó'dí Óvârí Kâ

Avokaya: Tā-dr̩ L̩lē Ó'dí Óvârí Kâ New Testament

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Avokaya)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source
files dated 26 Apr 2025

87931ba7-0e83-5f4d-bd6e-8c45876fc354